

prof.
Ștefan Cervatiuc

Istoria Teatrului la Botoșani 1838-1944

Vol. 3
1925-1944

QUADRAT

Prof. Ștefan Cervatiuc / Istoria Teatrului la Botoșani

Director: **Dumitru IVAN**
Consilier editorial: **Dumitru IGNAT**
Telefon: 0747.214.553
E-mail: **quadrat.bt@gmail.com**

Descrierea CIP

**a Bibliotecii Naționale
a României**

CERVATIUC, ȘTEFAN

Istoria teatrului la Botoșani:

1838-1944 / prof. Ștefan Cervatiuc

Botoșani: Quadrat, 2008 vol. 1

ISBN: 978-973-8073-52-4

Vol. 3: 1925-1944 – Index

ISBN: 978-606-8238-88-3

I. Apetrei, Traian (pref.)

792(498 Botoșani) „1838/1944”

Apărut 2013, Botoșani – România

Tipar: Tipografia *Ria* Botoșani

Tel./fax: 0231.585.733

Tehnoredactare computerizată: Dragoș Lespezeanu

Culegere text: Tania Pașalău

© Toate drepturile
aparțin *Asociației Culturale*
„Amfiteatru-2006”

Aducem sincere mulțumiri Consiliului Județean Botoșani, domnului președinte Florin Țurcanu, pentru sprijinul acordat în materializarea proiectului reprezentat de elaborarea și tipărirea acestui volum!

Asociația Culturală „Amfiteatru – 2006”, Botoșani

Prof.
Ștefan CERVATIUC

Istoria Teatrului la Botoșani

(1838-1944)

*

Vol. 3
(1925-1944)

Editura QUADRAT
Botoșani, 2013

O operă necesară

Su acest al treilea volum din **„Istoria teatrului la Botoșani”** prof. Ștefan Cervatiuc a împlinit o operă ce, cu adevărat, poate fi numită monumentală.

În lucrarea în discuție atât publicul larg pe cât și specialiștii interesați au a descoperi și înțelege cum, pas cu pas, s-a consolidat – și în acest îndepărtat colț de țară – gustul publicului pentru teatru.

Să ne înțelegem din capul locului. În momentul lansării acestui volum – noiembrie 2013 – se împlinesc 175 de ani de teatru în limba română la Botoșani. Iar teatru la Botoșani – în majoritatea covârșitoare a cazurilor – a fost jucat de trupe din afara urbei, îndeosebi din București și Iași.

Tot în aceste momente, aniversăm și 55 de ani de la înființarea Teatrului „Mihai Eminescu” – de această dată, cu trupă proprie. Dacă timpul va fi îngăduitor cu noi, avem în intenție și realizarea unui al patrulea volum din **„Istoria teatrului la Botoșani”** urmând să consemnăm cele petrecute în teatru din 1958 și până „în zilele noastre”, lucrarea completând cu noi informații un album deja existent, operă elaborată de Lucian Băleanu, Constantin Adam și Radu Botez. Abia după acest moment vom putea spune că Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani – printre puținele din țară – are o „istorie” – aproape completă – scrisă într-o manieră profesională.

Ce ne spune prof. Ștefan Cervatiuc în **„Istoria”** încă mirosind a cerneală tipografică?

Ne spune – obsesiv, chiar – faptul că Botoșanii au avut, în toate vremurile, un public de teatru. Un public mai totdeauna consistent din punct de vedere numeric și, mai ales, foarte avizat într-ale teatrului. Se crease chiar la un moment dat situația în care trupele mari, vestite, ce porneau înspre Centrul și Nordul Europei, își făceau o ultimă verificare a ofertei teatrale chiar la Botoșani – și asta pentru că publicul de aici nu putea fi amăgit cu dulcegării și intrigi siropoase.

Nu-i de mirare, deci, că înălțarea unei clădiri cu destinație expresă de teatru a venit tocmai dinspre o inițiativă privată, a unor lideri „lumi-nați” dintre armenii, evreii, lipovenii și, bineînțeles, românii înstăriți ai urbei!

Volumele domnului Cervatiuc sunt o lucrare de istoric. De cercetător obsedat de descoperirea documentelor folositoare temei, domnia-sa fiind săritor în ochi de zgârcit cu emiterea unor aprecieri proprii. Chiar sunt momente – în parcurgerea textului – în care simțim nevoia și de altceva, de o vorbă mai șugubeață, de o părere a autorului. Dar nu și iar nu! D-l. Cervatiuc ne „toacă” – îndeosebi în acest al treilea volum – cu solicitări și iar solicitări venite din partea a o mulțime de trupe, cereri prin care se dorește de la Primăria Botoșani închirierea – pe cât posibil, gratuit – a sălii *Teatrului „Eminescu”*. Ei bine, ce-ar fi de înțeles din acest „inventar” aparent banal? Ar fi de înțeles un lucru formidabil: că nu prea au fost oameni de teatru – actrițe, actori, regizori sau scenografi – dintre numele mari, celebre, ale României, care să nu fi trecut – cu rosturi teatrale – pe la Botoșani. Aspectul s-ar cuveni să le cam dea fiori actorilor din generațiile de acum. Scândurile acestei scene au fost – într-un anume fel – „sfințite” de jocul unor actori cărora s-ar cuveni să ne închinăm. Din filele acestei „*Istории*” au a înțelege – îndeosebi tinerii aspiranți la gloria Thaliei – că au mult, imens de mult de muncit – dacă le-a mai dat Cel-de-Sus și ceva har – pentru a cuteza să emită vreo pretenție în comparație cu predecesorii. Lucia Sturdza-Bulandra, Tony Bulandra, George Vraca, Agatha Bârsescu, Calboreanu, Birlic, Tănase... Și câți, câți alții din zona, aș zice, sacră a teatrului românesc! Și tot pe această scenă a cântat Enescu și a conferențiat Nicolae Iorga! Contemporanii au a merge în vârful degetelor pe aceste scânduri, spuneam, „sfințite” de trecerea unor asemenea artiști!

Citind la „*Istoria*” domnului Cervatiuc, te încearcă un gând... multe or mai fi fost la Botoșani de luat în glumă, dar cu teatrul, nu, nu-i de glumit! Teatrul a făcut, preț de zeci de ani, operă de cultivare a comunității, de prețuire a valorilor reale și de respingere a potlogăriilor de ori-

ce fel. *Teatrul „Eminescu”* a sporit demnitatea provinciei, a întărit orgoliul celor de la margine de țară, dovedind, seară după seară, că și provincia poate fi „fruncea”.

Opera prof. Cervatiuc este o lucrare de cercetător riguros, poate chiar arid pe alocuri. Dar, paradoxal, dintre rânduri se ridică parfumul unor vremuri apuse, răzbat dintre filele de carte tensiunile, bucuriile și necazurile unei bresle care a trăit, trăiește și, cu siguranță, și în viitor va trăi într-un mod foarte propriu. Înțelegem din această cercetare necruțătoare că, în lupta trupelor de teatru cu perspectiva sumbră a falimentului, mai totdeauna actorii au învins împlinindu-și misia – aceea de a pregăti moral și intelectual masele.

Multe ne mai spune, cu „glasul documentelor”, prof. Cervatiuc, anume, că a fost o perioadă în care clădirea teatrului era în vădită suferință, *că trupele care ne vizitau orașul aveau uneori în repertoriu și nostimade de bâlci, spectacole bulevardiere, cu peripeții libertine, autoritățile respingând cu fermitate coborârea în derizoriu*. Înțelegem – parcurgând acest al treilea volum al *„Istoriei”*, care era – încă de pe atunci – rostul vedetei, înțelegem preocuparea pentru artă, dar și aceea de a face bani prin vinderea spectacolelor. Nu-i de mirare că ni se arată – la vedere – cum se „legau” și se „desfăceau” repertoriile.

Trupe mari, în frunte cu actori celebri, trupe „calibrate” sută la sută pe sistemul de teatru privat, cereau – cu foarte puține excepții – închirierea în mod gratuit a sălii *Teatrului „Eminescu”*. Ba, unele trupe, dincolo de înlesnirile de la chirie, iluminat, încălzire, garderobă și afișaj – solicitau și o subvenție. E adevărat, unele trupe numărau chiar și 100 de actori și figuranți, cu toții în costume aduse de la Paris și cu recuzită din... aur și argint...

Peste toate, înțelegem din scrierea D-lui. Cervatiuc, una și bună: cu teatrul nu-i de glumit! Acesta a fost, este și va fi o podoabă a orașului!

Și mai înțelegem: Botoșanii au avut un public iubitor de teatru, avizat, dornic să despice firu-n patru și prin „dialog” cu scena!

Opera domnului Ștefan Cervatiuc era necesară Teatrului din Botoșani, era necesară comunității și, nu exagerez, era necesară teatrului românesc!

Traian Apetrei,
Director General al Teatrului
„Mihai Eminescu”, Botoșani

Istoria Teatrului la Botoșani

Vol. 3 (1925-1944)

Sa începutul anului 1925 C. I. Nottara împlinea 50 de ani de muncă pusă cu abnegație în slujba teatrului românesc. Acest rar jubileu a prilejuit Teatrului Național București reluarea piesei ***Apus de soare***, a lui Delavrancea, în care sărbătoritul îl interpreta cu atâta măiestrie, omenesc și demnitate pe marele voievod Ștefan cel Mare. După spectacolele din București, Nottara a plecat într-un lung turneu, fiind sărbătorit de întreaga țară, ajungând la sfârșitul lunii februarie și la Botoșani.

Din fericire sau printr-o minune – am putea spune – am ajuns în posesia numărului unei publicații, din atâtea altele ce apăreau la acea vreme în Botoșani și care la rubrica **Artistice** a publicat următorul articol:

Sărbătorirea Maestrului Nottara

„Întreaga țară sărbătorește pe maestrul Nottara (care a împlinit 50 de ani de teatru) cu prilejul turneului ce-l face cu piesele ***Apus de soare*** și ***Ludovic al XI-lea***.

În orașul nostru de asemeni, marele artist și profesor de artă dramatică, a avut o primire entuziastă și două săli arhipline l-au aplaudat și ovaționat cu căldură.

La prima reprezentație, cea de la 26 Februarie, după actul al 3-lea al piesei **Apus de soare** a avut loc o emoționantă sărbătorire; pe scenă se afla întreg ansamblul teatrului național bucureștean care însoțește pe maestru. D-l. Eugen Neculau, vice-președinte al comisiunii interimare, a adresat maestrului, următorul cuvânt de omagiu:

Cetățenii orașului Botoșani cari adesea au cunoscut vraja artei tale, țin din tot sufletul să participe la sărbătorirea celor 50 de ani de teatru pe care îi împlinești.

Preot fidel veghetor la altarul teatrului românesc, i-ai închinat o jumătate de veac de muncă neîntreruptă și întregu-ți strălucit talent, fiind în același timp și pentru atâtea generațiuni mai tinere, maestru și îndrumător fericit.

Îngăduiește-ne și nouă, în acest colț de îndepărtată dar duioasă Moldovă, să-ți aducem omagiul nețărmuritei noastre admirațiuni și să-ți facem urările cele mai simțite de viață îndelungată și mulțumită.

Primește aceste flori de primăvară, simbol al tinereții fără bătrânețe, al marelui talent ce întruchipezi.

Facă bunul Dumnezeu ca încă multă vreme să ne dai clipele de înaltă satisfacție artistică cu care ne-ai deprins și să cinstești prin rodnicia-ți activitate teatrul românesc pentru care ai muncit cu atâtă râvnă și folos.

Să ne trăiești maestre!

În urmă i se oferă un superb coș cu trandafiri și zambile. Un cor instalat la balcon a intonat „*Mulți ani trăiască!*”, iar sala întreagă în picioare face o caldă manifestație artistului sărbătorit.

Vădit emoționat maestrul ia cuvântul spunând că totdeauna s-a bucurat de bune primiri la Botoșani unde pentru prima oară a jucat în 1888 pe scena teatrului Cristea (azi cinema Lux) apoi la Teatrul Popovici, grădina Vârnav și în urmă în frumosul teatru Eminescu.

Păstrează acestui oraș o plăcută amintire și multă simpatie. Mulțumește publicului pentru manifestația ce-i face cu prilejul împlinirii a 50 ani de teatru.

Ne unim pe această cale la sentimentele îndreptățite pe care orașul le-a manifestat ilustrului artist și-i adresăm urări de viață lungă și fericită.

Spectator”¹

¹ „Sămănătorul Botoșanilor”, Anul III, Nr. 45 din 5 martie 1925.

Păcat că autorul anonim al acestui articol nu a pomenit măcar și alte câteva nume mai importante ale actorilor *Teatrului Național București* care l-au însoțit pe C. I. Nottara în acest lung turneu deoarece nici Ioan Massoff ² și nici alți istorici teatrali nu precizează actorii care au format trupa și nici localitățile în care s-au dat spectacolele turneului. Fără a vedea numărul respectiv al gazetei „*Sămănătorul Botoșanilor*”, care se păstrează la Arhivele din localitate, nu aveam informația că C. I. Nottara a ajuns și a fost sărbătorit și la Botoșani.

De abia mult mai târziu după perioada de documentare, chiar în timpul redactării acestui al treilea volum al istoriei teatrului la Botoșani, am ajuns la o informație aproape identică cu cea din ziar, privind evenimentul sărbătoririi lui C. I. Nottara la Botoșani, în februarie 1925. Este vorba despre un interviu dat muzeografului Ionel Bejenaru de la Muzeul Județean Botoșani în 20.XI.1985 de către Eugen G. Neculau, fost ajutor de primar al Botoșanilor în perioada decembrie 1922 – ianuarie 1926, interviu publicat în Anuarul muzeului „Acta Moldavie Septentrionalis”, Nr. VII – VIII, Botoșani 2009, p. 288 – 293, în care interviueatul declară: „...Tot pe cînd împlineam funcția de mai sus (ajutor de primar – n.a.), mi s-a prezentat ocazia să mă apropiu de decanul scenei române C. Nottara. Își sărbătorea 50 de ani de carieră artistică și el, în cadrul unui turneu cu una din piesele sale preferate: *Apus de soare*, de Barbu Delavrancea. Binecunoscutul impresar al turneului Lică Teodorescu, mi s-a prezentat la Primărie, cu câteva zile înainte de reprezentație și mi-a sugerat ideea de a organiza un cadru festiv în care să se desfășoare și care să constituie o omagiere a orașului nostru pentru marele Nottara, sugestie la care m-am conformat. Și așa în sara reprezentației, la *Teatrul „Eminescu”*, în pauza după actul trei s-a ridicat cortina cu întreaga trupă pe scenă; eu, în numele cetățenilor orașului, care umpleau sala la refuz, am rostit o cuvîntare călduroasă și am încredințat maestrului un pergament pe care era înscris omagiul botoșănenilor. I-am oferit și un buchet frumos de flori, intitulîndu-l „Simbolul tinereții fără bătrînețe al artei sale”. Un cor al elevilor liceului, de la galerie, a cîntat tradiționala urare „*Mulți ani trăiască!*”, după care Nottara, emoționat, a răspuns mulțumind pentru participarea la sărbătorirea sa, a cetățenilor unui oraș pe care – ne spunea el – îl vizitase adesea ori în cursul carierei sale, amintindu-și de reprezentațiile din trecut de la așa-numitul *Teatru „Cristea”*.

În același număr al gazetei „*Sămănătorul Botoșanilor*” mai este publicat și următorul calendar al spectacolelor ce se vor da în luna mar-

² Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, vol. V, Editura Minerva, București, 1974, p. 435.

tie 1925 pe scena Teatrului Eminescu:

„A) Pe 7 martie, concertul reputaților artiști Alexandra Feraru și R. Vrăbiescu de la Opera Română;

B) La 10 martie, compania (particulară de teatru – n.a.) Bulandra – Manolescu – Storin cu **Kean**;

C) Pe 16 și 17 martie, compania marelui C. Tănase cu marile succese bucureștene, revistele: **Țin’te bine**, și **Pîn’aici**;

D) De asemenea, turneul oficial al *Teatrului Național din București*, în frunte cu Marioara Zimniceanu și A. Athanasescu, va reprezenta comedia lui Shakespeare **Femeia îndărătnică**”.

În legătură cu acest calendar de spectacole se cuvine să facem următoarele precizări:

A) Cu adevărat și Alexandra Feraru și Romulus Vrăbiescu ajunseră să fie considerați cântăreți de seamă ai Operei Române, chemați de multe ori și pe scenele mari din străinătate.³

B) Compania particulară de teatru Bulandra – Manolescu – Storin a jucat în premieră, la București, **Kean**, o prelucrare modernă după Dumas a scriitorului german Cazimir Edschmid, la 12 noiembrie 1924, în regia lui Soare Z. Soare și cu Tony Bulandra în rolul principal. **Kean** a fost succesul stagiunii 1924–1925 al acestei companii de teatru din care mai făceau parte actorii Romald Bulfinsky, Maximilian, Nora Peyow, Jenică Constantinescu, Marietta Rareș, Ion Talianu, Al. Giugaru, Elena (Leny) Caler ș.a. Rolul celebrului actor Kean – a cărui viață agitată a oscilat între geniu și dezordine – a făcut să ispitească pe toți marii interpreți, cărora li se dă prilejul să străbată întreaga gamă a dramaticului. Înaintea lui Tony Bulandra, dintre actorii români mai apăruseră în **Kean** Grigore Manolescu, Constantin Nottara și Constantin Radovici. Tony Bulandra a spus crezul actorului din actul al doilea, întrebuițînd mijloace simple de mare artist și a trecut toată gama rolului cu o ușurință uimitoare, culminînd în scena „teatrului în teatru” cînd interpretează un fragment din **Romeo și Julieta**, înscriind cu **Kean** o nouă și puternică creație în bogata sa galerie de roluri.⁴

Venirea lui Tony Bulandra și a companiei sale în turneu la Botoșani cu piesa **Kean** și nu cu vreuna din cele care avuseseră mai puțin

³ Despre Alexandra Feraru și Romulus Vrăbiescu vezi mai pe larg la Ioan Massoff, *Op. Cit.*, p. 99, 113, 124, 150, 185, 264, 323, 357, 400, 453, și respectiv, pag. 95, 96, 160, 163, 222, 264, 322, 323, 324, 356, 357, 453.

⁴ Ioan Massoff, „Viața lui Tony Bulandra”, Editura „SOCEC ET CO., SAR”, București, pag. 223-225.

succes la București, dovedește, o dată în plus, că publicul botoșănean era considerat chiar de către cei mai mari artiști ca un public cunoscător și exigent.

C) Concluzia de mai sus se poate afirma și în legătură cu revenirea la Botoșani (pentru a câta oară?) a marelui Constantin Tănase cu „Cărăbușul” său și cu revistele **Țin’te bine** și **Pîn’aici** care – după cum afirmă și gazeta – constituiseră mari succese la București.

Pîn’aici, revistă de A. de Herz și Durstoy s-a jucat în premieră la București în 25 decembrie, prima zi de Crăciun, 1924. Înainte ca succesul acestei reviste să se fi epuizat, C. Tănase și actorii „Cărăbușului” au pus în repetiție **Țin’te bine**, revistă de Nick și Keops, a cărei premieră s-a dat în sala Eforiei din București în seara de 26 ianuarie 1925. Ioan Massoff spune că această revistă „are una dintre cele mai fastuoase montări, o scenă care se petrece la Muntele de pietate prilejuind o splendidă desfășurare coregrafică. În cuprinsul unui balet al pietrelor prețioase evoluează briliantul, inelul, cerceul, pandantivul, diadema și... salba”.⁵ Știind exigența publicului botoșănean, nici măcar Tănase nu-și putea permite să vină aici cu reviste cu care mai venise anterior.

D) În ceea ce privește turneul oficial al *Teatrului Național din București*, în frunte cu Marioara Zimniceanu și Aurel Athanasescu, veniți la Botoșani în ultima parte a lunii martie 1925 cu comedia **Femeia îndărătnică**, de Shakespeare, facem precizarea că această comedie a făcut parte din repertoriul Naționalului bucureștean în stagiunea 1924 – 1925, fiind socotită de Ioan Massoff „o realizare remarcabilă de artă scenică. Regia (Paul Gusti în colaborare cu pictorul scenograf Traian Cornescu)... a încântat cu deosebire prin ritmul imprimat spectacolului, studiat pînă în cele mai mici amănunte, ca și prin vioiciunea replicii, datorită adîncirii rolurilor de către interpreții lăsați să-și desfășoare fantezia. Spectacolul a pus în relief cel puțin două creații actoricești, apreciate printre cele mai de valoare realizări ale școlii românești de teatru. Marioara Zimniceanu, în rolul Katerinei, cea mai completă realizare feminină din teatrul lui Shakespeare, s-a consacrat ca una dintre cele mai înzestrate artiste dramatice. Trecerea de la scenele în care Katerina e arțăgoasă la cele cînd se arată animată de un început de blîndețe a fost făcută printr-un joc de nuanțe care au atras interpretei aplauze la scenă deschisă”. La București rolul lui Petrucchio a fost jucat de Ronald Bulfinski „cu vervă și umor”, fiind considerat de Ioan Massoff „interpretul ideal pentru comedia lui Shakespeare”. În nota explicativă Massoff arată însă că rolul a mai fost

⁵ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, Editura VATRA, S.A.R., București 1974, pag. 236.

jucat și de Aurel Athanasescu. Celelalte roluri au fost interpretate de N. Bălțățeanu, Ion Sîrbul, Ion Finteșteanu, Grigore Mărculescu, Ion Manu, Al. Fintîi, A. Pop-Marțian, G. Conabie, D. Amigdalîs, Eugenia Zaharia. Și dacă la București **Femeia îndărătnică** „a fost un spectacol care a atins perfecțiunea artistică, demn de cele mai de seamă teatre ale lumii”,⁶ nu ne îndoim că și la Botoșani spectacolul a fost la fel.

Interesantă din punctul de vedere al grijii Teatrelor Naționale față de exigența publicului botoșănean este și rezoluția pusă pe cererea actorului ieșean I. Doroșcanu care solicita Direcției Teatrului Național Iași, la 9 martie 1925, aprobarea pentru efectuarea unui turneu și la Botoșani cu piesele **Plicul** și **Bărbierul din Sevilla**. În apostilă se spunea: „Se admite cererea numai cu piesa **Plicul**, **Bărbierul din Sevilla** neputîndu-se juca în condițiuni bune. Pentru asigurarea prestigiului teatrului din Iași, **Plicul** nu se va juca decît cu personalul ce a jucat și aici, cu singura diferență că rolul ținut de D-ra. Melinte va fi distribuit D-rei. Baciui, iar conducerea artistică o va avea D-l. Petrone, cu care scop D-sa. ne va face declarațiunea verbal pentru a fi consemnată de noi sau o va face în scris...” Personalul artistic notat pe contra pagină cuprinde pe: D-nii.: P. Petrone, C. Vernescu-Vîlcea, Șt. Morcovescu, Miluță Gheorghiu, Constantin Ramadan, A. Munteanu, Gh. Popovici, I. Doroșcanu, C. Protopopescu, M. Mihailescu și pe D-nele.: Margareta Baciui, Florica Bulgaru și V. Munteanu. Sufleor V. Handoca. La 16 martie același actor I. Doroșcanu solicită conducerii teatrului ca „în locul piesei **Bărbierul din Sevilla** să-i aprobe piesa **Banco**, ce se va juca cu aceeași distribuție ca la Iași, pentru a avea două piese în turneu”⁷. Din păcate nu avem la dispoziție nici un număr din presa botoșăneană care a consemnat data și modul cum s-a desfășurat acest turneu al Teatrului Național din Iași la Botoșani.

Gazeta „**Sămănătorul Botoșanilor**”, Anul III, Nr. 47 din 18 aprilie 1925, la rubrica „SERBĂRI ȘCOLARE”, informa cititorii că în cursul lunii martie a avut loc serbarea Școlii Normale de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani al cărei program inteligent și interesant a cuprins pe lîngă admirabile coruri, dansuri frumoase, execuții gimnastice perfect executate și piesa **Legenda coroanei**, de Mircea Rădulescu, foarte frumos montată și executată. „Un public foarte numeros a răsplătit cu aplauze meritate toate numerele din program”.

În același număr al gazetei „**Sămănătorul Botoșanilor**” mai este

⁶ Ioan Massoff, „Teatrul românesc”, vol.V, pag. 430-431.

⁷ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Iași (în continuare D.J.A.N. Iași), fond Teatrul Național Iași, dosar 3/1925, p. 81 și 88.

publicat și următorul anunț publicitar în care se arată că „în ziua de miercuri 29 aprilie 1925, ora 9 seara, va avea loc în sala Teatrului „Eminescu”, un singur concert dat de virtuosul violonist C. BOBESCU, cu concursul D-lui. N. Caravia, pianist”.

Spre sfârșitul anului 1925 se întâmplă și la Botoșani un eveniment teatral mai puțin obișnuit din cauza faptului că la acea vreme pentru copii și tineret aveau loc puține spectacole de teatru. La 3 decembrie al aceluiași an vine la Botoșani un turneu al *Teatrului Popular din București* care a prezentat în sala de la „Eminescu” două reprezentații cu **Sfirlă năzdrăvanul**, de George Mihail Zamfirescu, și cu **Pufișor și Mustăcioara**, de Victor Ion Popa. Evenimentul a fost salutat de reprezentantul învățătorimii botoșănene, revizorul școlar Constantin Iordăchescu: „În sfârșit am văzut realizată ideea Teatrului pentru copii cu excluderea diletantismului, cu piese scrise de autori talentați și jucate de artiști adevărați”.⁸

La un an și câteva luni după trecerea Teatrului „Mihai Eminescu” în proprietatea Primăriei Botoșani se fac la clădirea teatrului primele lucrări de reparații și amenajări. Astfel, aceeași gazetă „**Sămănătorul Botoșanilor**”, Anul III, Nr. 48-49, din 9 august 1925, publică la rubrica **EDILITARE** următoarea știre: „Serviciul tehnic al comunei Botoșani ne pune la dispoziție următoarele informațiuni despre lucrările mai principale ce se execută actualmente de Primăria orașului din fondurile bugetului în curs: ...Amenajările în ciment și beton ale subsolului *Teatrului Eminescu* destinate Arhivei comunale, selecționată de curînd prin concursul Ministerului de Interne și Arhivelor Statului. Refacerea decorurilor teatrului și Cabinei de Cinematograf. Refacerea integrală a acoperământului teatrului și restaurarea exteriorului, lucrare ce va începe imediat după îndeplinirea formelor de adjudecare.”

După cum se observă, și în anul 1925, ca și în alți ani, s-ar părea că foarte puține spectacole teatral-muzicale s-ar fi desfășurat la Botoșani. Lucru absolut inexact avînd în vedere că numai un simplu anunț publicitar al unei singure gazete le aducea la cunoștință botoșănenilor că într-o singură lună, martie 1925, în orașul lor vor avea loc 5 mari spectacole de muzică, teatru și revistă susținute de artiști renumiți din București.

De aceea reamintesc cele spuse în „*Cuvîntul către cititori*” din Volumul I al acestei „*Istории...*” și anume că informațiile principale și exacte privind spectacolele date la Botoșani se pot obține din presa locală a vremii și din dosarele speciale de cereri și aprobări date de Primăria Botoșani pentru desfășurarea de spectacole. Și cum astăzi multe din

⁸ „Gazeta școlii”, Botoșani, Nr. 3/1925, pag. 8.

gazetele locale din trecut nu se mai găsesc decît puține și incomplete ca numere de apariție, iar arhiva Primăriei Botoșani din anii 1896-1934 a fost vîndută „de o administrație imbecilă” – cum a spus Nicolae Iorga – cu kilogramul negustorilor din piață, ca hîrtie de ambalaj, informațiile respective sînt puține și nu spectacolele ce au fost date la Botoșani.

De altfel, dacă facem și o comparație cu Dorohoiul, unde se păstrează dosarele respective în arhiva Primăriei, nu putem concluziona că acolo, unde nu exista decît o sală improvizată de teatru în clădirea Liceului, s-au dat mai multe spectacole decît la Botoșani unde se afla un teatru cum puține se găseau în țară. Dimpotrivă, credem că trupele de teatru care se deplasau la Dorohoi de la București, Iași, Cernăuți, Chișinău etc., aveau drept țintă în mod obligatoriu Botoșanii unde era și teatru și o populație mai numeroasă, iar distanța între cele două orașe este destul de mică.

Spre dovedirea celor de mai sus, cele mai concludente sunt cererile directoarei trupei de operete și comedii din București, Reghina Simovici, către Primăria Dorohoi.

În prima cerere Reghina Simovici solicită aprobarea de a da cu trupa sa două spectacole în zilele de 13-14 ianuarie 1925 (subl.a.).⁹

În a doua cerere Reghina Simovici solicită aprobarea de a mai da trei reprezentații cu începere de vineri 23 ianuarie 1925 (subl.a.).¹⁰

Nu știm dacă Reghina Simovici a venit la Dorohoi pe 12-13 ianuarie 1925, direct de la București sau, posibil, de la Botoșani, dar putem fi siguri că între 15 și 22 ianuarie a dat spectacole la Botoșani, că doar nu avea să stea degeaba la Dorohoi.

Reghina Simovici mai face o cerere solicitînd Primăriei Dorohoi aprobarea de a da reprezentații în zilele de 27 și 28 ianuarie 1925. (subl.a.).¹¹ Cele trei reprezentații aprobate cu începere de vineri 23 ianuarie s-au terminat duminică 25 ianuarie. Probabil pe 26 ianuarie, luni, a fost zi de odihnă. Dar, într-o a patra cerere, ea cere aprobarea de la Primăria Dorohoi pentru a da spectacole în zilele de vineri 6, sîmbătă 7 și duminică 8 februarie 1925. (subl.a.).¹² Unde putea să dea reprezentații trupa Reghina Simovici, între 29 ianuarie și 5 februarie 1925, dacă nu tot la Botoșani?

⁹ Direcția Județeană Botoșani a Arhivelor Naționale (în continuare D.J.A.N. Botoșani), fond *Primăria Orașului Dorohoi*, dosar 10/1925, pag. 2.

¹⁰ *Ibidem*, pag.4.

¹¹ *Ibidem*, pag. 6.

¹² *Ibidem*, pag. 10.

Pe data de 19 iunie 1925 Samuel Sandu, directorul turneului „*Trupeii din Vilna*”,¹³ depune cerere și obține aprobarea Primăriei Dorohoi pentru 3 spectacole în zilele de 19 și 20 iunie 1925.¹⁴ Să fi venit trupa evreiască de teatru în limba idiș în turneu tocmai de la București ca să dea numai la Dorohoi 3 spectacole și să nu fi poposit și la Botoșani? Greu de crezut.

Aceeași concluzie se accentuează și în cazul altei trupe de teatru israelit, de astă dată din Chișinău, condusă de Goh Zaharia care solicită și obține autorizația Primăriei Dorohoi pentru cîteva reprezentații (subl.a.), începînd cu 6 octombrie 1925. Repertoriul trupei cuprindea următoarele 10 piese: ***Doi orfani, Sclava, Negustorul din Vilna, Blestemul surorilor, Păcatul ei, Unchiul din Lemberg, Casa misterioasă, Bigamia, Fota de stradă, Cununia neagră***.¹⁵ Ca să vii de la Chișinău cu 10 piese și să dai cîteva reprezentații (subl.a.) numai la Dorohoi, ignorînd Botoșanii cu teatrul său, este ceva greu de închipuit.

La fel și cu noua deplasare a „*Trupeii din Vilna*” care, sub conducerea regizorului și actorului Alexandru Ștein,¹⁶ a revenit la Dorohoi (numai ???) și a dat cîteva reprezentații în perioada 29 oct. – 6 nov. 1925.¹⁷

În sfîrșit, să mai pomenim că, la 28 decembrie 1925, Societatea de muzică „*Armonia*” Cernăuți, care făcea parte din *Fundația culturală „Principele Carol”*, trimite Primăriei Dorohoi o adresă de mulțumire pentru primirea călduroasă și frățească ce i s-a făcut. Să nu fi fost și la Botoșani cînd scopul acestor societăți era strîngerea legăturilor dintre românii României Mari?¹⁸

*
* *

Și în 1926, lipsa totală a arhivelor primăriei locale ca și a presei din primele trei trimestre ale anului a determinat ca informațiile privind evenimentele teatral-muzicale, ce, cu siguranță, au avut loc la Botoșani, să fie foarte puține.

¹³ Despre trupa teatrului evreiesc în limba idiș intitulată „*Trupa din Vilna*” vezi mai pe larg Teșu Solomonovici, ***„Istoria Teatrului Evreiesc din România”***, Album jubiliar, Editura Teșu, F.I., F.a., pag. 79-85.

¹⁴ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Dorohoi*, dosar 10/1925, pag. 32.

¹⁵ *Ibidem*, pag. 40-41.

¹⁶ Despre Alexandru Ștein și „*Trupa din Vilna*” vezi mai multe date și la Ioan Massoff, *„Teatrul Românesc”*, vol. V, pag. 455-456, și vol. VI, pag. 45-49.

¹⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Dorohoi*, dosar 10/1925, pag. 44-45.

¹⁸ *Ibidem* dosar 29/1926, pag. 8.

Primele informații provin din corespondența conducerii *Teatrului Național din Iași* în legătură cu turneele pe care diferitele grupări de actori ai teatrului doresc să le facă în Moldova, Bucovina și Basarabia.

Astfel, la 26 februarie 1926, Direcțiunea *Teatrului Național din Iași* trimite o circulară către primarii din Botoșani, Dorohoi, Cernăuți, Cîmpulung, Suceava, Roman, Bacău, Focșani, Buzău, Brăila, Galați, Bîrlad și Vaslui cu rugămintea de a i se „răspunde dacă ne puteți acorda sala teatrului în ziua de... april a.c., cînd urmează să dăm o reprezentație cu artiștii Societății Dramatice din Iași. Totodată vă mai rugăm să menționați în răspunsul D-voastră chiria sălii, precum și numărul locurilor de care dispuneți. Cu distinse salutări și mulțumiri.

Director,
C.B. Pennescu

Secretar,
*SS. indescifrabil*¹⁹

În aceeași zi de 26 februarie, a fost trimis și următorul raport către Ministerul Cultelor și Artelor:

„Domnule Ministru,

Conform art. 36 din Legea teatrelor, vroind a da reprezentații cu o echipă a teatrului sub conducerea mea, în orașele indicate pe contrapagină, vă rog să binevoiți a interveni să ni se puie la dispoziție un vagon pentru transportul personalului, acordîndu-se și o reducere de 75%. Piese ce le vom reprezenta sunt: ***Prăbușirea*** de D-l. I. Peretz și ***Strigoii*** de Ibsen. În același timp vă rog să binevoiți să ne acordați un ajutor de 80.000 lei”. (raportul fiind în ciornă nu are semnături – n.a.).²⁰

La 17 martie 1926 Ministerul Cultelor și Artelor solicită Directorului *Teatrului Național din Iași* să comunice „cînd va începe și cît va dura turneul, spre a putea face intervenția la Ministerul Transporturilor pentru acordarea vagonului și reducerea pe C.F.R.” Pe hîrtia venită de la minister, este referatul directorului teatrului C. B. Pennescu „se va răspunde că va începe din dimineața de 10 aprilie și se va termina la 26 aprilie.”²¹

În același dosar se află și cererea artistului stagiar Ilie Doroșcanu, din 16 martie 1926, prin care solicită directorului teatrului ieșean autorizarea că poate și el juca în turneul prin orașele din Moldova „în luna

¹⁹ D.J.A.N. Iași, fond „*Teatrul Național*” Iași, ds.3/1926, pag. 42.

²⁰ *Ibidem.*, pag. 43.

²¹ *Ibidem.*, pag. 68.

mai sub conducerea D-nei. Agatha Bârsescu" (subl.a.). Pe pagina următoare se află ciorna autorizației din aceeași zi: „Noi Directorul *Teatrului Național din Iași* autorizăm pe D-l. Ilie Doroșcanu, artist stagiar să întreprindă un turneu în orașele din Moldova în luna mai 1926 sub conducerea D-nei Agatha Bârsescu”.²²

La 2 aprilie 1926 un alt grup de artiști ai Naționalului din Iași solicită directorului teatrului aprobarea pentru un alt turneu:

„Domnule Director,

Subsemnații Sorana Țopa și Aurel Ghițescu artiști societari ai Teatrului Național din Iași avînd dorința de a face un turneu oficial de propagandă culturală cu o parte din artiștii societari și stagiar ai acestui Teatru și anume: A. Ghițescu, I. Profir, Șt. Morcovescu, Miron Popovici, C. Ramadan, Victor Handoca, Gheorghe Popovici, Iustin Handoca, C. Sava și D-nele Sorana Țopa, Natalia Profir, Margareta Baci, Marioara Ghițescu, prin următoarele orașe: Cernăuți, Botoșani, Dorohoi, Roman, Bacău, Focșani, Buzău Brăila, Galați, Tecuci, Bîrlad și Chișinău, vrem a vă ruga să binevoiți a ne aproba acest turneu, care voim să începă pe ziua de 22 aprilie pînă la 20 mai. Totodată vă rugăm a dispune să ni se elibereze și o autorizație de întreprinderea acestui turneu, specificînd calitatea lui.

Piese ce le vom juca sunt: ***Gelozia*** de Arțebașeff și ***Cuiburi sfărîmate*** de A. Pascu și Șt. Morcovescu-Teleajen...²³

Pe 6 aprilie se emite și autorizația pentru „Turneul societărilor *Teatrului Național din Iași* sub conducerea D-lui. Aurel Ghițescu.”²⁴

De la 13 aprilie, conducătorul turneului, Aurel Ghițescu, face cerere către Direcția Teatrului ca să i se pună la dispoziție mai multe lucruri din recuzita instituției „fără de care atît scena cît și actorii ar face o impresie urîtă.” În aceeași zi se dă aprobarea pentru aceasta.²⁵

La 22 aprilie 1926, în chiar ziua plecării în turneu, actorul I. Profir, care era și administratorul teatrului, îi aduce la cunoștință directorului că, fiind și el învoit a pleca în acest turneu, slujba sa de administrator va fi îndeplinită de George Issac, casier al teatrului, cu care m-am înțeles, de altfel, de mai înainte.”²⁶ Asta înseamnă că turneul s-a și desfășurat, el

²² D.J.A.N. Iași, fond Teatrul Național Iași, dosar 3/1926, p.64-65.

²³ *Ibidem.*, pag. 81.

²⁴ *Ibidem.*, pag. 82.

²⁵ *Ibidem.*, pag. 85.

²⁶ D.J.A.N. Iași, fond Teatrul Național Iași, dosar 3/1926, p.109.

ajungînd în mod sigur și la Botoșani.

Spunem că acest turneu s-a și desfășurat deoarece turneul programat în perioada 10–26 aprilie 1926 s-a amînat pentru 10–25 septembrie. Aflăm acest lucru în primul rînd dintr-o adresă a *Teatrului Național din Iași* către Președintele *Fundației „Principele Carol”* în care se spunea că „o echipă a Teatrului Național Iași, avînd în frunte pe D-na. Agatha Bârsescu va face un turneu în Bucovina și Moldova de la 10 pînă la 25 septembrie” și pentru înlesnirea transportului se solicită vagonul *Fundației*.²⁷ La 27 iulie 1926, conducerea teatrului trimite un raport și la Ministerul Cultelor și Artelor în care arată că „din cauză că D-na. Agatha Bârsescu a fost bolnavă nu am putut face turneul fixat pentru luna aprilie și pentru care ne-ați acordat o subvenție și a trebuit să-l amînăm pentru luna septembrie”. Se solicită intervenția ministerului pentru a se obține 75% reducere pe calea ferată și un vagon cl. a III-a pentru tot timpul turneului. Orașele unde se vor da reprezentații sunt aceleași din aprilie, deci și Botoșanii.²⁸ La 4 august 1926, ministerul trimite autorizație pentru a se face turneul în orașele respective în luna septembrie.²⁹

Că și acest turneu s-a executat totuși și botoșănenii au fost printre cei ce au avut ocazia să-l vadă, este confirmat într-un raport – dare de seamă – referitor la activitatea Naționalului din Iași, ca factor de propagandă culturală românească, înaintat Ministerului Cultelor și Artelor la 12 octombrie 1926, în care, printre altele, se precizează: „Anul acesta o echipă a teatrului ieșean, cu o subvenție de 80.000 lei numai a dat reprezentații în toate orașele din Bucovina și Moldova, iar beneficiul de 107.000 s-a vărsat la casa teatrului ca orice produs al reprezentațiilor date în teatrul național.”³⁰

Chiar din primul număr al apariției sale, săptămînalul independent „*Informatorul*”, al cărui redactor era Ramiro Neculau, avea o rubrică specială intitulată **CARNETUL SPECTACOLELOR** în care botoșănenii erau informați asupra reprezentațiilor ce urmau să aibă loc la Botoșani. În acest prim număr erau anunțați că „Toamna aceasta (1926 – n.a.) botoșănenii vor avea numeroase seri de teatru. Pînă acum putem anunța la *Teatrul „Eminescu”* următoarele reprezentațiuni: *Sîmbătă 9 octombrie: Tartuffe* de Molière cu D-nii.: Ion Livescu, Ion Theodoru, G. Aurelian

²⁷ *Ibidem.*, pag. 150.

²⁸ *Ibidem.*, pag. 193.

²⁹ *Ibidem.*, pag. 203.

³⁰ *Ibidem.*, pag. 294.

etc. și D-nele.: Virginia Theodoru, Athena Rally, Virginia Gheorghiu etc.

*Luni 11 și Marți 12 Octombrie cr. **Contesa Maritza*** operetă în 3 acte, de Em. Kalmann, cu D-nele.: Adela Baum-Fischer, primadonă de la *Karl Theater* din Viena, Silvia Dobrescu și D-nii.: Leonard, G. Carussy, Timică Georgescu etc.

Vineri 15 Octombrie D-na. *și D-l. **Cutare*** comedie în 3 acte de Denys Amiel cu D-nii.: Al. Mihailescu, Victor Protopopescu etc. și D-nele.: Annie Cappustin, Charlotte Rodier (dela teatrul Cigale din Paris) cu ansamblul „*Teatrului Mic*” din București.

*Joi 21 Octombrie **Treanca Fleanca Mere acre*** revista D-lui. Ion Pribeagu, jucată de 115 ori la București, cu Niculescu-Buzău, Adina Simionescu etc.

Sâmbătă 23 octombrie „ROMANȚA” piesă în 3 acte, prolog și epilog de d-l. Robert de Flers și Fr. de Croisset.

*Duminică 24 Octombrie **Primejdia*** piesă în 4 acte de Pierre Frondaie, ambele cu D-na. Maria Filotti, Ana Constantinescu, Puica Stănescu și D-nii.: N. Bălțățeanu, Mielu Constantinescu etc., de la *Teatrul Național din București*.

În afară de aceste spectacole se mai anunță turneele Bulandra, Tănase, P.P. Georgescu, asupra cărora vom reveni în curând, făcând cunoscut data fixată, piesele jucate și ansamblurile.”³¹

Cum în primele 3 numere de apariție ziarul (de fapt gazetă săptămînală din moment ce nu apărea zilnic – n.a.), nu a publicat nici o cronică teatrală sau măcar să confirme ce spectacole s-au jucat, nici noi nu putem să spunem cu certitudine care anume au fost sau nu jucate.

Din cele anunțate în primul număr nu putem confirma decît că spectacolele cu opereta **Contesa Martiza**, din 11 și 12 octombrie 1926 și poate și altele, s-au jucat cu adevărat pentru că prezența lui Leonard la Botoșani este confirmată de o altă sursă de încredere. Astfel, scriitorul Dumitru Corbea descrie în mai multe proze satul său natal Sîrbi, dar în volumele sale găsim și notații despre Botoșani, din perioada cînd scriitorul era aici elev: „Era toamna anului 1926, prin luna octombrie. Leonard, prințul operetei românești a venit la Botoșani și a tras la Irimescu. Era prieten bun cu avocatul cel tînăr. Dimineața, cînd se scula Leonard, eram chemat să-i torn apă pe mîini ca să se spele. Pentru aceste servicii, am căpătat și eu un bilet la galerie, la *Teatrul „Mihai Eminescu”*, cu indicația de a aplauda și a striga bis cît puteam de tare”.³²

³¹ „*Informatorul*”, Anul I, Nr. 1, din 10 octombrie, 1926.

³² Dumitru Lavric, „*Botoșani – «Roma diasporelor Est Europene»*”, Botoșani, Editura

Tot în Nr. 1 al „**Informatorului**” este publicată și următoarea știre care n-a mai încăput la rubrica menționată „*Carnetul spectacolelor*”: „Vineri 15 octombrie, cunoscutul artist d. Alex Mihailescu” (de fapt îl cheama Mihalescu – n.a.) va juca în localitate. D-sa. a lipsit câțiva ani din țară ducând faima numelui de român la Paris unde a fost apreciat ca director de scenă la Teatrul L'Oeuvre.

Aprecierea d-sale. artistică precum și incomparabilul său talent au făcut senzație în capitala lumii. Nu ne îndoim că botoșinenii, îndeobște recunoscuți ca înțelegători ai teatrului, (subl.a.) vor face marelui nostru artist o primire din cele mai entuziaste.”³³

De asemenea, știrea că „joi 21 octombrie se va reprezenta revista **Treanca Fleanca Mere acre** a D-lui. Ion Pribeagu, jucată de 115 ori la București... (subl.a.) ne-a reamintit poezia umoristică a însuși autorului revistei în care se „autoironiza” că revista aceasta s-a jucat la București un an de zile la „Teatrul Nou”:

REVERII DE ALTĂDATĂ

*Printre revuiștii noștri,
Care cântăreau mai greu,
Erau Kirițescu, Durma,
Stoicovici, De Herz și eu.*

*Ei scriau pentru Tănase,
„Marafet bucluc” și „Plici”,
Eu pentru Tomescu Iorgu,
Și alți actorăși mai mici.*

*Ei la „Cărăbuș” cu-ntregul
Demimond din București,
Eu la „Teatrul Nou” cu plebea,
De pe Calea Văcărești.
Ei montau cu lux „di-granda”
Fastului să se consacre,
Eu jucam un an de-a rândul,
„Treanca fleanca mere acre”.*

Agata, 2006, pag. 51.

³³ „Informatorul”, Anul I, Nr. 1, din 10 octombrie, 1926.

*Mă știau mai toți artiștii,
Ca pe un autor en-vogue,
Fiincă le scriam adese,
Câte-un sketch sau monolog.*

*Într-o zi, fac cunoștință –
După cum cere uzanța –
C-o artistă în devenire,
Mică, dulce, blondă, Tanța!*

*O fetiță, o păpușe,
Prețioasă cum e ambra,
Care își făcea debutul,
Într-un varieteu: Alhambra*

*Care m-a rugat fierbinte,
Cu glăscioru-i îngeresc:
– Maestre, fă-mi și mie-un șlagăr,
Un cuplet! Și ți-l plătesc!*

*– Cât îmi ceri? – Păi, deh, frumoaso,
Zic – cum ești la început,
Ai să-mi dai numai o mie!
Și-a zis Tanța: – S-a făcut!*

*Mi-l aduci la „Grand” joi seara,
Pe la opt și jumătate,
Că la zece o să vie,
Domnu’ ...amicul meu Socrate.*

*E un bătrânel simpatic,
Te aștept, și mai ales,
Vreau să-mi dai și indicații,
Cum să-l spun să am succes!*

*I-am adus chiar joi cupletul,
„Vino dor la badea-n crâng”,
Pe o melodie veche,
Cu refrenul: „Hai zdrâng-zdrâng”.*

*M-a tratat ca o chartreuză,
Dulce, cum e cantalupul,
N-o prea ajuta talentul,
Dar se complecta cu trupul.*

*Ca să repetăm în voie,
Și-ntr-un mod inteligent,
Ea și-a pus un robe de chambre,
Puțintel cam indecent.*

*Pe sofa și decoltată,
Proaspătă și frăgezime,
Cum făcea un gest cu brațul,
Dezvelea o rotunjime.*

*Să-mi arate că pronunță
Poanta, c-o dicțiune clară,
Când își întorcea fațada,
Dezvelea altă comoară.*

*Ce puteam să fac ispitei,
Cu trupșor imaculat?
Și când dracul te momește,
Dornic m-am sacrificat!...*

*M-am lăsat sedus de chipul
Și de farmecele ei,
Și simțeam printre suspine,
Cum s-a dus mîia de lei.*

*După ce sfârșisem jertfa,
Cu o patimă spontană,
Cine bate-n hol și intră?
Domn Socrate în persoană!*

*Au urmat recomandării:
– Maestrul Ion Filifiștic!
– Domn Socrate Spirilidis,
Cu artiștii bun amic!*

*Eu, timid, scot iar cupletul,
Emoționat, nătâng,
Și încep să-i cânt refrenul:
Hai zdrâng-zdrâng și iar zdrâng-zdrâng.*

*– Minunat! – a spus Socrate –
Și privind în ochii ei,
Își deschide portmoneul,
Și îmi dă mia de lei.*

*– Uite ce te rog – adaugă –
Fiincă Tanței mele-i placi,
Când o să mai vrea cuplete,
Tot mata să i le faci!*

*Și să stabilim de-acum,
Ca-ntre doi prieteni buni:
Prețul să rămână același,
Și-n aceleași condițiuni!*

*I-am strâns mâna cu tărie
Și-mi venea de râs, să plâng,
Și-am plecat cântându-mi mie:
Hai zdrâng-zdrâng și iar zdrâng-zdrâng!”³⁴*

În numărul 2 al gazetei „*Informatorul*” la rubrica anunțurilor de spectacole, pe lângă ultimele 3 anunțate în numărul 1 pentru zilele de 21, 23 și 24 octombrie se mai adaugă cele de sîmbătă, 13 noiembrie 1926, cu ***Negustorii de glorie***, piesă în 4 acte, de Nevoix și Pagnol, și duminică 14 noiembrie, cu ***Cîntecul dragostei***, piesă în 4 acte, de A. Brisson, cu D-na. Lucia Sturza-Bulandra, Tony Bulandra, V. Maximilian etc.³⁵

Și dacă în numărul 2 al gazetei nu s-a scris nici o cronică de spectacol, s-a scris, în schimb, următorul articol în care se critică atitudinea teatrelor din București, Iași, Chișinău și Cernăuți care, uneori, vin la Botoșani în turneu cu spectacole de un nivel mult mai prejos față de pregătirea artistică a botoșănenilor. Soluția de a nu se mai întîmpla asemenea lucru o dă chiar autorul articolului: „**ÎNSEMNĂRI**”.

³⁴ Ion Pribeagu, „*Mic și-al dracului: antologia unui Rege al umorului*”, București, Editura Teșu, 2005. pag. 61-64.

³⁵ „*Informatorul*”, Anul I, Nr. 2, din 17 octombrie, 1926.

TEATRUL ÎN PROVINCIE

Toamna ni aduce, odată cu melancolica frunzelor cădere, diversele turnee ale diverselor trupe de teatru. Bucureștii, Iașii, Chișinăul și Cernăuții își aduc aminte că, prizărit în nordul Moldovii, în vecinătatea stepei, ignorat și indiferent, tot mai respiră Botoșanii, cari le-a procurat cândva geniu lui Eminescu și personalitatea lui Nicolae Iorga.

Și atunci încep a sosi păsările călătoare, trupele de teatru în turneu, care, fiindcă aseară au jucat **Hamlet** la Fălticeni, iar mâine seară trebuie să joace pe **Machbet** la Dorohoi, se opresc astă seară în Botoșani să joace **Othelo**. Noroc, că, probabil, Sulița și Darabanii n'au sala primăriei ceva mai mare, căci atunci **Regele Lear** și **Visul unei nopți de vară** ar complecta un mic ciclu shakespearian.

Nenorocul nostru este că avem un teatru – adică un local de teatru, mare frumos, îngrijit, capabil să nu stânjenească întru nimic jocul artistic cel mai prețios, minus regia, care e total absentă. Altfel trupele, strâmtorate în cine știe ce altă sală, ar fi poate mai atente la realizarea spectacolului respectiv. Fiindcă trebuie s'o spunem cu intenția de a auzi unde trebuie că, spectacolele ce se dau în Botoșani, de nu importă care trupă în turneu, sunt mai prejos, **mult mai prejos** de nivelul pregătirii artistice a publicului botoșănean,. Cutare actor mare dela Naționalul uneia din capitale vine, însoțit de câțiva „băeți” sau „garçonnes”, să joace la Botoșani, de pildă, **Tartuffe**.

Spectacolul e ridicol. Ai zice un om adevărat se joacă cu câteva păpuși și cu câțiva soldați de plumb. E cel mult amuzant, dar nici pe departe **artistic**. E „**bun pentru provincie**”. Cine a văzut la ce desăvârșire tehnică și artistică au ajuns spectacolele teatrale mai ales în București, nu mai poate accepta, sub nici un motiv, mascaradele provinciale.

Soluția, soluția!

Soluția, e cel puțin teoreticește, simplă. Să nu se mai închirieze sala teatrului decât trupei care, în prealabil, va dovedi că este în stare să asigure un spectacol acceptabil. Această selecționare stă la îndemâna multora. Căci e preferabil să dai 100 lei la o trăsură până la **Rai** ori la **Baisa**, decât să dai 162 ca să înghiți nodurile lui **Sarmală, amicul poporului**.

Mai preferabil chiar din punct de vedere artistic. C. Op.”

Un nou „carnet al spectacolelor” din gazeta „**Informatorul**” îi înștiința pe botoșăneni că duminică 24 octombrie 1926 artiștii de la Naționalul București, Maria Filotti, Ana Constantinescu, Puica Stănescu, N. Bălțățeanu, Mielu Constantinescu ș.a. vor juca la matineu piesa **Roman-**

ta iar seara **Primejdia**, piesă în 4 acte de Pierre Frondaie. Duminică 31 octombrie, tragi-comedia în 5 acte **Nerone**, de P. Corse, cu Vasile Leonescu, M. Atanasescu, Irina Leonescu, Mioara Popescu ș.a.

Sâmbătă 13 și duminică 14 noiembrie, trupa particulară de teatru Bulandra – Manolescu – Maximilian – Storin va juca **Negustorii de glorie** și, respectiv, **Cîntecul dragostei**.

Miercuri 17 noiembrie ansamblul teatrului Național Cluj va reprezenta piesa **Evantaiul**.³⁶

Evantaiul, comedie de Robert de Flers și G.A. de Cailavet, în regia lui Sică Alexandrescu, a fost prima premieră a Teatrului Național din Cluj, în stagiunea 1926–1927, și în care rolurile principale au fost jucate de N. Neamțu-Ottonel, Nicolae Voicu, Nicolae Dimitriu, Olimpia Bârsan, Virginia Cronvald și Silvia Jipinescu.³⁷

Prima cronică teatrală a gazetei „**Informatorul**” am găsit-o în Nr. 7, din 21 noiembrie, 1926, sub titlul:

„ÎNTRE SCENĂ ȘI SALĂ REPREZENTAȚIILE COMPANIEI BULANDRA”

În ea se spune:

„De multă vreme, pe scena *Teatrului „Eminescu”* n’am văzut un spectacol mai reușit din toate punctele de vedere decât **Negustorii de glorie**.

Ca factură, piesa e o șarjă puternică împotriva moravurilor politice, grefată pe eroismul – dovedit inexistent mai târziu – al unui subofițer francez și ea ne-a adus de multe ori aminte de atât de usturătoarele biciuiri ale lui Caragiale.

Paralel cu comicul furnizat de situațiile politicianilor speculatori ai unei glorii ostășești, cu repercusiuni în starea morală și materială a unui părinte, frământările acestuia, lupta între conștiința și ambiția lui, triumful vanității asupra respectului datorat memoriei unui erou, procedurile întrebuițate pentru salvarea unei reușite ce părea compromisă prin apariția neașteptată a fiului, toate aceste imixtiuni și înlănțuiri sunt redată cu atâta precizie și verosimilitate încât trăim clipe de revoltă și emoție, de induioșare și de ridicol.

Piesa, numai ea singură și contează enorm. Dar și prin felul cum a fost jucată, ne apare ca o manifestare completă de artă. D-nii.: Talianu,

³⁶ „*Informatorul*”, Anul I, Nr. 3, din 24 octombrie, 1926.

³⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 1

Maximilian și Groner, D-na. Liana Constantinescu și soții Bulandra au scos în evidență prin jocul lor natural, nuanțat și stilat, caracterul atât de complex al piesei cât și caracterele atât de diferite ale eroilor.

Desigur că aceleași cuvinte de elogii se cuvin Companiei Bulandra pentru felul cum s'a reprezentat duioasă piesă a lui Bisson: **Le Rosaire**.^{*} Am regăsit pe soții Bulandra în genul lor de roluri, atât de cunoscut dar și atât de potrivit cu modul lor de interpretare. Același lucru și pentru d. Maximilian. Și cu atât mai desăvârșite au fost aceste două reprezentații cu cât piesele se deosebeau așa de mult și prin tema lor și prin construcție, ele cerând în același timp, de la interpreți dovezi variate ale talentului, de oarece ele, se adresau la două laturi diferite ale putinței actorului de a crea.

Iar publicul botoșănean, spre onoarea lui, a ținut să-și arate satisfacția sa, dând săli arhipline cari au aplaudat călduros aceste serioase manifestațiuni."

Pentru duminică 5 decembrie la *Teatrul „Eminescu”*, este anunțată comedia **Conița are doi conași**, de F. Gandera, cu Mișu Fotino, Chamel, Marietta Rareș, Renée Annie și Silvia Demetrescu, de la *Teatrul Mic* din București, iar pentru marți 7 decembrie **Secretul lui Polichinelle**, cu Nicolae Soreanu, Gr. Mărculescu, Sonia Cluceru, Gaby Danielopol, de la *Teatrul Național București*.³⁸

Un eveniment artistic deosebit la care botoșănenii sînt sfătuiți să asiste, miercuri 22 decembrie 1926, la *Teatrul „Eminescu”* este concertul violonistului Ionel Ghinga, laureat al Școlii Cantorum din Paris, acompaniat la pian de Radu Constantinescu.³⁹

*
* *

Chiar la începutul anului 1927 gazeta botoșăneană **„Informato-
rul”** anunța următoarele spectacole la *Teatrul „Eminescu”*:

„Maimuța care vorbește”, cu D-l. Morțun, la 16 ianuarie;

Turneul Leonard, la 29 ianuarie;

Concertele Enescu, în 7 și 8 martie.

De asemenea, prin stăruințele primului nostru redactor, D-l. Ra-

^{*}Este vorba de **Cântecul de dragoste** care de fapt este o adaptare scenică de Andre Bisson după romanul **The Rosary**, de Florence Barklay (peste ani, piesa va fi reluată sub titlul **Mătăniile**). Vezi Ioan Massoff, *„Teatrul Românesc”*, Vol. VI, pag. 95-96.

³⁸ „Informato-
rul”, Anul I, Nr. 9, din 5 decembrie, 1926.

³⁹ *Ibidem*, Anul I, Nr. 11, din 19 decembrie, 1926.

miro Neculau, Campania Bulandra va da două spectacole cu D-na. Marioara Ventura în luna martie”.⁴⁰

În numărul următor, din 9 ianuarie, aceeași gazetă face precizarea că piesa **Maimuța care vorbește** programată a fi jucată duminică 16 ianuarie este o comedie în trei acte de R. Francois, iar printre interpreți fiind pomeniți D-nii.: Ion Morțun, Cristian Duțulescu, Nae Săvulescu și D-na. Ecaterina Nițulescu-Șahighian de la *Teatrul Național București*. De asemenea, mai este anunțat concertul R. Vrăbiescu, Edgar Istrati, pentru marți, 11 ianuarie.⁴¹

Înainte însă de venirea turneelor anunțate, botoșănenii au putut viziona un festival artistic-sportiv susținut de membrii organizației evreiești locale „Macaby” în sala *Teatrului „Popovici”* la 7 ianuarie 1927. În cadrul festivalului, pe lângă muzică și exerciții de gimnastică, „s-a reprezentat piesa **Mazel-Tove** de Schalom Alechem, jucată de diletanții: I. Natanson, Bitterman, D-rele. Herzendorf, R. Zilberman, Schvartz, Leventer și Rotenberg. Se cuvin laude D-rei Leventer care, prin talentul ei de a dansa, a fost rechemată de câteva ori, cât și apreciatului diletant I. Natanson care, prin munca lui depusă, a fost cât se poate de bine... După cererea generală, acest festival a fost repetat cu un deosebit succes și în seara de vineri 14 ianuarie curent”.⁴²

Între 16 și 23 ianuarie 1927, a sosit la Botoșani (mai mult incognito deoarece și-a făcut reclamă proprie prin anunțuri afișate și nu prin presă) o trupă de operă care a pus în scenă **Traviata**, de Verdi. Punerea în scenă a fost o improvizație care a determinat o critică aspră din partea gazetei „**Informatorul**”. Sub titlul „**TRAVIATA LA... HUȘI**” autorul anonim al criticii scrie: „Am avut inspirația de a nu mă duce să aud zilele trecute, la *Teatrul „Eminescu*”, frumoasa operă a lui Verdi.

Dar din spusele spectatorilor, unii veniți chiar din județ să asiste la un rar regal artistic ca acel anunțat, am înțeles că inspirația mi-a fost foarte bună și mi-am adus aminte de o nuvelă, celebră, intitulată „*Traviata... la Huși*”.

Se spune că dacă, pe scenă, Margareta Gauthier a lui Dumas, recte Violeta lui Verdi, – murea răpusă de boală, în sală puținul public venit să asculte pe Lucia Cosma, era asasinat de „vocea și talentul” nu știu cărei „primadone” sosite într-o tovărășie aidoma; murea asasinat de îndrăzneala și reaua credință a unor „artiști” cari confundă Botoșanii cu Tuchi-

⁴⁰ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 13, din 2 ianuarie, 1927.

⁴¹ *Ibidem*, Anul II, Nr. 14, din 9 ianuarie, 1927.

⁴² *Ibidem*, Anul II Nr. 15, din 16 ianuarie, 1927.

leştii şi „**Traviata**” cu... „*Mariţa din Prahova*”.

A te prezenta cu un asemenea ansamblu e mai mult decât îndrăzneala; a atrage lumea, anunţând pe Lucia Cosma, Aurelia Lupescu şi alţi artişti cunoscuţi şi a veni de fapt cu corişti şi figuranţi e mai mult decât rea credinţă. Şi dacă, în sală, s’ar fi găsit cineva să fluiera, te pomeneşti că... ne mergea renumele că nu înţelegem arta!”⁴³

Atît Lucia Cosma cît şi Aurelia Lupescu au fost renumite cîntăreţe de operă şi operetă în perioada anterioară Primului Război Mondial.⁴⁴ După război ele nu mai figurează în indicii de nume ale istoriilor teatrelor din România, fie din cauză că s-au căsătorit, fie că au plecat din ţară.

În acelaşi număr în care a apărut critica la **Traviata**, „*Informatorul*” mai publică şi două ştiri prin care botoşănenii erau anunţaţi că la *Teatrul „Eminescu”*, **duminică 23 ianuarie**, 1927, se va juca **Miţu Boierul**, comedie în 3 acte de D-nii Dan şi Sfetescu, cu trupa D-lui. P. P. Georgescu, iar **sîmbătă, 29 ianuarie**, **Orlow**, operetă în 3 acte, de Leo Fall, cu Leonard, Carussy, Timică, Silvia Dobrescu, Sily Vasiliu etc.

În legătură cu prima ştire, Ioan Massoff afirmă că **Miţu Boierul** „ar vrea să fie o satiră împotriva „parveniţilor zilei””,⁴⁵ dar ea nu s-a jucat decât o singură dată, la Naţionalul din Bucureşti, la sfîrşitul sesiunii 1924-1925.

În legătură cu a doua ştire, în gazetă se afirmă că autorul operetei **Orlow** este Leo Fall, în timp ce Massoff spune că în februarie 1927, compania condusă de Leonard „a mai reprezentat la Bucureşti **Orlow**, operetă de **Bruno Granichstaedten** (subl.a.), în care rolul primadonei a fost jucat de tînăra Silly Vasiliu”.⁴⁶ Înclinăm să-i dăm crezare lui Ioan Massoff.

La rubrica „SPECTACOLE”, gazeta „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 17, din 30 ianuarie, 1927, repetă anunţul că la „*Teatrul „Eminescu”* sîmbătă 29 şi 30 ianuarie 1927, Compania Lirică Română LEONARD va da **ORLOV**, operetă în 3 acte şi **Floarea din Stambul**, operetă în trei acte, cu D-l. N. Leonard, G. Carussy, G. Timică etc”. Prin urmare, botoşănenii au beneficiat de două reprezentaţii cu „prinţul operetei”, la sfîrşitul lunii ianuarie 1927.

În acelaşi număr gazeta reîmprospătează ştirea că „**Marioara Ventura**...

...marea noastră artistă soseşte în primele zile ale lunii Februarie

⁴³ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 16 din 23 ianuarie, 1927.

⁴⁴ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol.V, vezi pag. 400, 454 şi 457, pentru Aurelia Lupescu-Teişanu, şi pag. 414, pentru Lucia Cosma.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 437.

⁴⁶ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, p. 112

în țară. D-sa. va juca la *Teatrul „Regina Maria” din București* cu ansamblul companiei Bulandra-Manolescu-Maximilian-Storin câteva piese dintre cari: ***Prisoniera***, 3 acte, de Ed. Bourdet, și ***Omul de întotdeauna***, de G. Porto Riché. În luna martie, D-na. Ventura, cu ansamblul de la București, va întreprinde un scurt turneu în țară. Între cele 15 orașe cari se vor bucura de marea favoare este și Botoșanii, unde în a doua jumătate a lunii, D-na. Marioara Ventura va da o singură reprezentație. Turneul este organizat de cunoscutul om de teatru și reputat impresar d. Lică Teodorescu”.

Din păcate, în numărul următor, ***„Informatorul”*** nu a publicat nici o cronică a celor două reprezentații cu operetele interpretate de Compania Leonard, mai mult ca sigur din cauza lipsei de spațiu, căci în respectivul număr au fost publicate două articole destul de mari: unul de reclamă, privind un viitor concert, și celălalt – referitor la starea *Teatrului „Eminescu”*.

Începem cu al doilea articol pentru că relatarea despre ceea ce se întâmpla în permanență la galeria teatrului ar fi putut să se întâmple și în timpul reprezentațiilor Companiei Leonard, fapt ce a stîrnit reacția spectatorilor. Iată ce se spune în articolul intitulat

„Pentru D-l. Director al Teatrului Eminescu

Onoratul domn delegat de conducerea Teatrului Eminescu, D-l. A. Frunzescu, de sigur a făcut dovada unei admirabile administrațiuni al acestui așezământ din orașul nostru. Au dispărut cronicile dificile, s’au radiat corozivele pomeni comunale, sala e bine încălzită, curățenie și ordine după putință, într’un cuvânt n’avem de ce să ne plângem. Rar, pe ici, pe colo, filme proaste... Fatalități inerente speculațiunilor caselor de cinema din București.

Două lucruri însă rămân oribile.

Primul: Scandalul permanent de la galerie. Este un făcut, un blestem pe capul oamenilor! Când o primadonă își rotește ochișorii, și într’un lamentabil pianissimo atentează la lacrimile noastre, hodoronc-tronc! un mocofan cu o căciulă cât o roată își cadentează potcoavele iufurilor impermeabile prin sinistru galerie... sau un mic vlăstar caută țâța mamițichii cu o chemare patriotică, ...sau cățelului D-lui. Ghiță i se face a urla...

Ni se tae tot entuziasmul!

Barba prietenului Mihălțeanu se agită, ochii lui Arthurică sticlesc, polițaiul tușește, iar Kațichi scoate tabletele lui sibiline. ...Efectul e ratat, plăcerea e distrusă...

Nu s'ar putea oare închide definitiv galeria, pentru un deceniu, două, până când omenia și puțină educație imperios cerute, își vor face drum până la mârlandii de pură esență, care ne torturează fără rușine?

Nu zău!? Vom ajunge de pomină față de toți artiștii și actorii țării românești...

Al doilea lucru oribil: scaunele din loji. De sigur că un astfel de așezământ se conduce cu capul, și puțin importă restul. Dar, ca oraș de provincie, unde nu numai capul contează, și unde multe se fac și cu restul organelor dăruite de D-zeu, s'ar cuveni ca D-nul. Director să se gândească și la ...partea scaunelor. E un dezastru curat! Când o jachetă ruptă, când un palton sfâșiat, când un pantalon țințușat, o continuă maltratare.

Cei din loje plătesc cel mai scump, 750 lei loja și chiar 1.500 lei! Foarte adevărat că obrazul subțire cu cheltuială se ține!

Dar e posibil să rămânem... cu obrazul subțire când toate derăpănăturile, toate scaunele scâlciate, cu niște cuie de felurite calibre, atențază cinic la... partea subțire a hainelor noastre.

Nu e suficient ca D-l. Director să aibă scaun la cap, mai trebuie și scaune în loji..."⁴⁷ Celălalt articol din Nr. 18 al „*Informatorului*” făcea reclamă unui viitor concert și interpretului său. Sub titlul:

„Un eveniment artistic”

În el se spunea: „Celebrul bariton Mihail Vulpescu, premiat al Conservatorului național de muzică din Paris și laureat de la „*Schola Cantorum*” a Operei din Monte-Carlo, actualmente stabilit în Paris unde este membru corespondent al Societății franceze de muzicologie și membru în Comitetul central pentru Congresul de artă populară al Societății Națiunilor, va da un concert în seara zilei de 19 Februarie, la *Teatrul „Eminescu”*.

Programul este alcătuit din peste 20 de arii datorate marilor compozitori: **Claudio Monteverdi**; (1560–1643), Marco Antonio Cesti (1620–1669), Schubert, Mozart, Robert Schumann, Hector Berlioz, Claude Debussy, Gabriel Faure, Déodat de Séverac, Moussorgsky, A. Gretchaninov, Henri Duparc, Paul Dupin și Louis Hubert.

D-l. Vulpescu care este angajat, pentru lunile April și Maiu, la Opera Română din București, caută în lunile Februarie și Martie, să popularizeze în România cântece străine, după cum în străinătate caută să popularizeze cântecele noastre românești.

⁴⁷ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 18, din 6 februarie, 1927.

Aula Liceului „Laurian”

Duminică, 20 Februarie, 1927

ora 8 jum. sara

Mare Concert de cântece populare
(conferință muzicală)

dat în scop de propagandă de celebrul bariton

M. VULPESCU

de la Asociațiunea franceză de Expanziune și schimb
artistic din Paris.

În timpul din urmă D-sa. a scos deja 2 ediții de cântece populare românești (*Doina de Roumanie, Chats populaires roumaines*) Max Eschig et C-ie 48, rue de Rome, Paris – cari au avut un succes extraordinar. Prefața făcută de D-l. Maurice Bonkay recomandă călduros atât culegerile de cântece ale valorosului nostru compatriot cât și felul măiestrit în care el le execută. Pentru botoșăneni va fi un prilej de a-și arăta simpatia față de un bun român care muncește cu drag pentru țara și neamul lui în străinătate, aplaudând în același timp și pe celebrul cântăreț ce ne face cinste în Comitetul de artă populară al Ligii Națiunilor.

Prețurile locurilor sunt: Loja rangul I: 500 rezervat 150 lei; stalul 125, balconul 40 lei, loja balcon 160 lei.

Galerii nu se vând pentru a se înlătura sgomotul obișnuit al acestui olimp prea democrat! (subl.a.).

Biletele se găsesc de vânzare la membrii comitetului de la *Revista Moldovei*. Așadar conducerea Teatrului „Eminescu” a luat în considerare propunerea făcută în articolul semnat cu pseudonimul „Loja 17” și a închis galeria gălăgioasă, scandaloasă, cu atât mai mult cu cât urma să se dea un concert.

Între 13 și 20 februarie 1927, la Botoșani, a ajuns și turneul unui grup de actori de la *Teatrul Național din București* în frunte cu Agepsina Macri-Eftimiu, turneu anunțat încă din 2 ianuarie, același an, de „**Informatorul**”.

Piesa jucată în turneu a fost **Glafira**, tragedie în cinci acte în versuri, de Victor Eftimiu, a cărei premieră la Naționalul Bucureștean a avut loc la sfârșitul lui noiembrie 1926 în regia autorului, cu muzica de scenă compusă de Umberto Pessione. Spectacolul de la premieră a realizat rețeta maximă a stagiunii 1926-1927 – 79.000 de lei.

Despre această tragedie Ioan Massoff mai scrie că „acțiunea ei, ne-localizată cu precizie, gravitează între istorie și basm, în jurul unui episod din lupta domnitorilor din Răsăritul creștin împotriva tătarilor; Simeon Cocoșatul neputînd suporta gloria viteazului său căpitan, conducător de oști, Glodomir, pune ca acesta să fie ucis, soția celui omorît, Glafira, îl va răzbuna și apoi își va lua și ea viața... Rolurile principale au fost obținute de Agepsina Macri-Eftimiu și G. Calboreanu, ambii cu remarcabile însușiri de trágedieni – ansamblul cuprinzînd pe Romald Bulfinsky, George Vraca, Victor Antonescu, A. Pop Marțian, N. Brancomir, Titus Nicolau.

Autorul a fost aclamat și piesa a pornit pe serie lungă în ciuda unei noi campanii de presă împotriva dramaturgiei lui Victor Eftimiu... Piedica a fost trecută... în urma unor modificări făcute de autor, **Glafira** a

putut să se reprezinte în continuare, realizînd săli pline”.⁴⁸

Și la Botoșani sala teatrului a fost plină și publicul extraordinar. Sunt lucruri recunoscute chiar și de familia Eftimiu, Victor și Agepsina, în următorul interviu acordat unui reporter al gazetei „**Informatorul**”, intitulat „**D-l. VICTOR EFTIMIU ȘI BOTOȘANII**”.

„Într’o cameră a *Teatrului „Eminescu”*, am căutat să stau de vorbă cu însuși autorul „**Glafirei**” care deținea rolul titular al piesei, al lui Simion Cocoșatul, regele de miază-noapte. Am reușit. – D-l. Victor Eftimiu și D-na. Agepsina Macri mi-au oferit cu amabilitate câteva minute.

– Ați mai vizitat vreodată orașul nostru?

– Da! Pe cât îmi pot aduce aminte sunt aproape 15 ani. Am fost aici cu piesa **Akim** care a avut un răsunător succes în capitala Franței. De atunci și până acum n’am mai fost și regret că n’am avut posibilitatea să admir orașul Botoșani, unde genialul Eminescu și-a petrecut copilăria. În schimb soția mea... (și D-na. Agepsina Macri continuă a-mi spune)...

– Da! Am fost anul trecut cu **Mășterul Manole** iar acum doi ani cu **Thebaida**. Am recoltat întotdeauna succese în orașul Botoșani, publicul fiind amator de spectacole alese și de ansambluri cu interpreți buni. Mă plîng de un singur lucru – și îmi arată cu mâna spre calorifer. Într’adevăr camera era cam friguroasă și aceasta se simțea și în sală.

– Ce aveți de spus despre turneu?

– Țin să comunic că plec din Botoșani cu cele mai frumoase impresii. Aveți un public care știe să aprecieze adevărata artă. Am fost foarte mișcată de primirea călduroasă arătată de spectatori. Cât privește ansamblul țin să menționez că e compus din elemente tinere ale Conservatorului, cărora li s’a dat astfel posibilitatea creației de roluri mari. Sunt foarte mulțumit de D-nii. Soare, Nicolau și Danielescu care mă secondează admirabil, jucând cu mult nerv și știu să imprime atmosfera necesară tragediei. Pretutindeni am fost primiți cu simpatie și am recoltat succese. De asemenea decorurile, requisitele și costumele sunt ale teatrului național din Capitală. Sper ca într’un viitor nu prea îndepărtat să pot lua contact din nou cu publicul Botoșănean.” Am mulțumit D-nei. Agepsina Macri cât și D-lui. Victor Eftimiu pentru lămuririle date.

Cu o strângere de mână și cu o urare de succes pretutindeni m’am despărțit de autorul **Cocoșului negru**.⁴⁹

Floda H.”

⁴⁸ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 82-83.

⁴⁹ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 20 din 20 februarie, 1927.

Așadar, conform spuselor proprii, Victor Eftimiu a mai fost în Botoșani, în turneu cu piesa **AKIM**, în 1912, iar Agepsina Macri în anul 1926 cu **Meșterul Manole** și în 1925 cu **Thebaida**.

Pe lângă interviul luat soților Eftimiu, în același număr al gazetei „**Informatorul**” mai sînt publicate și următoarele anunțuri privind spectacolele ce vor avea loc la Botoșani în perioada următoare:

„Duminică 20 Februarie, ora 8 jum. seara va avea loc în Aula Liceului „Laurian” un mare concert de cântece populare (conferință muzicală) din întreaga lume, în comparație cu cântecele noastre populare, dat de celebrul bariton **M. Vulpescu**, în scop de propagandă făcând parte din „*Asociațiunea Franceză de expansiune și schimb artistic*”, Paris.

Acest concert-conferință, unic în felul său, a făcut mare răsunet în Paris și la toate concertele din țară.

Prețuri populare. Biletele se găsesc la cancelaria liceului.

Casierul Teatrului „*Eminescu*” roagă pe toate persoanele cari au reținut bilete pentru spectacolul Ventura să le ridice de la casă, cel mai târziu până la 5 Martie, dat fiind că cererile sunt foarte numeroase și spre a evita astfel orice nemulțumire.

Teatrale

La Teatrul Eminescu se anunță:

2 Martie: **Dama cu Camelii** cu Marioara Voiculescu, Mielu Constantinescu, V. Leonescu, Titina Boiu etc.

7 și 8 Martie: Concertele Enescu.

15 și 17 Martie: Revistele companiei Tănase.

20 Martie: **Fedra** cu Marioara Ventura și ansamblul companiei Bulandra-Maximilian-Manolescu-Storin.

Se mai anunță:

Biruatorul și **Sfânta Ioana** cu Aura Buzescu și R. Bulfinschi.

Sarlatanul cu G. Storin.

Căsătoria (de Gogol) cu I. Sârbul”.

În numărul următor, 21, din 27 februarie, 1927, „**Informatorul**” publică sub semnătura Floda H. (anagrama numelui Adolf H. – n.a.) o excelentă cronică, de adevărat cunoscător al muzicii, privind concertele

susținute de Mihail Vulpescu la Botoșani:

„Pentru publicul botoșănean amator de muzică, zilele de 19 și 20 crt. au fost mare prilej de adevărată festivitate.

Marele cântăreț dela opera din Monte Carlo, D-l. Mihail Vulpescu, ne-a oferit două concerte, unul de muzică clasică – în sala *Teatrului „Eminescu”* și celălalt de muzică populară internațională.

Concertul din prima seară ne-a prilejuit să ascultăm arii celebre din școala romantică precum: Antonio Cesti, Mozart, Schubert, Schumann, Berlioz – din care **Die beiden Grenadire** s’a remarcat – ca apoi să culmine cu ariile moderne începând cu Henri Duparc, Paul Dupin și Claude Debussy.

Cu o voce de bariton liric într’o excelentă dispoziție muzicală, D-l. Vulpescu a cântat admirabil sentimentalizând melodiile și redând cu finețe, începând cu acel pianissimo atât de delicat și atingând notele cele mai superioare. Timbrul vocii sale este cald, sonor și plin de expresivitate, reușind să atace cu ușurință și emotivitate registrele de jos și excelând în registrele de sus; volumul vocii mai mult desemnat pentru o cameră mare, decât pentru o sală mare ca cea a *Teatrului „Eminescu”*.

Bucățile: **Les cloches** de Claude Debussy, **La vague et la cloche**, culminând cu **La Fiancée du beau Gas** de Paul Dupin au fost cântate cu o sensibilitate rară putându-se constata în același timp tehnica înaltă ce o posedă.

Dar marele merit al cântărețului a constat în reușita culegere a melodiilor folkloristice internaționale, ce ni le-a prezentat în aula Liceului „Laurian”.

Am avut prilejul dublu, să cunoaștem, întâi, caracteristica muzicii fiecărui popor și apoi o interpretare extrem de originală.

S’au admirat în executare, cântece din America alături de sentimentalismul francez și german, glacialele melodii populare celtice și irlandeze, jovialismul și melopeea asiatică din melodiile armene și persane, culminând cu elegia Kadiș-ului evreiesc și a cântecului de jale, bisericesc. Melodiile Americii de Sud, în care se observă influența spaniolă, au însă originalitatea lor și au prilejuit o adevărată revelație. E de ajuns să menționez: **Chanson negre – „Pov’piti Lolatte”**.

Regal-ul muzical a fost încheiat cu cântecele noastre populare și poporane, care au adus cântărețului ropote dese și furtunoase de aplauze.

O idee bună a avut D-l. Vulpescu precedând cu explicații ariile cântate – n’au lipsit și acele amintiri din copilărie – care au fost savurate de spectatori, pentru o înțelegere deplină.

Acompaniamentul la piano întreținut de D-l. Jelescu, profesor la Conservatorul din Cernăuți, cu mult simț și o cunoaștere deplină a celor cântate.

Un public numeros și select a ovaționat pe acest cântăreț cu o școală și experiență desăvârșită și în plus, atât de simpatic și modest.

Publicul a avut impresia sigură că a ascultat un mare cântăreț și pe care desigur îl preferăm altora; mai ales că a cântat cu bună-voință și plăcere în afara programului, ceea ce l'a făcut și mai simpatic.

Nu mai insist asupra melodiilor românești, care sunt cunoscute și pentru care cântărețului i s'a făcut o adevărată manifestație.

Floda H."

Tot în acest număr botoșănenii erau rugați să nu uite că la 7 și 8 martie 1927 au loc, la *Teatrul „Eminescu”*, concertele „celui mai mare violonist al lumii: **GEORGE ENESCU**. Să ne arătăm înțelegători de enorma cinste ce se face orașului nostru."

De asemenea, tot în acest număr, este publicat anunțul schimbării de către Marioara Ventura a piesei cu care va veni în turneu la Botoșani: **„Marioara Ventura vine cu Omul de altădată.**

Am anunțat la timp evenimentul artistic: sosirea d-rei Marioara Ventura – marea noastră artistă, cu renume mondial. Era vorba ca D-sa. cu ansamblul companiei Bulandra-Manolescu-Maximilian-Storin să joace **Fedra**.

Primul nostru redactor D-l. Ramiro Neculau – de altfel ca și Teatrul Eminescu – a fost anunțat că D-ra. Marioara Ventura va juca în orașul nostru **Omul de altă dată** cunoscuta piesă în 4 acte a D-lui. de Porto-Riche, piesă ce se joacă actualmente cu un succes neîntrecut la București.

D-ra. Ventura va interpreta rolul Tereza Fontanet. În celelalte roluri principale D-nii. Tony Bulandra, Finți, Anastasiad etc. și doamnele Marietta Sadoveanu și Catușa Elvas.

Va fi desigur o sărbătoare pentru Botoșani și nu ne îndoim că publicul nostru va primi pe marea artistă așa cum se cuvine unei atât de valoroase reprezentante a genului românesc."

Ioan Massoff menționează că „Piesa **Omul de altădată** nu constituia o noutate pentru spectatorul român întrucât se reprezentase în 1913 la Naționalul din București, iar la Comedia Franceză din Paris rolul principal al Thérèsei, era jucat de Maria Ventura. Deci nici pentru Maria Ventura această piesă nu constituia o noutate. În piesă, care face parte

din așa-zisul „Théâtre d'amour”, dominat de atmosfera pasională, de exaltare, familia unui editor trăiește liniștită și mulțumită, pînă la apariția frumoase Allaine, o fostă dragoste a editorului, de care se amorezează și nevîrstnicul său fiu, Augustin; soția, Thérèse, fire sensibilă, geloasă, adevărat „vulcan al durerii”, cade pradă suferințelor; dar junele și firavul Augustin, nu poate supraviețui brutalității primei lui iubiri și moare în brațele mamei sale. Regia spectacolului îi aparține lui Soare Z. Soare”.⁵⁰

O altă gazetă, din care se mai păstrează astăzi foarte puține numere, îi anunța pe botoșăneni că „în zilele de 7 și 8 martie, celebrul maestru al muzicei, George Enescu, va da în sala *Teatrului „Eminescu”* două concerte”.⁵¹

La rîndul său „**Informatorul**” sublinia în legătură cu George Enescu: „Botoșănenii au știut întotdeauna să dovedească că înțeleg arta și prețuiesc pe artiști și asta tocmai prin deosebirea cu care știu să-și manifeste entuziasmul și admirația pentru cei merituoși și indiferența pentru ceilalți.

De George Enescu noi nu avem căderea să vorbim. Cititorii vor găsi în „**Informatorul**” o pagină închinată lui, o pagină în care un cunoscător al muzicei și un înțelegător al lui Enescu așterne rînduri la care noi nu putem adăuga decît credința că și de astă dată botoșănenii vor fi la înălțimea datoriei lor de a primi concertele Enescu (7 și 8 martie) ca adevărate manifestări mărețe și a le da importanța unor entuziaste sărbători naționale.

Să dovedim că știm a răsplăti pe marii români care duc pretutindenii fala neamului și prin activitatea lor superioară înnobilează numele de român”.⁵²

În același număr al „**Informatorului**” se află **PROGRAMUL CONCERTELOR ENESCU** ce cuprindea:

„Luni 7 Martie

I. S. BACH	1. Sonată mi minor (3 părți)
E. ISAYE	2. a) Chant d'Hiver
MOZART	b) Rondo sol major
BEETHOVEN	3. a) Romanța fa major
J.S. BACH	b) Aria
CUPERIN KREISLER	4. a) Chanson Louis XIII et Pavane
RAVEL	b) Tzigane.

⁵⁰ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 97.

⁵¹ „*Vestea*”, Anul II, Nr. 39, Duminică 6 martie, 1927.

⁵² „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 22, din 6 martie, 1927.

Mărți 8 Martie

HAENDEL	1. Sonata la major (2 părți)
MOZART	2. Concert mi bemol major (3 părți)
CHAUSSON	3. a) Poema.
LEKLAIR-KREISLEER	b) Tambourin do major
SCĂRLĂTESCU	c) Bagatelă în stil românesc
SARASATE	d) Habanera la minor."

Cunoscătorul muzicii și acel înțelegător al lui Enescu care a scris o pagină întreagă în „**Informatorul**” despre acesta, cu prilejul concertului susținut în zilele de 7 și 8 martie 1927, este Christian G. Ciomac, botoșăneanul în casa căruia marele muzician era invitat și găzduit ori de câte ori dădea concerte la Botoșani.

Avocat și om politic, primar și apoi senator liberal de Botoșani în perioada interbelică, Christian Ciomac pornește să scrie în pagina dedicată lui George Enescu, de la saltul enorm făcut înainte de poporul român care a reușit într-un timp de 70 de ani să facă din două provincii biceșnice de sub domnia turcească, o Românie Mare, de la Nistru pînă la Tisa, stat formidabil, menit să fie stîncă de granit a civilizației latine în Europa de Est.

Dar, odată cu titanii politici precum Cuza, Kogălniceanu, Brătianu, Carol I și urmașul său Ferdinand care au pregătit astfel evoluția Statului modern român, cercetătorul va găsi și o mișcare aproape egală, paralelă cu cea politică, în domeniul culturii și dezvoltării artistice a poporului nostru. Și astfel, alături de acei titani politici, a apărut Eminescu – cea mai înaltă expresie a cugetării și simțirii românești – care a turnat limba românească într-o formă susceptibilă culturii universale.

De asemenea, în concepția lui Christian Ciomac, arta sublimă a lui Grigorescu, „prin capodoperele caracteristice geniului rasei noastre, a stîrnit în sufletele românilor de pretutindeni acea nostalgie, acel dor, acea iubire fără nume, pentru brazda bine cuvîntată a pămîntului românesc.”

Și după cum magii au fost trei în adorațiunea lui Christ, a fost dat neamului românesc – spune C. Ciomac – să i se nască și cel de al treilea mag. **„În domeniul muzicei, al artei cele mai complicate, mai subtile, mai de tradiție, i-a fost dat românilor să numere pe marele maestru, de două ori mai scump nouă, căci este și moldovan, pe George Enescu, nume de aur ce va fi scris în cartea de glorie a renașterii poporului nostru. Eminescu în literatură, Grigorescu în pictură, Enescu în muzică, iată cele trei coloane de granit – îndru-**

mători și înfăptuitori – ale templului de artă românească, semn de înaltă civilizație universală, în numele căruia poporul românesc își poate lua loc de cinste în areopagul de superioară umanitate a tuturor neamurilor.

Și iată cum s'a făcut minunea ca în cei șapte zeci de ani din urmă ai vieții poporului nostru, odată cu consolidarea definitivă ca formă de stat, să se realizeze printr'un salt voinicesc, temelia de contribuție de simțire curată, de artă pură prin care sufletul românesc tălmăcește pe altarul vecinic arzând a celei mai înalte expresiuni de simțire, vibrațiunea geniului rasei noastre.

Mulți îmi vor spune: exagerezi; pasiunea d-tale te face să vezi perspectivele mărite. Sunt sigur că eu nu greșesc. Timpul va trece, noi ne vom duce lăsând prea puțină amintire în urma noastră, dar această afirmație a mea o vor dovedi-o generațiile viitoare. Căci un lucru este cert. Enescu nu este înțeles și nici nu poate fi încă înțeles. Muzica este o artă complexă; nu ajunge numai studiul și mai puțin diletantismul. În muzică se cere tradiție, șlefuire din vechi a multor coarde nebănuite, și ani după ani, generații după generații, după multă vibrațiune, cutia de rezonanță din fiecare inimă poate ajunge să răspundă chemării. Occidentului i-au trebuit faimoasele catedrale ale evului mediu, unde timp de secole s'au îmbiat adorațiunea divinității cu sunetele magnifice ale profeților muzicei. De la Palestrina, la Sebastian Bach, la Haendel și Haydn, de la requiemul lui Mozart până la Cesar Frank pas cu pas s'a ascuțit simțirea, s'a pregătit urechea, s'a făcut acea cristalizare sufletească care a făcut capabil sufletul omenesc să se înalțe până la deplina pricepere a tainei muzicale.

Dar la noi de unde această educație? De unde această dezvoltare a unei coarde și cât de bine plasată ar fi? Trebuie timp, trebuie educație, trebuie răbdare multă și aici este explicația că geniul maestrului nu este priceput; chiar dacă este înțeles apoi de sigur mai mult ca virtuozi al vioarei.

Personalitatea artistică a maestrului însă, se manifestă prin multe alte fațete, toate, tot atât de strălucitoare.

Virtuosul

Ca virtuos e unul dintre cei mai mari din lume. Muzicalitatea lui genială îi dă posibilitatea unei interpretări superioare. Poate cânta ca ori care mare violonist.

De la feminismul cel mai manierat și chiar pedant al francezilor până la rigorismul și suveranitatea cea mai clasică a germanilor, toată gama celor mai subtile interpretări îi stă la îndemână în chip prodigios. Fără îndoială cel mai divin interpretator al lui Bach.

Muzicianul

Ca muzician – conducător de orchestră, savant al tehnicii polifonice, e formidabil. De o memorie prodigioasă, de o pricepere și atenție care surprinde chiar pe cei pe care îi dirijează, Maestrul Enescu este un titan.

Românul

Ca îndrumător, ca român, e un suflet ales, de calitate cea mai superioară, și de cea mai înaltă concepție a datoriei. El este cel dintâi care a reușit să dea divina simfonie a IX a lui Beethoven la București, el este cel ce de 20 ani, an cu an, pas cu pas face educația marelui public românesc, el a înființat premiul George Enescu pentru cele mai bune compozițiuni românești de peste an, el a organizat festivaluri, concerte, nenumărate manifestațiuni de artă pură, numai în scop de educație și de progres. În timpul războiului nu exista inițiativă caritabilă care să nu aibă concursul lui dezinteresat; a cântat prin spitale, prin palate, prin umile șezători ca și prin splendidele adunări ale miliardarilor americani cu un singur scop: să înalțe, să facă cunoscut numele de român, să gratifice cu cuvânt de laudă, patria lui iubită. Chiar mai dăunăzi, în mod incidental ne spunea D-l. Vintilă Brătianu despre el:

– „M’am dus într-o mahala depărtată din București, unde se țin șezători pentru luminarea și propășirea celor ce locuiesc pe acolo și spre marea mea surprindere l’am găsit pe Enescu, cu vioara lui acolo. Trei ceasuri le-a cântat – mahalagiilor din locurile acelea după plac, cea ce i se cerea, explicându-le cu răbdare și bunătate dumnezeiască valoarea frumosului, valoarea artei. Și clătînând din cap, D-l. Brătianu adăugă: „Așa face un mare român” ...

Compozitorul

Și acum ajung la ipostasa cea mai puternică a geniului iubitului nostru maestru, ajung la „Compozitorul GEORGE ENESCU.”

Permiteți-mi o mărturisire. Cum de ani de zile norocul m'a făcut să trăiesc în Botoșani, departe de tot ce mișcă pe sfera pământească – minuscul vierme într'o rădăcină putredă de hrean – cu greu pot îndrăzni să fac pe criticul muzical al operelor maestrului Enescu. Îmi voi permite să fac însă câteva citațiuni, care întăresc debile păreri de ale mele, înfiripate în timpuri, din alte multe speranțe năruite.

„Cine cunoaște simfoniile lui amîndouă, suita lui pentru orchestră și mai cu seamă sonata în fa-minor pentru vioară și piano, n'a putut să nu fie lovit de varietatea lor infinită ca ritm: o pulsație ce se schimbă vecinic...

Și mai departe: „Și la Enescu, în paginile cele mai inspirate, melodia are întotdeauna o urmă depărtată de cântec duios a neamului nostru. Este o armonie specific românească, pe care foarte puțini au putut să ni-o împărtășească. În muzică, abia acum cu Enescu, pare că începem s'o cunoaștem. Cântecurile noastre de la țară, cari dătoresc atâtea trivialități lăutarilor, ascund câte odată, arare ori, mărgăritare de acestea unice și neprețuite. Este o jale, o duioșie, un dor, pe care numai noi le avem. Starea aceasta sufletească a prins'o Eminescu în poeziile sale cu fond popular. E armonia din:

*Ce te legeni codrule
Fără ploaie fără vânt
Cu crengile la pământ?*

E simțirea aceia singură și sfântă pe care ne-o cântă Codreanu în „Comoara neamului”, e toamna din pânzele lui Verona, când plouă cu frunze galbene purpurii, sub freamătul și îngânarea vântului pribeag.

Acest dor îl regăsim în unele pagini ale lui Enescu. Așa e partea II-a din sonata în fa-minor, așa sunt unele accente din preludiul în unison a suitei și unele părți cu culoare orientală din simfonia în la major.

„Prin faptul nașterii lui în Moldova, care se află la răscrucea tuturor ținuturilor făuritoare de frumusețe, ENESCU pare menit să înfăptuiască legătura necesară, armonia intermediară, între arta gravă și serioasă a nordului mistic, și arta limpede și clocotitoare a Mediteranei. Să ne deie armonia muzicei supreme pe care o visa Nietzsche, pe care a presimțit'o Berlioz, în mai toată opera sa, și Verdi numai în Falstaff.”

În pagina dedicată lui George Enescu, în „**Informatorul**”, C. Ciomac publică și câteva amintiri legate de talentul interpretativ al maestrului, care credem că merită a fi reținute:

„Eram în clasa a doua de liceu, când se anunță un concert de vioară al copilului – absolvent al conservatorului de Viena – Enescu, băietul lui conu Costache de la Dumeni, bré! Țin minte parcă ar fi fost ieri. În vechea aulă a Liceului „Laurian” pe estradă, apare un românaș, zburlit și încruntat. Coccoanele mari, din elita Botoșanilor, în frunte cu adânc înțelegătoarea ’ntr-ale muzicei, D-na. Eleonora Ciolac, patronau și încurajau din răspuțeri micuțul. Micuțul însă era artist mare, și puțin se sinchisea! A pus mâna bărbătește pe arcuș, și a cântat... Și ce frumos a cântat! Ultima bucată de pe program Zigeunerweisen, a lui Sarasate, mi s’a părut ceva coborât din cer; toată noaptea aria populară mi-a șoptit în ureche...

A doua zi ora de muzică cu Fleury! Nu știu ce comedie îmi spună propus de concert, în comparație cu înalta lui vocațiune și mă pomenesc cu o teribilă tiradă: „Idiota și prostuleanca, ti sporlesc afară, pe un an de zile, ai noroc că-ți cunoscut pe tat’tu... mă ți pus una la conduita și una pi trimestru”, * și așa a debutat Enescu în viața mea, cu un unu la muzică pe trimestrul al II-lea, în cea de-a doua clasă a Liceului „Laurian”... Era prin 1894...

Și timpul a curs... Iată-mă student la București, la drept și litere... Cu un coleg al meu Gociu, de la Liceul Internat. Ciorsăiam sinistru, concertul de Mendelsohn, eu din scripcă, el din piano. Când nu mergea cu arcușul cântam din gură, și când nu răspundeau clapele, Ticuță făcea ca trombonu. Dar ne plăcea grozav... Seri după seri îi trăgeam... Scăpam de octave și ne încălciam în arpegii; treceam de arpegii o picniam în duble coarde... Dar era bine! Într-o bună dimineață întră Gociu aferat! Măăă! Enescu cântă concertul de Mendelsohn! Fuga la bilete și iată-ne la Atheneu stalul al... treilea, cam în fund. Și începe maestru ca în basme... După atacul octavelor, mi se pune un nod în gât teribil, mă uit la Gociu: intrase până în urechi în fotoliu... După partea întâi începe cantilena din Andante,... Gociu suflă nasu, dar trece repede batista pe la ochi; nodul meu la gât să plesnească... S’a terminat... N’am aplaudat... Braț la braț ne-am dus, tăcuți, acasă. Am luat notele și le-am aruncat sub pat... Gociu a închis pianul cu cheia. De atunci n’am mai cântat concertul de Mendelsohn...

Și iată-mă soldat! Niște mascarale la Comănduirea pieței București, lucru mare! Cel puțin de două ori pe lună mă alegiam cu căptușala

* Profesorul de muzică Fleury, francez la origine, refugiat, nu reușise încă să vorbească bine în limba română – n.a.

de la manta tăiată, carâmbii de la cizme spintecați, matasa de la capelă ferfeniță... Concertele simfonice se țineau Duminică după masă la Atena. Și iată pe program divinul concert al lui Beethoven, solist George Enescu, acompaniat de orchestra Ministerului de instrucțiune. Cu manta sfâșiată, cu gustul amar al înjurăturilor gratuite, m'am strecurat hoțeste la concert. Ce splendoare! Ce sărbătoare!

În educația sufletului meu, în propăvăduirea filosofiei cele bune a vieții, nu știu dacă zecile de volume, ce tociam, și cele câteva duzini de profesori ce înghițisem au făcut pe jumătate, cât acel infinit de dulce și de sfânt concert, al lui Beethoven. Și așa cu cei patru ani de studenție la București, picătură cu picătură mi-am șlefuit fărămitura de diamant din adâncul ascuns al inimei mele, sfânta cuminecătură începând, de la maestrul cel bun, dela superbul George Enescu".

În numărul imediat următor, gazeta publică și un interviu intitulat „De vorbă cu maestrul George Enescu și D-l. N. Caravia”:

După ce maestrul Enescu terminase *„Romanța în fa major”* al titanului de la Bonn, m'am prezentat cerându-i câteva cuvinte pentru cititorii ziarului nostru. Cu multă bunăvoință, cel ce a făcut cunoscut peste ocean geniul muzical românesc, ne-a declarat:

- „Ați mai fost prin Botoșani?”

- „Desigur că da! Aceasta este a 4-5 oară când vin în Botoșani. Îmi amintesc cu oarecare emoție de primul concert dat în aula liceului local când eram tânăr. (Și după aceasta maestrul mă întreabă pe mine...)

- „Se poate ca într'un oraș ca Botoșani, să nu existe vreo societate muzicală”?!

- „Da! a... existat societatea „Armonia”.

- „Păcat că această societate nu mai există! Aceasta îmi amintește de înjghebările muzicale de-o clipă, cu titlul pompos „Soc. muzicală George Enescu”. Se face o ședință, se dresează actul și apoi totul rămâne baltă. Orașul d-voastră numără atâția virtuoși muzicali și desigur că, dacă bunăvoința n'ar lipsi, s'ar putea face multe în această direcție. Cea mai bună ocazie ar fi acum, cu ocazia centenarului Beethoven. La început să se formeze un ansamblu de muzică de cameră și apoi va veni și cel de concerte.

- „De Botoșani ce-ați putea să-mi spuneți?...

- „Mă leagă atâtea amintiri... prietenii în special care m'au încurajat de la primele începuturi și cărora le port cea mai mare stimă de felul în care au înțeles să mă primească, pentru care le mulțumesc. Posedați o sală foarte frumoasă și cu o acustică minu-

nată, dând astfel posibilitatea ca să fiu ascultat și dela... galerie.

- „Ce aveți de spus despre turneu?...”

- „Sunt mulțumit, căci caut arta.

În special foarte satisfăcut de primirea făcută de publicul botoșănean care m’a apreciat dela primele începuturi.

Am mulțumit maestrului Enescu, cerându-i totodată și scuzele noastre pentru deranjul pricinuit; căci fusese atât de binevoitor și față de spectatori, care-l rechemaseră mereu la rampă încât cântase în afara programului cunoscuta bucată „Liebenslied”.

*

*

*

După spectacol, am putut să stau de vorbă cu D-l. N. Caravia, cel mai înțelegător pianist al maestrului Enescu, care mi-a spus;

- „Ați mai fost prin orașul nostru?” ...

- „Da, aproape totdeauna cu maestrul Enescu, pe care-l însoțesc și în actualul turneu întreprins în țară. În timpul refugierilor, când am stat la Iași, am dat în localitate un concert în folosul sinistrăților de războiu”.

- „Aveți vre-o amintire din acele vremuri”?...

- „Da... și una care pe veci nu o voi uita. Era la un concert dat de maestrul George Enescu, când deodată o detunătură de revolver, urmată de o alta, întrerupse pe maestru o clipă, ca după aceea să-și reia iarăși cu același avânt cântul său. Ce se întâmplase?.... Rușii vroiau să ne deranjeze cu orice chip, fiind împedicați de ai noștri care au ripostat la fel, uzând de arme. Apoi lucrurile s’au liniștit. Deci, vezi, o amintire nu tocmai plăcută, care nu poate fi uitată, căci reminiscențele emoției din acea seară sunt veșnic treze.

- „Din Botoșani, care oraș îl vizitați”?...

- „Din Botoșani plecăm spre capitala Moldovei - Iași - unde vom da un ciclu de 4 concerte. Primele două seri vor fi exacte ca la Botoșani, aceleași bucăți. A 3-a și 4-a seară vom cânta compoziții de-ale maestrului cu complectări din compozitorii moderni”.

M’am despărțit de simpaticul și finul pianist, care este D-l. N. Caravia, grăbindu-mă să aduc la cunoștința cititorilor noștri cele de mai sus.

Floda H⁵³

⁵³ „Informatorul”, Anul II, Nr. 23, din 13 martie, 1927.

În acest număr mai apare o atenționare prin care se readuce la cunoștința cititorilor că „**Duminică 20 Martie c. la Teatrul „Eminescu”**”, marea noastră artistă Marioara Ventura va juca rolul principal feminin (Tereza Fontanet) din cunoscuta piesă *Omul de altă dată* a lui G. de Porto Riche. Dat fiind îndeobște cunoscuta personalitate a Marioarei Ventura, gloria noastră teatrală, cât și ansamblul cu care joacă, D-nii. Tony Bulandra, Finți etc. D-nele. Marietta Sadova, Catușa Elvas etc. nu ne îndoim că publicul botoșănean va ști să primească spectacolul dela 20 Martie ca pe un adevărat regal artistic”.

O relatare a „*Informatorului*” din 27 martie 1927, privind o situație de la biserica „Sfântul Gheorghe” din Botoșani, ne permite să concluzionăm că în perioada anterioară acestei zile, trupa de revistă „Cărăbuș” în frunte cu marele Constantin Tănase a dat în localitate unul sau mai multe spectacole.

Relatarea arată că trecuseră câteva luni bune de când catapeteasma acestei biserici s-a prăbușit, sfintele icoane stînd împrăștiate vraiste prin sfîntul locaș, care din această pricină, stătea de atunci cu lacătul pe ușa. Autorul articolului Constantin Oprescu, trage semnalul de alarmă și afirmă:

„Știm că biserica Sf. Gheorghe e monument istoric; știm că există o comisiune a monumentelor istorice care trebuie să-i poarte de grijă; știm că președinte al acestei comisiuni e D-l. N. Iorga, care, la deschiderea conferințelor Universității populare locale a fost aici, a văzut biserica și a promis că va interveni la comisiunea pe care o prezidează ca lucrurile să se îndrepte; mai știm că și comuna are oarecari obligațiuni legale privitoare la întreținerea localurilor de cult.

Totuși catapeteasma Sf. Gheorghe stă prăbușită de luni de zile.

Dar am aflat ceva mai caracteristic.

Biserica a fost vizitată de d. Tănase, directorul trupei de reviste, așa de mult ironizate dar aplaudate de botoșineni și, deși comic, s'a înduioșat de atîta nepăsare și din exhibiția trupurilor goale ale baletistelor lui a făgăduit el, că va da 10-15.000 lei pentru ridicarea catapetesmei. Crudă ironie dar bună faptă.”

C. Op.⁵⁴

Și totuși ce au jucat „Cărăbușul” și Tănase la Botoșani în martie 1927? Ioan Massoff în „*Viața lui Tănase*” afirmă că „în prima zi de Crăciun, în matineu, ajunsese un fel de tradiție ca Tănase să-și deschidă

⁵⁴ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 25, din 27 martie, 1927.

stagiunea la teatrul „Eforie” din București.

În stagiunea de iarnă 1926–1927 „Cărăbușul” reprezintă două reviste: **Într-un ceas bun**, de N. Kirițescu, și **Vivat**, de V. Rodan și N. Vlădoianu. În prima revistă, comedia și comperul se hotărăsc să urmărească ceea ce petrece în 24 de ore. „Ceasul bun” și „Ceasul rău” urmăresc pe bietul om.

Dintre foștii angajați ai „Cărăbușului” au revenit Țuchi Eremia și Titu Protopopescu. Dansatoarea rusă Arco Ermanov a fost angajată primă balerină.

Pentru revista **Vivat** au fost comandate ultimele noutăți muzicale, cântate de celebrul jazz al lui Paul Whiteman, precum și muzici de Irvin Berlin.

Tănase este aplaudat îndeosebi în cupletul **N'are nen'tu că ți-ar da**.

După turneul cu revistele jucate la „Eforie” (subl.a.), Tănase pleacă din nou la Paris, pentru a vedea ce este mai nou în materia care-l preocupă (adică spectacolul de revistă – n.a.), deasemenea, pentru a face cumpărături, în vederea stagiunii de vară.”⁵⁵

Prin urmare, în turneul care ajuns și la Botoșani, înainte de 27 martie 1927, (păcat că nu am găsit și **„Informatorul”** sau altă gazetă botoșăneană din 20 martie acel an – n.a.) Constantin Tănase a dat două reprezentații cu revistele **Într-un ceas bun** și **Vivat**.

Deși de la concerte lui Enescu și de la spectacolul teatral al trupei Bulandra cu Marioara Ventura trecuse oarecare timp, impresia lor rămăsese vie în mintea botoșănenilor fapt ce l-a determinat pe Constantin Oprescu să publice în **„Informatorul”**, următoarele **„ÎNSEMNAȚI”**, intitulate **„ENESCU-VENTURA”**:

„Fiorul sfânt al artei supreme a putut fi, în fine, simțit și la Botoșani. Arcușul fermecat al lui Enescu și vigoarea dramatică a Venturei și a lui Storin, ne-au dat prilejul să gustăm înfiorarea artei adevărate.

În ce să consiste oare structura unor astfel de creatori de artă? Desigur că **spontaneitatea** și **originalitatea** execuției sunt în prim rând semne caracteristice; dar ceea ce se simte mai direct și mai profund este extraordinara **putere de sugestie** pe care ei o exercită asupra spectatorilor, asupra elitei intelectuale a spectatorilor, nu asupra majorității lor. Pe majoritatea o preocupă mai ales **faptele**, nu **sufletul** care le animă, nici **sensul** care le determină și mai puțin tendința lor ideală.

Există o școală psihologică ce pune geniul printre boalele nervoase – nevroze – într'un capitol special al psihiatriei. Geniul, în adevăr, **pa-**

⁵⁵ Ioan Massoff, *„Viața lui Tănase”*, București, Editura VATRA, 1947, pag. 251.

re de la început excentric, neobișnuit. Omul comun privește pe cei cari se comportă altfel decât dânsul ca excentrici; omul comun devine rutinier, geniul niciodată.

Și biologiceste geniul este o anormalitate, căci biologia ne învață că funcțiunile sufletești ale individului tind totdeauna să se adapteze la mediu, pe când geniul **anticipează** totdeauna mediul. Imposibilitatea aceasta de adaptare la mediu, febrila căutare de relațiuni nouă între fenomene, singularizează pe omul de geniu, îl declasează, îl face adeseori **nefericit**.

Dar dacă este adevărat că, din punct de vedere individual, geniul este o nefericire, din punct de vedere al rasei el este o fericire, fericirea unică. Omenirea ar rămâne veșnic în rutina maturității fără existența geniilor creatoare și orice progres fără existența lor ar fi neînțeles. E aici și o explicație a prestigiului de care se bucură lucrurile vechi, rutinare, la majorități și prestigiul de care geniile se bucură la elita intelectuală.

Eminescu, Grigorescu, Enescu, Ventura sunt exponenții simțirii și gândirii românești, anticipatorii viitorului acestui neam românesc, nobil prin obârșiile lui, oțelit prin durerile lui, sfințit prin aspirațiile lui.

Mândri să fim că-i aparținem.

C. Op.”

Tot în acest număr din „**Informatorul**” se arată că „*Festivalul Asociației Tinerilor Sioniști*” care s-a desfășurat în seara de 26 martie, în sala Meseriașilor, cu reprezentarea piesei **A DOKTER**, de Șalom Alechem, a avut o reușită frumoasă. S-a distins dl. Bitterman, un diletant de valoare. Programul a fost completat cu monoloage, cîntece, tablouri”.

De asemenea, la rubrica „Spectacole” sunt anunțate următoarele: „În curînd **Hoții**, tragedie de Schiller cu D-l. Ciprian și D-na. Ecaterina Nițulescu. (Gheorghe Ciprian și Ecaterina Nițulescu-Șahighian erau actori la *Teatrul Național București* – n.a.); **Azais** jucată de peste 100 de ori în stagiunea aceasta (1926-1927 n.a.) a *Teatrului „Fantasio”* (din București – n.a.) cu Dl. Puiu Iancovescu, L. Lefter, Dra. Leny Caller etc.; Marți 5 aprilie **Funcționarul de la Domenii**, comedie de P. Locusteanu, cu Ion Manu și ansamblul de la *Teatrul Național București*”.

Despre comedia **Azais**, de Louis Verneuil și George Berr, Ioan Massoff spune că tema ei ar fi ilustrarea teoriei potrivit căreia după ani „slabi”, adică ghinionști, vin ani „grași”, norocoși... În interpretarea acestei comedii, care nu are nimic extraordinar, Iancovescu a imprimat un ritm vertiginos, o vervă nervoasă și grație comică întregului ansamblu, din care

faceau parte Leny Caller, Nelly Sterian, Marietta Deculescu, Romeo Lăzărescu, Leon Lefter, N. Gărdescu, Romald Bulfinski, N. Basarab, V. Negoescu, N. Stroe. Datorită acestui ritm s-a bătut un record în teatrul românesc, **Azais** fiind reprezentată de 100 de ori în șir, pînă la sfîrșitul stagiunii. Apoi „Fantasio” a pornit în turneu în țară”.⁵⁶ (subl.a.). Așadar, cînd „Informatorul” a dat știrea că **Azais** se va juca și la Botoșani, redactorul rubricii „Spectacole” știa că Teatrul „Fantasio”, plecat în turneu, își anunțase venirea și aici.

Peste două săptămîni, aceeași gazetă anunța că reprezentația cu **Azais** va avea loc la Teatrul „Eminescu” în ziua de sîmbătă 7 mai.⁵⁷

De asemenea, mai anunța că la Teatrul „Popovici”, „sub direcțiunea D-lui. Mazo Sandu „Trupa din Vilna” va da luni 18 aprilie **Gîndul**, dramă în 5 tablouri, de L. Andreev, marți 19 aprilie **Greu să fii evreu**, tragi-comedie în 3 acte și prolog, de Schalom Alechem (înainte de reprezentație dl. Mazo va conferența despre „Viața și opera lui Schalom Alechem”), miercuri 20 aprilie **Potopul**, piesă în 3 acte, de H. Berger.”

Într-adevăr, spectacolul cu **Azais** s-a desfășurat la Botoșani, în seara anunțată de „Informatorul”, adică sîmbătă 7 mai, 1927. În aceeași zi, gazeta publică și un articol în care prezintă succesul Teatrului „Fantasio” cu această comedie astfel:

„O piesă de teatru oricât de bine scrisă ar fi, deci ori cît de frumoase calități ar avea autorul, nu se bucură de succes decît dacă este îngrijit montată și bine interpretată de către artiști. În analele teatrului de comedie dela noi, de mult nu s’a întîlnit un succes mai răsunător ca acel obținut de **Azais**, admirabila comedie a D-lor. Louis Verneuil și Georges Beer, căci, în afară de recunoscutul talent al autorilor ei, cu renume mondial bine stabilit, **Azais** s’a bucurat la noi de strălucita montare și interpretare hărăzită acestei comedii de către d. **Puiu Iancovescu**, artistul iubit și interpretul desăvârșit al comediilor moderne.

Puiu Iancovescu, Leon Lefter, Niculescu-Buzău, Roland de Jassy, d-șoara Lenny Caller și întreg ansamblul dela Teatrul „Fantasio” din București au știut să consacre comediei **Azais** cel mai neînchipuit succes ce-a avut vre-odată o piesă în România. **Azais** s’a jucat fără întrerupere, la București de 150 de ori, cu casa închisă cu sala arhiplină la orice matineu și seara, cu ovații, rechemări și triumf.

Turneul întreprins de Iancovescu cu **Azais** este un adevărat eveniment pentru provincie.

⁵⁶ Ioan Massoff, „Teatrul Românesc”, Vol. VI, pag. 103.

⁵⁷ „Informatorul”, Anul II, Nr. 28, din 17 aprilie, 1927.

Deci, astă seară Sâmbătă 7 Mai toată lumea merge la *Teatrul „Eminescu”*.

Pentru zilele de 14 și 15 mai Școala Normală de fete „Despina Doamna” Botoșani de sub direcția d-rei Olga Savinescu avea programat să dea două serbări școlare, în sala *Teatrului „Eminescu”*, ce urmau să se încheie cu „poemul feeric **Înșiră-te Mărgărite** de Victor Eftimiu”.⁵⁸ Serbările au fost o reușită, „Piesa **Înșiră-te Mărgărite** a fost bine interpretată și aplauzele prelungite ale spectatorilor au răsplătit munca ce s-a depus”.⁵⁹

După trei săptămîni la Botoșani revine *Teatrul „Fantasio”* și a jucat savuroasa comedie a lui Lois Verneuil **Adriana cu orice preț**, la *Teatrul „Eminescu”*, în seara zilei de sîmbătă 28 mai 1927.

Spunem că piesa s-a jucat pentru că știrea este publicată în **„Informatorul”**, Anul II, Nr. 34, din 29 mai (duminică – subl.n.), 1927.

Ori nu se putea face reclamă pentru un eveniment deja trecut. Explicația este că, deși gazeta avea ca zi de apariție duminică, menționată în antet, în realitate, de multe ori, dacă nu chiar totdeauna, ea ieșea de la tipografie și se difuza sîmbăta. Așa se face că despre un eveniment deja petrecut se vorbea la viitor, cum s-a întîmplat cu spectacolul de mai sus despre care gazeta scria: „Dat fiindcă interpretarea va fi cea a companiei „Fantasio” din București în frunte cu D-nii. IANCOVESCU, Leon Lefter, Niculescu-Buzău, D-rele. Leny Lefter, Nelly Sterian etc. sîntem convinși că botoșănenii vor arăta și de această dată trupei IANCOVESCU întreaga simpatie”.

Din păcate pentru perioada 29 mai – 20 august 1927 nu am avut nici o gazetă botoșăneană la dispoziție spre consultare și, deci, nici o informație privind spectacolele date aici.

Abia în 21 august 1927 **„Informatorul”**, Anul II, Nr. 46, publică anunțul că „în ziua de 11 septembrie crt. D-l. ION LIVESCU, societar al *Teatrului Național din București*, actual director al *Teatrului Național din Chișinău*, va da o singură reprezentație cu **CĂRĂBUȘUL**, comedie în 3 acte de Brioux, în sala *Teatrului „Eminescu”*.

Acest anunț este republicat și în numerele 47 și 48 ale **„Informatorului”** din 28 august și 4 septembrie 1927, fără ca să fie date și alte știri despre vreun alt spectacol.

Mai aproape de eveniment, și gazeta **„Vestea”**, Anul II, Nr. 59, din 6 septembrie 1927, anunță că „Duminică 11 septembrie are loc o singu-

⁵⁸ „Informatorul”, Anul II, Nr. 31, din 7 mai, 1927.

⁵⁹ *Ibidem*, Anul II, Nr. 33, din 22 mai, 1927.

ră reprezentație dată de celebrul artist Ion Livescu cu **Cărăbușii**. Biletele la Ilarion Racolța, casierul Teatrului”. Deci, dacă au fost puse în vânzare biletele cu 5 zile înainte, înseamnă că spectacolul a avut loc cu adevărat pe 11 septembrie.

Păcat numai că la o săptămână după reprezentație „**Informatorul**”, Nr. 49, de duminică 18 septembrie, nu pomenește nimic despre ea, ci la rubrica TEATRALE publică numai reclame ale viitoarelor spectacole ce vor avea loc la *Teatrul „Eminescu”*, astfel:

A) „Sîmbătă 24 și duminică 25 septembrie, revistele **Hai noroc** și **Treaba mea** de Nikon, Nican și Bodin. În fruntea interpreților Marilena Bodescu, Silly Vasiliu, Pizone, Băjescu-Oardă etc., costume, balet, coruri etc.” Revistele **Hai noroc** și **Treaba mea** de Nikon (Nicușor Constantin), Nican (Nicu Kaner) și Bodin (Botescu Dinu) au fost jucate la Teatrul Nou (de pe calea Văcărești) din București de Compania Pizone-Kanner în încheierea stagiunii de vară 1927,⁶⁰ după care întreaga companie a plecat în turneu prin țară, ajungînd astfel și la Botoșani.

B) Miercuri 28 septembrie, **Triunghiul**, ilariantă comedie de Louis Verneuil, cu Puiu Iancovescu, Lefter, Tantzi Cutava-Barozzi”.

C) „În curînd turneul Leonard cu 2 operete (dintre care, cel mai formidabil succes vienez: **Prințesa circului**)”.

D) „Turneul Bulandra”.

În afara anunțării reprezentațiilor propriu-zise ce se vor da, în numărul de mai sus al „**Informatorului**” se mai publică știrea că „La *Teatrul „Eminescu”* au sosit pînă în prezent 36 fotolii necesare lojelor de parter. Restul va sosi în curînd. Fotoliile sunt furnizate de cunoscuta casă G. Mazliach din București”. Iată că și a doua critică adusă directorului *Teatrului „Eminescu”* într-un articol privind faptul că fotoliile sunt vechi și pline de cuie care rup hainele spectatorilor a dat roade, fiind înlocuite cu altele noi

În numărul următor, 50, din 25 septembrie 1927, „**Informatorul**” repetă programarea cu cele 2 reviste **Hai noroc** și **Treaba mea** și a comediei **Triunghiul** și apoi precizează alte reprezentații: „Turneul Leonard cu vestita primadonă berlineză Iri Karacsony cu operetele **Prințesa circului** (cel mai mare succes al anului) și **Contesa Maritza**.”

Turneul Bulandra-Manolescu-Maximilia-Storin.

Turneul Tănase întovărășit de Trio Madeleine la 19 și 20 noiembrie.

În curînd turneul formației teatrale Ana Luca, societară a *Teatrului Național București*, Const. Mărculescu, G. Timică, D-ra. Titi Agemolu etc.

⁶⁰ I. Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 117.

(Piese: **În umbra haremului, Castelana, Brîndușa**)."

Mai aproape de eveniment, „**Informatorul**” din 2 octombrie anunță cu exactitate că „turneul companiei de operete LEONARD va juca la Teatrul „*Eminescu*” pe 8 și 9 octombrie operetele **Prințesa Circului** și **Contesa Maritza** de Em. Kalmann cu concursul vestitei primadone Iri de Karacsony în ansamblu: N. Kanner, G. Băcleșanu, Zizi Moșoianu, Jenny Zellzer-Colorian etc. – Balet, cor etc.

23 octombrie: Turneul Storin-Maximilian cu **D-ra. Nastasia**.

În noiembrie: 2 seri și un matineu **În umbra haremului, Castelana** și **Brîndușa**, cu Ana Luca, Titi Agemolu, Const. Mărculescu, G. Timică etc.

Turneul Cărbuș cu revistele **Dă-te jos din corcoduș** și **Zodia Porcului**, cu C. Tănase, Titu Protopopescu, Codruț, Dan Demetrescu, Țuchi Eremia, N. Pavelescu, Lizica Petrescu, Violeta Ligda-Ionescu și vestitul „Trio Madeleine” de la T. Colosseum – Londra.

Se mai anunță turneul Maria Filotti, apoi turneul Nottara cu **Regele Lear** de Shakespeare și turneul Iancovescu – Lefter – Niculescu-Buzău – Tantz Cutava – Victor Boiu”⁶¹.

Din păcate, nu a ajuns pînă la noi nici o gazetă botoșăneană care să conțină vreo cronică a spectacolelor cu cele două operete jucate de Compania Leonard la Botoșani în 8 și 9 octombrie 1927. Am fi fost foarte curioși să aflăm cît public a fost la teatru și cum a reacționat el la reprezentațiile date căci „**Informatorul**” afirmase că, cel puțin, **Prințesa Circului** a fost cel mai mare succes al anului. Însă Ioan Massoff spune că în 1927 nu a fost la București o stagiune de operetă, „ci doar spectacole dispartate date de Leonard, care în cadrul unor turnee în țară înscrisa în itinerariu și Bucureștiul... Opereta era acum ca și inexistentă în București. Refugiată în orașele de provincie... opereta, aflată în turneu permanent, se oprea din cînd în cînd, și din ce în ce mai rar, la București pentru a da, mai mult de probă cîte un spectacol în sala Eforie. În cursul stagiunii a avut loc o singură reprezentație cu opereta **Prințesa Circului**, de Em. Kalman – și deși rolul prim era deținut de Leonard, totuși fotețiile plușate ale... sălii de pe bulevard (Eforie – n.a.) au rămas mai mult goale”⁶² (subl.a.)

Să se fi întîmplat același lucru și la Botoșani??? Parcă nu ne vine a crede, deși fostul „prinț” al Operetei era din ce în ce mai bolnav.

În luna octombrie, mai precis între 11-14 octombrie 1927,⁶³ o par-

⁶¹ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 51, din 2 octombrie, 1927.

⁶² Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 112 și 166.

⁶³ Am stabilit data precisă pentru că această trupă a jucat și la Dorohoi în zilele de 7, 8

te a „*Trupeii din Vilna*”, sub conducerea lui Mișa Fizson,⁶⁴ a venit și a dat 4 spectacole de tragedie la Botoșani. Faptul acesta a provocat și unele zîzanii în societatea botoșăneană foarte bine reliefate și puse la punct de un articol din „*Informatorul*” intitulat „TEATRUL EVREESC”:

„Trupa M. Fizson a dat 4 reușite reprezentații pe scena *Teatrului „Eminescu”*. Pentru cunoscători, această trupă, poate fi pusă la același nivel artistic ca și cele mai bune alcătuiți teatrale românești, subvenționate de stat și bine cotate în mișcarea noastră teatrală.

Aceste reprezentații ne dau ocazia unor remarcă izvorâte din dorința de a pune unele chestiuni la punct. Anumiți turburători de atmosferă – interesați într-o direcție pe care nu vrem a o mai analiza – au lansat svonul că Primăria nu va acorda sala teatrului pentru compania Fizson.

A acordat-o; și nu se putea altfel!, din moment ce Primăria dovedește a face comerț – în senzul bun al cuvântului, cu teatrul și-l închiriază la toate trupele. Dar dacă Primăria a acordat sala teatrului pentru o trupă în jurul căreia se făcuse vâlvă și se începuse chiar a se irita unele spirite evreiești, populația evreiască și-a dat singură un vot de blam, ne-participând la spectacolele atât de superioare, decât într’un prea restrâns număr.

Chestiunea principală agitată deci de unii, înainte de acordarea sălei a găsit un fel de desconsiderare după ce a fost rezolvată, servită tocmai de cei ce erau agitați. Ce ar fi fost dacă Primăria nu ar fi acordat sala? discuții, supărări, fricțiuni.

Ce a fost dacă a acordat sala? Publicul evreesc nu s’a dovedit la înălțime și astfel în 3 seri din 4, sala nu numai că nu a fost plină, dar a fost dureros de puțin plină. Atunci la ce a mai slujit agitația, când principiul fiind câștigat, se face o experiență tristă cu înțelegerea principului și dovedirea acestei înțelegeri. Agitația teoretică a fost dezavuată chiar de către cei ce o începuseră. Nu e păcat atunci să se facă atâta caz de un lucru pe care nu vrei să-l admiți?

În ultima seară, într’adevăr, sala a fost mai mult decât plină, fapt ce a dat loc la unele neajunsuri, comice sau supărătoare. Însăși directo-

și 9 octombrie 1927. Cererea și autorizația dată de Primăria Dorohoi vezi: D.J.A.N. Botoșani, *Fond Primăria Orașului Dorohoi*, ds. 43/1927, f. 89-90. Nu a jucat mai întâi la Botoșani (pînă în 6 octombrie) pentru că ar fi fost pomenită la rubrica „Teatrale” în „*Informatorul*” din 25 septembrie și 2 octombrie.

⁶⁴ Mișa Fizson este pomenit printre actorii evrei celebri ai „*Trupeii din Vilna*” care au jucat între 1923–1935 în București și în turnee prin țară. Vezi în acest sens: Teșu Solomovici, „*Istoria Teatrului Evreiesc din România*”, Album jubiliar, Editura Teșu, F.I., F.a. pag. 80.

rul trupei d. Fizson, – un civilizat – a dat unele lecțiuni de elementar simț artistic, atrăgând atenția unei părți din public că ar face bine, înainte de a veni la teatru să citească afișul. Văzând că se joacă o tragedie, publicul să nu se complacă într'o atmosferă comică. Și aceasta, cu atât mai mult – adăogăm noi – cu cât jocul atât de superior al artiștilor nu putea lăsa o îndoială asupra genului de piesă ce se juca pe scenă.

Reesă clar un lucru – dacă chestiunea de principiu a fost câștigată prin clarul simț de dreptate al autorităților, populația, căreia se adresau piesele jucate, nu a vrut să dovedească înțelegerea principiului și, din pretexte cari nu pot interesa – în această chestiune – a pierdut cu o mână, ceia ce câștigase cu alta. A găsi un pretext ca acesta: reprezentațiile s'au anunțat prea târziu sau că locurile erau prea scumpe ș.a.m.d. înseamnă a te ascunde după deget. O trupă bună – care singură face sacrificii bănești, plătind 32 la sută taxe și 7.000 lei seral sala – oricând s'ar anunța și ori cât de ridicate prețuri ar pune, constituie un eveniment față de care nu trebuie invocate pretexte ridicole”.⁶⁵

În ziua de duminică 23 octombrie 1927, la *Teatrul „Eminescu”* din Botoșani se joacă ***Domnișoara Nastasia***,⁶⁶ dramă în trei acte de George Mihail Zamfirescu, piesă cu care Compania Bulandra-Manolescu-Maximilian-Storin își inaugurase la București stagiunea 1927–1928. Inaugurarea stagiunii cu această piesă a fost un caz fericit căci a descoperit un nou mare dramaturg român. „Periferia, mahalaua, care răzbătuse pe scenă numai prin partea ei comică, pitorească, își dezvăluia acum latura tragică fiind povestea fetei de la mahala care năzuiește să evadeze din acest mediu și să trăiască o viață deschizătoare de perspectivă...”

Domnișoara Nastasia a biruit timpul și s-a înscris, prin remarcabilele ei calități artistice, printre cele mai de seamă creații ale dramaturgiei românești”.⁶⁷

La București, ca și la Botoșani în turneu, George Storin în rolul lui Vulpașin, Sorana Țopa (Nastasia), V. Maximilian, G. Demetru, Ion Talianu, Marcel Enescu, George Groner, Nicolae Gărdescu, Irina Nădejde și Sofia Ionescu au asigurat succesul meritat al dramei lui G. M. Zamfirescu.

În același număr al ***„Informatorului”***, din 23 octombrie, mai este anunțat și un viitor CONCERT de pian „pe care îl va da la *Teatrul „Eminescu”* D-ra. Maria Teodorescu, absolventă **magna cum laude** a Conservatorului din Iași, fiica D-lui. Lazăr Teodorescu, cunoscutul avocat și

⁶⁵ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 53, din 16 octombrie, 1927.

⁶⁶ *Ibidem*, Anul II, Nr. 54, din 23 Octombrie, 1927.

⁶⁷ Ioan Massoff, *„Teatru Românesc”*, Vol. VI, pag. 154.

magistrat ieșean. Avem bunul obicei să nu recomandăm publicului decât producțiunile alese. Pentru acest motiv, amintim de pe acum acest concert, care, credem că va fi primit de publicul cunoscător botoșănean, ca un adevărat eveniment artistic”

De asemenea, mai este publicată și cronica celui de al doilea concert simfonic dat de orchestra Regimentului 3 Grăiniceri din Cernăuți, luni 17 octombrie, în sala *Teatrului „Eminescu”*:

„Concertul a început cu **„Simfonia în Do Major”** (4 părți) de Beethoven, executată cu multă simțire. Concepută între anii 1806-1812, adică în plină maturitate a talentului „titanului de la Bonn”, această simfonie e remarcabilă prin dimensiunile largi în care a fost compusă, prin accentele impresionante și acea expansiune tumultuoasă de sentimente, care caracterizează muzica lui Beethoven.

A urmat poemul lui Moussorgski **„Une nuit sur le Mont-Chauve”**, construit pe o muzică originală și avînd colorate tonalități. A fost mult aplaudat poemul lui Borodin, o minunată împletire de straniu și pitoresc.

Dansul rus **„Kamarinskaja”** de Glinka, a fost executat într’un tempo nervos muzicei adecvate. Voiciunea și nuanțele expresive ale acestui dans au fost bine exteriorizate, iar melodia lui de un farmec negrăit a plăcut mult.

Rapsodia „La Major” a maestrului Enescu, cu care s’a încheiat programul, a fost ireproșabil executată, scoțîndu-se în evidență motivele naționale și interesul colorit ale acestei admirabile lucrări de muzică românească.

La pupitru s’a remarcat prin prestanță și temperament, D-l. căpitan Millea Remus”.

Mai multe spectacole ce urmează a se desfășura la *Teatrul „Eminescu”*, mai devreme sau mai târziu, sînt anunțate la rubrica „Teatrale”, de **„Informatorul”**, Nr. 56 din 6 noiembrie 1927.

Astfel: „Marți, 8 noiembrie, în matineu la ora 4 d.a. are loc reprezentăția teatrală anunțată de D-na. Elena Pethen, artistă lirică”. Elena Pethen era membră activă a societății **„Scena”**, prima asociație profesională de actori din România, înființată pe la 1915, avîndu-l ca președinte de la înființare pe Constantin Tănase.⁶⁸ Elena Pethen a depus cerere și la Primăria Dorohoi pentru a i se aproba o reprezentație teatrală pe 17 noiembrie 1927.⁶⁹ Probabil că a susținut același spectacol și la Botoșani și la Dorohoi.

⁶⁸ Ioan Massoff, *„Viața lui Tănase”*, pag. 246.

⁶⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Dorohoi*, ds. 43/1927, f. 137.

Pentru miercuri 9 noiembrie 1927, era programată reprezentația cu drama **Sapho**, piesă în 5 acte de Alphonse Daudet și Adolphe Belot, care a fost ultima premieră a Teatrului Național din București în stagiunea 1926-1927 și în care rolurile principale le-au interpretat Maria Filotti, Gaby Danielopol, A. Pop-Marțian și C. Duțulescu. Aceiași actori erau nominalizați în gazetă că vor juca și la Botoșani.

Se mai anunță că în seara zilei de 23 noiembrie va avea loc „un concert de violină dat de Dl. Mircea Bîrsan, profesor al Conservatorului din Iași și de mica Rodica Șuțu, la pian, elevă a Conservatorului din Iași. Se vor executa din Lalo – **Simphonie Espagnole**, Tartini – **Trile du Diable**, Beethoven – **Sonata a 8-a pentru piano și vioară** etc.”

Mai erau anunțate, în luna noiembrie, fără a se preciza ziua, turneele companiilor Tănase, Iancovescu și Mișu Fotino – Tantzi Cutava, de la *Teatrul Mic* din București.

Compania C. Tănase ajunge la Botoșani cu turneul său și dă primul spectacol la *Teatrul „Eminescu”*, în 19 noiembrie 1927, cu revista **Zodia Porcului** de N. Kirițescu. În 20 noiembrie, la matineu, aceeași revistă, iar seara **Dă-te jos din corcoduș**, revistă de Mircea Rădulescu și Alfred Moșoiu.

„**Informatorul**”, care a publicat știrea, arată că „succesul este asigurat căci ambele reviste au avut, atât în capitală cât și în turneu, un enorm succes”.⁷⁰

Revista **Zodia Porcului** are o poveste interesantă atât în ce privește acceptarea acestui titlu, cât și a conținutului. În 21 mai 1927, de Sfântul Constantin, onomastica lui Tănase, colaboratorul său apropiat V. Stoicovici, autorul celor mai bune cuplete scrise special pentru Tănase, îi trimite ca felicitare următoarele versuri ocazionale:

*Amicul meu iubit Tănase,
Fie ca zodia în care
Peste vreo unsprezece zile
Cu noi talente vei apare...
Fie ca zodia aceasta
Ce cunoscută e anume
Ca cea mai plină de noroace,
Din toate zodiile din lume,
Să fie zodia ta de-apururi,
Să-ți dea Domnul, cum să-ți spui,*

⁷⁰ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 58, din 20 noiembrie 1927.

***Să-ți dea cum le dă El cu burta
La toți din zodia porcului
Să ai în viață tot tupeul
Acestui animal simpatic,
Rîtos ca el să fii amice
Și restul merge-automatic.
Să ai veșnic sănătatea
Descendenților lui York
Și în orice-mprejurare
Să ai mă, noroc de porc!***

Ideea cu această zodie „cea mai plină de noroace” în care orice ai face „merge automatic”, dar și a celor nenorocoase în care nimic nu-ți reușește, l-a inspirat pe N. Kirițescu să compună o revistă care are ca fir conducător și oarecum ca temă:

***Zodiile ce-n viață
Toate hotărăsc
Ele te răsfată
Sau batjocoresc.***

„Cărăbușul” și-a deschis stagiunea de vară la 1 iunie 1927. C. Tănase obține un mare succes în cupletul care dă și titlul revistei **Zodia Porcului**:

***În zodia asta șugubeață,
Un om , oricît de nătăfleață,
Orișice-o face, mă, în viață
Îi merge!***

***C-așa e dat, mă, orișicui,
Oricît de prost, oricît de șui,
Dacă-i din zodia porcului...
Îi merge!***

***Domn Averescu, de exemplu,
Eu îl admir și îl contemplu:
Orișice-ar face el, e simplu...
Merge!***

***Nevastă-mea iar tot așa,
Are o baftă de purcea:***

*Pe orice pune mîna ea...
Merge!*

*Cu Conu Trancu, tot așa,
Azi în guvern este o stea,
E că-i născut în zodia mea...
Îi merge!*

*E cel mai harnic din colegi,
El face într-o zi opt legi,
Nimic din ele nu-nțelegi...
Dar merge!*

*La C.F.R. merge boboc,
Se rupe podul la mijloc
Și trenurile stau pe loc...
Dar merge!*

*Domn Nicoleanu e flegmatic,
Ne calcă hoții sistematic,
Dar, bată-l naiba, e simpatic...
Și merge!*

*Senatu-i pus pe aghioase,
La Cameră-i, ca la Tănase
Și Țara... maica ta Christoase...
Dar merge!*

*Zău, parcă sunt bătuți pe multe,
Din legi nu înțelegi o buche,
Că ei se-njură și se stuche...
Dar merge!*

*Cum se-ntărită-oleacă clica,
Te miri din ce, din mai nimica,
Te și trimite-n mămițica...
Și merge!*

*Asta-i un lucru năzdrăvan,
Tu gogeamite găligan
Și măta moartă de un an
Și merge!*

Montarea revistei **Pomana Porcului** a fost atât de fastuoasă încât ajunsese să se spună la vremea aceea că „Bucureștii n-au mai văzut așa ceva”.

Orchestra dirijată de Alecu Bărcănescu a executat cele mai noi melodii pariziene – la modă fiind charlestonul.

În cuprinsul unui interviu, N. Kirițescu spunea că „se va vorbi despre Tănase ca despre Păcală, Pepelea, Nastratin Hoge și alte figuri epice ale neamului nostru”.

Tănase era la apogeul carierei sale, iar „Cărăbușul” ajunsese o adevărată „instituție”.

În stagiunea de vară 1927 „Cărăbușul” a mai pus în scenă revista **Dă-te jos din corcoduș**. A fost o stagiune excedentară din punct de vedere material – prima din istoria „Cărăbușului”.

Și ca în fiecare an, Tănase pleacă în turneu de la 28 septembrie până la 1 decembrie cu aceste 2 reviste,⁷¹ ajungând astfel și la Botoșani în 19 – 20 noiembrie.

Din „**Informatorul**”, Anul II, Nr. 59 din 27 noiembrie 1927 aflăm că, la data anunțată anterior, concertul Bîrsan a și avut loc. Astfel sub titlul **Concertul Bîrsan...** gazeta scrie:

„D-l. Mircea Bîrsan, valorosul profesor al conservatorului din Iași, a dat un concert în seara de 23 Noiembrie în sala *Teatrului „Eminescu”*. Cunoscătorii au fost unanimi în a atribui D-lui. Bîrsan un talent cu minunate resurse. Și cu drept cuvânt tehnica sa mai cu seamă e impecabilă. Recunoști imediat pe artistul încercat care și-a închinat toată viața artei lui, studiind-o, disecând-o, scoțând la iveală pietrele prețioase.

Programul era alcătuit din Beethoven, Saint-Saëns, Lalo, Partini etc. Pe Beethoven mai cu seamă îl execută cu un talent extraordinar. Pune în executare fărămi de suflet, expansiune nefrământată, se pierde în armoniile muzicei ca într’un ocean insondabil.

O egală virtuozitate se remarcă în executarea câtorva bucăți din Saint-Saëns, celebrul autor a lui **Samson și Dalila**, Partini, Lalo, autorul **Regelui Isului**. Cu un talent neobișnuit și precoce l’a acompaniat la pian mica Rodica Șuțu”.

Tot în acest număr, la rubrica **Artistice** cititorii sunt anunțați că „Joi 1 Decembrie are loc la sala *Teatrului „Eminescu”* concert, dat de D-l. PETRE MARCU de la Opera din Cluj.

⁷¹ Povestea privind nașterea revistei **Povestea Porcului**, versurile trimise de V. Stoi-covici lui Tănase, strofele cupletului interpretat de Tănase ca și datele privind montarea revistei sunt preluate de la Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 247-251.

E pentru prima oară când un cântăreț din Ardeal se abate prin părțile noastre și întâmplarea face ca el să fie unul dintre cei mai distinși. Publicul botoșinean care s'a dovedit a fi un cunoscător încercat în ale muzicii va avea prilejul ca, asistând la concertul de joi, să compare elementele de până acum cu unul din cei mai prețuiți reprezentanți ai muzicii Operei din Cluj.

Concertul se dă în folosul sporirii fondurilor comitetului școlar al Școalei Comerciale de Fete”.

În numărul următor al gazetei, 60, din 4 decembrie 1927, nu se află decât știrea că „Tenorul Asat Assaturian, care ne-a mai vizitat și în anii trecuți, a dat un concert în seara de 28 noiembrie. Domnia sa posedă o voce caldă și sonoră, frazează frumos, emisiunea sunetelor e rotundă și plastică.

A cântat bucăți din Pucini, Tosti, Grieg, Bizet, Leoncavallo.

L-am aplaudat cu mulțumire”.

Asupra concertului dat de Petre Marcu, artist al operei din Cluj, joi 1 decembrie 1927, în sala *Teatrului „Eminescu”*, gazeta „**Informatorul**” a publicat următoarea cronică:

„Programul a fost foarte bogat și variat, cuprinzând muzică clasică, italiană și germană, precum și doinele românești ale lui Brediceanu, Dima și Iuga.

Vocea D-lui. Marcu e multicoloră, putând trece prin nuanțele cele mai diverse și mai dificile, în limita și posibilitățile vocii de bas.

„**Cei doi grenadier** – cunoscutul lied al lui Heine, transpus în muzică de Schuman – a fost minunat cântat cu impresionante accente de patetism. Sunt remarcabile de asemenea ariile lui Mefistofel din **Faust**, de Gounod, cântate cu dramatism și amploare și **Ernani** de Verdi. Apoi doinele noastre duioase, înfiorate de freamăt sufletesc, au găsit în D-l. Marcu un interpret admirabil. Le-a cântat cu impetuozitate, cu colorit, cu nesfârșită sensibilitate.

Mai remarcăm: **Der Wanderer** de Schubert, **Il flauto magico** de Mozart, **Bărbierul din Sevilla** de Rossini.

Acompaniamentul la piano a fost susținut foarte corect de D-na. Grigoriu, o artistă cu reale calități.”⁷²

*

*

*

⁷² „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 61, din 11 decembrie 1927.

Pentru perioada 18 decembrie 1927 – 8 ianuarie 1928 nu am putut consulta nici o gazetă botoșăneană care să conțină informații teatral – muzicale.

Abia la 8 ianuarie 1928, „**Informatorul**” îi anunță pe botoșăneni că la 19 ianuarie va avea loc concertul renumitului tenor Vasile Stroescu de la Opera din Paris, acompaniat la pian de cunoscutul artist Alfred Alessandrescu, și la 18 ianuarie, concertul quartetului Rosé cu reputație mondială. De asemenea, mai publică proiectul de buget al Primăriei Botoșani pe anul 1928 care, la cheltuieli, avea prevăzută suma de 250.000 lei pentru repararea *Teatrului „Eminescu”* atât în interior cât și în exterior.⁷³

În numărul următor, 66, din 15 ianuarie 1928, alte anunțuri spun că:

A) În seara zilei de 5 februarie, la *Teatrul „Eminescu”* se va reprezenta de către artiștii *Teatrului Național din București*, în frunte cu D-nii. Gheorghe Ciprian, Ion Morțun și D-na. Dorina Demetrescu (Fundulescu) comedia ***Omul cu mîrtoaga***, de D-l. Gh. Ciprian.⁷⁴ Se știe că această lucrare dramatică a avut un răsunător succes la București și actualmente tradusă, va fi jucată pe mai multe scene europene.

B) Duminică 15 februarie o admirabilă operetă românească ***Lampagiul de seară*** de N. Kirițescu și Raul Sculy, cu Leonard, N. Kaner, Marilena Bodescu etc.⁷⁵

⁷³ *Ibidem*, Anul II, Nr. 65, din 8 ianuarie 1928. Se pare că redactorul rubricii l-a botezat pe tenorul Stroescu din Constantin în „Vasile”. La Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 40 și 314 figurează ca tenor la Opera Română și la Opera comică din Paris, Constantin Stroescu.

⁷⁴ Premiera comediei ***Omul cu mîrtoaga*** de Gh. Ciprian a avut loc la Teatrul Național București la 7 octombrie 1927 avînd un succes deosebit. „Marcînd un punct însemnat în evoluția dramaturgiei românești piesa a trecut repede frontierele țării, reprezentîndu-se cu succes la Paris, la Berlin, la Praga și în alte capitale.” Vezi mai pe larg la Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 145 – 146.

⁷⁵ Ioan Massoff, vorbind despre căderea în dizgrație a operetei, arată că totuși „s-a „descoperit” un nou gen de teatru – comedia muzicală (nou în aparență, căci în realitate se revenea la comedia cu cîntece, evident modernizată). Mai tinerească, deci mai puțin greoaie, mai puțin pretențioasă și costisitoare, căci la comedia muzicală nu era nevoie de cine știe ce montare, nici de balet sau de cor. Și astfel, la 25 decembrie 1927, s-a prezentat la Alhambra,... „prima comedie muzicală românească” – ***Lampagiul de seară***, textul de N. Kirițescu, muzica de Raul Sculy. Rolurile principale au fost interpretate de Leonard, Marilena Bodescu-Vlădoianu, Silly Vasiliu, N. Kaner, Marusica Maximilian. Sala din Sărindar devenise neîncăpătoare. Leonard a fost ovaționat public; își pierduse un titlu, dar era pe punctul să-și cîștige un altul”. (Vezi Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 166-167). Nu se putea ca Leonard să nu vină și la Botoșani cu acest nou supersucces al său.

C) Sîmbătă 21 februarie concertul Stroescu.

D) „**Nu uitați concertul quartetului Rosé**”!

O interesantă cronică asupra **concertului Rosé**, desfășurat la Botoșani în ziua de 18 ianuarie 1928, publică Andronic M. Țăranu în „**In-formatorul**”, Anul II, Nr. 67, din 22 ianuarie 1928: „A fost pentru noi un adevărat eveniment muzical. Botoșănenii, au avut prilejul de a admira mai mulți artiști, cari s’au perindat, pe vremuri, în orașul nostru. Astfel, ne putem reaminti de celebrii soliști Kreisler, Huberman, Ondricek, Cocian, și în timpul din urmă, l-am admirat mai mult, pe marele nostru Enescu.

Dar quartetul de coarde „Rosé” este primul care l-am avut în Botoșani și care a fermecat pe mulți dintre auditori, prin nuanțările sale în **forte crescendo, decrescendo** și printr-un **pianissimo** aproape imperceptibil. Dar mai cu seamă prin **ansamblul** celor patru artiști, care era atît de desăvîrșit, încât cu toții aveau aceleași idei și aceleași sentimente, sau mai bine zis: toți erau într’un singur gând.

Sala era arhiplină. Eu cred că în sală erau trei categorii de spectatori: mai întâi, erau acia, cari au înțeles și au gustat această muzică dumnezeiască, în al doilea rînd, acia, cari n’au înțeles de loc, iar alții cari aveau ochii obosiți de plictiseală deși n’au înțeles absolut nimic, totuși s’au lăudat că au priceput totul!

Să-i credem?

Apoi, unii spuneau că, era mai bine dacă Rosé ar fi cântat și o horă românească! Se vede că aceștia erau cei mai procopsiți în artă...

Trebuie să știm că, muzica clasică e mai greu de priceput decât filosofia lui Schopenhauer sau a lui Kant și priceperea se poate dobîndi numai prin studii îndelungate de muzică, dacă sentimentul musical este congenital.

Cu acest prilej, trebuie să aducem viile noastre mulțumiri D-lui. primar Cristian Ciomac, căci numai prin stăruințele d-sale. energice, l’a putut aduce pe celebrul Rosé la Botoșani, care, multor mîhniți, le-au înălțat și mîngăiat sufletul prin muzica sa dumnezeiască.

Andronic M. Țăranu

*

Succesul obținut de concertul quartetului de coarde Rosé a întrecut toate așteptările, nu numai din punct de vedere artistic, dar și din punct de vedere material. Cu toate că a fost dat în scop cultural, și deci prețurile puse au fost foarte mici – proporțional vorbind cu prețurile

puse de toate celelalte trupe, sau concerte care trec prin Botoșani – cu toate acestea, rețeta serii a fost mai mult de cât mulțumitoare.

Dat fiind că acest concert s'a dat din inițiativa D-lui. primar al orașului, beneficiul realizat a fost vărsat de D-sa. chiar astăzi, comitetului ceainărilor școlare, în folosul acelei opere de asistență socială care dă rezultate admirabile, reușind să se servească copiilor săraci și înfomețați din școlile primare ale orașului – sute de ceaiuri pe zi.

Pentru o mai bună regulă ne permitem a publica și socotelile încheiate și totalizate:

**Încasări brutto dela vânzarea biletelor
conform borderoului seral Lei 54.630**

Plăți făcute:

1. Fondațiunei culturale Principele Carol conf. Angaj. ... Lei 35.000
2. Taxele adm. financiare, afiș și cheltueli. Total Lei 9.250
3. Sala *Teatrului „Eminescu”* Lei 5.000
4. Beneficiul realizat Lei 5.380

TOTAL Lei 54.630

Să nu uităm că acest quartet vestit în întreaga Europă a venit și la Botoșani datorită insistențelor primarului de atunci al orașului, Cristian Ciomac prietenul și gazda din totdeauna a lui George Enescu.

Așa după cum anunțase „*Informatorul*” din 15 ianuarie 1928, *Teatrul Național București* a venit în turneu la Botoșani în 5 februarie, cu noua premieră *Omul cu mîrtoaga*.

Confirmarea o prezintă tot „*Informatorul*” care într-o scurtă notiță face cunoscut că „Duminică 5 februarie, toți iubitorii de adevărat teatru și-au dat întâlnire la *Teatrul „Eminescu”*, în *Omul cu mîrtoaga*, nepuizabilul succes al D-lui. Gh. Ciprian”.⁷⁶

Tot „*Informatorul*”, din 5 februarie 1928, îi mai anunța pe botoșăneni că în seara zilei de 17 februarie a.c. „cunoscuta pianistă D-ra. Anișoara Martac va da un interesant concert la *Teatrul „Eminescu”*, că la 14 martie Compania Tănase va reprezenta revista *Din toată inima* de A. de Herz și că se crede că D-ra. Marioara Ventura va juca în Botoșani cunoscuta piesă *Lorenzaccio* de Alfred de Musset”.

Deoarece nu am putut consulta numerele 70 și 71 din 12 și 19 februarie 1928 ale „*Informatorului*” și nici o altă gazetă botoșăneană, nu

⁷⁶ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 69, din 5 februarie 1928 (Duminică – n.a.)

știm precis dacă pianista Anișoara Martac și-a mai susținut concertul anunțat pentru 17 februarie. Probabil că da, dar nu avem sursa de informare...

În numărul 72 din 26 februarie 1928, la rubrica **MEMENTO**, „*Informatorul*” le aducea la cunoștință botoșănenilor că „Marți seara, 28 februarie, la *Teatrul „Eminescu”* va avea loc concertul renumitului cor de cazaci de la Don, că duminică 4 martie Compania teatrală Bulandra-Manolescu-Maximilian-Storin va da o singură reprezentație cu admirabila piesă ***Soțul ideal***, în 4 acte de Oscar Wilde, marele succes al stagiunii de la *Teatrul „Regina Maria”* din București, în fruntea interpretării fiind D-nele. Sturza-Bulandra, Marietta Sadova, Lenny Kaler, Sofia Ionescu și D-nii. Tony Bulandra, Ion Manolescu, I. Talianu etc., că la 14 martie (vine – n.a.) Compania Tănase și că marea artistă D-ra. **Marioara Ventura** ne-a anunțat că în seara de 22 martie, va juca în orașul nostru ***Pavilionul cu umbre***, piesa D-lui. Gib Mihăescu⁷⁷ a cărei premieră va avea loc săptămîna viitoare (4 martie – n.a.) la *Teatrul Național din București*.”

În numărul următor, 73, din 4 martie 1928, „*Informatorul*” publică o scurtă dar frumoasă cronică a reprezentației **CORULUI CAZACILOR la Botoșani** precum și rezultatul financiar al acestui spectacol care s-a dat și în folosul ceainăriilor școlare:

„În turneul său prin România, impunătorul cor „al cazacilor dela Don”, s’a oprit pentru o singură seară în orașul nostru, dând prilej publicului botoșinean să guste farmecul melodiilor populare al cântecelor rusești.

Corul compus din 32 de cazaci sub conducerea lui Nicolai Kostriukoff, maestru și compozitor, a executat câteva bucăți din muzica populară rusească în care nostalgia și veselia erau foarte bine redată într’un

⁷⁷ „***Pavilionul cu umbre***, spune Ioan Massoff în „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag.150-151, prima încercare dramatică a înzestratului nuvelist și romancier Gib Mihăescu (lucrarea premiată de Asociația Criticilor Dramatici și Muzicali) – a fost interpretată de Maria Ventura (care a ajutat pe autor în privința organizării unui material prețios), Romald Bulfinsky, G. Calboreanu, A. Pop-Marțian, Grigore Mărculescu, Eugenia Zaharia, H. Polizu, Ecaterina Nițulescu-Șahighian, regizorul fiind Soare Z. Soare; spectacolul s-a bucurat de un, s-ar putea spune, neașteptat succes de public, ținînd seama de complicatele jocuri sufletești ale eroilor”.

Prin urmare, venirea la Botoșani, nu în cadrul unui turneu pentru că Maria Ventura trebuia să se întoarcă la Paris urgent, a fost una specială. Dacă la București, premiera piesei a avut „un succes neașteptat”, s-a voit să se vadă și reacția unui public bun cunoscător de teatru, cum era știut publicul botoșănean. De aceea s-a venit numai la Botoșani și nicăieri altundeva.

ritm ireproșabil. În special cântecul luntrașilor depe Volga **Ei Uhnem** a impresionat foarte mult auditoriul prin execuția precisă și prin profunzimea vocilor joase. De asemenea melodia ușoară a cântecului lui Trai-lin **Sună clopoțelii troicăi** în care s'a relevat vocea bine timbrată și expansivă a tenorilor și cântecul săltăreț și vesel **Hameiul**, sfârșind cu dansul național al cazacilor **Kosacek**, când câțiva coriști au executat alternativ câteva numere din acest joc.

Uniformitatea și simplitatea costumelor naționale cu cari s'au prezentat, precum și lipsa de artificii, inerente deobicei la asemenea spectacol, unui maestru, au contribuit într-o măsură la apropierea sufletească dintre auditor și coriști, creând o atmosferă de emoție și entuziasm nepotolit. În linii generale, concertul de Marți seara a făcut o impresie frumoasă asupra auditorului care și-a dovedit îndea ajuns admirația sa prin interminabilele aplauze și rechemări.

H.

*

Al doilea mare concert organizat în beneficiul și pentru susținerea Ceainăriilor școlare, opera de asistență socială, din care D-l. primar al orașului își face un punct de onoare, a avut loc în seara de 28 Februarie, cu același mare succes ca și concertul „Rosé”.

Ne mărginim a aduce la cunoștință onor publicului botoșănean, care și de data aceasta a dat măsura nobleței și inteligenței caracteristice populațiunii orașului nostru, rezultatul financiar al concertului.

Totalul încasărilor fiind de peste o sută de mii de lei, iar cheltuielile și plata corului fiind de peste nouă zeci mii lei, din care s'a achitat 26% Adm. financiară, taxele de spectacol la încasările brutto, a rămas un beneficiu de lei 6911.

Profităm de această ocaziune pentru a aduce viile noastre mulțumiri direcțiunei Liceului de fete „Goraș” pentru amabilitatea ce a avut-o, permițând elevelor: Popușoi Elena, Potop Viorica, Botez Mândița, Ignătescu Speranța să plaseze programele concertului reușind să adune o sumă destul de frumoasă.”

În seara zilei de duminică, 4 martie 1928, Compania teatrală Bulandra-Manolescu-Maximilian-Storin a dat la sala *Teatrului „Eminescu”* o singură reprezentație cu piesa **Soțul ideal** de Oscar Wilde, așa cum se anunțase anterior. În rolurile principale au jucat Lucia Sturda-Bulandra, Marietta Sadova, Lenny Caler, Sofia Ionescu, Tony Bulandra, Ion Manolescu, I. Talianu etc.

Marietta Sadova

Deși în săptămîna următoare nu s-a publicat în „**Informatorul**” nicio cronică asupra acestui eveniment teatral, s-a publicat totuși o știre tristă sub titlul **Om și actor**, în care se arăta: „Talentatul artist Dl. Ion Manolescu a jucat săptămîna trecută pe scena *Teatrului „Eminescu”* cu același succes. Dar sufletul d-sale, în acea zi era dureros atins. În aceeași zi, la Sinaia, avea loc înmormîntarea tatălui d-sale. și Ion Manolescu venise zdrobit în orașul nostru.

În dimineața zilei în care a jucat s-a refugiat în biserica mănăstirei Agafton unde sufletul d-sale. și-a putut găsi o ușurare în abundența lacrimilor ce l-au răcorit.

Și cu toate acestea... seara a trebuit să joace, să pară vesel, să uite”.⁷⁸

Tot în acest număr, 74, din 11 martie 1928, la rubrica **Memento** se reamintesc botoșănenilor următoarele spectacole ce se vor desfășura la *Teatrul „Eminescu”*:

„Miercuri 14 martie ***Din toată inima***, revistă de A. de Herz cu Tănase, Titu Protopopescu, Codruț, Dan Demetrescu, Țuchi Eremia, N. Pavelescu, Ec. Vasiliu, Violeta Ionescu, Lizica Petrescu și celebrii dansatori July și Fernan”.

„Joi 22 martie, ***Pavilionul cu umbre***, piesă în trei acte de Gib Mihăescu, cu **MARIOARA VENTURA**, Romald Bulfinski, A. Pop-Marțian, G. Calboreanu etc”.

„Marți 27 martie, ***Cyrano de Bergerac*** de Ed. Rostand, cu Tony Bulandra, în Cyrano, Marietta Sadova, în Roxana etc”.

În legătură cu revista ***Din toată inima***, Ioan Massoff afirmă că ea a fost jucată de C. Tănase și trupa sa, în stagiunea de iarnă 1927-1928, în București, în sala Eforie, iar montarea ei, „cu o profunzime de costume și decoruri aduse din Paris... a costat un milion opt sute de lei.

Două apariții – Titircă Inimă Rea, vestitul personagiu al lui Caragiale și Cyrano, îi prilejuiesc lui Tănase mari succese. Despre spectacol scrie Victor Prodan în „***Comoedia***”: „Ceeace a realizat Tănase la Eforie, e pur și simplu uluitor”. După încheierea stagiunii de iarnă și înainte de plecarea din nou prin străinătăți, în călătorie de studii și aprovizionarea

⁷⁸ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 74, din 11 martie 1928.

cu noi costume și decoruri în lunile aprilie și o parte din mai, Tănase întreprinde obișnuitul său turneu de primăvară”.⁷⁹ Și din acest turneu nu se putea să lipsească Botoșanii, unde a ajuns și a jucat proaspăta revistă ***Din toată inima***, la 14 martie 1928.

De asemenea, Ioan Massoff confirmă că Tony Bulandra, în luna martie 1928, a fost în două turnee: „Tony Bulandra pleacă în turneu cu ***Soțul ideal***, apoi cu ***Cyrano***”.⁸⁰

Așadar, Tony Bulandra a jucat la Botoșani și în 4 martie și în 27 martie 1928.

În ceea ce privește venirea Mariei Ventura, gazeta „***Informatorul***”, Nr. 75, din 18 martie 1928, face două precizări:

A) „Marioara Ventura, cea mai mare artistă a noastră, sosește joi dimineața (22 martie – n.a.) în orașul nostru și va juca seara la ***Teatrul „Eminescu”***.”

Să ne arătăm demni de onoarea ce ni se face și să primim pe Marioara Ventura așa cum firea noastră de moldoveni entuziaști, primitori și înțelegători știe să arate”.

B) „***Informatorul***” va apare miercuri 21 cr. într-un număr special închinat în întregime marei noastre artiste **Marioara Ventura**.

Atragem de pe acum atenția cititorilor asupra aceluși număr care va cuprinde interesante articole, date și amănunte de mult folos acelora ce vor să cunoască întreaga activitate artistică a Marioarei Ventura, precum și detalii asupra piesei ***Pavilionul cu umbre***”.

Din păcate, acest număr special nu a ajuns sub privirea autorului volumului de față.

Totuși, cu siguranță, Maria Ventura și Gib Mihăescu au fost pe data de 24 martie 1928 la Botoșani, deoarece, la 2 ani de la moartea dramaturgului, întâmplată la 19 octombrie 1935, Lucia Oprescu, directoarea gazetei botoșănene „***Moldova***”, scria în gazeta sa că l-a cunoscut personal pe **Om**ul Gib Mihăescu „Ultima oară l-am văzut aici, la Botoșani. Se reprezenta piesa lui ***Pavilionul cu umbre*** pe scena ***Teatrului „Eminescu”***. Zadarnic căuta admirabila interpretă a talentatului Gib Mihăescu, Marioara Ventura, să ni-l aducă pe scenă. Sensibilitatea lui exagerată se simțea jenată de atâtea priviri. Se voia singur – cu umbrele sale – și se simțea poate mai bine...”⁸¹

Revenind la „***Informatorul***”, Nr. 75, din 18 martie 1928, în acesta

⁷⁹ Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 251.

⁸⁰ Ioan Massoff, „*Viața lui Tony Bulandra*”, pag. 244.

⁸¹ „*Moldova*”, Anul I, Nr. 4, din 15 octombrie 1937.

se mai publică un scurt articol despre starea sălii de spectacol a *Teatrului „Eminescu”* în care se spune:

Teatrul „Eminescu” se înfrumusețează. S’au schimbat oglinzele care nu mai dădeau imaginea clară, s’au pus table comemorative în hall și numai în hall; dar, domnule primar și director al teatrului, sala spectacolului?

Nimic nu vă supără privirea când vă faceți intrarea în lojă? Nu e prea mare contrastul între plușul lojei și praful care stă de atâta timp pe pereți?

Nu vă gândiți că vine D-ra. Ventura și și-ar putea face ideia că în acest teatru nu a mai intrat nimeni de ani de zile?

Și acum o rugăminte – dacă nu vă este cu supărare – urcați scările până la balcon și vedeți scaunele cu paie afară, pe care stau cei cu parale puține și totuși doritori de cultură; iar plușul de pe balustrada balconului cum atârna în zdrențe.”

În același sens **„Informatorul”**, Nr. 77, din 1 aprilie 1928, publică: **Protestul unui... cetățean indignat (sau 4 scaune cu... 13 picioare).**

Am primit următoarea scrisoare:

„În No. 75 al ziarului Dv., pe care-l citesc regulat, am văzut între altele, scris ceva și relativ la starea deplorabilă și de necurățenie în care se află interiorul *Teatrului „Eminescu”*; și fiindcă era vorba de „balcon”, apoi am și eu de zis ceva anume:

Alarmat de marea reclamă ce s’a făcut în jurul piesei ***Omul cu mîrtoaga***, m’am hotărât să sacrific și eu 300 lei luând loja balcon No. 7. Ei, bine! Știți ce am găsit în lojă?... de altfel cele 4 scaune reglementare însă într-o stare de plîns: două din ele aveau câte 4 picioare ca vai de ele căci, atunci când făceai o mișcare scârțiau enorm; un scaun avea numai 3 picioare iar al 4-lea scaun, avea numai 2, ambele aceste din urmă, erau rezemate de pereții lojei așa că unii dintre noi stăteam mai mult pe vine, cari, dela o vreme, înțepeniseră.

În locul cuerelor erau găurile (fără cuie) așa încât hainele au contribuit la echilibrarea scaunelor sau le-am așezat jos pe podea (de acolo nu mai puteau cădea!). Balustrada era acoperită numai pe un sfert cu un fel de țol și pe ea – praf de două degete.

În fața lojei noastre, în balcon erau 2 doamne care foarte des se tot sculau de pe fotoliile acoperite cu țoluri și cu telurile ieșite (din care cauză, desigur, bietele femeii se tot sculau!).

Dacă sunteți dispus, n’ar fi rău să se dea publicității cazul acesta; poate că cei în drept se vor trezi și lua măsuri”.

(Noi, precum se vede... „am fost dispuși”. Dar cei „în drept”?).

La rubrica **MEMENTO** din același număr al „*Informatorului*” botoșănenii, erau anunțați că: „Trupa israelită de drame și comedii, sub conducerea D-lor. Sandu și Segall, avînd în frunte pe celebrul artist Dr. Paul Baratoff, va da pe scena Teatrului „Popovici” două reprezentații cu următoarele piese:

Sîmbătă 31 martie: **Botezatul**, de Mosche Hazer.

Duminică 1 aprilie: celebra piesă **Tatăl**, de Strindberg.

*

8 aprilie, Trupa de operete Leonard cu **Obraznicul**, operetă în 3 acte, de Oscar Strauss”.

Deși Paul Baratoff a fost unul dintre actorii celebri ai „*Trupei din Vilna*”,⁸² se pare că în turneul cu care a venit la Botoșani, în 31 martie – 1 aprilie 1928, nu a ales prea bine repertoriul, fapt ce a determinat o critică destul de severă în următoarea cronică teatrală:

„Dr. Paul Baratoff... repertoriul și publicul

Am avut de curînd în orașul nostru, un oaspete distins: Dr. Paul Baratoff. Cu acest prilej, împrejurările și mai cu seamă cum concetățenii noștri au știut să-l primească, ne dictează unele observații pe cari ne permitem să le facem pentru stabilirea unor vinovății și pentru prelevarea unor adevăruri, dacă nu artistice, apoi ce au legătură cu o anumită artă.

Teatrul evreiesc, în primul rînd, se reduce la o valoare etică intrinsecă ce nu poate fi tăgăduită. El își are menirea lui și mai cu seamă chemarea lui. Dar ceia ce este spre regretul nostru, al tuturor, nu putem spune că așa cum s-a manifestat de curînd, poate să mulțumească pe cineva. **Moșke Hazer** putea să-și aibă rostul oricînd altă dată, cu zeci de ani în urmă! Dar nicidecum astăzi, cînd spectatorii mai poartă cu drag în minte amintirea **Cîntărețului tristeței sale** a lui Ossip Dymow jucat de către admirabila trupă din Wilna și **Der Dybuc** nebulosul și turburătorul mister legendar al lui AnSky, jucat de aceeași admirabilă dispărută companie din care nu poate fi uitat nici odată Alexe Ștein, Bulow și regisorul Iacob Șternberg.

Paul Baratoff a făcut imprudența să joace prima seară o piesă care, prin tendința ei, a șocat nervozitatea celor mai pravoslavnici spectatori, iar a doua seară ne-a adus pe scenă jalnica parodie a unui Strindberg

⁸² Teșu Solomovici, „*Teatrul Evreiesc din România*”, Album, pag. 79-83.

originar suedez, dar devenit Grünberg prin atmosfera în care a fost jucat, adică un Strindberg judaisat! În schimb, a treia seară, o piesă bună, chiar am îndrăzni foarte bună, **Prețul vieții** de Vasile Nemirovici Dancenco, s'a dezvoltat oniric în fața unei săli arhipline de scaune goale. Cine se frige în ciorbă suflă și în iaurt. Publicul nu a mai răspuns deși era „după cererea generală”. Greșit a fost repertoriul. Căci D-nul. Paul Baratoff incontestabil poartă în el flacăra unei veritabile personalități artistice. Și-l așteptăm cu drag să vie cu „**Gândul**” lui Andreev așa precum ne-a promis.”⁸³

În numărul 80 din 22 aprilie 1928 „**Informatorul**” îi anunța pe botoșăneni că trupa **W.I.K.T.** – adică *Warskawer Judicer Kunst Theater* – „va da în zilele de 22 și 23 aprilie două spectacole în orașul nostru. Ar fi inutil să mai repetăm ceia ce presa europeană și bucureșteană a spus despre această companie care are în fruntea ei pe cei mai apreciați și mai talentați artiști dintre toți actorii cari joacă în idisch: Ida Kaminska și Sigmund Tarkow.

Numele acestor doi protagoniști au evadat de mult din cadrul oarecum restrâns al limbii în cari își exhibează producțiile artistice și sunt cea mai prețioasă garanție că în jurul lor nu poate să existe decât cea mai inteligentă și cea mai civilizată trupă.

Realizările scenice ale lui Sigmund Tarkow și temperamentul complex și nesfârșit de variat al Idei Kaminska, i-au desemnat pe acești doi mari interpreți ca pe unii ce merită să stea alături cu oricare din gloriile teatrului internațional. De aceea, pentru venirea lor în orașul nostru, le mulțumim și le urăm „Bun venit!”

Menționăm că, atât Sigmund Tarcow cât și Ida Kaminska,⁸⁴ fac parte din grupul actorilor evrei celebri din Europa care între 1922 și 1935 au venit și au dat spectacole și în capitala României dar și în Botoșani.

În București, „la *Teatrul Central*, Ansamblul teatrului evreesc de stat din Varșovia (W.I.K.T.), în frunte cu Ida Kaminska (fostă actriță a Teatrului Național din Varșovia) și regizorul Sigmund Tarkow, a dat mai multe spectacole (o adevărată stagiune).

S-au reprezentat piesele: **Cei șapte spînzurați**, de Leonid Andreev, **Comoara**, comedie de David Pinsky, **Cînd rîde satana**, tragi-comedie de S. Bielov, **Morfina**, de L. Harzer, **Lupii**, de Romain Rolland, **Orfana**, de Iacob Gordin, și **Gîndul**, de Leonid Andreev”.⁸⁵

⁸³ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 78, din 8 aprilie 1928.

⁸⁴ Teșu Solomovici, *Op. cit.*, pag. 80.

⁸⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 171-172.

Nu știm care din aceste 7 piese ce s-au jucat la București sunt cele 2 jucate și la Botoșani, dar asta are mai puțină importanță. Important este că s-au jucat și aici.

La rubrica **Memento**, în același număr, 80, din 22 aprilie 1928, al gazetei „**Informatorul**”, botoșănenilor li se aducea la cunoștință că miercuri 25 aprilie, la *Teatrul „Eminescu”*, se va da o singură reprezentație de operă cu **Lakme**, cunoscuta creație a lui Leo Delibes, în rolurile principale fiind Natalia Darie-Zăvoianu, Victoria Costescu-Duca, tenorul Gualtieri și baritonul Aurel Costescu-Duca, de la Opera Română. De asemenea, botoșănenii erau rugați să nu uite că sîmbătă, 28 aprilie, la *Teatrul „Eminescu”* se joacă „hilarianta piesă **Moritz al II-lea**, cel mai mare succes teatral al anului. În rolurile principale: C. Toneanu, Ghibericon, Timică, Brătulescu, Anicuța Cîrje, Stanca Alexandrina, Wauvrina.”

Trebuie de spus că acest „cel mai mare succes teatral al anului „este de fapt al *Teatrului „Nostru”*, fost *Teatrul „Popular”* din București, răvășit nu de mult de un incendiu și reparat, cu un mic ajutor anual de 300.000 de lei, primit de la Ministerul Cultelor și Artelor.

Tînărul regizor al *Teatrului Nostru*, Sică Alexandrescu, pentru că „lumea voia să rîdă”, a decis să-i facă voia punînd în scenă numai spectacole vesele: comedii, vechi farse ș.a.

Ioan Massoff spune că, după comedia **Un erou**, de N. Kirițescu, și vechea farsă **Microbii Bucureștilor**, localizare de Paul Gusti, marele succes de public, de care „s-a dus vestea” a fost cu **Moritz al II-lea**, de Impekoven și Mathern, autori de vodeviluri și farse, bine cunoscuți în Austria și Germania. Intriga se baza pe „încurcătura” ce o provoca asemănarea dintre cei doi frați... Piesa (o farsă oarecare) s-a jucat cu brio de sute de ori într-un „triumfal turneu” în toată țara și interpretul lui Moritz al II-lea, Costică Toneanu, s-a identificat într-atîta cu rolul încît va fi „tot Moritz” și în celelalte roluri pe care le mai avea de jucat... Într-un fel, stagiunea 1927–1928 a *Teatrului Nostru* a fost a lui **Moritz al II-lea** ceeace era semnificativ pentru un anumit stadiu de dezvoltare a gustului public”.⁸⁶

Dar nu numai Sică Alexandrescu și colectivul *Teatrului Nostru* voiau să respecte dorința lumii de a rîde, ci și alte teatre sau companii teatrale au adoptat această soluție de a atrage publicul, spre a evita falimentul sau a-și îmbunătăți situația financiară.

Așa, de exemplu, conducătorii Companiei Bulfinski-Fotino care închiriasă sala *Teatrului Mic* din Piața Palatului din București cu

⁸⁶ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, p. 161-162.

1.800.000 de lei pentru stagiunea 1927–1928, la închiderea acesteia rămăseseră „săraci”. S-a plecat în turneu prin țară, ajungând și la Botoșani unde gazeta „**Informatorul**” publica anunțul că „În luna mai, la Teatrul „*Eminescu*” se va juca hilariantă comedie **Om în loc** de Picard și Harvord, cu ansamblul *Teatrului Mic* din București, în frunte cu D-na. Tantzi Cutava și D-nii. Mișu Fotino, Leon Lefter etc. Nu este exclus ca acest ansamblu să dea și o altă reprezentație de comedie”.⁸⁷

La începutul lunii iunie 1928, Teatrul „*Eminescu*” a primit 6 noi decoruri complete de la Teatrul Național din București.⁸⁸

Pentru sfârșitul lunii iunie 1928, la Teatrul „*Mihai Eminescu*” era programată reprezentația comediei **Alb și Negru** sau **Ay, Ay, Ay** de Sacha Guitry în interpretarea ansamblului *Teatrului „Regina Maria”* din București, în frunte cu Ion (Puiu) Iancovescu, Marietta Sadova, George Groner, Ion Talianu, Marcel Enescu, Fory Etterle, Nora Piacentini, în regia lui Iancovescu.⁸⁹ La București stagiunea Teatrului „Regina Maria” s-a încheiat la 15 iunie, tocmai cu această comedie,⁹⁰ după care ansamblul a plecat în turneu prin țară, Botoșanii fiind printre primele, dacă nu chiar primul oraș în care s-a jucat.

În numărul următor, 89, din 24 iunie 1928, la rubrica **Culturale-Artistice**, „**Informatorul**” nu publică decât știrea că aproximativ în același timp cu solemnitatea de la Mircești, unde osemintele marelui poet Alecsandri au fost așezate în frumosul mausoleu, Școala Comercială de fete din Botoșani a găsit de cuviință să participe și ea la această pioasă aducere aminte, punînd ca parte principală în programul serbării date la teatru, cunoscuta piesă a lui Alecsandri **Chirița la Iași**.

„Este de remarcat – spune gazeta – faptul că, deși această școală nu are decât 4 ani de existență, modul cum a fost interpretată piesa, a fost din cele mai meritorii... Serbarea Școlii Comerciale de fete trebuie considerată ca un bine meritat succes și progresul înregistrat se datorește **muncii întregului corp didactic, ca parte însemnată de pregătire intelectuală și morală a elevelor**”(subl.a.).

În lunile iulie și august 1928, la Teatrul „*Eminescu*” s-au mai executat unele lucrări de renovare a interiorului. Astfel „s-au reparat și plușat din nou scaunele stricate. Pereții, despre a căror puțină curățenie am scris la timp au fost de asemenea văruiți. Cele șase decoruri donate de

⁸⁷ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 81, din 29 aprilie, 1928.

⁸⁸ *Ibidem*, Anul II, Nr. 83, din 13 mai 1928.

⁸⁹ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 88, din 17 iunie 1928.

⁹⁰ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 157.

către *Teatrul Național* din București se instalează conform necesităților scenei. Delegația Permanentă a Primăriei a hotărât ca lucrările pentru repararea acoperișului teatrului să fie adjudecate asupra Școalei de meserii”.⁹¹

Cîteva știri, mai mult sau mai puțin sumare, despre cîteva concerte ce vor avea loc la Botoșani, publică gazeta „*Informatorul*”. Astfel: „Vineri 14 septembrie va avea loc la *Teatrul „Eminescu”* un recital dat de D-na. Didia Saint-Georges.”⁹²

Sau: „Se crede că la sfîrșitul lunei octombrie vom avea interesantul concert la două pianе al D-lui. Caravia și al D-rei Maria Teodorescu”.⁹³

Sau: „La 3 octombrie, la *Teatrul „Eminescu”* are loc concertul corului *Cazacilor de la Don – „Platoff”*, 35 persoane. Dirigent Nicolai Kostriukoff”.⁹⁴

Mai puțin sumar este anunțul despre *Concertul Ciolac*: „În seara de 19 octombrie va avea loc în sala *Teatrului „Eminescu”* concertul pianistului **George Ciolac**. După studii strălucite urmate la Paris și după succese care l-au făcut deja cunoscut publicului, distinsul nostru concetățean a ținut să ne ofere, înainte de plecare, o serată de muzică aleasă, în programul căreia vor figura: „*Fantezia*” de Schubert, „*Papillons*” de Schumann, apoi Chopin, Albeniz, Händel. Suntem convinși că botoșănenii vor ști să dovedească înțelegerea și frumoasele lor aprecieri pentru remarcabilul talent al acestui distins fiu al Botoșanilor. Biletele s-au pus în vînzare la casa teatrului.”⁹⁵

Despre concertul *Corului cazacilor „Informatorul”* publică și următoarea cronică:

„În seara de 3 Octombrie publicul Botoșănean a avut plăcerea să audă pentru a doua oară renumitul cor al Cazacilor dela Don „Platoff”.

Cei 33 de inși cari alcătuiesc corul au cântat cu precizie și fără urmă de afecțiune, dovedind mai ales prin delicatețea pasagiilor **pianissimo** că sunt buni muzicieni și buni cântăreți de ansamblu. Cu deosebire știu să producă, printr’o tehnică impecabilă efecte de gen onomatopoeic precum: dangăt de clopote, cântul cucului, zbîrnăit de strune de lăută (Bandură) etc. Personal, aș fi preferat ceva mai puține efecte de felul acesta și ceva mai multă muzică pură, precum aș fi preferat ceva

⁹¹ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 95, din 5 august 1928.

⁹² *Ibidem*, Anul II, Nr. 100, din 9 septembrie 1928.

⁹³ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 102, din 23 septembrie 1928.

⁹⁴ *Ibidem*, Anul II, Nr. 103, din 30 septembrie 1928.

⁹⁵ *Ibidem*...

mai puțină vehemență în pasagiile **fortissimo**. Printre soliști se remarcă o voce de o neobișnuită frumusețe, o voce aproape de sopran, de volum mic, însă de o mare dulceață și de cea mai fină muzicalitate, efectul produs fiind intensificat de seriozitatea și simplitatea cântărețului.

Un alt solist avea o impresionantă voce de bas profund, fără urmă de asperitate; un altul, un bariton distins. În celebrul cântec al luntrașilor de pe Volga am remarcat ritmul care marchează, probabil, efortul tragerii vâslelor, cum e exprimat și în acele „Chanties” englezești, pe care le cântă marinarii engleji în timpul lucrului. Partea mijlocie a cântului a fost cam stricată prin exagerarea **crescendo**-ului la apropierea luntrașilor, dar sfârșitul cu melodia pierind în depărtare a fost de un efect neîntrecut.

La urmă, corul, care fusese primit cu cel mai cald entuziasm, se retrase spre fundul scenei, lăsând un spațiu liber unora din membrii săi să execute dansuri naționale, dovedind prin aceasta și în mijlocul entuziasmului general că sunt adevărați Cazaci.

O notă bună dirijorului Nicolai Kostriukoff”.

Philip Pye⁹⁶

În același număr, în care s-a publicat cronica concertului Cazacilor, mai sunt două anunțuri privind două spectacole de teatru: primul care se desfășurase deja și al doilea care urma să se desfășoare în ziua următoare, duminică, ziua de apariție a gazetei, trecută pe frontispiciul ei:

NU UITAȚI!

Sîmbătă 6, la „*Eminescu*”, **Maître Bolbec** (femeia avocat), admirabilă comedie.

Duminică 7 c., **Satirul**, comedie Shoking, ambele cu: Mișu Fotino, Niculescu-Buzău, Jenică Constantinescu, Any Capustin, Renée Annie, Liana Constantinescu etc.

Numărul 105, din 14 octombrie 1928, al gazetei botoșănene „**Informatorul**” conține mai multe și mai bogate date privind spectacolele ce se dau sau se vor da la Botoșani precum și un istoric al clădirii *Teatrului „Eminescu”*.

Primul spectacol anunțat este acela că la *Teatrul „Eminescu”* se joacă Duminică, 14 octombrie – în aceeași zi în care apărea gazeta – **Omul de zăpadă**, comedie în 3 acte, de A. de Herz, cu maestrul **Soreanu**, Marcel Enescu, V. Romano, Felicia Frunză, Nelly Andreescu, Tantz Benescu etc. Cunoscutul scriitor A. de Herz va interpreta unul din rolurile principale.

⁹⁶ „*Informatorul*”, Anul II, Nr. 104, din 7 octombrie 1928.

În legătură cu ***Omul de Zăpadă***, Ioan Massoff arată că aceasta a fost ultima premieră a anului 1927 a *Teatrului Național* București. Subiectul simplu – „omul de zăpadă ce se credea rece și indiferent, se topește la primele raze ale primăverii unei dragoste. Dar autorul, A. de Herz, abil meșteșugar, folosind mijloace ale mai vechiului său arsenal (calamburul, expresiile în doi peri, finaluri de act promte) a obținut un nou succes de public, mulțumită și interpretării: Marioara Zimniceanu, Puia Ionescu, Eugenia Zaharia, Nicolae Bălțățeanu, Alexandrina Gusty, Nicolae Soreanu, Ion Finteșteanu, C. Stănescu.⁹⁷

După cum se vede, la Botoșani, din trupa care a jucat la București, în premiera din 1927, a venit și a jucat doar Nicolae Soreanu, însoțit de alți artiști.

Al doilea spectacol, anunțat de „**Informatorul**” din 14 octombrie 1928, este „concertul talentatului pianist botoșănean, apreciat în toate cercurile artistice, George Ciolac, ce va veni vineri 19 octombrie”, iar pe altă pagină este publicat și „**Programul concertului Ciolac**”:

„Din când în când avem ocazia de a auzi în Botoșani artiști cu renume european, precum maestrul nostru Enescu sau admirabilul Quartet Rosé. Muzicieni de felul acesta sânt nu numai artiști aleși, ci autori-tăți care ne transmit marile tradiții muzicale.

Concertul Ciolac (la 19 Octombrie) va constitui pentru noi un eveniment muzical de ordin mai intim. De dat aceasta avem ocazia să auzim pe un tânăr maestru la începutul carierei sale.

D-l. Ciolac este mai mult decât un pianist virtuoz, este un artist genial, și nu e nevoie de a fi profet pentru a afirma că numele său va trece departe de hotarele Țării.

Prima bucată a programului este ***Chaconne*** de Händel. Bucata începe cu o temă destul de simplă, oarecum demodată, pe care Händel o prelucreează apoi într-un șir de variațiuni. Aceste variațiuni, la început gingașe, cresc, se amplifică, devin grandioase; Händel ne duce departe de neînsemnata temă de la început. Frumusețea unor asemenea compozițiuni a inspirat pe marele Brahms să creeze „Variațiunile asupra unei teme de Händel”, bucată care ar trebui comparată cu „Chaconne” atât pentru a aprecia dezvoltarea muzicii în cursul secolului și jumătate ce desparte pe Händel de Brahms, cât și pentru a constata fondul solid al muzicii secolului al XVIII-lea.

Navarra de Albeniz la sfârșitul programului este un exemplu uimitor al virtuozității moderne; un fel de acrobație pianistică.

⁹⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 147.

Celelalte bucăți din program sînt: **Opus 15**, de Schubert (cu tema din cântecu-i **Der Wanderer**), **Etudes Opus 10 No. 3**, **Opus 25 No. 2** și **Fantazia în fa minor de Chopin**; **Papillons**, de Schumann. Va fi o plăcere să auzim asemenea program interpretat de tânărul maestru care face cinste orașului nostru.

Philip Pye”

Referitor la istoricul clădirii Teatrului „Eminescu”, redacția gazetei arată:

„Această frumoasă construcție, a fost clădită, prin inițiativa particulară, în anul 1912-1914, în urma stăruințelor defunctului Dimitrie Ursian, fost primar al orașului Botoșani; proprietarii erau cetățenii mai de vază ai orașului Botoșani, constituiți într-o societate anonimă pe acțiuni nominale. Primăria contribuisese cu locul și era obligată, ca în fiecare an să scoată la sorți un număr de acțiuni pe care să le plătească.

În anul 1921, d. I. P. Darie, fost primar al orașului, emite părerea că numărul acțiunilor ce se scot la sorț să fie majorat, astfel ca toate acțiunile în 2-3 ani să fie plătite; nu apucă să-și aducă la îndeplinire programul, căci se retrage de la primărie. În 1922, d. O. Lupașcu, fostul președinte al comisiei interimare de atunci îmbrățișează această idee, însă nu cu sistemul tragerii la sorți a acțiunilor, dar cu răscumpărarea lor imediat.

Consiliul comunal de atunci, aprobând această propunere, d. Lupașcu plătește imediat acțiunile, astfel că, cu suma de 400.000 lei toate acțiunile sunt cumpărate într-un interval de câteva luni.

În noiembrie 1922, d. Dimitrie Hangan, care venise la Primăria comunei Botoșani ca președinte al comisiei interimare, iscălește actul de predare a teatrului din administrarea vechiului comitet teatral, în proprietatea și administrarea Primăriei com. Botoșani, numind pe D-l. avocat C. Oprescu ca director și ad-tor al acestui teatru.

Teatrul „Eminescu” suferise foarte mult în timpul războiului, construcția era foarte deteriorată și avea nevoie de mari reparațiuni; D-l. C. Oprescu ia cuvenitele măsuri și face îmbunătățirile necesare, putându-se astfel pune în scurt timp acest teatru la dispoziția cetățenilor.

În anul 1926, D-l. ajutor de Primar Artur Frunzescu, delegat cu administrarea acestui teatru, ia măsuri pentru înzestrarea lojelor cu mobilierul necesar, comandând actualele fotolii din lojă, așa de elegante, frumoase și solide.

D-l. Cristian Ciomac, ales primar al orașului, începe renovarea

complectă a teatrului atât în ce privește complectarea mobilierului, cât și repararea clădirii.

Lucrările sunt aproape terminate, executate în cele mai bune condițiuni, urmând ca în scurt timp să se facă recepția generală, dintr-o delegație a consiliului comunal.

Vedem dară că toate administrațiile comunale s-au ocupat cu această podoabă a orașului nostru, căutând ca să facă din ea un plăcut local de distracții intelectuale.

Problema care rămâne de discutat, și unde opiniile se împart între membrii administrației locale, este în ce privește Cinematograful din acest local. Față de deficitul ce veșnic îl dă acest cinematograful, precum și de deteriorarea ce se aduce localului prin zilnica sa întrebuințare, D-l. O. Lupășcu ajutor de primar, preconizează ideea că teatrul acesta să fie exclusiv rezervat pentru reprezentații teatrale, concerte și conferințe, cinematograful neavând ce căuta acolo.”

Ne amintim că în Nr. 104, din 7 octombrie 1928, gazeta „**Informatorul**” făcea publicitate celor două comedii **Maître Bolbec** și **Satirul** pe care le juca ansamblul *Teatrului Mic* din București în turneu la Botoșani, numindu-le „**două reprezentații admirabile și delicioase**”.

Nu știm de ce peste două săptămâni, în Nr. 106, din 21 octombrie, în aceeași gazetă apare următoarea cronică la spectacolele cu **Satirul**, semnată cu pseudonimul „Hasch”: „Mult și pretutindeni trâmbițata comedie **Satirul** a făcut cu adevărat o impresie penibilă asupra spectatorilor de Duminica trecută.

E drept, publicul botoșinean este suficient de exigent în materie de artă dramatică, dar ori și cât, credem că nici cel mai tolerant public nu poate digera, drept comedie, un spectacol boulevardier, bazat pe o intrigă plină de peripeții libertine și presărat cu qui proquouri „deschise” și nostimade de bâlci.

Ne-a fost confirmată părerea că nu orice piesă care în capitală face serie, poate fi accesibilă spectatorilor **provinciali** și că sunt spectacole mai imorale decât cele dela „Tănase”.

Piesa s-a dovedit sub orice nivel, fără valoare artistică (despre cea literară nu mai insistăm).

Hasch”

Desigur că piesa **Mon gendre est un satyr (Ginerele meu este un satir)**, mai pe scurt în românește **Satirul**, de Chartrettes Jalabert, ca și altele ca **Ginerele domnului prefect** sau **Izidor cu trei neveste** fac parte din genul boulevardier francez, dar când și-a deschis stagiunea de vară, la

5 iunie 1928, conducerea ansamblului *Teatrului Mic* din București a și anunțat că va cultiva acest gen nou.⁹⁸ Că respectivului cronicar de la „*Informatorul*” nu-i plăcea acest gen, ca și revistele lui C. Tănase de altfel, este una, iar a afirma că asemenea spectacole sunt imorale, este alta. Și ne îndoim că spectacolul cu *Satirul*, ca și revistele lui Tănase au produs botoșănenilor „o impresie penibilă”.

Tot în acest număr, următoarele câteva rînduri subliniază succesul concertului susținut de George Ciolac: „Vineri seara un public numeros a ovaționat la *Teatrul „Eminescu”* pe tînărul nostru concetățean George Ciolac, talentatul pianist al cărui concert a avut o admirabilă reușită”.

De asemenea, la rubrica **Spectacole** se anunță că: sîmbătă 20 și duminică 21 octombrie, la *Teatrul „Eminescu”* s-a jucat și se joacă *Chazndl* și, respectiv, *Americaner Rebețin*, operete în trei acte de S. Stainberg cu admirabila subretă **Nelly Casman**.

Pentru sîmbătă, 27 octombrie, este anunțată piesa *Omul care a văzut moartea*, de Victor Eftimiu, cu Tony Bulandra, V. Maximilian, Corina Barbu etc., iar în luna noiembrie *Zaza*, cu Maria Zildi și Bălțățeanu, concertul Niculesu-Basu, Tănase etc.

În „*Informatorul*”, Anul III, Nr. 107, din 28 octombrie 1928, Cezar Retzeanu publică o **CRONICĂ FANTEZISTĂ** subintitulată **CALEIDOSCOPI** din care spicuim 2 fragmente referitoare la *Teatrul „Eminescu”* și la subreta americană Nelly Casman ce jucase aici în urmă cu o săptămînă: „Dar bine, domnule, asta-i curată porcărie!” Cetățeanul care se exprimă atât de parlamentar, nu era nici decum turmentat, ci se scobora din balcon de la *Teatrul „Eminescu”*.

„Ce ai domnule?”

„Auzi! Ce am? După ce plătesc trei poli un bilet, apoi mai sunt obligat să stau și pe scaune... din cari cu mare greu m’am putut ridica.

Mă lipisim acolo domnule!

Poftim! scoate plușul ca să le văpsească! Și văpseaua se ia pe fundul bernevecilor. În loc să progresăm, dăm îndărăt. De la pluș, la... clei. Boierilor, le-a pus fotolii în lojnițe, prostimea... poate să stee și pe lăiți cleioase.

„Ce la tat’su acasă stă pe pluș? Așa și-or fi zis domnii care administrează teatrul!”

– „Domnule, nu fii socialist că acuș te vei vedea chemat în judecată pentru... calomnie prin presă...”

– „Ce socialistru, că mă doare oful, că prostimea n’are simț: ea sca-

⁹⁸ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 167-168.

une proaste, vâpsite că se lipește ca un liberal de putere, ea apă turbure, ea lumină chioară, ea mahală neiezată, ea pâne scumpă... așa și pe dincolo...

La eșire, cetățeanul amărât se opri. Scurpă printre dinți și mormăi: „Nu mai vin aici! Mai bine petrec la „carul cu bere”. Must dulce, fleică... armonică... ihhh...

Chiuli scurt și dispăru în noapte.

Pe cer... ca un glob de aur luna strălucia, iar vardistu'n cușcă ca un tun, dormia...

*
* *

The celebrated american subreta Nelly Casman, a adus pe scena Teatrului „Eminescu” câteva resturi din ceea ce a însemnat odată această drăgalașă și cuceritoare stea a operetei idiș. O femeie bătrână e ca o monedă de metal prețios, prea uzată; are aceiaș valoare, dar nu mai are acelaș curs; efigia nu-i distrusă dar abia se mai zărește...

Văzând-o pe Nelly Casman, îți spui numaidecât: A FOST.

Glasu-i scund și minor reamintește pe al negresei Iosephine Baker,⁹⁹ iar dansul, dansul Nelly-ei Casman, este arta ei fără vârstă și mereu valabilă. În antract, la „*Chazndl*” un negustor de brânză își dădea cu ideea.

„Iu aș vrea s'o aud pe Kissmann jucând inglizește. Trebuie să fie ceva nemaipomenit”.

Și i-am răspuns atunci: (În gând bine înțeles!) „Mai bine-ți trimiteai brânza la teatru și d-ta stăteai în puțină să-ți mănânci critica!”

CEZAR RETZEANU

O altă micuță cronică din același număr al „*Informatorului*”, semnată cu pseudonim, vorbește mult mai frumos și respectuos despre

⁹⁹ În 1928, în lumea întreagă era „en vogue” dansatoarea neagră Josephine Baker și „Sirena tropicelor”. Deși pretențiile ei materiale erau exorbitante, Tănase totuși a angajat-o cu 100.000 de reprezentație, cel mai mare salariu pe care îl primise până atunci vreun actor străin la noi. Josephine în vîrstă de 22 de ani, a apărut într-un spectacol ad-hoc de muzică și dansuri – **Negru pe alb** – un pretext scris de A. de Hertz, N. Kirițescu și N. Vlădoianu. Stilul caricatural al dansatoarei, vocea-i evocatoare a instrumentelor muzicale exotice, dansurile (ea a importat charlestonul în Europa) i-au atras simpatia publicului. Vezi: Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 235-256 și de același, „*Teatrul Românesc*” Vol. VI, pag. 169.

Nelly Casman, chiar dacă aceasta ajunsese la o vîrstă mai înaintată:

„Ruth, fecioara cu ochii de onix s’a răsfățat în apuse milenii pe sub tamirii răcoroși, și melodia barbară a sângelui ei a strigat satanic spre Booz...

Fecioara ebreă de pe malurile Genizarethului și-a transmis grația, frumusețea și vioșia mai presus de orice turpitudine...

Nelly Casman, artistă care trebuie să fi fost teribilă cândva și-a aruncat văpăile ochilor dela rampa eminescului și a fascinat mulțimi, a sedus suflete și a răscolit prin dulcele ei lirism, pasiuni stinse și parfurmurile unei tinerețe ce nu se vor mai întoarce niciodată...

Cei șapte ani ai tinereții...

Nelly se poate să nu mai fie tânără, dar farmecul negrăit de dulce pe care ni l-a semănat în suflete, a înflorit ca niște nemuritoare viorele...

Cei cari te-au înțeles, te-au admirat și-ți trimit în depărtările vagabonde, blondul lor salut omagial.

Cry.”

Două mici anunțuri lămuresc deplin afirmația noastră anterioară că de fapt gazeta „**Informatorul**” era scoasă de la tipografie și difuzată sîmbătă și nu duminică, așa cum era specificat în antet:

În acest număr 107, din 28 octombrie, un anunț spunea: „NU UITAȚI! Astă seară la *Teatrul „Eminescu”*, Tony Bulandra și V. Maximilian în hilariantă comedie ***Omul care a văzut moartea***, de Victor Eftimiu” (subl.a.) și altul anunța „Duminică 28 octombrie – **Niculescu-Basu**”, firește concertul susținut de... Ori, piesa de Victor Eftimiu era programată pentru sîmbătă, 27 octombrie, și deci nu putea fi jucată „astă seară, duminică 28 octombrie. Hic erat demonstrandum!

În rubrica sa CRONICA FANTEZISTĂ, subintitulată de data aceasta ARTA POPORULUI, Cezar Retzeanu se referă ironic la publicul ce a participat la concertul susținut de Niculescu-Basu și la „influența” comediei ***Omul care a văzut moartea*** asupra autorităților locale: „Mai mulți cititori ne-au adus la cunoștință că prea sunt transparente unele aluzii din această cronică (fantezistă). Mărturisim că asta nu o înțelegem, deoarece nu cunoaștem alt corp transparent decât... gaura cheii (plastic, nu?).

Aluziile noastre sunt, în orice caz, mai puțin transparente decât fraudele de la percepție, prefectură sau brigada de siguranță, dacă vreți, pentru tronul căreia se bat doi pretendenți.

„El e hoț!

„Ba el e hoț!”

Și până una alta, după nenumărate trimiteri reciproce unul din ei a

mierlit-o spre creșterea musteții (podoaba bărbatului, șic!) și umflarea burții mai ceva ca a lui Niculescu-Basu care cântând Duminică la „*Eminescu*” s’a dovedit a fi un bun „tenor” în comparație cu Șaliapin sau cu altul mai „de la mahala”. Ce concert și ce opere! Ceva extra, untdelemn!

A cântat în toate limbile, a vroit s’arate ce știe, nu glumă, ba la urmă a luat-o și pe rusește de a atins-o pe biata galerie la lingurică, ce se știe că-i revoluționară și sus pusă!

Dar, fie-mi iertat, boeri dumneavoastră, că pe majoritatea celor prezenți în sală mai bine i-ar fi atins la coardă o drâmbuliță, o armonică sau un gramafon, care să cânte sentimentalo-turbat prin pâlnia de alamă: „Mihalache vai de mine, ce mă fac eu fără tine... etc.” Sau vre-un culet de-al lui Tănase cu „Orică, că, orică, că...”.

Că publicul (M.S.) a savurat selectul concert cu muzica de Bizet și Loewel aveți proba că la sfârșit, nici nu terminase bine artistul și M.S. era ajunsă și acasă. De altfel d. Radu Constantinescu, pianistul, care a stat și la ușă, m’a rugat că pentru că intru gratis să scriu ceva despre concert...

Regret, dar după cum vedeți, nu prea am idee de botanică!

Omul care a văzut moartea a adus la Botoșani, moartea în țigani. Cunoașteți în deobște, pasagiile edilitare din piesă.

Ei bine, chiar de a doua zi, ați observat cum au fost măturate toate străzile?

Așa dar cei în drept au resimțit influența teatrului, deci sperăm că vor veni mai des și la alte spectacole, căci acele de la Primărie sunt prea sobre, și vor mai afla și altele cari îi va stimula. Nevasta podgoreanului Filimon, îi spunea lui bărbatu-său: „ce-ți trebuie nene să te faci primar? D-ta, om cu scaun la cap și vrei s’ajungi să mături străzile și să închizi robinetele prin curțile oamenilor?”

Câtiva opoziționiști, aflați din greșeală în sală, au aplaudat frenetic replica aceasta...”¹⁰⁰

La mijlocul lunii noiembrie 1928 o mare tragediană de origine evreiască, Lidia Potoțcaia¹⁰¹, însoțită de un ales ansamblu israelit a dat în Botoșani trei reprezentații pe scena *Teatrului „Popovici”* după următorul program: Luni 12 noiembrie, **Romanta**, de Edmond Schiedon, marți 13, **Mirele**, de Efros, și miercuri 14, **Fin Jener Weld**, de I. Bercovici, ginerele cunoscutului humorist Schalom Alechem. Gazeta „**Informatorul**” care a publicat acest program adaugă: „Nu putem trece peste acest eveniment teatral fără a sublinia distinsele merite ale marei artiste despre

¹⁰⁰ „*Informatorul*”, Anul III, Nr. 108, din 4 noiembrie 1928.

¹⁰¹ Lidia Potoțcaia este pomenită ca atare și de Teșu Solomovici, *op. cit.*, pag. 80.

care ziarele străine au scris elogioase articole și despre care regretăm că nu ne putem ocupa mai mult din cauza spațiului restrâns al ziarului nostru.

Sperăm că populația atât de doritoare de spectacole alese va face o frumoasă primire marei tragediene.”¹⁰²

În acest număr, botoșănenii mai sunt înștiințați că „biletele reținute la spectacolul TĂNASE și neridicate pînă luni, vor fi vîndute”.

În numărul următor gazeta mai face următoarea precizare: „Față de extraordinarul succes pe care Compania Tănase îl obține pretutindeni, a fost nevoită să dea în orașul nostru și un matineu care va avea loc duminică, ora 3 p.m. la *Teatrul „Eminescu”*.”

Așa dar, toți acei ce nu au mai găsit bilete pentru seara, pot profita de această ocazie și să admire hilariantă revistă care s-a jucat vreodată: **Cioc, Cioc, Cioc**, de N. Kirițescu”.¹⁰³

Vorbind de această revistă, Ioan Massoff spune că adevărata sta-giune a „Cărăbușului” Tănase a deschis-o, în 1928, cu **Cioc, Cioc, Cioc**, – a 25-a revistă a lui N. Kirițescu, lucrare care speculează, cu fantezie și haz ultimele întâmplări de ordin politic și social.

Iată cîteva scene, reflex al unor stări de lucruri: Crima „mondenă” cu ciocanul – stupefiantele, subiect de actualitate în urma descoperirii unor tripouri unde se practică beția zis albă, inaugurarea crematoriului, – prilej pentru o scenă de mare efect, în care Tănase vine cu Lina, nevastă-sa, în borcan; ca să uite durerea începe să bea și pînă la sfârșit, ajunge să ciocnească și cu Lina din borcan...

În cuprinsul acestei reviste apar diseuza franceză Zizi Moustic și cele 12 girls-uri angajate la Londra, încît personalul „Cărăbușului” are o înfățișare s-ar putea spune internațională: dansatori negri, jaz-bandisti francezi, baletiste englezoaice, rusoaice, poloneze, balerini unguri...

În cuprinsul revistei **Cioc, Cioc, Cioc**, se execută muzici de Ion Vasilescu, Randy Lover și Ionel Fernic...

După premiera revistei, Alexandru Kirițescu a scris următoarele: „D. Tănase a contribuit la reintronarea, în gustul public, a muzicii populare românești, atât de armonioase, de sprintene, de bogate în tezaure, care de fiecare zi se pierde din nepăsarea și ignoranța noastră”...

În ce privește revista românească, genul a ajuns la un grad de evoluție care merită să fie luat în seamă. La noi revista e mult mai substanțială cantitativ și calitativ, decît la Paris, de pildă, unde accentul se pune

¹⁰² „Informatorul”, Anul III, Nr. 109, din 11 noiembrie 1928.

¹⁰³ *Ibidem*, Anul III, Nr. 110, din 18 noiembrie 1928.

pe montare și unde autorul contribuie doar cu idei, pentru tablourile prilejuitoare de fast.

Să ținem seamă că la noi revista – reflex al temperamentului zeflemist al poporului – a apărut îndeosebi la colț de stradă și la cafenea. Când a trecut pe scenă a trăit în funcție de interpreți, dintre care cel mai reprezentativ este Tănase, care a îndrumat revista românească spre rafinament și fast...”¹⁰⁴

*
* *

Anul 1929 este cel mai sărac an din punct de vedere al surselor de documentare privind activitatea teatrală ce – nu ne îndoim – s-a desfășurat din plin la Botoșani, ca în toți anii obișnuiți, fără războaie și alte calamități naturale.

Afirmația este valabilă ținând cont că în acel an au apărut la Botoșani cel puțin două gazete săptămânale – „*Vestea*” și „*Informatorul*” – totalizând pe întregul an 104 numere de apariție.

Din aceste 104 numere, în bibliotecile din Botoșani și Iași nu am mai găsit decât câte un singur număr din fiecare gazetă și nici unul din alte gazete care au mai apărut, ocazional perioade scurte de timp.

Primul număr este din gazeta „*Vestea*”, Anul IV, Nr. 80, din 19 septembrie 1929, care îi informează pe botoșăneni că turneul *Teatrului „Scala”*, din București, va da o singură reprezentație la *Teatrul „Eminescu”*, în seara de duminică, 29 septembrie 1929, cu revista *Mic și-al dracului* de Ion Pribeagu. Interpretarea are în frunte pe I. Pizone, G. Băclășeanu, Niculescu-Buzău, tenorul N. Rabega, I. Brătulescu etc. și pe D-nele. Țuchi Eremia, Nina Botty, Vera Cigalia ș.a.

La București revista s-a dat de 70 de ori în șir, înregistrând cel mai mare succes”.

Această revistă, în două acte și opt tablouri, s-a jucat, într-adevăr, la Botoșani, în 29 septembrie 1929, deoarece în ziua următoare, 30 septembrie, ea s-a jucat și la Dorohoi, unde Ion Pizone, conducătorul turneului *Teatrului „Scala”*, a depus cerere la Primăria orașului spre a i se permite reprezentația cu *Mic și-al dracului*.¹⁰⁵

Am făcut această precizare pentru că și alte spectacole care s-au dat la Dorohoi, în mod sigur s-au dat și la Botoșani, deși pentru Botoșani

¹⁰⁴ Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 256-258.

¹⁰⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond „*Primăria Orașului Dorohoi*”, dosar 69/1929, p. 55.

nu mai există, așa cum am zis, dosarele, cu autorizațiile pentru spectacole din anii 1896–1934.

Și cel mai bun exemplu pentru precizarea făcută mai înainte, este cel de al doilea număr de gazetă botoșăneană care anunța următoarele spectacole la *Teatrul „Eminescu”*:

„**27 octombrie**, *Turneul Teatrului Național București* cu Agepsina Macri-Eftimiu;

7 și 9 noiembrie, *Turneul Bulandra*;

17 noiembrie, *Turneul Tănase*”.¹⁰⁶

Din aceste 3 reprezentații anunțate la Botoșani „turneul Bulandra” s-a deplasat și la Dorohoi căci Ștefan Deșliu, administratorul Companiei Bulandra-Maximilian-Storin, depune cerere la Primăria Dorohoi pentru aprobarea unei reprezentații în seara de 9 noiembrie 1929 cu „succesul Bucureștean **Topaze**, comedie în 3 acte”.¹⁰⁷

Comedia **Topaze**, de Marcel Pagnol, a fost ultima premieră a stagiunii 1928-1929 a Companiei Bulandra și constituise, cu un an în urmă, cel mai de seamă succes al stagiunii pariziene după ce se jucase în premieră la *Teatrul „Variétés”* din capitala Franței.

„**Topaze** este povestirea unui profesoraș care ajunge la concluzia că lumea ar aparține aceloră ce nu cunosc considerații morale când e vorba să-și atingă un scop. Cinstit și naiv la început, Topaze se lasă prins de forța acaparatoare a banului, înțelegînd să lupte împotriva corupției prin corupție; conștiința lui, victimă a împrejurărilor, capitulează”.¹⁰⁸

Spectacolul, avînd numeroase situații și replici asemănătoare cu ceea ce se întîmplă în viața de toate zilele, a fost deseori întrerupt de aplauze furtunoase, constituind și pe scenele românești un mare succes.

V. Maximilian, în rolul principal, dar și ca regizor a realizat o creație memorabilă, ajutat fiind de un ansamblu unitar care a cuprins pe Nelly Sterian, Ion Talianu, George Groner, Al. Finți, Fory Etterle, Silvia Dumitrescu, Maria Burbea, R. Rang, Vasile Bulandra, Angela Arapu, G. Demețru, Geo Maican.¹⁰⁹

Dacă la Dorohoi s-a jucat numai **Topaze** fiindcă trupa a avut în program acolo numai o seară de spectacol, în mod sigur, la Botoșani s-a mai jucat o piesă – probabil **Aventura domnului Dorjan** comedie de N. Vlădoianu și V. Rodan, care la București fusese jucată chiar înaintea

¹⁰⁶ „Informatorul”, Anul IV, Nr. 157, din 13 octombrie 1929.

¹⁰⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond „Primăria Orașului Dorohoi”, dosar 69/1929, pag. 61.

¹⁰⁸ Ioan Massoff, „Teatrul Românesc”, Vol. VI, pag. 213-214.

¹⁰⁹ *Ibidem*...

premierei cu **Topaze** și tot cu V. Maximilian în rolul principal¹¹⁰ – pentru că aici condițiile au permis programarea a 2 zile de reprezentații.

Și turneul Tănase cu „Cărăbușul” a dat spectacolul anunțat pentru data de 17 noiembrie 1929 la Botoșani, deoarece la 18 noiembrie, sub semnătură proprie, C. Tănase depune cerere la Primăria Dorohoi spre a i se aproba reprezentația cu revista **În Plin**, în aceeași seară.¹¹¹

Revista **În Plin**, de N. Kirițescu, a fost pusă în repetiție în luna mai 1928 și cuprinde scene inspirate de actualitate: deschiderea primului strand la București, furia concursurilor de frumusețe, neînțelegerile pe chestia Pascaliei ș.a.

Revista are 14 tablouri, iar orchestra cuprinde 30 de muzicieni.

O încântare pentru ochi a fost „*Fîntîna minunată*”, o întreagă instalație de jocuri de ape cumpărată și adusă de C. Tănase de la „*Cassino de Paris*”.

Referitor la revista **În Plin**, Ioan Massoff citează ce a scris V. Timuș în revista „**Rampa**”: „Teatrul lui Tănase merge la desăvîrșire cu pași gigantici... Două cuplete ale primului act sunt perle ale genului și d. Tănase se întrece pe sine spunîndu-le. L-ați auzit desigur în cel puțin 20 de cuplete, a căror poante e întotdeauna înrudită. Îl veți auzi și acum încă o dată și veți avea impresia că e ca niciodată. Iată ce înseamnă un mare talent în plină și neșovăită vigoare”.

De asemenea, îl citează și pe Victor Eftimiu, care a scris în ziarul „**Lupta**” că „Unui străin, venit la București vara, singurul lucru pe care i-l poți arăta e un peisaj din Cișmigiu și feeriile moderne organizate de inepuizabilul Tănase – mare actor de comedie, dansator, cîntăreț și animator.”¹¹²

La Dorohoi, în 24 aprilie 1929, Primăria a eliberat autorizația lui Alexandru Ștein și trupei sale de teatru de a da o reprezentație cu piesa **Kidursch Hașen**, în sala teatrului din liceu.¹¹³ Despre această trupă Ioan Massoff afirmă că, în stagiunea 1928-1929, la București, în sala *Teatrului Lipscani* a dat spectacole „o formație desprinsă din *Trupa din Vilna*, condusă de Alexandru Ștein (înapoiat de la Riga, unde a jucat pe scena *Teatrului Național Leton*)”.¹¹⁴ Nu credem că această trupă a venit de la București ca să joace numai la Dorohoi și nu a jucat (chiar mai

¹¹⁰ *Ibidem*, pag. 213.

¹¹¹ *Ibidem*, pag. 65.

¹¹² Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 264-265.

¹¹³ D.J.A.N. Botoșani, fond „*Primăria Orașului Dorohoi*”, dosar 69/1929, p. 17.

¹¹⁴ Ioan Massoff „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 225.

multe piese) și la Botoșani.

Aceeași concluzie o tragem și pentru Ioan Iancovescu, directorul Teatrului „Fantasio”, din București, care la 3 mai solicită Primăriei Dorohoi autorizație pentru o reprezentație cu piesa **Viața e frumoasă**, pentru ziua de 6 mai 1929, în sala Teatrului Liceului.¹¹⁵

Subiectul pe scurt al acestei comedii de Marcel Achard, care se reprezenta cu succes la Paris: o fată dezonorată este împiedicată să se sinucidă de către un băiat sărac cu suflet bogat”. Spectacolul, căruia i se potrivea un ritm viu, a fost pus la punct de I. Iancovescu ce a desfășurat un joc natural, cu accentuări inteligente, mimică expresivă, gesturi neconvenționale, inflexiuni spirituale, fiind întru totul strălucitor. I-au fost parteneri pe măsură Marietta Sadova, Angela Mateescu, Victoria Soiu, Leon Lefter, V. Negoescu, Rolland de Iassy”.¹¹⁶

Credem că Ion (Puiu) Iancovescu și trupa sa a jucat și la Botoșani această piesă (și poate și altele), între 3 mai și 6 mai 1929 (data depunerii cererii de autorizație și data desfășurării spectacolului la Dorohoi).

Pe lângă Alexandru Ștein, și alți actori evrei, foști în *Trupa din Vilna*, și-au alcătuit trupe separate care au făcut turnee la Dorohoi și în mod sigur și la Botoșani.

Astfel Ioșe Ettingher, directorul trupei israelite din București, solicită Primăriei Dorohoi autorizație pentru o serie de reprezentații, începând cu 8 iunie 1929.¹¹⁷

La fel, Hyman Iacubovici, director al unei Companii israelite, pentru 2 spectacole pe 24 și 25 iunie 1929 cu piesele **Mama lumii** și **Suke Cazak**.¹¹⁸

Spre sfârșitul anului, mai precis pe 10 decembrie 1929, vine la Dorohoi spre a da o reprezentație în aceeași seară, cu piesa **Soția și amanta**, Isidor Goldenberg cu trupa sa.¹¹⁹ Să nu fi fost și la Botoșani? Greu de crezut.

Să mai menționăm că la 3 iulie 1929 un cor de cazaci condus de Victor Vladimirof a susținut la Dorohoi o reprezentație.¹²⁰

Cu un an înainte un alt cor căzăcesc sau poate tot acesta dar cu alt

¹¹⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond „Primăria Orașului Dorohoi”, dosar 29/1929, pag. 26.

¹¹⁶ Ioan Massoff, „Teatrul Românesc”, Vol. VII, pag. 26.

¹¹⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond Primăria Orașului Dorohoi, dosar 29/1929, pag. 30-31.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 36.

¹¹⁹ *Ibidem*, pag. 70. Atît Alexandru Ștein, cît și Ioșe și soția sa, Sara Ettinger, și Isidor Goldenberg sunt menționați ca mari actori ai Trupei din Vilna în albumul „Istoria Teatrului Evreesc din România” editat de Teșu Solomovici, pag. 80-81.

¹²⁰ *Ibidem*, pag. 37.

conducător, a fost la Botoșani, de 2 ori nu odată, credem că și acum s-a întîmplat la fel.

Prezentăm alăturat și un fapt inedit. Gazeta botoșăneană „**Informatorul**”, Anul III, Nr. 128, din 24 martie 1929, publică următoarea știre: „**Lumea**” scrie și ea, la rîndu-i, că D-na. Marioara Ventura și-a arătat la Iași regretul d-sale. de a nu putea veni și la Botoșani.

Ziarul adaogă apoi următoarele: „Marea tragediană a regretat în-deosebi faptul că nu s-a putut duce și la Botoșani, oraș de care o leagă atîtea amintiri, cunoscute fiind relațiile familiare ale artistei cu ținutul citat”.

Ineditul constă nu atît în recunoașterea de către marea actriță a înrudirii ei cu familii din orașul și județul Botoșani, ci în faptul că în martie 1929 s-a deplasat de la București la Iași, unde a dat unul sau mai multe spectacole. Ioan Massoff arată că „la 20 februarie 1929 la *Teatrul Național* București a început o scurtă serie de spectacole cu concursul Mariei Ventura. S-au reprezentat **Trecutul** de G. de Porto-Riche și **Fedra**, în care rolul lui Hipolit a fost interpretat de George Vraca”.¹²¹ Nici un cuvînt despre vreun turneu, la Iași sau în alt oraș. La fel, nici pome-neală de Maria Ventura în capitolul privind stagiunea 1928-1929 a *Teatrului Național din Iași*.¹²²

*
* *

Pentru anul 1930, au ajuns pînă la noi puțin mai multe numere, din 3 gazete botoșănene, cu informații din activitatea teatral-muzicală ce s-a desfășurat în Botoșani.

Prima știre este prezentată de gazeta „**Rațiunea**”, Anul I, Nr. 8, din 8 februarie 1930, în următoarea redactare: „Cercul Tineretului Sionist face mari pregătiri pentru buna reușită a celei mai frumoase piese a lui Iacob-Gordin **Der Meturef (Fantezistul)**, în 4 acte, care o va juca în cursul acestei luni”.

În numărul următor, 9, din 15 februarie 1930, aceeași gazetă publică următoarele anunțuri:

A) „Sîmbătă, 15 februarie, are loc la *Teatrul „Popovici”*, reprezentația **Der Meturef**, dramă în 4 acte, de Iacob-Gordin”.

B) „Aflăm că *Cercul Tineretului Sionist* a primit cîteva invitații de

¹²¹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol.VI, pag. 206.

¹²² *Ibidem*, pag. 236-238.

la organizațiile din țară prin care îi invită a juca piesa ***Der Meturef***.

C) MAREA COMPANIE DE OPERETE din America „STRAMMER” va da la *Teatrul „Eminescu”* un ciclu de reprezentații în zilele de 14, 15 și 16 februarie 1930”.

Tot gazeta „***Rațiunea***” publică următorul anunț:

„SIDY THAL

va juca în sala „Zilberman” o serie de câteva reprezentațiuni cari vor fi pe placul iubitorilor de artă.

Această artistă a obținut pretutindeni mari succese”.¹²³

În „***Istoria Teatrului Evreiesc din România***” se subliniază că o anumită viabilitate a avut „*Di Bukareșter Idișe Teater-Studie*” („Studioul teatral evreiesc din București”), creat în 1930, sub direcția lui Iacob Șternberg.

Sub regia lui Șternberg, trupa studioului a jucat ***Croitorul ferme-cat***, de Șalom Alechem, și ***Noaptea în târgul vechi***, de I. L. Pereț. În aceste spectacole, regizorul a realizat o sinteză a diferitelor curente din arta teatrală de pe atunci, imprimându-le totodată, pecetea propriului său temperament artistic.

O mare popularitate a avut-o formația teatrală condusă tot de Șternberg: trupa Sidy Thal. Spectacolele ***Umbra galbenă***, ***Orfana Hase***, ***Ioșe Kalb*** au fost realizări de înaltă artă”¹²⁴ (subl.a.).

În amintirile sale despre „***Întâlnirea cu teatrul evreiesc***”, Aurel Baranga afirmă, printre altele: „...Și apoi, peste ani, întâlnirea și adîncă mea prietenie cu Iacob Șternberg, autorul atîtor miracole: ***Comoara*** sau ***Umbra Galbenpoți***, slujite de o actriță cu daruri unice: Sidy Thal...”¹²⁵ (subl.a.)

Ce piese a jucat Sidy Thal la Botoșani nu știm, fiindcă ne lipsesc gazetele botoșănene din perioada 2 martie-3 mai 1930. Poate le-a jucat pe toate.

¹²³ „*Rațiunea*”, Anul I, Nr. 11, din 2 martie 1930.

¹²⁴ Teșu Solomovici, *Op cit.* pag. 80-81.

¹²⁵ *Ibidem*, pag. 82.

TEATRUL EMINESCU

PROGRAMUL

Festivalului Artistic

— DAT DE —

LICEUL „GORAȘ”

IN ZILELE DE

Vineri 4 Aprilie 1930 ora 9 seara

— și —

Mercuri 9 Aprilie ora 5 a. a. Matineu

Botoșani - Tipografia „VIITORUL”, Blăuștein

Abia în 3 mai 1930 gazeta botoșăneană „**Vestea**” își anunța cititorii la rubrica TEATRALE că „joi 8 mai, turneul umorului cu D-na. și D-ul Șaraga-Lorian vor reprezenta la Teatrul „Eminescu” **ATÂTA RĂU!** biciuire umoristică cu cuplete” și că „în curînd la Teatrul „Eminescu” turneul Teatrului „Regina Maria”, din București, cu trupa Bulandra. Un afiș special va anunța”.¹²⁶

O altă gazetă botoșăneană, „**Informatorul**”, Anul IV, Nr. 188, din 18 mai 1930, aducea la cunoștința publică faptul că „Sîmbătă, 24 mai are loc în aula liceului local, în folosul studenților, conferința D-lui. profesor universitar M. David. După conferință va urma un concert vocal și orchestral, organizat de societatea „Armonia” din Botoșani”.

În același număr „**Informatorul**” pune și o întrebare conducerii teatrului în legătură cu veridicitatea numelui unei trupe ce-și anunțase venirea la Botoșani sub următorul titlu:

„Pasărea albastră?

Ne-am permite să întrebăm direcția Teatrului „Eminescu” dacă trupa numită „*Pasărea albastră*” este cea adevărată, cu renume mondial, condusă de Yuschin, adusă în țară de impresarul Faust-Mohr și pentru care spectatorii bucureșteni au plătit locul cu 7-800 lei.

Nu cumva trupa anunțată la „Eminescu”, cu afișe albastre și cu micul subtitlu „*Liliacul*” este aceia care la Iași a fost anunțată „ca în genul Pasărei Albastre”?

Ori, după cîte cunoaștem o deosebire este. Nu știm dacă la mijloc este o mistificare a cărei victimă a fost Direcția Teatrului.

Căci „*Liliacul*” nu este „Pasărea Albastră”.

Noi credem că este vorba de una și aceeași trupă căci și Ioan Massoff, vorbind despre trupele străine care au fost la București în stagiunea 1929-1930 arată că „*Pasărea albastră*”, formație gen cabaret artistic condusă de J. Jushny, (pronunțarea numelui este asemănătoare cu Yuschin din gazetă – n.a.) a dat mai multe spectacole alcătuite din fragmente lirice, dramatice, coregrafice, fiecare scenetă fiind încadrată în decoruri și costume semnate de valoroși pictori ruși”¹²⁷ (subl.a.). Dacă erau două trupe rusești diferite, în același timp, la București, le-ar fi pomenit și Ioan Massoff, ca atare.

În numărul de peste două săptămîni „**Informatorul**” prezintă o scurtă caracterizare a spectacolelor date de această trupă astfel: „Reprezentări-

¹²⁶ „*Vestea*”, Anul IV, Nr. 102, din 3 mai 1930.

¹²⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 320.

ile de teatru sintetice, date de către trupa rusă „*Liliacul*”, de sub conducerea marelui artist și regizor Ivan Dubrovin, au rămas vii și neuitate în mintea adevăraților cunoscători de artă. „*Dansul tătăresc*” și „*Dansul oriental*” sunt minuni coregrafice. Ritm, culoare, muzică, dozate atât de sincron, încât realizarea artistică a atins un adevărat record de perfecție”.¹²⁸

Tot în acest număr este anunțată reprezentația pe care o va da la Botoșani trupa lui Ion Iancovescu:

**„TURNEUL ION IANCOVESCU
va da pe scena
TEATRULUI „EMINESCU”
o singură reprezentație în seara
de LUNI 2 IUNIE cu piesa**

X. Y. Z.

Comedie în 3 acte

**– În rolurile principale –
Ion Iancovescu, Leon Lefter,
Marietta Rareș, Jeana Burleanu, etc. etc.**

Se prevede un mare succes”

Compania „*Fantasio*”, condusă de Ion Iancovescu, a jucat în stagiunea 1929-1930, printre altele, și vodevilul *Pimpette*, de Armont și Gherbidon, *Serviciul de noapte*, de Sacha Guitry, și *Sub nas*, de Paul Gavault.

„Fără actorul și regizorul Iancovescu – spune Ioan Massoff – piesele acestea, aproape de aceeași tematică (menajul în trei) ar fi fost de nesuferit. Și tot așa s-ar fi întâmplat cu *Răzbunarea bărbatului*, de Raoul Praxy, și chiar cu mai inteligenta comedie a elvețianului Klabund – *XYZ* – de inspirație pirandeliană, în care intriga se învîrtește în jurul unei contese în conflict cu familia, care-și alege soțul în disprețul conveniențelor și în care Iancovescu a avut ca parteneră pe Marietta Rareș”.¹²⁹

Gazeta botoșăneană „*Rațiunea*”, Anul I, Nr. 25, din 8 iunie 1930, își anunța cititorii că BUKARESTER-IDICHE-TEATER-STUDIE (STUDIO-UL TEATRUL EVREIESC DIN BUCUREȘTI) sub direcțiunea D-lui. I. ŠTERNBERG va da în localitate 2 reprezentații de teatru cu piesele

¹²⁸ „*Informatorul*”, Anul IV, Nr. 190, din iunie 1930.

¹²⁹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 305.

NOAPTEA ÎN TÎRGUL VECHI și **CROITORUL FERMECAT**. În manșeta de jos a paginii se face și precizarea: „LA POPOVICI, SÂMBĂTĂ 7 ȘI DUMINICĂ 8 crt., **NOAPTEA ÎN TÎRGUL VECHI** și **CROITORUL FERMECAT**.”

La rîndul său, **„Informatorul”**, Anul IV, Nr. 191, de duminică 8 iunie 1930, anunță și el **Noaptea în tîrgul vechi**, astă seară la *Teatrul „Popovici”*, Mîine **Croitorul fermecat**, jucate de *Studioul Evreiesc* din București. Conducerea lui I. Șternberg este o garanție de succes”.

În același număr al **„Informatorului”** este publicat și anunțul că „În curînd, D-na. și D-l. A. ȘARAGA-LORIAN vor reprezenta la *Teatrul „Eminescu”* bufonada **Nu-i lucru curat**, cuplete și dansuri moderne, ultimele lor creații muzicale”.

La 22 iunie 1930 **„Rațiunea”** îi anunța pe botoșăneni că „marți, 24 iunie, va avea loc la *Teatrul „Eminescu”* turneul umoriștilor Saraga-Lorian cu revista **GUSTUL FACE!** D-l. Saraga-Lorian fiind bine cunoscut botoșănenilor (subl.a.), credeam că îi vor aprecia necontestatul d-sale. talent, dîndu-i tot concursul meritat”.¹³⁰

Același anunț îl publică și **„Informatorul”** din 22 iunie, însă de data aceasta anunțului i se adaugă un destul de lung articol despre umorul și talentul lui Șaraga-Lorian, dar și despre personalitatea lui ca om și ca artist.

Sub titlul

„Humorul și arta ȘARAGA-LORIAN”

În articol se spune: „Toate istoriile sunt false, pentru că, niciodată, contemporanii nu pot scrie obiectiv, iar oamenii excepționali pe care îi întâlnim, îi ignorăm, sau în cel mai bun caz, spunem cu emfază:

„Parcă eu nu pot face la fel!”

Așa sunt contestați, în general, artiștii și scriitorii.

„Ce Minulescu? Ce Ion Vinea? Ce Cezar Petrescu?” Vax!

„Pe mine să mă vedeți, eu aș vrea... etc. etc.”

Nici evenimentele istorice propriu-zise, nici cele literare, sociale sau artistice, noi aceștia cari le trăim nu le putem înțelege din cauza patimilor.

Acestea sunt gânduri cari m’au obsedat mereu dar mai ales, zilele trecute când am văzut că Ion Iancovescu a jucat o piesă de **Klabund**, în fața unei săli arhi... goale și când I. Șternberg, cu **„Noaptea în tîrgul vechi”** n’a stîrnit decât... curiozitate.

Parcă nu ne vine a crede că în fața noastră, pe lîngă noi și chiar în noi, înfloresc comori artistice de o fără precedent valoare.

¹³⁰ „Rațiunea”, Anul I, Nr. 27, din 22 iunie 1930.

Un prieten, îmi spunea cândva, că ar fi bine dacă artiștii, mai cu seamă acei de teatru, n'ar fi văzuți niciodată la rând cu muritorii obișnuiți.

La cafenea, la restaurant, pe stradă artistul probează că este din același aluat ca toți.

Mitul, legenda, iluzia, adică acelea de cari se compune personalitatea lui artistică, dispar. Focul rampei transformă pe om în artist, adică în cântărețul tuturor gamelor sufletești.

Când focul acesta nu-i, artistul ar trebui să se retragă în turnul lui de fildeș.

*
* *

Printre noi, se strecoară plin de vervă, jovial, plin de spirit și de idei ingenioase, artistul Șaraga-Lorian. Cu vocabularu-i scânteetor, Șaraga-Lorian, spune ori și cui, anecdote cari storc lacrimi de răs, pățanii pline de umor extraordinar, amintiri pline de duioșie și de veselie, în sfârșit, Șaraga-Lorian, întruchipează în acest secol al zgomotului și materialismului, pe trubadurul medieval, sărac dar cu sufletul burduf de perle de spirit, de viață și de omenie.

La Șaraga-Lorian, humorul nu-i o meserie, ci un dar de la natură și este și el, din aceiași tagmă de veșnic sentimentali, visători, cu nebănuite tristeți zugrumate, dar cu zâmbetul veșnic pregătit pentru a-l împărți tuturor...

Sunt mulți ani de-atunci... Copil, am fost la *Teatrul „Eminescu”*. Sala era ticsită de lume. Șaraga-Lorian își juca revista, Nu pricepeam nimic, dar contaminat de cei din jurul meu, râdeam, râdeam cu lacrimi.

Șaraga-Lorian stă în mintea oricui l'a văzut jucând teatru. Artă de-ați aduce pe scenă evreul-român, cu humorul lui specific, cu durerile de cari cu toții râdem, inconștienți, dar mai cu seamă de a-ți aduce evreul grobian și totuși nespus de simpatic, este unică. Eram în turneu cu el. Anul trecut, la Dorohoi. Sala liceului gema de spectatori. Șaraga-Lorian, cânta pe scenă în pielea lui Motel sin Motel Marcu Moses Mosesohn, un cuplet. Sala râdea, Sala hohotea. Publicul a început să delireze. Deodată, aplauze frenetice îi acoperi glasul lui Șaraga-Lorian și ca nu știu pentru care eveniment, toată sala în picioare, striga magnific, „ura!”

Între culise am rămas înmărmurit. Abia mai târziu am înțeles: publicul își aplaudă, în felul acesta, artistul.

*
* *

Genul lui Șaraga-Lorian este original. Revistele lui cuprind câte 14 scene și tot atâtea cuplete. Găsind o admirabilă colaboratoare în adimbrila sa soție, Șaraga-Lorian, susține, cu ea, acest uriaș spectacol.

Veșnic neobosiți, tehnica lor este așa de meșteră, încât publicul nici nu observă că numai doi artiști joacă.

*
* *

Dacă acest artist ar fi avut mai mult noroc, cu talentu-i minunat ar fi stat astăzi, alături de Nottara și Demetriad. Dar Șaraga-Lorian este evreu. Și în lumea noastră artistică aceasta nu se iartă așa ușor.

De aceea Șaraga-Lorian a pribegit mereu. A spus monoloage, a cântat cuplete, a jucat reviste proprii. Adevărații cunoscători de teatru, l-au apreciat.

Dar mai ales poporul, poporul celor mulți și necăjiți și-a descrețit frunțile odată cu Șaraga-Lorian, și au visat orizonturi mai senine.

C. R.¹³¹

Credem că semnătura „C.R.” a acestei cronici este a lui Cezar Retzeanu care semnează cu acest nume întreg, multe alte informații teatrale.

În numărul următor „*Informatorul*” face și o scurtă cronică a revistei reprezentată de soții Șaraga-Lorian la 24 iunie 1930, în care se spune: „Prodigios și inepuizabil, Șaraga-Lorian s-a prezentat în fața publicului botoșănean cu hilarianta revistă *Gustul Face!* Ca autor al revistei Șaraga-Lorian a dat dovadă încă odată că posedă o tehnică scenică măiastră, un vocabular pitoresc și o intuiție literară remarcabilă.

Revista, o înșirare de scene comice și sentimentale, șarjând și bi-ciuint în aparență, în fond plină de o savuroasă temă morală, a fost jucată în fața unei săli entuziaste.

Aplauze la scena deschisă au salutat pe Șaraga-Lorian când a apărut în rolul evreului vânzător de haine vechi și apoi a parvenitului.

D-na. Șaraga-Lorian, plină de draci în rolul „domnișoarei Fraulein”, a cântat cu un patos admirabil cupletul *Tot ce vrei*. Nu mai puțin, D-na. Șaraga a excelat în rolul coanei Frusinica, rol în care a pus tot gingașul dar pasionalul d-sale. temperament.

Pe scurt, revista humoriștilor Șaraga-Lorian, a fost un spectacol sănătos, plin de veselie și spirit, dar mai cu seamă uimitor. Căci ceia ce face Tănase cu un personal artistic de vre-o 80 oameni, soții Șaraga-

¹³¹ „*Informatorul*”, Anul IV, Nr. 193, din 22 iunie 1930.

Lorian, fac singuri. Și nu-i puțin.”¹³²

Pînă la 1 februarie 1931 nu am avut la dispoziție nici un număr din vreo publicație botoșăneană care să aibă informații despre reprezentății teatral-muzicale la Botoșani.

*
* *

Și totuși, redacția „**Informatorul**”, în primul număr apărut pe anul 1932 (Anul V, Nr. 273, din 23 ianuarie 1932), a avut excelenta inspirație să publice sub titlul „**BOTOȘANII ÎN 1931**”, un bilanț cultural, economic și juridic a ceea ce s-a întîmplat în acel an în oraș și în județ.

Astfel că în anul cultural botoșănean 1931, pe lîngă șezători și serbări patriotice, conferințe, diferite expoziții, editări de cărți, reviste și broșuri etc., sunt menționate și spectacolele de teatru și revistă, concerte etc. ce au avut loc la Botoșani.

Prima asemenea mențiune pomeneste cîteva seri de teatru și anume: „Neuitatul spectacol cu **Femeia și paiața**, de Pierre Louys, cu Marioara Zimniceanu, N. Bălțățeanu, Elvira Godeanu etc., **Călătoria din urmă**, de C.R. Sheriff, cu Tony Bulandra și Ion Manolescu, în regia lui Haig Acterian, **Bravo, Cărăbuș!**, de N. Constantinescu și N. Vlădoianu, revistă jucată cu succes de Compania C. Tănase și bizara comedie **Satan**, de Louis Verneuil, jucată de Ion Iancovescu, Maria Filotti și... Un geamandan”.

După cum se poate observa, la aceste spectacole nu se pomeneste ziua și luna în care au fost jucate. Și după cum se va observa, enumerarea lor în gazetă nu s-a făcut în ordine cronologică. Deoarece pe luna ianuarie 1931 nu am reușit să consultăm măcar un număr din gazetele botoșănene, iar în cele consultate, care încep cu 1 februarie, nu sunt pomenite decît spectacolele cu revista **Bravo, Cărăbuș!** și cu piesa **Femeia și paiața**, rezultă că piesele **Călătoria din urmă** și **Satan** au fost jucate în luna ianuarie 1931.

Ioan Massoff în „**Viața lui Tony Bulandra**”, pag. 257, arată că „acțiunea piesei **Călătoria din urmă**, peste care plutește o notă de duioasă umanitate, se petrece în 1918 în tranșee. Patru ofițeri, patru oameni, cu defecte și calități, deși în imediata apropiere a liniilor inamice, își petrec viața vorbind despre altceva decît despre război, aceasta ca să nu fie surprinși de emoție înainte să se arunce în foc. Doi dintre ei vor muri. Lucrarea, de un zguduitor realism, nu cuprinde tirade patriotarde din

¹³² *Ibidem*, Anul IV, Nr. 194, din 29 iunie 1930.

acelea care compromit „piesele de război”.

Tony Bulandra joacă pe căpitanul Stanhope, Ion Manolescu pe profesorul Osborne, Petre Bulandra pe locotenentul Raleigh, iar Mihai Popescu pe Hibbert. Premiera, la București, a avut loc la 7 noiembrie 1930, iar în ianuarie 1931 turneul cu Bulandra a ajuns și la Botoșani.

Despre „bizara comedie **Satan**” nu am găsit nici o informație suplimentară. La 1 februarie 1931 gazeta „**Informatorul**” le reamintea cititorilor săi: „Nu uitați! Luni 9 și marți 10 februarie, toată lumea trebuie să meargă la *Teatrul „Eminescu”* să admire **Bravo, Cărăbuș!**, de N. Constantinescu și N. Vlădoianu jucată de ansamblul C. Tănase.

Balet, costume, fast, lux, feerie”.¹³³

Peste o săptămână gazeta relua știrea că „La *Teatrul „Eminescu”*, luni 9 și marți 10 februarie, grandioasa revistă a D-lor. Vlădoianu și Constantinescu, interpretată de ansamblul Companiei „Cărăbuș” în frunte cu D-nii. Tănase, Ladislau Grof, Giugaru, Dan Demetrescu, Stroe, Giovanni etc. și D-nele. Natalița Pavelescu, Lizica Petrescu, Lulu Savu, Cleo Dragomirescu, Roji-Roji etc.

Mare balet, montare și costume aduse de la Paris”.¹³⁴

Revista **Bravo, Cărăbuș!** a fost a doua revistă a stagiunii de vară a anului 1930 care s-a încheiat la 18 septembrie acel an. În această revistă C. Tănase apare în travesti în rolul Rio-Rita și această apariție stârnește râsul pînă la leșin. Tănase însuși declară: „de la **Vice-Amiral** nu mi s-a mai întîmplat să văd spectatori leșinînd de rîs”.¹³⁵

Probabil că și unii spectatori botoșăneni vor fi leșinat de rîs cînd l-au văzut jucînd în 9 și 10 februarie 1931 pe C. Tănase în rolul de travesti Rio-Rita.

Pentru seara zilei de joi 19 februarie aceeași gazetă anunța spectacolul ce urma să se desfășoare la *Teatrul „Eminescu”* cu piesa **FEMEIA ȘI PAIATA**, de Pierre Louys și Pierre Frondaie „cel mai mare succes teatral din ultimii trei ani, cu **Marioara Zimniceanu** și **N. Bălțățeanu** etc. Reprezentație spectaculoasă, decoruri proprii, costume, dansuri, cor, muzică, fast”.¹³⁶

Această piesă a fost una din premierele *Teatrului Național* din București din prima parte a stagiunii 1930–1931. „Regizorul Soare Z. Soare a realizat un spectacol de „mare montare”, din care n-au lipsit cînte-

¹³³ „*Informatorul*”, Anul V, Nr. 225, din 1 februarie 1931.

¹³⁴ *Ibidem*, Nr. 226, din 8 februarie 1931.

¹³⁵ Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 274.

¹³⁶ „*Informatorul*”, Anul V, Nr. 227, din 15 februarie 1931.

cele, dansurile, încăierările, iar șefa croitoreasă Florica Scîrțan a confecționat costume de mare efect (acțiunea se petrecea în Spania). În cele două roluri principale au apărut Marioara Zimniceanu și Nicolae Bălățeanu, înconjurați de D. Amigdalīs, Gh. Măruță, Al. Marius și aproape toate actrițele din „corpul auxiliar”, absolvente de Conservator. Succesul spectacolului a fost memorabil. *Teatrul Național* avea astfel două mari succese de casă, (primul fiind cu **Flacăra sfântă**, de Somerset Maughan – n.a.) atât de râvnite în acel timp de aproape toate teatrele lumii”.¹³⁷

Tot în „**Informatorul**” din 15 februarie 1931, este publicată știrea că „**Evantaiul doamnei Windermeere**, puternică piesă a lui Oscar Wilde, se va reprezenta în curînd pe scena *Teatrului „Eminescu”* și va constitui un adevărat eveniment teatral. Montarea este fastuoasă în cadrul decorurilor proprii aduse de la *Teatrul Național* din București. 4 acte de fast, lux, defilare de toalete feminine și fracuri impecabile. Subiectul piesei, el însuși constituie o garanție de succes, iar faptul că piesa a fost jucată de cîteva zeci de ori la București cu săli pline și casa închisă, dovedește îndeajuns cum a fost primită lucrarea lui Wilde la noi. Interpretarea este încredințată marei artiste Marioara Voiculescu, D-nei. Tantzī Bogdan, d-rei T. Benescu, D-lor. V. Valentineanu, M. Nechita etc.

Un spectacol de mare artă oferit botoșănenilor de către cunoscutul impresar d. Lică Teodorescu. Un spectacol de la care nimeni nu trebuie să lipsească”.

La rubrica **ȘTIRI DIVERSE**, același număr al „**Informatorului**” publică și o importantă informație privind concesiunea cinematografului „*Eminescu*”:

„Dintre ofertele prezentate la primărie pentru luarea în exploatare a cinematografului „*Eminescu*” a mai rămas aceea directă ce se află la dosar, făcută de cunoscutul regisor al *Teatrului Național* din București Ion Șahighian care, se știe, este unul dintre pionerii cinematografiei românești, realizator a 6 filme foarte reușite.

D. Șahighian, în supra-oferta făcută se angajează să preia *Teatrul „Eminescu”* în **condițiuni superioare oricărei alte oferte**. În plus se angajează a aduce pe contul d-sale, odată pe lună, ansambluri teatrale (subl.a.).

Se obligă să angajeze oricare aparat sonor va decide primăria.

Așa dar, se pare că oferta D-lui. Șahighian este una dintre cele mai serioase și sperăm că vor fi lăsate la o parte oricare alte „aranjamente” menite să servească pe diverși prieteni cu proptele politice.”

¹³⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 357.

Din păcate, „aranjamentele” n-au fost lăsate la o parte și oferta lui Ion Șahighian nefiind acceptată, *Teatrul „Eminescu”* a pierdut ocazia de a avea, timp de 5 ani, în fiecare lună un ansamblu teatral din București, adus pe cheltuiala ofertantului.

Respectivele „aranjamente” le-a publicat „*Informatorul*” într-un amplu articol intitulat „CONSILIUL COMUNAL ȘI CONCESIONAREA TEATRULUI „EMINESCU” în Nr. 229, din 1 martie 1931.

În acest număr, scos ca de obicei de la tipografie și difuzat încă de sâmbătă, 28 martie 1931, ștraiful de jos al paginii întâi conține următoarea reclamă:

„Astă seară 28 Februarie c. **AGEPSINA MACRI-EFTIMIU în formidabilul și nemuritorul succes «Dama cu camelii»**”.

Dama cu camelii s-a jucat în reluare la *Teatrul Național București* în stagiunea 1930-1931, cu Agepsina Macri-Eftimiu. V. Valentineanu și N. Brancomir au jucat alternativ rolul lui Armand Duval.¹³⁸

În pagina următoare a acestui număr din „*Informatorul*”, o altă reclamă îi anunța pe botoșăneni că:

În curând:

O singură reprezentație de gală

COMPANIA DE REVISTE

„ȘARAGA – LORIAN”

– cu –

Cea mai veselă, mai fastuasă

și îndrăcită revistă ce s’a jucat vre-o dată

SĂRĂCIE cu LUSTRU

Personalul artistic 14 persoane:

Athena – Șaraga – Lorian	
Gabriela Kitty	Marietta Ionescu
XENIA TINIO	
ȘARAGA – LORIAN	
I. Brătulescu	V. Georgescu

etc. etc. etc.

Decoruri și costume proprii.

D-na și D-I ȘARAGA LORIAN

¹³⁸ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 364-365.

Următorul număr al gazetei „**Informatorul**”, 230, din 8 martie 1931, are pe prima pagină un medalion cu fotografie dedicat mării actrițe MARIOARA VOICULESCU, în care autorul, Cezar Retzeanu, spune:

„Statura majestoasă de autentică și nobilă regină, un cap luminat de flacăra de bronz a unui păr pe care poezii atâta l-au cântat, fosforescența ochilor – enigmatice oglinzi cu reflexe de pur intelectualism – un glas pătrunzător și cu sonorități ce pătrund până în cele mai profunde văgăuni sufletești și mai ales un farmec feminin ce nu-și poate găsi o expresie sau o imagine cât de inspirată, iată elementele din care natura a construit-o pe *Marioara Voiculescu*, cea mai mare artistă a teatrului românesc contemporan.

Unica interpretă a pasionantei Salomee a lui Oscar Wilde, desăvârșită întruchipare a lui „Lulu” de Wedekind, spiritualizata dătătoare de viață a lui Peer Gynt (Ibsen) aceea căreia unul dintre cei mai buni poeți și dramaturgi de astăzi, anume Ion Minulescu i-a închinat cea mai savuroasă trilogie de comedii sentimentale („*Manechinul sentimental*”, „*Alegro ma non troppo*” și „*Amantul anonim*”) iată ce linie marchează *Marioara Voiculescu*.

Dar cine o poate uita pe *Marioara Voiculescu*, extraordinara Katiușa Maslova din „*Învierea*” lui Tolstoi sau cine a văzut vreodată, o Iudith mai pasională, mai cuceritoare sau mai impresionantă? De aproape două decenii, *Marioara Voiculescu*, animă teatrul românesc și-și macină cel mai viguros talent creind mereu, creind femei și declanșându-și respectiv întreaga simfonie lăuntrică, toate melodiile ancestrale ale unui suflet de o rară esență, nesfârșit izvor de chinuitoare dorințe și arzânde pasiuni.

Când apare pe scenă *Marioara Voiculescu*, în sală respirațiile se întretae: e așa de frumoasă, e așa de elegantă, e așa de cuceritoare, e așa de captivantă, că uiți unde ești și entuziasmat ai vrea să-ți clamezi admirația ducându-te să-i săruți prosternat poalele mantiei și să-i ceri iertare că nu-i poți dovedi câtă recunoștință merită.

Marioara Voiculescu vine Mercuri 11 Martie în mijlocul nostru. Și – inteligentă ca întotdeauna – vine cu o piesă de cea mai înaltă valoare literară: „*Evantaiul D-nei Wendermeere*”, a lui Oscar Wilde.

O piesă în care spiritul scriitor al celui mai nenorocit poet englez, a reușit să încarneze personajii și să combine situații surprinzătoare.

Marioara Voiculescu, dă viață acestei piese și dovedește încă odată, marile ei calități de nobilă comediantă. Trebuie să ne pregătim. Trebuie să știm să-i mulțumim pentru eroicul ei sacrificiu și să-i salutăm neîntrecutul ei talent.

Dacă ar fi numai atât și încă ar merita să-i fie viața numai vis și calea să-i fie presărată pretutindeni, cu flori albe și roșii simbolurile unei haîne purități și a talentului învingător.”

Cezar Retzeanu

În pagina următoare a gazetei, botoșănenii erau sfătuiți să nu uite a-și lua din vreme bilete pentru spectacolul de miercuri 11 martie, la *Teatrul „Eminescu”* deoarece „vine **Marioara Voiculescu** cu **Evantaiul D-nei Wendermeere**, de Oscar Wilde, în celelalte roluri fiind D-na. Tanzi Bogdan, V. Valentineanu ș.a. Direcția de scenă d. Soare Z. Soare”. Tot în această pagină se mai publică știrea că „– *Vineri 20 martie cr., ora 9 seara, va avea loc la Teatrul „Eminescu” festivalul Ateneului popular „Sf. Neculai” din Botoșani. Se vor reprezenta: „Năpasta” de Caragiale și „Nodul gordian”, comedie de Valjean. Rolurile din „Năpasta” vor fi interpretate de: D-ra. Laura Safir, D-nii. Petronius Livescu, Const. Posescu și Șt. Petrescu; iar cele din „Nodul gordian” de către: D-l. Georges Vieru, D-na. Dorina Cojocariu, D-nii.: Petru Grigoriu, Rafael Gallin, Jean Bobu și G. Neculau.*

Programul va fi completat cu producții muzicale.

Biletele se găsesc la casa teatrului”.

În numărul următor, 231, din 15 martie 1931, gazeta „**Informatorul**” publică anunțul că „La 19 martie pe scena *Teatrului „Eminescu”* Compania de comedii condusă de actorul, ziaristul și deputatul Ionel Țăranu va da o singură reprezentație cu irezistibila comedie **M.B. et Comp.**, de Armont și Gherbidon. În distribuție Marietta Rareș, Renée Annie, Beatrice Tzara, Coca Mihăilescu, Vasile Brezeanu, Vili Ronea, C. Honciug, Ionel Țăranu, etc. etc. Succes nepuizabil”.

Despre această trupă Ioan Massoff spune că a deschis stagiunea la București în decembrie 1930, în sala Alhambra de pe strada Sărindar, care rămăsese neînchiriată. Ionel Țăranu și trupa sa, cu concursul lui Iancovescu (dar acesta doar în calitate de regizor, fiind angajatul *Teatrului „Maria Ventura”*) a jucat acolo doar 2 piese: **Una care-și face rost** și **M.B. și Compania**, într-o stagiune scurtă,¹³⁹ după care a plecat în turneu prin țară, ajungând și la Botoșani, la 19 martie 1931.

La 22 martie 1931 în „**Informatorul**” se repetă anunțul că „în curînd o singură reprezentație extraordinară dată de Compania de reviste „Șaraga-Lorian” cu cel mai mare succes revuistic **Sărăcie cu lus-**

¹³⁹ Ioan Massoff „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 385.

tru. Decoruri, costume și recuzită proprie”.¹⁴⁰

În ziua de 27 martie 1931, se înregistrează, la Prefectura județului Botoșani, următoarea cerere:

„Domnule prefect,

Subsemnatul Adolf Ștein, artist, director de trupă ambulant, cu respect solicit a mi se permite a avea liber ca cu trupa mea compusă din 16 persoane să fiu autorizat a da 10 reprezentații serale în sala „*Izvorul vieții*” (*Sala meseriașilor*, din str. Săvenilor – n.a.).

Am petiționat și D-lui. Primar al orașului care cu toată buna voință mi-a permis, însă trebuie să aștept ca cererea să treacă pe la Consiliul de Igienă.

Vin prin această cale înaintea D-voastră ca prin măsurile care veți crede să pot da reprezentații, începînd de mîine 28 martie a.c., întrucît stau cu tot personalul în cheltuieli care nu le pot suporta și ca cetățeni români în trupa ce o dirijez solicit, Domnule Prefect, cele de mai sus.

Botoșani 27/3/1931.

Primiți respectul meu,

Adolf Ștein¹⁴¹

Prefectura îi dă a doua zi următoarea autorizație: „În urma petiției înregistrată sub Nr. 1040/1931, văzîndu-se autorizația Nr. 994 din 3 martie 1931, eliberată de Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, D-lui. Ștein Adolf din Cernăuți,

Autorizăm pe Domnul Adolf Ștein – artist, Director de trupă ambulant – să dea 10 (zece) reprezentații teatrale în limba evreiască, în sala „*Isvorul vieții*” din Botoșani, cu trupa sa, cu începere de sîmbătă, 28 martie a.c.”¹⁴²

Fără doar și poate, trupa de teatru în limba Idiș condusă de Adolf Ștein este trupa desprinsă din „*Trupa de la Wilna*” și care la începutul lunii martie 1931 primise autorizația Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale de a face un turneu prin țară, jucînd la Cernăuți înainte de a ajunge la Botoșani.

După ce la 20 martie 1931, *Ateneul Popular „Sfîntul Neculai” Botoșani* a dat la *Teatrul „Eminescu”* primul spectacol cu **Năpasta**, de Cara-

¹⁴⁰ „*Informatorul*”, Anul V, Nr. 232, din 22 martie 1931.

¹⁴¹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Prefectura Județului Botoșani*, dosar 28/1931, f. 36.

¹⁴² *Ibidem*, f. 37.

giale și comedioara **Nodul Gordian**, de Valjean,¹⁴³ la 3 aprilie s-a dat al doilea spectacol cu aceleași piese, asupra căruia „**Informatorul**”, Anul V, Nr. 234, din 5 aprilie 1931, publică următoarea amplă cronică privind jocul actorilor amatori botoșăneni:

„Eri seara Vineri 3 Aprilie, a avut loc la *Teatrul „Eminescu”* pentru a doua oară, spectacolul cu **Năpasta** și **Nodul Gordian** organizat de *Ateneul Popular „S-tul Neculai”*.”

Idealismul creștin al părintelui C. Possa, președintele spiritual al ateneului, a compărut din nou ca o realitate reclamată vehement de vremurile acestea de acut materialism prin care trecem.

Secondat de vajnicul institutor Al. Petrescu, vice-președintele ateneului, păr. Possa, stând în fruntea instituției, o poartă desinteresat numai pe drumul nedeștelenit al culturii masselor și mai ales, ateneul, este și rămâne o admirabilă școală în care tineretul are ocazia să se apropie de frumos în înțelesul estetic, literar și mai ales cultural, al cuvântului.

Căci, de unde până acum, ateneul s’a manifestat numai cu festivaluri, cu muzică și recitări, astă vară a abordat **Noaptea Furtunoasă**, a lui Caragiale, iar în cursul acestei luni a trecut examenul cel mare: drama.

În consecință s’a apelat tot la izvoarele de inspirație a celui mai inspirat dramaturg clasic român, Caragiale, și s’a jucat puternica **Năpastă**.

Subiectul dramei? Dar cine nu-l cunoaște? Povestea femeii care primește tovarășia unui bărbat pe care nu-l iubește, dar contra căruia nutrește răzbunarea, pentru că îl bănuia ucigașul primei ei iubiri.

Ei bine, acest rol extrem de greu a fost interpretat de către D-ra. **Laura Safir**, care, fiind mai întâi posesoarea unui fizic foarte adecvat scenei, purtătoarea unui glas perfect pentru dicțiune, a reușit să ne dea o Ancă, plină de patimă, clocotitoare de sentimente și extrem de inteligentă.

Replică după replică, D-ra. **Laura Safir** a știut să ne prepare pentru marea catrastofă: răzbunarea=năpasta.

Așa că, D-ra. Safir s’a afirmat ca un valoros și dotat element dramatic, căruia deși nu i-am relevat decât calitățile, îi mai trebuie puțină rutină și va fi complectă absolut.

D. C. Popescu, în Dragomir, a fost cât se poate de natural, ceia ce, desigur, înseamnă mult în teatru. A jucat stăpânit, a nuanțat impresionant, suferințele omului chinuit de remușcări și mistuit de flacăra iubirii.

D-nii. Ștefan Petrescu în Gheorghe, și ceilalți au întregit ansamblul și s-au achitat cu conștiinciozitate de rol.

¹⁴³ „**Informatorul**”, Anul VI, Nr. 273, din 3 ianuarie 1932 (Anul cultural 1931).

În **Nodul Gordian**, de Valjean, a apărut o veche simpatie a publicului botoșănean d. George Vieru, în rolul comisarului.

D. Vieru, cu humorul d-sale. particular și natural, a reușit să samene buna dispoziție în imensul public din sală.

O notă foarte bună pentru D-na. Dorina Cojocar, care a fost excelentă în rolul Lolei.

D. P. Grigoriu a făcut o creație bună din rolul lui Harabagiu, iar D-nii. I. Bobu, Raphael Gallin și Ilie Dimitriu, în celelalte roluri, au spus admirabilul text, cu precizie.

*
* *

În adins am lăsat la urmă pe d-Mina V. Russu, dirigintele artistic al ateneului, căruia îi revine meritul de a fi pus în scenă ambele piese.

D. Mina V. Russu, s-a dovedit deci că pe lângă un abil organizator și conducător al minunatului cor, este și un înțelegător al artei dramatice, ceia ce nu-i puțin.

Tot profitând de acest prilej, ne permitem să aducem elogiile noastre D-nei. Paula O. Lupașcu, o bună cântăreață, o admirabilă animatoare a ateneului și o neobosită colaboratoare la toate operele de bine și frumos din orașul acesta.

Pentru încheiere, ne îngăduim să amintim că *Ateneul Popular „Sfântul Neculai”*, cu **Năpasta** și **Nodul Gordian** a ajuns la maturitate.

O notă foarte bună pentru D-ra. Lorică Gașparovici, care a acompaniat la piano, cu talent, pe D-na. Lupașcu (solista corului) cât și altă dată, pe D-nii. Grigoriu și Bobu.

Tuturor celor ce îi alcătuiesc, le mulțumim și îi rugăm să țină mereu aprinsă, candela idealismului cultural.

C. R.

Semnatarul acestei cronici este tot Cezar Retzeanu.

Pentru sîmbătă, 18 aprilie, botoșănenii erau înștiințați că „are loc un festival dat de către Asoc: „*Macaby*” în sala Silberman (Lux).

Se va reprezenta frumoasa piesă **Mazel-Tow**, de Schalom Alechem, urmat de un program bogat compus din tablouri, cântece înscenate, recitări etc.

Orchestra „Macaby” va delecta publicul cu ariile cele mai plăcute din muzica evreească.

Avându-se în vedere că *Asociația „Macaby”* este singura asociație

evreească din orașul nostru care se manifestă în public la orice festivitate, obținând întotdeauna succese, suntem convinși că și de această dată reușita festivalului este asigurată.”¹⁴⁴

În numărul imediat următor, 236, din 18 aprilie 1931, se reiau 2 știri: prima care spunea că în aceeași seară, sîmbătă 18 curent „are loc în Sala Silbermann (Lux) festivalul artistic-muzical, dat de Asoc. „*Macaby*”. Din program fac parte: pieseta **Mazel-Tow**, de Schalom Alechem, tablouri, cântecele Col-Nidre, Elv-Elv, Bar-Kochba ș.a. executate de Orchestra Asociației.

Programul va fi complectat cu recitări în idiș. Prețurile absolut populare”.

A doua știre le reamintea botoșănenilor că „Marți 28 Aprilie 1931, la „*Eminescu*” se va reprezenta cel mai mare succes bucureștean „**Sărăcie cu lustru**”, revistă în 2 acte și un prolog.

Revista aceasta ne va fi reprezentată de către compania „*Șaraga – Lorian*” care, pe lângă cei doi protagoniști, D-na. Atena Șaraga și D-l. Lorian Șaraga, neîntrecutul umorist, numără o mulțime de elemente artistice de primul rang, printre care cităm pe D-nul. Ion Brătulescu, V. Georgescu, Xenia Tiniu, Juliette Brendörfer, Gabriela Kitty etc.

Decoruri și costume de mare lux.

Toaletele D-nei. Athena Șaraga au fost confecționate la Berlin.

O atracție și o apariție senzațională va fi, desigur, aceea a D-lui. Lorian-Șaraga în formidabila-i și neîntrecuta-i creație Zeilig Schor.

Date fiind reputația și simpatia de care se bucură marele umorist Lorian Șaraga la Botoșani, spectacolul este așteptat cu mare nerăbdare.”

În 25 aprilie, „**Informatorul**” oferă un spațiu mai mare manifestărilor teatrale și culturale desfășurate sau care se vor desfășura în viitor.

Astfel, despre FESTIVALUL „MACABY” gazeta publică următoarea cronică:

Sâmbătă 18 Aprilie a avut loc în sala „Lux” festivalul literaro-muzical dat de către societatea pentru educația fizică și morală a tineretului evreu „Macaby”. Programul a fost bine alcătuit. Partea I-a s’a deschis cu un potpouri evreesc alcătuit de către tânărul și talentatul șef de orchestră D-l. Pincu Rachmuth, care dirijează orchestra executantă „Macaby”.

A urmat apoi: „Drei Neiturn’s” tablou de I. L. Peretz în care au apărut D-rele. Liza Schwartz, Roza Solomovici și Elca Segall.

Reconfortant a fost trioletul D-lor. T. Schwartz, P. și I. Rachmuth (violina I și cello) care a executat „**Pescuitorii de perle**”, de Bizet.

¹⁴⁴ „*Informatorul*”, Anul V, Nr. 235, din 12 aprilie 1931.

În partea a II-a a programului, s-a jucat opereta **Mazel Tow**, de Schalom Alechem. În interpretarea d-relor. Liza Schwartz care a dovedit înțelegerea rolului, Elca Segall, Roza Solomovici și Fany Gherman și a D-lor. I. Iosefsohn, care a întrecut așteptările, adică a jucat cu stăpînire și umor rolul lui Reh Alter, împrumutătorul de cărți, Daniel Feller, care s-a remarcat prin naturalețea jocului și energia desfășurată în dansurile căzăcești, și Neuman Herșcovici”.

De asemenea, sub titlul **Șaraga – Lorian** cunoscutul critic teatral botoșănean Cezar Retzeanu face următoarea prezentare a spectacolului ce va avea loc peste trei zile:

ȘARAGA – LORIAN „SĂRĂCIE CU LUSTRU”

„Marți 29 Aprilie cr., pe scena *Teatrului „Eminescu”*, compania de reviste de sub conducerea apreciatului umorist d. Șaraga Lorian va da o singură reprezentație cu revista **Sărăcie cu lustru**.

D-l. Șaraga Lorian, după un popas la București, unde astă iarnă a fost sufletul companiei lirice de la *Teatrul de Operete „Carol al II-lea”* care a jucat frumoasa operetă **Barul minune**, de R. Kertcher, a pornit-o din nou spre plaiurile țării, însuflețit de voe bună și humorul său fără pereche pe care, mai ales noi, aceștia din nordul Moldovei, îl așteptăm cu atâta dragoste. Având o fidelă colaborare artistică în D-na. Athena Șaraga și reușind să se ralieze cu un alt bun comedian, d. Ion Brătulescu, și completându-și ansamblul cu o serie de elemente tinere dar foarte talentate cum sunt D-nii. V. Calotă, G. Grigorcea și D-rele. Juliette Brendörfer și Gabriela Kitty etc. D-l. Șaraga-Lorian ne va prezenta revista **Sărăcie cu lustru**, într-un lux de costume, decoruri, sckath-uri și cuplete așa de bogate, că vor contrazice titlul.

Revista **Sărăcie cu lustru**, ca orice mare revistă, are un subiect, un fir conducător, în jurul căruia sunt țesute adevărate minuni de umor și satiră politică și sociabilă.

Glumele „cu chee” și „pointele” sunt, cum se spune, neliterar dar foarte expresiv: „date dracului” iar D-nii. Șaraga-Lorian și Ion Brătulescu se întrec în arta de a „zice” „pă șleau” lucruri vesele cu fond trist și lucruri triste cu fond vesel... Atâta spirit, atâta veselie, atâta desinvoltură, n-am văzut de foarte multă vreme.

O apariție senzațională va fi, după cum veți vedea și dv. aceea a D-lui. Lorian Șaraga în neîntrecuta-i creațiune Zeilig Schor, nemuritorul tip al lui Ronetti Roman.

Sub masca lui Zeilig Schor, D-l. Lorian Șaraga va spune prologul care este o frescă satirică-umoristică a vremurilor în cari trăim.

Sărăcie cu lustru va fi un nou succes, la cununa succesorilor D-lui. Lorian Șaraga.

C.R.”

Un alt eveniment cultural, aflat la începutul dezbaterii în paginile **„Informatorului”** și asupra căruia primul care s-a oprit a fost profesorul botoșănean de muzică Mihai Grigore Poslușnicu, l-a constituit **SEMI-CENTENARUL LUI GEORGE ENESCU**. Iată ce scrie, chiar sub acest titlu, profesorul Poslușnicu, în același număr din 25 aprilie 1931:

„În acest an cultura română înregistrează două mari evenimente de importanță capitală. Sărbătorirea a 60 de ani de viață a titanului științei românești, domnul Nicolae Iorga și sărbătorirea a 50 de ani a geniului musicalității românești, maestrul George Enescu.

Întreaga intelectualitate românească și-a ațintit gândul și simțirea asupra marelui personaj de anvergură universală, de care românismul e, pe de-a’ntregul, preocupat în a desăvârși manifestările de adâncă admirație, ce au început și vor continua în toată țara, pentru a valorifica, în mintea celor suficienți, comoara neprețuită ce posedă neamul românesc în persoana excepționalului profesor și excepționalului bărbat de stat Nicolae Iorga.

Simultan gândul românesc se îndreaptă, cu deplină admirație, și către desăvârșita artă, trecută, de mult, în domeniul muzicii universale, a lui George Enescu. Trebuie să mărturisim de la ’nceput, după cum spune emeritul critic musical Emanoil Ciomac, că geniul lui Enescu ne desarmează și, de câte-ori vorbim de el, riscăm să cădem iarăși în laude, cari pot părea, dela o vreme, banale.

Constatăm totuși că, pentru poporanizarea națională a numelui de Enescu, se lucrează prea puțin.

Nu poate fi vorba de măgulirea unor prejudecăți, de cari, de sigur, Enescu rămâne indiferent. E vorba de cultura unui neam de edificarea completă a programului nostru cultural din ultimile decenii.

Afară de cărțile didactice musicale, în cartea de limba română, a cursului primar, în istoria literaturii române a cursului secundar, care e în strânsă legătură cu evoluția istorică a artei naționale, numele de Enescu nu figurează. Opera sa compozitorială, în general, nu e cunoscută și nu e expusă auditiv decât în puținele centre marcante, iar în restul țării Enescu nu e cunoscut decât ca violonist, calitate pe care lipsa de cultură a celor mulți n’o poate înțelege.

În programul nostru cultural primează necesitatea ca, valoarea personalității artistice a lui Enescu, să nu rămână numai în cadrul de apreciere conștientă a societății compozitorilor români, instituție căreia i se atribuie menirea și datoria de a poporaniza cât mai intens opera maestrului.

Dacă aceasta-i situația în țară despre opera enesciană, cu totul alta e în occident și, mai cu seamă, în Franța. Acolo, în istoria muzicii moderne, George Enescu e socotit ca un protagonist între maeștrii universali în cele trei laturi ale științei de talent musical: compozitor genial, neîntrecut dirigent orchestral și virtuosul neasemuit între virtuozii violoniști ai lumii, daruri dumnezeiești înăscute și manifestate încă din primii ani ai copilăriei sale.

Străinii, prin presa lor, prin conferințele lor, s'au ocupat și cultivă, și acum, marea sa concepție componistică, admiră valul său de bogăție inspirativă, ce colcăe și izbucnește cu puteri eruptive în simfonia sa. Relevă fenomenala sa memorie musicală, care-i aduce puterea de interpretare și stăpânire unică în calitatea sa de dirigent orchestral. Iar în calitate de violonist, cupă cum spune Brasey, în „*Aria*” de Bach ne redă catedrala gotică cu praful de lumini multicolore unde credincioșii se prosternă în fumul cenușiu al tămâii, tablou pe care numai sunetul viorii maestrului ți-o poate evoca.

La noi, în răstimpuri, publicațiile: ***Revista Nouă***, ***Revista Idealistă***, ***Arta***, ***Arta Română***, ***România Musicală***, ***Musica*** etc., prin criticii: Ventura, Mărgăritescu, Holban, apoi Tr. Ionașcu, Emanoil Ciomac etc. s'au ocupat de opera lui Enescu. Propovăduirea acestora a rămas însă, atunci ca și astăzi, tot în restrânsul cadru al câtorva intelectuali de specialitate.

Astăzi nu mai poate fi nici o piedică în poporanizarea operei enesciene. Nu se poate admite ca având atâtea mijloace tehnice de publicare, gramafonul și, minunea secolului, radio-ul să avem la'ndemână toate exhibițiile, permise și nepermise, și, tocmai ce interesează mai cu deosebire, cultura sufletului și a minții, să fie, cu regularitate înlăturată.

Programele de radio să mai sacrifice din ceea ce audiția se poate ușor lipsi, dând locul cuvenit și necesar producțiunilor operii lui Enescu.

Bibliotecile musicale ale liceelor să aibă la 'ndemână, în materialul aplicativ, simfonii, suite, sonate și orice creație a maestrului. Ar însemna o pătrundere mai adâncă și o apropiere mai pronunțată a sufletului nostru de el.

A spune, a arăta numai prin conferinți sau articole de revistă, fără demonstrația în fond a creației geniului său, nu e suficient.

În crearea unei vieți muzicale în școala secundară, suflul naționa-

list trebuie să prepondereze, mai cu seamă acum când sântem pe pragul asimilării noastre componistice cu curente de artă înaintată ale apusului.

Cu prilejul sărbătoririi semicentenarului vieții lui George Enescu, omagiul de admirație și recunoștință ce i-l datorăm, va deveni real când desideratul cultural, în forma mai sus arătată, va fi fost îndeplinit. Aceasta, pentru prestigiul cultural ce ni-l însușim ca popor întrat pe făgașul culturii apusene.

Mih. Gr. Poslușnicu

Precizăm că în acest număr, din 25 aprilie 1931, pe pagina întâi, „**Informatorul**” a publicat și un articol dedicat lui Nicolae Iorga care împlinea în acel an 60 de ani, articol semnat de avocatul botoșănean Ramiro Neculau, însă acest articol nu-și are locul, normal, în acest volum.

Revenind la domeniile teatru, operetă, concerte, să notăm aprecierile făcute de gazeta locală „**Informatorul**” referitoare la reprezentația de revistă a *Companiei Șaraga-Lorian* din 28 aprilie 1931 și care spun:

A) „Spectacolul dat de *Compania Șaraga-Lorian* cu revista **Sărăcie cu lustru** a fost plin de viață și de humor. Am remarcat creația d-nei Athena Șaraga în „*Gura lumei*”, pe D-l. Lorian Șaraga în „*Zeilig Schor*” și pe D-l. I. Brătulescu în „*Dracul*”¹⁴⁵ și B) „Imediat după Paști, la „*Eminescu*” sala devenise neîncăpătoare fiindcă umoristul Șaraga-Lorian a jucat o spirituală revistă **Sărăcie cu lustru**, obținând același binemeritat succes ca întotdeauna”.¹⁴⁶

O altă gazetă botoșăneană „*Vestea*”, Anul V, Nr. 137, din 2 mai 1931, aducea la cunoștința cititorilor că „joi 7 mai a.c. are loc al 2-lea turneu al lui IONEL ȚĂRANU cu comedia **UNA CARE-ȘI FACE ROST**, în frunte cu Marietta Rareș, V. Ronea, V. Romano, Beatrice Tzara. Se prevede un mare succes.”

La 4 mai 1931, Regia autonomă a *Teatrului Național din Cernăuți* înaintează către Prefectura Județului Botoșani următoarea adresă:

Domnule Prefect,

Artiștii teatrului nostru, fiind în turneu oficial, vor juca în seara zilei de 19 mai 1931 în orașul D-stră., comedia **Scampolo**, în 3 acte. Piesa a fost aleasă de noi din repertoriul teatrului, **ca una din cele mai bune.**

Având în vedere criza actuală și luând în considerație cheltuielile

¹⁴⁵ „*Informatorul*”, Anul V, Nr. 238, din 3 mai 1931.

¹⁴⁶ *Ibidem*, Anul VI, Nr. 273, din 3 ianuarie 1932 (Anul cultural 1931).

de deplasare ale unei trupe, cu onoare, Vă rugăm să binevoiți a da tot concursul D-stră, recomandând și luând și D-stră parte la spectacolul pentru ca rezultatul material să poată acoperi spezele de regie.

Asigurați fiind de concursul D-stră, Vă rugăm a primi mulțumirile noastre anticipate.

Director,
M. Fotino

Secretar-Contabil:
S.S. indescifrabil

D-Sale

Domnului Prefect al Județului BOTOȘANI¹⁴⁷

Menționăm că **Scampolo**, comedie scrisă de Dario Nicomedi, a fost o comedie bună, spumoasă care a fost foarte jucată cu succes și de teatrele din București, dar și de teatrele românești mai nou-înființate ca cele din Chișinău și Cernăuți. Să mai amintim că actorul Mișu Fotino, directorul *Teatrului Național din Cernăuți*, cunoștea orașul Botoșani încă din anii Primului Război Mondial când a activat ca rezervist în Școala Militară de Infanterie de aici și a participat, alături de G. Enescu, la reprezentația de gală în folosul invalizilor de război din data de 21 mai 1917.¹⁴⁸

În „*Bilanțul Cultural*” al anului 1931, gazeta „*Informatorul*” Nr. 273, din 3 ianuarie 1932, arată că „la 25 mai, o zi după vizita politică a D-lui. Iorga, la „*Eminescu*”, o înjghebare de actori din București a reprezentat **Sarmală, amicul poporului**, comedie din N. Iorga”.

De remarcat totuși că trupa care a jucat la Botoșani în **Sarmală, amicul poporului** n-a fost o oarecare „înjghebare de actori din București”, ci vestiți actori ai Teatrului Național din București ca Marietta Sadova, Al. Ghibericon și alții, care la sfârșitul stagiunii 1930-1931 au format o companie de comedii, sub conducerea regizorului Sică Alexandrescu, care, într-un turneu de mare succes prin țară, a venit și la Botoșani, la 25 mai 1931, unde a jucat mai vechea comedie a lui Nicolae Iorga,¹⁴⁹ avînd în vedere și vizita politică a acestuia în orașul său natal.

Între-timp la *Teatrul „Lux”* din Botoșani continuau „cu mare succes reprezentațiile companiei israelite Moris Siegler în frunte cu Sevilla Pastor și Erna Siegler. Operete și comedii. Orchestră, decoruri și costume proprii”.¹⁵⁰ Activitatea desfășurată de-a lungul a zeci de ani și de

¹⁴⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond *Prefectura Județului Botoșani*, dosar 28/1931, f. 45.

¹⁴⁸ Ștefan Cervatiuc, „*Istoria teatrului la Botoșani*”, Vol. 2, 1900-1924, Editura QUADRAT, Botoșani 2010, pag. 202-205.

¹⁴⁹ „*Informatorul*”, Anul V, Nr. 241, din 24 mai 1931.

¹⁵⁰ *Ibidem*

către familia Moris și Erna Siegler ca și de Sevilla Pastor este subliniată ca un capitol important în istoria teatrului evreiesc din România.¹⁵¹

Un anunț din „*Informatorul*”, Anul V, Nr. 244, din 14 iunie 1931, le aducea botoșănenilor la cunoștință că duminică 21 iunie se va reprezenta cu mare succes la *Teatrul „Eminescu” KIKI*, savuroasa comedie în 3 acte de André Picard, cu marea comediană Tantzi Cutava-Barozzi. Această comedie și tot cu Tantzi Cutava-Barozzi în frunte, a fost jucată la București de Compania Bulandra-Manolescu-Maximilian-Storin înainte de închiderea stagiunii 1929-1930.¹⁵² Din păcate Ioan Massoff nu pomeneste, în afară de Tantzi Cutava-Barozzi, nici un alt actor sau actriță care au mai jucat în această comedie.

În „*Bilanțul Cultural*” al anului 1931 gazeta botoșăneană „*Informatorul*” menționează că „*Societatea sportivă „Dragoș-Vodă*”, din Botoșani, a dat un spectacol cu *Pleacă berzele*, de Ion Minulescu”, la 24 iunie 1931, după terminarea unei conferințe feministe ce s-a desfășurat la *Teatrul „Eminescu”*.

Piesa într-un act cu titlul simbolic *Pleacă berzele* a alcătuit un spectacol împreună cu altă piesă în trei acte, intitulată *Lulu Popescu*, tot de Ion Minulescu, și s-au reprezentat de *Teatrul Național București*, în ianuarie 1920, în regia lui V. Enescu. „Eroii din *Pleacă berzele* se reîntâlnesc după 18 ani; s-au iubit odată, dar bărbatul, un Don Juan rătăcitor, n-o mai recunoaște; aflînd adevărul, aventurierul, mereu în căutare de noi cuceriri, se depărtează de ea. E toamnă; la Constanța, unde se petrece acțiunea, pleacă berzele, el, care nu înțelege să iubească a doua oară aceeași femeie, își părăsește amanta; sirena dă semnalul de plecare.

Dialogul scînteietor, atmosfera de poezie au asigurat piesei succesul, la care au contribuit interpretii, în frunte cu Aristide Demetriade, Victor Antonescu, Ana Luca”.¹⁵³

Aceste două piese ale lui Ion Minulescu, nu le-am depistat a mai fi jucate de vreun Teatru Național, după ianuarie 1920.

Motivul pentru care „*Societatea sportivă „Dragoș-Vodă*” din Botoșani a jucat *Pleacă berzele*, în 24 iunie 1931, nu poate fi decît acela că piesa avea doar un act și se potrivea și tematic a fi jucată la sfîrșitul unei conferințe feministe. Păcat numai că gazeta nu a menționat și numele botoșănenilor care au interpretat rolurile.

Două anunțuri publicate de gazeta „*Informatorul*”, Anul V, Nr.

¹⁵¹ Teșu Solomovici, *Op. Cit.* p. 81

¹⁵² Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, p. 295

¹⁵³ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. V, pag. 250.

256, din 6 septembrie 1931, îi încunoștința pe cititorii botoșăneni că „în curînd o reprezentație extraordinară va avea loc la *Teatrul „Eminescu”* cu **Manasse**, de Ronetti Roman. În fruntea distribuției, decanul scenei românești d. Constatntin Nottara, secondat de D-na. Dida Solomon-Callimachi” și tot „în curînd turneul companiei de reviste „Cărăbuș”, sub direcția D-lui. C. Tănase cu **Allo, radio cărăbuș** și **În draci**, inepuizabilele succese bucureștene”.

În numărul următor, 257, din 13 septembrie, aceeași gazetă anunța că „duminică 13 septembrie, ora 9 și jumătate seara, la *Teatrul „Lux”*, sala Silberman, are loc prima reprezentație dată de trupa israelită în frunte cu Giza Heiden și Solo Prizament. Se va juca frumoasa operetă **Regina Florilor**, cu cîntece și dansuri.

Reprezentațiile continuă în fiecare seară.”

Peste o altă săptămînă, la rubrica TEATRALE, se reiau cele două anunțuri mai vechi și anume: „În curînd la *Teatrul „Eminescu”*, **Manasse**, puternica piesă a lui Ronetti Roman, cu maestrul Nottara (în Manasse), Ion Morțun (Zeilig Șor), Al. Finți (Lazăr), **Dida Solomon-Callimachi** (Leila) etc.” și

„La 12 octombrie **În draci**, spirituala super-revistă în 24 de tablouri, de N. Kirițescu – cu Tănase, Lizica Petrescu, Ladislau Grof, Giugaru, Dan Demetrescu, Stroe etc. și Mia Apostolescu, Cleo Dragomirescu, Lulu Savu, Villy Petrescu etc. Balet de 80 de persoane; trio acrobatic The Daresque, de la Casino de Paris; 20 de negri de la expoziția colonială, mare montare, costume și decoruri din Paris. Se rîde cu lacrimi; fiecare cuplet bisat și trisat. Apariția lui Tănase în Charlie Chaplin”.¹⁵⁴

La rubrica **ARTISTICE „Informatorul”**, Anul V, Nr. 259, din 27 septembrie 1931, publică două anunțuri în care aduce și informații mai noi în legătură cu trupa israelită și *Compania „Cărăbuș”*:

„Trupa israelită de operete de sub direcțiunea D-lui. A. Ștein își continuă reprezentațiile în orașul nostru.

Sâmbătă 26 crt. se va juca frumoasa operetă **Juckel dem Hazens**, în 3 acte și un prolog de Horowitz, muzica de S. Prizament.

Duminică 27 crt. populația botoșăneană va avea ocazia să admire frumoasa revistă **Șabes nuch dem Tchiulănt**, în 12 tablouri, muzica de Prizament.

În rolurile principale apar: renumita subretă G. Heiden și irezistibilul comic S. Prizament, de la *Teatrul Evreesc „Azazel”*, din Varșovia, secondăți de un întreg ansamblu de artiști renumiți. Orchestra bine organizată e dirijată de D-l. Marcel Zaharia.”

¹⁵⁴ „Informatorul”, Anul V, Nr. 258, din 20 septembrie 1931.

*Compania „Cărăbuș” compusă din 120 persoane sub conducerea D-lui. C. Tănase, pleacă cu începere de la 30 Septembrie în turneu cu cele mai mari succese bucureștene **ÎN DRACI**, revistă de N. Kirițescu și **ALLO, RADIO CĂRĂBUȘ** de N. Vlădoianu și N. Constantinescu.*

Aceste reviste s-au jucat în București cu un succes nemaipomenit. Compania se prezintă cu acelaș ansamblu din București, cu aceleași decouri și costume, cu același balet și orchestră. În plus s-au angajat, din Paris și Londra, două numere de mare senzație.

Trio The Daresque, un formidabil număr acrobatic dela Casino de Paris, și MIXTI & DANILLO, cel mai mare număr excentric dela Colloseum din Londra.

Ansamblul este compus din D-rele. Lizica Petrescu, Mia Apostolescu, Cleo Dragomirescu, Lulu Savu, Villy Petrescu; D-nii. C. Tănase, L. Grof, Al. Giugaru, Dan Demetrescu, M. Milian, N. Stroe, I. Lorentz, Jean Anghelescu etc.

Orchestra sub conducerea D-lui. Ben Horris.

*Este cel mai frumos spectacol ce s-a văzut în provincie, unde publicul va petrece **ÎN DRACI** la **ALLO, RADIO CĂRĂBUȘ**.”*

Deci trupa israelită de operetă era condusă de A. Ștein, fost actor al „Trupeii de Vilna”, și care cu trupa sau trupele sale au dat mai multe spectacole în idiș, atît la Botoșani cît și la Dorohoi, începînd cu anul 1925. Subreta Giza Heiden și muzicianul și renumitul actor comic Solo Prizament erau membrii ai Teatrului Evreiesc „Azazel” din Varșovia, împrumutați de A. Ștein să joace în România.

Despre Compania „Cărăbuș” aflăm acum că avea 120 de persoane și nu 80 și că în turneu, deci și la Botoșani, se va da spectacol cu întreaga trupă și cu aceleași decouri, costume, balet și orchestră ca la București.

În numărul următor, 260, din 4 octombrie 1931, „Informatorul” publică următoarele 3 anunțuri: A) „La Teatrul „Lux” continuă reprezentațiile trupei de operete A. Ștein în frunte cu răsfățata subretă Gisa Schwartz și comicul S. Leibovici”.

*B) „Luni 12 Oct. la Teatrul „Eminescu” se va juca de Compania Cărăbuș **În draci** super-revista D-lui. N. Kirițescu, de către ansamblul companiei în frunte cu Tănase, L. Grof, Dan Demetrescu, Stroe etc., și Lizica Petrescu, Mia Apostolescu, Lulu Savu, Cleo Dragomirescu.*

Trio Daresque. Apariția lui Tănase în Charlie Chaplin. Decoruri. Costume. Fast. Ultimele bilete la casierul teatrului d. Ilarion Racolta”.

*C) „Rețineți din timp bilete pentru **Manasse** cu Dida Solomon-Callimachi, maestrul Nottara, I. Morțun, Al. Finți etc.*

În „Bilanțul Cultural” al anului 1931, „Informatorul” menționează

în luna octombrie următoarele spectacole la Botoșani:

A) Fără a specifica ziua lunii, „în octombrie, Josef Bulow și Liuba Kadison au stîrnit admirație unanimă cu **Periferie** și **Chibițul**”.

B) „La 12 octombrie, Tănase cu **În draci**, de N. Kirițescu, a înveselit pe botoșăneni... în draci”.

C) „La 18 octombrie, maestrul Constantin Nottara ne-a prezentat nemuritorul succes **Manasse**, de Ronetti Roman. În distribuție au fost: D-na. Dida Solomon-Callimachi, Ion Morțun etc.”

Spectacolele cu piesele **Periferie**, de Fr. Lenger, și **Chibițul**, comedie de dramaturgul american Robinsohn, s-au jucat la Botoșani în două zile din perioada 4-10 octombrie 1931, iar trupa evreiască de teatru, condusă de Iosef Bulov, a venit pe neașteptate la Botoșani căci înaintea de 4 octombrie „**Informatorul**” n-a publicat nici o știre-anunț privind venirea ei, iar în ziua de 11 octombrie, în numărul 261 al gazetei, a apărut următorul articol despre talentul deosebit al lui Josef Bulow, semnat de Christian G. Ciomac:

BULOW

Impresionismul în teatru s-a manifestat în ultimul timp nu numai prin insinuarea aproape agresivă a mediului și ambianței cerută de autor, dar a mers așa de departe că a ajuns până la onomatopeizarea rolurilor.

În regia Reinhardtiană, la Wiena, în teatrul din Iosefstadt, am văzut această inovațiune de a interpreta unele roluri și îmi amintesc prea bine un rol al unui servitor bătrân, credincios și devotat până la sânge, redat sub surprinzătoarea imitațiune a unui câine.

Felul dicțiunii, mârâitul vorbelor, grimajul, gestul, într-un cuvânt totul căuta să imite credinciosul animal.

Cei ce au văzut **Cântărețul tristeței sale** își aduc cu siguranță aminte de rolul unei vânzătoare de găini, care reușise să evoace cu oarecare brutalitate o cloșcă. Mâinile ei, cu unghiile lungi și îngîrligate, vorbele ei care erau mai mult un cârlig gutural, mișcările ei rotunjite și de stranie imitațiune, provoca cu hotărâre identificarea artistei cu însuși obiectul profesiunii sale. Este desigur o artă plastică nouă, care surprinde și ametește.

Publicul, oricât de refractar ar fi, este literalmente copleșit și stăpânit. Atențiunea publicului nu este captată numai pe calea judecății, a verbului adresat direct minții, ci și printr-o infiltrație subconștientă,

prin impresionarea vizuală, care stârnește prin asociațiuni de idei reflexe, aceleași simțăminte, aceeași stare sufletească, același mediu ca și acel din piesă. Incontestabil că este ceva admirabil!

N'aș putea însă spune că este punctul culminant și sigur al evoluției artei dramatice.

Din două motive: primul: socot că ori și cât de inteligentă și logică ar fi această inovațiune, totuși la baza ei nu stă numai o latură artistică.

Nu este numai **artă pură. Este și un truc.**

Și nimic nu cade mai repede în grotesc de cât un truc uzat și repetat. Este ceva cam la fel cu moda, care fie ea cât de frumoasă și captivantă, totuși odată trecută, riscă să frizeze trecutul.

Și al doilea: nu ori și ce actor, chiar peste obicinuital mediocru, poate să-și permită îndrăzneala unei atari interpretări.

Numai regiile consacrate cu mare experiență, perfect utilate în personal și tehnică, numai artiștii mari, talentele necontestate, actorii de rasă pot utiliza această inovațiune revelatoare.

*
* *

Lui **Bulow** îi este permis ori și ce!

Trebuie să-i aduc acest meritat omagiu și să recunosc că este un actor de o rară inteligență, de o extraordinară veracitate a jocului, de o genială măiestrie a meșteșugului actoricesc.

Ceia ce **Bulow** a reușit să scoată din rolul lui Lazăr în **Chibițul** este ceva extraordinar!

Atâta mobilitate, atâta natural, obținut fără sfortare, cu simplitate, dinamica inepuizabilă care mergea într-un tempo și un ritm fantastic, în tot cursul celor trei acte, destul de mari, atâta plastică desăvârșită, mărturisesc că m-au uluit, m-au surprins cu desăvârșire.

De la cinismul cel mai acru, la duioșia cea mai patentă; de la desnadejdea, cea mai amară, la spasmul suprem a fericirii, Bulow trece cu o măiestrie în adevăr fără pereche!

Totul se petrece ca și cum ar fi aveau; **așa trebuie să fie; nici că putea fi altfel!**

Scena de la telefon, după ce-l părăsește fiica lui Bessie, chemând pe **milionarul**, Mister Lewingtown, felul cum bolborosea cuvintele, un fel de rugăciune, un fel de prosternare și totuși un strigăt de telefon, a fost ceva unic!

Dar scena dintre milionar și Lazăr, când cel d'întâiu vrea să-l recompenseze, și Lazăr nu știe **până unde** să se-întindă.

N'am văzut așa: ceva de la Moissi, de la Wegener, mai știu eu care protagonist al scenei!

Adevărate perle!

În **Periferie** mi-a plăcut mai puțin.

Rolul este mai profund, are o latură mai intim sufletească, și cum am mai văzut piesa în condițiuni superior date nu mă cam potrivesc în păreri cu felul de interpretare a lui Bulow.

Eu am înțeles altfel pe Frantzi. Pentru mine Frantzi nu este un ingenu, un copilandru cu un destin fatal, fluture al întâmplării. Eu cred că Frantzi este un cinic, un pervers, un amoral atavic. Bulow neglijează cu desăvârșire acest detaliu. El îl înțelege altfel. E grandios însă în scena asasinatului.

După ce și-a împlinit destinul, când nu poate fi discuție asupra psihicului lui Frantzi, atunci Bulow intră în nota justă. Vă reamintesc sfârșitul:

Trântit pe brânci, cu ochii țintă spre inexorabil, halucinat, refăcând gestul ce-l mai făcuse încă, strigătul de dincolo... „polizei” ... ”polizei” ... și apoi șuerul, sinistru, strident, nesfârșit, haotic ca un pumnal înfipt direct în creier... O realizare grandioasă!!

Totuși nu există comparație între Bulow din **Periferie** și cel din **Chibițul**.

Specificul rasei este și rămâne decisiv.

În **Periferie** este ceva apropiat, adaptat, studiat, învățat! Er ist nicht in seinen Hosen! În **Chibițul** este el, așa cum a venit pe lume, cu cele câteva zeci de secole în spinare, cu toate ale lui, ale neamului lui, ale tradiției, ale facturei, ale entității sale întregi etnice. Și este într'adevăr extraordinar!

*

* *

A fost un mare noroc pentru botoșăneni venirea lui Bulow la noi.

Întrebarea este dacă și Bulow poate spune același lucru.

Nu știu de ce, dar mă cam îndoiesc!

Christian G. Ciomac

Menționăm că despre Josef Bulow, ca actor al vestitei „*Trupe din Vilna*” și ca director al propriei trupe israelite de teatru au vorbit și Au-

rel Baranga și Grigore Vasiliu-Birlic.¹⁵⁵ De exemplu, Aurel Baranga spune: „În anul 1931, a revenit, pentru o stagiune, „Bulov”, urmărit seară de seară la „Teatrul Nou” (din București – n.a.) în **Chibițul**”. După închierea stagiunii de vară din București trupa lui Bulow a plecat în turneu prin țară, ajungând între 4–10 octombrie și jucând și la Botoșani cel puțin piesele **Periferie** și **Chibițul**. După cum se va vedea, la Botoșani, unde juca deja trupa lui Alex. Ștein, fost și el actor de seamă al *Trupeii din Vilna*, doi actori din trupa lui Josef Bulow vor rămâne în trupa lui Alex Ștein.

În același număr, 261 din 11 octombrie 1931, „**Informatorul**” publică și anunțul că „la Teatrul „Lux”, trupa israelită de operete A. Ștein în frunte cu subreta Gisa Schwartz și comicul S. Leibovici joacă sîmbătă 10 octombrie **Mirale Efros** și duminică 11 octombrie **Die Mime von Lemberg**.”

Deoarece trupa Tănase „i-a înveselit pe botoșăneni... în draci” în ziua de 12 octombrie, conform următoarei reclame apărută în „**Informatorul**” din 11 octombrie, iar în numărul următor din 18 octombrie, spațiul cultural prea mic al gazetei nu a permis publicarea unei cronici a spectacolului, vom căuta să suplinim acest lucru cu informații din lucrarea „**Viața lui Tănase**” de Ion Massoff, în special cu cupletele interpretate de acesta, care sunt valabile perfect și astăzi, după trecerea a 82 de ani.

Mai întâi reclama spectacolului care ne prezintă principalii actori și actrițe ai *Trupeii „Cărăbuș”* care au jucat în această revistă:

„Luni 12 Oct. la Teatrul Eminescu
orele 9 jum. Seara

COMPANIA DE REVISTE C. TĂNASE
va juca fenomenalul succes

ÎN DRACI!
Super revistă în 2 acte
și 24 de tablouri de N. Kirițescu

Lizica Petrescu, Mia Apostolescu, Cleo Dragomirescu, Lulu Savu,
Villy Petrescu, L. Grof, Al. Giugaru, Dan Demetrescu, M. Milian,
N. Stroe, Jean Anghelescu, I. Lorentz, Th. Burcuș
Trio Acrobatic The Darescue de la Casino din Paris”

¹⁵⁵ Teșu Solomovici, *Op. Cit.*, p. 82 și 83

În stagiunea de vară a anului 931 *Trupa „Cărăbuș”* a reprezentat la București mai întâi revista ***Allo! Radio Cărăbuș*** de N. Vlădoianu și N. Constantinescu și despre care vom vorbi mai târziu căci și cu această revistă C. Tănase va veni la Botoșani, la mijlocul lunii Noiembrie.

S-a reprezentat apoi ***În draci***, de N. Kirițescu și V. Stoicovici, „în care Tănase apare, între altele, în Charlot. Deși nu există vreo asemănare fizică între cei doi comici, totuși printr’o minune de transformare – la care a contribuit netăgăduita artă a machierului și peruchierului Pepi Machauer, Tănase semăna cu Charlot: e pirpiriu, nasul coșcogeamite s’a făcut mic, – cel puțin aceasta este iluzia din stal.

„În draci” este una dintre cele mai valoroase reviste reprezentate pe scena „Cărăbușului”. V. Stoicovici a scris pentru Tănase o serie de cuplete, cu caracter social, cele mai multe adevărate modele ale genului.

Într’o epocă de cumplite lipsuri și de politicianism fără frâu, Tănase dă mari satisfacții opiniei publice care, la „Cărăbuș”, prin glasul popularului actor, își poate striga indignarea.

Tănase stă de vorbă cu publicul, în legătură cu unele chestiuni la ordinea zilei:

*Discret, eu voi chestiona,
Iar dumneavoastră, toți în cor
Rog să răspundeți: nu sau da!
St! Atențiune, domnilor:
Îl iubiți pe perceptor?
Nu! (răspundeau spectatorii)
Mai iute i-ați da un picior?
Da!
Nu suntem dela mahala?
Nu!
Dar p’acesta mai l-am înjura,
Da!*

Refren

*Bravo, bravo, sunt încântat
Că sunteți de plăcere mea,
De-aceea, public adorat,
Vă mulțumesc! Merçi mille fois!*

*La C.F.R. a fost grandios
Și-a provocat mare senzație*

*Un formidabil, un faimos
 Consiliu de administrație.
 Consilieri ne trebuiau?
 Nu!
 Ei banii noștri îi păpau
 Da!
 Făcură treabă, credeți voi?
 Nu!
 Să dea banii înapoi!
 Da!
 Domn Titulescu când sosi
 Și guvernarea vru să'nceapă,
 A spus: De azi ne vom hrăni
 Cu mămligă și cu ceapă
 Firește, ceapa nu-i salam?
 Nu!
 Dar dacă trebuia... mâncam?
 Da!
 Dar el tot ceapă ar fi mâncat?
 Nu!
 Atuncea noi mâncam... rahat?
 Da!*

„Curbele de sacrificiu” fac prăpăd, printre cetățenii cu mijloace modeste. Iată cum „cântă” Tănase aceste curbe de pomină, în cuprinsul unui cuplet de un haz amar:

*Doamne Sfinte, Cel de Sus,
 Toate, toate le-am redus;
 Am redus băutura,
 Am redus și mâncărica,
 Am redus, redus din gros
 De-a ajuns pielea pe os.
 Nu mai știu ce să reduc;
 Am redus de tot tutunul,
 Am redus pân'n și săpunul.
 Eu mă spăl o zi la două
 Sau mă spăl numai când plouă.
 Când trec și văd pe la geamuri,*

*Când văd șuncă și salamuri,
Când văd chitre și-ananas
Mestec, mestec câte-un ceas.
Când văd oala cu smântână,
Mestec câte-o săptămână,
Când n'am mai mâncat curcan
Poat'-să fie peste-un an.
N'am băut cafea cu lapte
De la nouă sute șapte
Și n'am mai mâncat porcei
Dela nouăzeci și trei.*

*De cum m'am sculat din pat
Mestec ca un apucat.
Că deatâta mestecat
Nu mai iese nici scuipat...
Plozii stau cu toții roată,
Și 'ntreabă: Ce mesteci tată?
Iar nevasta ochi-ți scoate:
Ce tot mesteci, măi bărbate?
Mestec, fă, și 'nghit adânc
Să nu uit ca să mănânc.*

Și tot Tănase, în același cetățean indignat, ajuns un fel de exponent al maselor, spune cupletul cu simbolicul refren : „Și cu asta ce-am făcut?”, – aceasta într-o vreme când „concesiile” de tot soiul sunt în floare:

*Drumurile le-am vândut?
Le-am vândut!
R.M.S.-ul l-am vândut?
L-am vândut!
Telefonul l-am vândut
Și pe dracu' l-am vândut.
Am vândut și-am revândut
Tot ce-aveam și ce-am avut...
Foarte bine! S'a făcut!
Dar cu asta ce-am făcut?
Am făcut și împrumut...
L-am făcut!*

*Și mai spui că l-am făcut...
Dar l-am făcut!
Nu știu cât de mare-o fi ,
Câte zile ne-o hrăni,
Bine nici nu l-am văzut.
Cum veni... praf l-am făcut
Ne-am scremut cât ne-am scremut...
Dar cu asta ce-am făcut?*

*Ministerele nu lasă
Fetele
Să vie'n rochi de mătase
Bietele.
Un portar stă în picioare
Și le pipăie la intrare.
Bine-i, lucru-i prea plăcut,
N'am obiecție de făcut.
Să le pipăi... și'n șezut,
Dar cu asta, ce-am făcut?*

*Toate'n țară merg ceasornic,
Vezi matá!
Numai ora dela ornic
Zăbovea;
N'am mers noi de la rășboi
Suficient de înapoi,
Că cei mari plini de glagoră
Ne-a mai dat 'napoi cu-o oră.
Mă rog, i-am satisfăcut,
Și cu asta ce-am făcut?*

*Mamă de ce m'ai făcut,
Zău așa?
Ca să văd câte-am văzut,
N'ași vedea.
Că trăiesc din împrumut,
Nemâncat și descusut
Dela toate abținut,
Pentru-o chestie de-un minut
Moșmodită c-un sărut...
Uită-te ce mi-ai făcut!*

*Ni s-a spus ca să răbdăm,
S-a făcut.
La trei zile să mâncăm,
S-a făcut.
Ni s-a pus bir peste bir,
Am plătit ca un martir.
Am dat ultima para,
Am ajuns toți o lichea,
Statul e dator vândut,
Și cu asta ce-am făcut?
Întrebați-vă și voi
Un minut.
Până azi de la rășboi
Ce-am făcut?
Oi fi eu la cap bătut,
Dar eu văd că ne-am sbătut,
Am stricat tot ce-am făcut,
Am luat-o dela 'nceput,
Iar am dres și-am refăcut
Și nimica n-am făcut?*

Într'o vreme când criza se întetise, încât două principale bănci din Capitală și-au închis ghișeele – Tănase pleacă în turneu cu revista **În draci**.

În ciuda crizei, sau poate tocmai pentru că ea bântuie mai cumplit, lumea are nevoie de divertisment, de spectacol.

CUM A FOST ANGAJAT STROE

Nu i-a plăcut niciodată lui Tănase să-și dea aere de conducător, de om care singur ia hotărâri fără apel. Modestia sa nu era contrafăcută, și'n această privință este semnificativă discuția premergătoare angajării, la „Cărăbuș”, a lui Stroe în preajma începerii stagiunii de vară 1931 cu revistele **Allo ! Radio-Cărăbuș** și **În draci**.

La „Cărăbuș”, cam pe la opt seara, înaintea începerii spectacolului. În fund, în dreptul bufetului, câțiva joacă table. Pe pasarelă Tănase, se plimbă, ținându-l de umeri pe Stroe. Conversația se duce pe un ton scăzut, cu reticențe, cu poticniri. Stroe e emoționat: idealul vieții sale e un angajament la „Cărăbuș”, pentru a juca alături de Tănase:

- Și tu vrei să vii? – întreabă Tănase.
- Ași vrea!

– Acum... ce mai vorbă lungă... vezi „Cărăbușul”... e mare al dracului... Lizica are niște pălării mari... și Natalița e nervoasă... și-acum, vorba aia, de jucat nu e greu.

– M’ați văzut, domnule director? – îndrăznește Stroe.

– Te-am văzut în fârtângăul acela (Stroe jucase în opereta „**Obli-gando**”) – și mi-ai plăcut.

– Dar, la „Cărăbuș”, ce-am să joc?

– Vai de mine... n’avea grije... Kirițescu a scris un cuartet... intri tu... intră Giugaru... intră Milică... și intru și eu, știi ca să fim mai mulți...

– În privința lefii?

– Bă... că vezi tu... că nu e de leafă... că, leafă avem toți...

Și după o scurtă pauză:

– Da’ tu cât ai avut p’acolo unde-ai fost?

– Eu am avut la Toneanu douăsprezece mii pe lună!

– Păi da, parcă e mult... da vezi tu... că eu aici la „Cărăbuș”... sunt asociat... suntem mai mulți... m’am uitat eu la Stoicovici pe listă și am văzut că tu erai pus cu nouă mii... așa am văzut eu... tu ce zici?

– E’n regulă!

– Bravo mă... s-a făcut!

Stroe, emoționat, nu știa ce să creadă: să se considere angajat fără vreo hârtie la mână? S’a interesat pe la colegi:

– Mă, fraților, credeți că s’a făcut?

– Dom’le, ți-a dat mâna?

– Da.

– Dacă ți-a dat mâna, ăstai cel mai mare contract. Dacă ți-a promis Tănase, să știi că-i sfânt!

Mirarea lui Stroe era îndreptățită, dacă ținem seama că el venea dintr’un mediu, simpatic deltfel, dar unde nici măcar contractul scris și subscris nu avea decât o valoare cu totul relativă.

Stroe a debutat la „Cărăbuș”, a jucat mai multe roluri, dar niciodată Tănase nu i-a spus în față părerea asupra însușirilor sale scenice. La scurte intervale îi spunea doar, așa între altele: „Știi că ți-am mărit leafa ție, că tu ești băiat bun.”

TĂNASE LA REPETIȚII

Tănase desfășoară o nemăsurată energie pentru pregătirea spectacolelor dela „Cărăbuș”. Iată cum îl descrie un ziarist, care asistă la o repetiție cu revista **În draci**:

„Jazzul s’a înfuriat. Tănase, fără haină, trece printr-o baie de aburi,

supraveghind baletul. Aleargă de acolo până acolo, bate din picioare, dă din mâini, și strigă, strigă, strigă mereu, acompaniind jazzul: „Hâța, hâța, hâța”.

Bate apoi din palme și trece în revistă fiecare balerină: „Mai sus piciorul, mai sus, întinde-te!”

Pauză. Tănase își șterge cu batista broboanele de sudoare, apoi se adresează șefului orchestrei:

– Ce vine acum?

– Numărul șase.

– Nu poți să-l scurtezi puțin, că-i prea lung?

Kirițescu sare din stal:

– Imposibil! Din numărul acesta nu las să se taie nimic; e cel mai bun!

– Lasă Kiriță, că sunt bune toate, e prea lung însă!

– Strici efectul!

– Lasă că fac eu altceva. Vin eu, îi zic una așa, bâra-bâra, bâra-bâra, mă'nțelegi, e un dănsuleț și ies afară în aplauze.

– Bine, dar să nu strici efectul!

– N'avea grijă! Eu sunt de părere, Kiriță, ca la numărul opt să-i mai punem un șlagăr pentru ieșire...

– Hai să 'ncercăm!

Jazzul reintră în funcțiune. Tănase începe din nou să sară: Mai încoace Lizica, mai încoace, și învârtește-te ce dracu?... hât, hât, hât!”

Pauză de câteva minute. Apoi:

– Ia dă jos fundalul trei!... Așa!... fă lumină la rivaltă!... să văd reflectorul din grădină!... Dane, intri încet, p'aici... ce zici Kiriță?

– Bun!

Tănase a udat trei batiste.

– Acum ce facem domnule Director?

– Mai facem odată numărul șase”!¹⁵⁶

Numărul următor al gazetei botoșănene „**Informatorul**”, Anul VI, Nr. 262, din 18 octombrie 1931, n-a publicat nici o cronică privind reprezentarea dată de *Compania „Cărăbuș”* din 12 octombrie deoarece în spațiul și așa destul de restrâns a trebuit să anunțe alte spectacole teatrale:

A) „La „*Lux*” trupa israelită de operete A. Ștein, cu concursul artiștilor din trupa Bulow, Iacob Iacobovici și Jenny Zeltzer, joacă sîmbătă 17 octombrie, ora 9 seara: *Allo, Mașka* și duminică 18 octombrie, frumoasa operetă *În drum spre Buenos-Aires*”.

¹⁵⁶ Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*” pag. 276, 285, 287, 288.

C.I. Nottara

B) „Duminică 18 Octombrie seara, la *Teatrul „Eminescu”* va fi o adevărată sărbătoare, căci maestrul Const. Nottara, decanul scenei românești secondat de d. Ion Morțun și Dida Solomon-Callimachi, va da o reprezentație extraordinară cu **„Manasse”** capodopera dramatică a lui Ronetti Roman.

„Manasse” a devenit de mult clasică, așa că nu mai are nevoie de nici o recomandare, iar distribuția strălucită în care se va juca, este cel mai bun indiciu că va fi mai mult decât interesant: ceva rar.

Administrator al turneului
D-l. Lică Teodorescu”

C) „Vineri 23 Octombrie, alt regal artistic: poetul Victor Eftimiu va interpreta rolul principal din **„Daniela”**, dramă modernă în 3 acte, de Victor Eftimiu.

Distribuția feminină are în frunte pe neîntrecuta comediană Agepsina Macri. În celelalte roluri: D-na. Aura Radovici-Bucșan, Felicia Frunză, Jean Constantinescu etc.

Decoruri și costume noi aduse dela Paris”.

Este curios faptul că drama **Daniela**, de Victor Eftimiu, nu am găsit-o menționată nicăieri în volumele de **„Teatru Românesc”** editate de Ioan Massoff și nici în opera lui Victor Eftimiu din **„Dicționarul general al literaturii române”**, Vol. III, literele E/K, p. 16-17, editat de Academia Română, în 2005. Nefiind menționată în repertoriul niciunui teatru național din România, bănuim că această dramă n-a fost tipărită și Victor Eftimiu, după manuscris, a pus-o în scenă, fiind și regizor și actor, o singură dată, aici la Botoșani, în octombrie 1931. Probabil că n-a avut desul succes, botoșănenii fiind recunoscuți ca buni cunoscători de teatru, și Victor Eftimiu a renunțat să mai tipărească piesa.

Tot în Nr. 262, din 18 octombrie 1931, **„Informatorul”** publică portretul și câteva date privind activitatea actriței Dida Solomon-Callimachi, soția prințului botoșănean Scarlat Callimachi, supranumit și **„prințul-roșu”**, publicist și editorul gazetei **„Clopotul”**, din perioada interbelică. Sub titlul Dida Solomon și sub semnătura, cu inițiale, a lui Cezar Retzeanu în text se spune:

„Teatrul este – prin excelență – arta destinată femeilor. O piesă de teatru fără vedetă n’are succes. Pentru că publicul are nevoie de idoli. Mai ales acum când credința în D-zeu a devenit aproximativă. Căci, trebuie să recunoaștem: chiar omul cel mai simplu își are idealul său estetic. Teatrul nu numai că este arta cea mai apropiată de sufletul uman dar are – în esență – câte ceva din toate celelalte arte.

Lirismul tiradelor de dragoste, perfecția (scenică) fizică a interpretelor, sculptura – frumusețea decorurilor – pictura și mai presus de toate, acel fluid magnetic ce se stabilește între actor și public, primul emițând variații noi pe vechea gamă a sentimentelor și pasiunilor omenești și secundul recepționând în alambicul sufletului comorilor cizelate de autorii dramatici și artiști.

Prin 1924-25¹⁵⁷ a apărut la București, în „*Domnișoara Iulia*” a lui Strindberg. Rolul dificil al domnișoarei, a fost creat în chip magistral de D-na. Dida Solomon. Critici și public i-au făcut o primire entuziastă.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Nu în 1924-1925 a fost premiera piesei *Domnișoara Iulia* de Strindberg, la *Teatrul Național din București*. Chiar Dida Solomon Callimachi în volumul autobiografic „*Amintirile Domnișoarei Iulia*”, București, Editura Cartea Românească”. F. An, pag. 55, afirmă că premiera acestei piese a avut loc în 22 aprilie 1922 și a avut loc „odată cu *Vălul fericirii*, de Clemenceau, deoarece piesa *Electra*, de Hugo von Hoffmanstahl programată să se joace în aceeași seară cu *Domnișoara Iulia*, nu era încă gata de spectacol”.

Totuși Ioan Massoff în „*Teatrul Românesc*”, Vol. V, p. 253-255, afirmă că *Electra* și *Domnișoara Iulia* au fost jucate împreună la sfârșitul stagiunii 1920 – 1921, deci în aprilie 1921, iar înaintea lor „cu prilejul Centenarului lui *Tudor Vladimirescu*, s-a reprezentat drama în cinci acte *Tudor Vladimirescu*, de N. Iorga. Deci acest Centenar nu putea fi comemorat decât în 1921.

¹⁵⁸ Cîteva asemenea cronici le pomenește și Dida Solomon Callimachi în *Op. cit.* pag. 56-60 și din care spicuim:

„Citeam cronica semnată de Liviu Rebreanu în *Sburătorul*, care apărea sub direcția lui Eugen Lovinescu.

„*Domnișoara Iulia*, formidabilă și uluitoare „tragedie naturalistă” a lui Strindberg, a fost un fericit prilej pentru relevarea unui excepțional talent dramatic: D-ra. Dida Solomon. De vreo zece ani încoace, scena românească n-a avut norocul unei apariții atât de impetuos de promițătoare.

Înălțuță, sveltă, mlădioasă, D-ra. Dida Solomon vine cu belșug neobișnuit de calități. Are glas metalic, straniu la început și curînd cuceritor, expresiv și vibrant. Saca-dează puțin replicile cu nervozitatea izvorîită din stăpînirea unui temperament viguros. În clipele de tensiune dramatică vocea se înduioșează, înmuiată parcă de sfîșieri sufletești. Gesticulația și mimica curg paralel cu inflexiunile glasului, subliniind, apăsînd, oprind sau definitivînd intențiile. Pe figura frămîntată, în ochii mari, se exteriorizează fără nici un artificiu toată progresiunea mișcărilor sufletești, de la cochetăria copilărească pînă la tragicul și imperativul gînd al morții... O siguranță uimitoare face pe tînăra debutantă să pară o artistă desăvîrșită, născută parcă pe scenă. De aceea

Dida Solomon s'a dovedit o strălucită înțelegătoare a eroinei strindbergiene.

Mai târziu, ca orice artistă conștientă, a avut ambiția să-și deschidă un teatru. Și l-a deschis, numindu-l frumos „*Teatrul Caragiale*”. După comedia „*Ministrul*”, a lui Brăescu, a prezentat „*Ratații*”, lui Lenormand. O piesă din viața de sbucium a actorilor. Dramatică. Plină de probleme mistuitoare. Dida Solomon înconjurată de un mănunchi de artiști valoroși a încercat să facă, la București, artă pentru artă.

A reluat apoi marele succes „*Domnișoara Iulia*”, cu Ciprian și Al. Critico. Admiratorii au venit s'o vadă. Aplauze, flori, dar Dida Solomon, sacrificându-se materialicește a trebuit să închidă porțile dragului ei teatru fiindcă la noi, în România, artă pentru artă nu se poate face.

Dida Solomon a plecat în străinătăți. Întristată dar cu speranțe nespulberate. S'a adăpat cu lumină nouă din rampele apusului și apoi s'a reîntors în țară cu avânturi noi.

Maestrul Nottara, gândiți-vă bine: decanul scenei românești, acela care a jucat teatru la București pe vremea când la rampă ardeau lumânări, nu becuri electrice, marele actor și director de scenă dela *Teatrul Național*, a ales-o pe Dida Solomon să interpreteze rolul Leliei din nemuritoarea dramă a lui Ronetti Roman: *Manasse*.

Piesa este destul de cunoscută, dar așa cum știe a o interpreta Nottara, Dida Solomon, Morțun, va fi o adevărată sărbătoare a teatrului românesc.

C. R.”

La *Teatrul „Lux”*, aproape în fiecare seară trupa evreiască de opere-

domină repede. Nu joacă, ci trăiește un crîmpei de viață, sinceră ca și cînd n-ar fi în fața publicului. Desigur că asemenea rezultate se datoresc și unei munci serioase, ajutată de o inteligență artistică remarcabilă. Ceea ce înseamnă că avem de-a face cu un talent înzestrat cu stăruința necesară artistului de mare valoare. Teatrul românesc simțea mult lipsa unei artiste dramatice puternice și muncitoare. D-ra. Dida Solomon e deci cu atât mai binevenită”.

Apoi, cronica din *Steagul*, a lui Dem. Teodorescu:

„Domnișoara Dida Solomon a făcut un debut de îmbucurătoare senzație. Rolul Iuliei, care ar putea fi în stare să doboare și cea mai mare experiență actricească, a găsit în mijloacele neobișnuite ale tinerei artiste o realizatoare de clasă mare. A știut să dea imaginea literară neștirbită – cu tot conturul ei imprecis, cu tot misterul și bizareria ei bolnavă, acestei neverosimile, și totuși atât de convingătoare Iulia. D-ra. Dida Solomon are finețea lucrurilor ce depășesc trucurile scenice, are elocința unei frumuseți de demonică raritate și puțința de a spune ceea ce nu încapă în suspinuri, în țipete și în cuvînt. E vestirea unei biruitoare cariere.” Exemplele ar putea continua.

te dădea spectacole, dar numai cele jucate sîmbăta și duminica, ziua apariției gazetei „**Informatorul**”, erau anunțate cu textul tipizat, schimbîndu-se data și titlul operetei. Pentru sfîrșitul lunii octombrie se anunța:

A) „La „*Lux*” continuă reprezentațiile trupei de operete A. Ștein, cu concursul artiștilor din trupa Bulow, Iacob Iacobovici și Jenny Zeltzer. Astăzi, Sîmbătă, ora 9 seara, se joacă: **Madam oder Fräulein?**, operetă în 3 acte. Duminică 25 octombrie: **Ein Herz was benkt**, piesa cu muzică în 3 acte.”

B) „Duminică 1 Noembrie: HARRY LIEDTKE și RUDOLF KLEIN-ROGGE, celebrii artiști de cinema, vor juca pe scenă la „*Eminescu*” piesa **Soțul ideal** de Oscar Wilde. Din ansamblu mai fac parte: Trude Karlsen, Erna Dörenberg, Ewa West, Max Landa și Ernest Pittschau. Va fi cel mai senzațional eveniment teatral înregistrat la Botoșani”.¹⁵⁹

În mod sigur, a fost un eveniment senzațional, fiind primul spectacol susținut în România de artiști renumiți de cinema care au jucat în fața publicului, pe scenă.

În numărul următor, 264, de duminică 1 noiembrie 1931, aceeași gazetă îi anunța pe botoșăneni că „La „*Lux*” trupa Ștein în frunte cu Iacob Iacobovici și Jenny Zeltzer joacă sîmbătă **Der Talmud Huhem**, piesă cu cîntece în 4 acte. Mîine duminică, ora 9 seara, premieră **Zuriick von Sibir**, piesă cu cîntece în 3 acte” și că „La 13 noiembrie marele George Enescu va da un singur concert la *Teatrul „Eminescu”*. Biletele s-au pus în vînzare. Nu ne îndoim de călduroasa primire ce botoșănenii vor ști să o facă maestrului Enescu, pe care întreaga lume îl sărbătorește cu ocazia aniversării sale de 50 de ani.”

Cu cîteva zile înainte de susținerea concertului, profesorul botoșănean de muzică Mihail Grigore Poslușnicu, autorul cunoscutului volum „**ISTORIA MUZICEI LA ROMÂNI**”, publică în „**Informatorul**” un articol de specialitate, în care explică viitorului public necunoscător, programul pe care-l va susține George Enescu, dînd cîteva detalii referitoare la autorii și titlul fiecărei piese ce se afla trecută în program.

Sub titlul „**GEORGE ENESCU și profanii muzicali**”, Mihail Gr. Poslușnicu spune:

„În rîndurile, ce urmează, nu este vorba să reeditez valurile de literatură festivă, publicate, în tot cursul verii, cu prilejul sărbătoririi celor 50 de ani de viață și de muncă ai lui George Enescu, despre opera

¹⁵⁹ „*Informatorul*”, Anul VI, Nr 263, din 25 octombrie 1931.

sa în cele patru laturi ale desăvârșitei sale musicalități, violonist, pianist, componist și dirigitor orchestral.

La dispoziția datornicilor de știință, a intelectualilor botoșăneni, stă întreaga literatură românească și mai cu seamă, a străinătății, scrisă nu numai cu acest prilej, dar acea de la 1890, de la fenomenalul copil al României și până la marele muzician universal de azi.

Pentru prea marele public necunoscător, lipsit complet de criteriile apreciatore a marelui personalități enesciene, ar fi nevoie, a priori, de cunoașterea aprofundată a epocilor de clasicism și romantism musical, ar fi nevoie de studiul amănunțit al operelor lui Bach, Haydn, Händel, Mozart sau de curentele create de școala lui Beethoven, Wagner, Franck sau Debussy. Ar fi nevoie de cunoașterea virtuosității pianistice a lui Liszt, Schubert etc., de cunoașterea virtuosității violonistice a lui Vioti sau Paganini, ar fi nevoie, în fine, de cunoașterea marilor conducători orchestrali, vechi și noi, pentru ca, prin acest studiu comparativ, profanii de azi, să-și asimileze criteriul obiectiv de comparație și să-și deosebească seama de superioritatea geniului românesc întrupat în marele nostru George Enescu.

Înfăptuirea acestui desiderat al artei românești e, însă, pentru contemporanii maturi de azi, grea. Speranța realizării lui stă în tinerele generații școlare, cari sub imperiul unui fericit program analitic musical în școala secundară, ar putea ajunge la un oarecare grad de înțelegere a unei opere și deci, de apreciere a valorii componistice sau executante.

Dar și aci trebuie o conlucrare înțelegătoare a scopului de cultură generală a tuturor membrilor corpului didactic secundar, lucru extrem de greu, ținând seama de unilateralitatea, strict necesară, a specialității unora sau a altora.

Așa fiind, cu prilejul vizitei maestrului G. Enescu și a fericitei noastre împrejurări de a-l auzi la concertul extraordinar din 13 Noembrie a.c., cred necesar ca, spicuind programul, să dau auditorului necunoscător, câteva detalii asupra autorilor și titularului fiecărei piese din programul de concert, care cuprinde: sonata, sarabande, tambourin, ciacona etc.

Prin **sonata** (ital. sonare) se înțelegea în secolul al XVI-lea piesa musicală cântată de un ansamblu de instrumente de suflare și de percușiune, ca: trompete, tamburine, claroni, fluier și flaut, cornuri și dulciuri, buccine etc. Astăzi sonata e compoziția destinată pianului, apoi sonata pentru violină, pentru cello, sau pentru quartet de coarde, construcția ei e din două, trei, sau, mai des, din patru părți, în tempo de allegro, adagio sau variind în formele musicale de lied, scherzo, menuet și rondo.

Sarabande, e melodia unui dans spaniol de caracter nobil, de obicei, în mișcare ternară. La origine se dansează în ritmul ghitarei și a castagnietelor.

Tambourin, e melodia unui dans popular francez provensal, în ritm vesel de doi timpi. Se numește tambourin pentru că sătenii provensali îl cântă din un mic flueraș acompaniat cu o tobă (tamburin) lungă-cilindrică.

Ciacona, chaconne, e o veche melodie de dans, de origine spaniolă sau bască, în ritm ternar, formă melodică pe care compozitorii o utilizează, de preferință, ca tip tematic de variațiuni. Prin **temă** se înțelege o foarte scurtă melodie, care o putem supune schimbărilor (variațiunilor) de tot felul, fără ca forma lor originală să se mascheze.

Enescu, educat în mediul operelor marilor compozitori ai veacurilor trecute, e mereu însuflețit de arta adevărată, bazată pe acel fond clasic, care a creat școala nouă, acea neoclasică, din ai cărei prea puțini maestri moderni, cari s'au putut adapta ei, face parte, în primul loc, săr-bătoritul nostru de azi.

De aceia nume ca germanul George Friderich Händel (1685–1759) francezul Jean Marie Lehar (născ. 1669 și mort, asasinat, la 1764, italianul Giovanni Batista Vitali (1664), istrianul Giuseppe Tartini (1692–1770) vor figura ori când în programul său, iar contemporanii rezistenți curentului romantic, Robert Schumann (1810–1856), cehoslovacul Anton Dvorack (1841–1904), vor intra, oricând, în aprecierea lui Enescu, ca unii care oferă atâta prilej de evidențiere a tehnicei în virtuositatea sa violonistică.

Desigur, cu mai mult dor și interes va asculta concertul de vioară, acel ce cunoaște compoziția în sine. Se poate crea un interes și pentru necunosător, dacă va avea tăria de sine să-și concentreze atenția auditivă, asupra celor câteva teme, cari variațiunile lor formează obiectul compoziției.

Cu aceste prea sumare lămuriri sper să ofer auditorului dela concertul Enescu mijlocul de a-și asuma măcar o vagă idee de aceiace în-seamnă o musică de adevărată cultură sufletească.

Mihai Gr. Poslușnicu¹⁶⁰

În același număr, 265, din 8 noiembrie 1931, „**Informatorul**” le reamintește botoșănenilor că „la *Teatrul „Lux”* continuă, reprezentațiile trupei Ștein în frunte cu Iacob Iacobovici și Jenny Zeltzer. Sîmbătă 7 noiembrie se joacă una din cele mai frumoase opere: ***Dem Rebens Nign***.

¹⁶⁰ „*Informatorul*”, Anul VI, Nr. 265, din 8 noiembrie 1931.

Duminică 8 noiembrie, mult așteptata piesă **Căpitan Dreyfus**, în 4 acte”.

De asemenea, mai este publicat și următorul afiș al viitorului spectacol ce-l va da *Compania „Cărăbuș”*:

La 16 Noiembrie 1931 – Teatrul „Eminescu”
Compania „Cărăbuș” dir. C. Tănase
ALLO! RADIO CĂRĂBUȘ!
super revistă de N. Constantinescu și N. Vlădoianu
MIXTY & DANILLO, fenomenalii dansatori acrobați.
Costume și decoruri în aur și argint.
80 BALERINE – ORCHESTRĂ PROPRIE
PREȚURILE DE INTRARE SIMȚITOR REDUSE!

În numărul următor,¹⁶¹ **„Informatorul”** publică un mic articol despre concertul și **Sărbătorirea maestrului Enescu** în care arată: „Vineri seara, la *„Eminescu”*, botoșănenii au avut fericitul prilej de a asculta încă odată pe maestrul Enescu. O sală aproape plină a aplaudat cu frenezie copiosul program executat de Enescu, acompaniat la piano de N. Caravia.

Aplauzele și entuziasmul publicului au făcut pe maestru să cânte o bucată peste program.

La ora 12, în sala Primăriei a avut loc banchetul oferit de Primărie, la care, d. primar Missir a rostit cuvinte de omagiu și recunoștință din partea botoșănenilor pentru marele Enescu, la împlinirea a 50 de ani de viață. A vorbit și d. gen. Toderiță.

Maestrul a spus: „și eu sunt foarte recunoscător, botoșănenilor”.

Au luat parte la banchet:

D-nii. și D-nele. primar Missir, G.D. Alexandrescu, dir. B. Rom., Cr. Ciomac, preș Ciulei, prefect Ciutea, Tib. Crudu, Dănicel adm. fin. Deme-trescu dir. B.N.R.A. Frunzescu, Iordăkescu, Oprescu, col. Patrulius, M. Poslușnicu, C. Spodheim, General Toderiță.

D-na Didia Saint Georges, D-nii. Col. Băbeanu, Dr. Capșa, Preot Dolinescu, jud. Dombrowschi, Col. Ignătescu, Dr. Manea, Jude Manea, M. Mavrodin, R. Neculau, R. Prassa, Col. Vâlceanu.

Maestrul Enescu a locuit, ca întotdeauna când vine la Botoșani, la d. și D-na. Cristina Ciomac.”

Într-un alt articol intitulat **NE VIN SUCEVENII** și semnat de profesorul Mihai Gr. Poslușnicu, botoșănenilor li se prezintă, în acest număr

¹⁶¹ „Informatorul”, Anul VI, Nr. 266, din 15 noiembrie 1931.

din „**Informatorul**”, *Societatea muzicală „Ciprian Porumbescu”*, din Suceava, care-și anunțase sosirea la Botoșani, pe 21 noiembrie 1931, cu opera **Vînzătorul de păsări**:

„*Societatea „Ciprian Porumbescu”* ne e cunoscută de multă vreme, de vr'o 7 ani, când în sala *Teatrului „Eminescu”* s'a manifestat, așa de frumos, așa de artistic, cu reprezentarea operii „**Crai Nou**”. De atunci, ca-și înaintea vreme, n'a fost latură din cultul nației noastre, pe care, această societate, să n'o cultive cu același interes, cu același dor. Iat-o în biserică la înălțarea serviciului divin cu acea, atât de distinsă, polifonie vocală. Iat'o în școală, prin atracția acesteia, la o conlucrare rodnică și fără 'nctare în interes românesc. Iat'o în teatru pentru desvoltarea gustului de frumos și de estetic în pătura neștiuitoare și iat'o în șezători pentru menținerea și cultura tradițiilor românești, cari caracterizează, fundamental, etnica națiunii noastre.

Dar ceia-ce mai cu seamă, o scoate din cadrul comun al atâtor înjghebări similare, e faptul că, n'a fost prilej în care, această societate, să nu contribue din toată lărgimea sufletului ei, cu ocolul ei material de binefacere, pentru sprijinirea oricărei opere de binefacere socială și umanitară.

Ne e încă în minte manifestarea admiratoare a intelectualității botoșănene pentru desăvârșitele prestări artistice, pornite din acele suflete entuziaste, în care scopul n'a fost nici odată altul decât acel altruist.

Iată-i deci pe suceveni din nou în mijlocul nostru. De data aceasta ei vin ca să întrunească, într'un gând ș'un suflet, pe toți oamenii de bine ai acestui oraș, în scopul iubirii de aproape, în scopul ușurării suferințelor micilor bolnăviori din spitalul de copii „*Filantropia*”.

Pentru binele și sănătatea acestor plăpânde ființi, copii desmoște-niți de soartă, din părinți fără sprijin, săraci, lipsiți chiar de existența zilnică, în folosul acestora, în seara de Sâmbătă 21 Noembrie a.c., în sala *Teatrului „Eminescu”*, societatea Ciprian Porumbescu, va reprezenta opera „**Vînzătorul de păsări**”, acțiune musicală comică în 3 acte de Zeller.

Toți acei din generația contemporană primelor trupe din operă și operetă românească, își amintesc, cu drag, de această atractivă musică și de fondul ei, de un comic irezistibil, care, odinioară, împreună cu operele: **M-zelle Nitouche**, **Mascota**, **Boccaccio** etc. au făcut epocă în trupele lui Anestin, Tănăsescu, Bobescu, etc.

Combinând scopul umanitar cu plăcerile ce ne vor oferi sucevenii, vom fi părtași operii umanitare și de regenerare socială, la care *Societatea „Ciprian Porumbescu”* lucrează de atâtea decenii.

Mih. Gr. Poslușnicu”

Un mic anunț le aducea la cunoștință botoșănenilor că „Sâmbătă, 14 noiembrie, la „Lux” trupa Ștein joacă opereta **A Weib un Lușn**. Duminică, premieră, frumoasa operetă cu cîntece naționale evreiești **Der Goilen von Prag**.”

Tot în acest număr al „**Informatorului**”, este republicat afișul cu *Compania „Cărăbuș”*, cu același conținut, dar la care s-a adăugat și o fotografie a lui Constantin Tănase:

<p><u>TEATRUL EMINESCU</u> Luni 16 Noembrie 1931 Compania „Cărăbuș” dir. C.TĂNASE Joacă marele succes:</p> <p>ALLO! RADIO CĂRĂBUȘ!</p> <p>Super revistă de N. Constantinescu și N. Vlădoianu MIXTY & DANILLO, fenomenalii dansatori acrobați Costume și decoruri în aur și argint 80 Balerine – Orchestră proprie Prețurile de intrare simțitor reduse!</p>
--

Referitor la această revistă, Ioan Massoff afirmă că montarea ei a fost „cu adevărat uluitoare, unul din decoruri fiind executat din dantelă venețiană. Pe scenă se perindă peste 1.500 de costume. Dansurile sunt aranjate de Ladislau Groff. Se execută, în afara melodiilor din filme, muzici de Ion Vasilescu și alți compozitori debutanți. Între altele, se lansează melodia „**Pour quoi**”, de Al. Leon.

Un tablou cu „*Mărăcineanca*”, inventatoarea ploii artificiale, obține mare succes – de asemenea, este exploatată recenta Lege a celibatului.

Din ansamblu fac parte: Lizica Petrescu, Mia Apostolescu, Cleo Dragomirescu, Villy Petrescu, Paula Georgescu, Ștefania Popescu, Ladislau Grof, Al. Giugaru, Dan Demetrescu, N. Stroe, Șt. Glodariu, T. Burcuș, Mili-că Milian.

Lizica Petrescu se menține încă vedeta Nr. 1 a „Cărăbușului”. Lansează, cu brio, un tangou ajuns repede popular: „**Dacă te iubesc, nu te bucura, e izvor de lacrimi fericirea ta**”.

Mia Apostolescu apare în Madame de Pompadour.

Tănase trece la pupitru și dirijează, în chip de Iohann Strauss.

Un cronicar numește „Cărăbușul”: „*Paradisul estival al Bucureșteanului*”.¹⁶²

În următorul număr, 267, din 22 noiembrie 1931, „*Informatorul*” publică două știri prin care botoșănenii erau atenționați că:

A) – „**Astă seară** Sâmbătă 21 Noembrie la *Teatrul „Eminescu”* reprezentația dată de reuniunea muzicală dramatică din Suceava „*Ciprian Porumbescu*”. Se va juca **Vânzătorul de păsări**, neuitata operetă a lui Zeller – cu concursul d-nei. Lucreția Ionescu Milano.

Beneficiile se vor împărți între spitalul de copii „*Filantropia*” și fondul ridicării unui monument lui Ciprian Porumbescu.”

– **Duminică 29 Noembrie**, la *Teatrul „Eminescu”*, va avea loc o reprezentație cu un program interesant. Marele artist Ion Manolescu, într’un fericit ansamblu din care notăm pe Radu Popeea, Maria Manolescu și Elena Morțun, va juca **Gringoire**, cunoscutul poem dramatic al lui Theodore de Banville.

Ion Manolescu va face și o disertație.

Va urma un divertisment muzical cu tenorul I. Romașcan și Elena Morțun; apoi un recital de dansuri de caracter pe muzică clasică executat de **Iris Barbura**, iar **Jean Moscopol**, marele cunoscut tuturor, va cânta noi, duioase și melodioase arii.”

În numărul 269, din 6 decembrie 1931, gazeta botoșăneană „*Informatorul*” își anunța cititorii că în curînd la *Teatrul „Eminescu”* se va da o reprezentație cu **Mica ciocolatieră**, de către ansamblul *Teatrului „Maria Ventura”*, din București, cu Lenny Caler în rolul principal, că Maria Filotti împreună cu o parte din actorii *Teatrului Național București* va juca la Botoșani **Anna Karenina**, „puternica dramă după Tolstoi,” și că un ansamblu francez cu Maria Ventura și Yonnel va da, la *Teatrul „Eminescu”*, o singură reprezentație extraordinară.

Menționăm că Yonnel Jean, pe numele său adevărat Ionel Schachman era un actor român care juca pe scenele teatrelor din Paris.¹⁶³

De asemenea, aceeași gazetă în numărul următor, 270, din 13 decembrie 1931, mai anunța că „tînăra evreică Sarah Osnath Halevy, celebra artistă yemenită de la *Teatrul ebraic „Ahartum”*, din Tel-Aviv, va da în localitate, la *Teatrul „Eminescu”* în ziua de 17 decembrie un singur

¹⁶² Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 275-276.

¹⁶³ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 101 și 354.

recital de cîntece și dansuri yemenite (ebreo-arabe) beduine și ebreo-spaniole” și reamintea botoșănenilor să nu uite că „la 14 ianuarie 1932, Lenny Caler în fruntea unui desăvîrșit ansamblu de la *Teatrul „Ventura”* din București va juca ***Mica ciocolatieră***.

Ultima manifestare teatrală a anului 1931 la Botoșani a fost în ziua de 27 decembrie, cînd secția artistică Botoșani a „*Ligii Culturale*” a reprezentat în aula Liceului „Laurian” comedia în trei acte ***Lulu Popescu***, de Ion Minulescu.¹⁶⁴ Această comedie din viața boemilor de cafenea cu tipuri caracteristice, plină de mișcare, împreună cu piesa într-un act ***Pleacă berzele***, tot de Ion Minulescu, s-a jucat într-un singur spectacol de *Teatrul Național București*, în ianuarie 1920.¹⁶⁵

Păcat că și de data aceasta „***Informatorul***” nu a publicat măcar numele actorilor amatori botoșăneni care au interpretat rolurile.

*
* *

Chiar de la începutul anului 1932, gazeta „***Informatorul***” le reamintea botoșănenilor spectacolele ce urmau să le susțină trupele teatrale din București pe scena *Teatrului „Eminescu”* din Botoșani:

„În curînd turneul Maximilian-Iancovescu: ***Adevărul gol-goluț***”;
„La 14 ianuarie, la *Teatrul „Eminescu”*: ***Mica ciocolatieră***, de Gavault, cu Lenny Caler, Silvia Dumitrescu, Ionel Țăranu, G. Timică.”¹⁶⁶

În numărul următor, 274, din 10 ianuarie 1932, aceeași gazetă publică următoarele reclame:

A) „La 14 ianuarie, joi, la „*Eminescu*”, vor rîde sănătos și cu poftă toți acei care se vor grăbi să-și procure cîte un bilet pentru comedia ***Mica ciocolatieră***, de Paul Gavault, în care îndrăgita comediană, drăgălașa Lenny Caler are o creație desăvîrșită. În ansamblu: Ionel Țăranu, Liana și Jean Constantinescu. Director al turneului d. Lică Teodorescu”.

B) „La 28 ianuarie, reprezentația dramei ***Anna Karenina***, după Tolstoi, de Guiraud, cu marea noastră artistă Maria Filotti.”

¹⁶⁴ Vezi în „*Informatorul*”, Anul VI, Nr. 273, din 3 ianuarie 1932, Bilanțul cultural al Botoșanilor în 1931.

¹⁶⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. V, pag. 250.

¹⁶⁶ „*Informatorul*”, Anul VI, Nr. 273, din 3 ianuarie 1932.

C)

În curînd:
O singură extraordinară **seară**
a humorului organizată de neîntrecuții
ȘARAGA – LORIAN
pentru sărbătorirea a 25 de ani de carieră artistică

D) „În curînd turneul Maximilian-Iancovescu: **Adevărul gol-goluț**”.

Farsa **Adevărul gol-goluț**, de Pierre Veber, a fost jucată de Compania Bulandra-Maximilian-Storin-Iancovescu în septembrie-octombrie 1931, la *Teatrul „Regina Maria”*, din București, fiind a doua piesă din stagiunea 1931–1932 a acestei companii. „Deși pe un ton de farsă ea pune totuși o problemă de etică socială, aceea a urmărilor, uneori catastrofale, ale sincerității absolute (de dragul unei fete, un tînăr pariază că timp de 24 de ore va spune adevărul gol-goluț; dar după termenul fixat, el va fi nevoit să se întoarcă la minciună încercînd să repare dezastrele pricinuite de adevăr)”.¹⁶⁷

Datorită regiei lui Ion Iancovescu, dar și îndeosebi distribuției, în frunte cu același Ion Iancovescu și Maximilian, comedianți de înaltă clasă, ale căror mijloace de interpretare se armonizau pînă la perfecțiune, spectacolul cu **Adevărul gol-goluț** „a constituit un mare succes de public, realizînd 86 de reprezentații în acea stagiune. Ansamblul, căruia regia lui Ion Iancovescu a izbutit să-i imprime un ritm uluitor... a cuprins pe Elvira Petreanu (în rolul unei fete de 15 ani) pe Nora Piacentini, Maria Sandu, Angela Mateescu, Telly Bărbulescu, Ion Talianu, Forý Etterle, I. Delvechio, Beatris Tzara”.¹⁶⁸

Cu această trupă, Iancovescu și Maximilian au venit în turneu și la Botoșani, unde au dat o singură reprezentație, la 21 ianuarie 1932.

Gazeta „**Informatorul**”, Anul VI, Nr. 275, din 17 ianuarie 1932, îi prezintă astfel pe cei doi comedieni: **Dl. V. Maximilian**, strălucitul actor de la *Teatrul „Regina Maria”*, din București, care în comedia **Adevărul gol-goluț**, de Pierre Veber, are o creație strălucită. Deci, veniți cu toții, joi 21 ianuarie, la „*Eminescu*”, să-l vedeți pe Maximilian în șarjă cu ineputizabilul Ion Iancovescu.

Dl. I. Iancovescu, cel mai mucalit actor de comedie din România, apare joi 21 ianuarie la „*Eminescu*”, alături de Maximilian, în **Adevărul gol-goluț**, o comedie de un umor unic”.

¹⁶⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 31.

¹⁶⁸ *Ibidem*.

În același număr al gazetei, mai este publicat anunțul că „în curînd D-na. și D-l. Șaraga Lorian, vor juca la „*Eminescu*” superba revistă **Halal să-ți fie!** pentru sărbătorirea a 25 ani de teatru”.

În numărul următor, 276, din 24 ianuarie 1932, săptămînalul „**Informatorul**” îi anunța pe botoșăneni că „la 28 ianuarie, la „*Eminescu*” va avea loc o singură reprezentație cu **Anna Karenina**, după Tolstoi, de Guiraud. Ansamblul are în frunte pe apreciața societară a *Teatrului Național* din București, Maria Filotti, precum și pe Petre Sturza, Mielu Constantinescu etc. Administrator al turneului d. Lică Teodorescu”.

De asemenea, mai era anunțat că „Neîntrecutul **Șaraga-Lorian**, creatorul lui Zeilig Șor din nemuritoarea dramă **Manasse**, de Ronetti Roman, împlinește anul acesta 25 de ani de carieră artistică.

Cum debutul și l-a făcut la Botoșani, Șaraga-Lorian va da prima reprezentație din turneul comemorativ, în orașul nostru cu formidabila revistă **Halal să-ți fie!**”

Și tot în acest număr din „**Informatorul**” se mai publica știrea că „renumitul artist G. Carussi, admirat timp îndelungat în opereta românească alături de Leonard, Maximilian, Ciucurette etc., iar în ultimul timp, secretar al *Teatrului Național din Cernăuți*, se află în orașul nostru”.

Din păcate gazeta nu spune și ce piesă sau operetă s-a jucat de *Naționalul din Cernăuți*, la 24 ianuarie 1932, la Botoșani, în frunte cu G. Carussi. Probabil ceva legat de Unirea Principatelor din 1859.

Informații suplimentare avem în schimb în legătură cu spectacolul dat de ansamblul *Teatrului Național* din București cu **Anna Karenina**, în frunte cu Maria Filotti, la 28 ianuarie 1932.

Spectacolul nu s-a bucurat de un succes prea mare în fața botoșănenilor, ca de altfel nici la București, deoarece „cele 7 tablouri nu constituiau o dramatizare după romanul lui Tolstoi, francezul Eduard Guiraud mulțumindu-se să dialogheze pasaje întregi din roman”.¹⁶⁹

Știm că botoșănenii nu s-au prezentat în număr mare la spectacol căci în aceeași seară de 28 ianuarie 1932 Maria Filotti alcătuiește o cerere către Prefectul Județului Botoșani în care spune:

Domnule Prefect,

Subsemnata Maria Filotti, societară de onoare a *Teatrului Național* din București, cu onoare vă rog să binevoiți a ne acorda o subvenție din Bugetul Județului pentru cheltuielile făcute cu turneul de propagandă

¹⁶⁹ Ioan Massoff „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 18.

culturală în întreaga țară cu piesa **Anna Karenina**, cu care subvenție din partea județului să pot achita cheltuielile ocazionale și cari nu s-au putut acoperi din cauza lipsei de spectatori.

Primiți stima mea,
Maria Filotti
1932, ianuarie 28

Domniei sale,
Domnului Prefect al Județului Botoșani

Prefectul Mihai Ciutea, a doua zi, pune apostila pe cerere: „Serviciul Financiar va referi asupra fondului”, iar pe versoul ei, Serviciul Financiar referează că „...în bugetul județului, pe anul în curs, nu există nici o prevedere pentru subvenții culturale. Dacă însă se apreciază și urmează a se da, ea se poate servi numai prin deschiderea unui credit extraordinar de la art. 114 al bugetului județului”.

La 27 aprilie 1932 Comisia Interimară a Județului Botoșani formată din Al. Prassa, Președinte, Cristea Lebădă, Director-delegat al Prefecturii, Mihai Alexandrescu, Gh. Sălceanu, Vlad Onicescu, D. Serpeanu, Preot C. Anghelescu, Preot V. Sava și N. Bidnei – membri, aprobă în unanimitate să se servească D-nei. Maria Filotti o subvenție de 2.000 (două mii) lei.

De abia la 28 iulie 1932, după mai multă corespondență cu Inspectoratul Administrativ Iași și Ministerul de Interne, a fost aprobată subvenția de 2.000 lei care fusese deja plătită Mariei Filotti din ordinul fostului Prefect, Mihai Ciutea.¹⁷⁰

Pe lângă gazeta „**Informatorul**”, numerele 277 și 280, din 31 ianuarie și, respectiv, 21 februarie 1932, și gazeta „**Știrea**”, Anul II, Nr. 65, din 13 februarie 1932, publică aceeași informație că neîntrecutul humorist **ȘARAGA-LORIAN**, creatorul lui Zeillig Șor, va da în curînd la *Teatrul „Eminescu”* o reprezentație cu șarja humoristică **HALAL SĂ-ȚI FIE!**, cu ocazia împlinirii a 25 ani de carieră artistică.

Dar, același număr din „**Știrea**” îi informa pe botoșăneni că **MARIOARA VOICULESCU**, împreună cu un valoros ansamblu, va da la *Teatrul „Eminescu”* o singură reprezentație, joi 18 februarie, ora 9 seara, puternica dramă de Henry Bataille: **MAMAN COLIBRI**.

Reluarea acestui mai vechi succes – **Maman Colibri** – ce către *Teatrul Național București*, în prima parte a stagiunii 1931-1932, putea constitui o dovadă a crizei dramaturgiei pe plan mondial. „Era greu să se

¹⁷⁰ D.J.A.N. Botoșani, *Fond „Prefectura Județului Botoșani”*, dosar 50/1932.

creadă că acest triumf al trecutului își va mai găsi o rezonanță în sensibilitatea unui public care trăise drama Primului Război Mondial”. Și totuși, așa ca înainte cu douăzeci de ani, publicul a urmărit naiva acțiune „sugrumat de emoție”.

O surpriză a fost interpretarea Mariei Voiculescu, care a arătat că o mare actriță știe să-și adapteze mijloacele artistice stării de spirit, sensibilității publicului; o cizelare a amănuntului, o reținere de ton în locul năvalnicului temperament, noblețea gestului, renunțarea la grandilovență au emoționat cu atît mai mult¹⁷¹ și publicul din București, dar și pe cel din Botoșani, în 18 februarie 1932.

În afară de reclama mai veche cu soții Șaraga-Lorian, gazeta „**Informatorul**”, Anul VI, Nr. 281, din 28 februarie 1932, mai anunță trei ansambluri care vor da spectacole la Botoșani:

A) „Aflăm cu plăcere că renumita artistă **Sara Schein**, fosta parteneră a renumitului tragedian Dr. Paul Baratoff, dă un ciclu de 3 reprezentații la *Teatrul „Lux”* (Zilberman).

D-na. Sara Schein va apare în cele mai frumoase creații secundată fiind de un ansamblu de primul rang”.

B) „D-ra Marioara Ventura de la Comedia Franceză, o singură reprezentație extraordinară”.

C) „În curînd: Turneul *Teatrului „Regina Maria”* din București cu drama **Moartea în vacanță**, de Casella. În rolurile principale D-nii. Tony Bulandra și G. Storin”.

Peste o săptămînă, „**Informatorul**”, Anul VI, Nr. 282, din 6 martie 1932, precizează și datele exacte cînd se vor reprezenta spectacolele teatrelor din București:

A) „Miercuri 9 martie, turneul *Teatrului „Regina Maria”* din București...”

B) „D-ra Marioara Ventura de la Comedia Franceză, o singură reprezentație extraordinară la 17 martie”.

„**Moartea în vacanță**, de Alberto Casella, o piesă nelipsită de un subiect original, a fost prima premieră a anului 1932 a Companiei Bulandra-Maximilian-Storin-Iancovescu la *Teatrul „Regina Maria”* din București.

¹⁷¹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 19.

O serie de fapte bizare fac să plutească o atmosferă grea în elegantul castel al ducelui Lamberto Cattolico, într-o seară de bal. Unii dintre oaspeți, plimbându-se prin grădină, sunt cuprinși de o umbră rece. Un moment rămas singur, Ducelui se înfățișează un personaj cu aspect straniu – Moartea – care-i mărturisește că se află în vacanță, că n-a venit cu gânduri rele, dar că ține să călătorească... incognito. Moartea, sub înfățișarea unui principe, roagă pe Duce să nu-i dezvăluie identitatea. Dar acesta nu se poate ține de cuvânt, când își dă seama că viitoarea sa noră – Grazia – se îndrăgostește de falsul Principe. Și chiar când află adevărul, Grazia continuă să-l iubească, lucru care-l îndrituiește pe autor să conchidă că dragostea e mai tare decât moartea.

Tony Bulandra apare în rolul complex și dublu al morții. Pe Ducele Cattolico îl joacă Storin; în celelalte roluri: Lucia Sturza-Bulandra, Maria Antonova, Nelly Sterian, Elvira Petreanu, Florence Lupescu, Telly Bărbulescu, F. Etterle, V. Ronea. Regia Soare Z. Soare”.¹⁷²

Cu această piesă și această distribuție Tony Bulandra, aflat în turneu, a jucat și la Botoșani la 9 martie 1932, în timp ce, la *Teatrul „Regina Maria”* din București, restul ansamblului: V. Maximilian, I. Iancovescu, Tantzi Cutava, Nora Piacentini ș.a. joacă alte piese.

În numărul următor din *„Informatorul”*, 283, din 13 martie 1932, botoșănenii erau invitați să nu uite că „joi 17 martie, la *Teatrul „Eminescu”*, Maria Ventura va juca *Amintirea*, de Denys Amiel. În ansamblu: George Vraca, G. Chamel, Marietta Deculescu, Sabina Metta etc.”

Piesa *Amintirea*, de Denys Amiel, a fost pusă în scenă, prima dată, de *Teatrul „Ventura”*, în prima parte a anului 1931. Subiectul pe scurt: Viața i-a despărțit pe doi adolescenți îndrăgostiți; peste 20 de ani se reîntâlnesc; între timp amintirea îi chinuise; o nouă îmbrățișare; dar, trecând anii, suferințele, simțurile au obosit; își dau seama de schimbare și nu vor să profaneze o amintire scumpă.

„Scrisă cu finețe analitică, joc de nuanțe, dialog inteligent, piesa face parte din categoria acelor care oferă interpreților deosebit de înzestrați „succese personale”. Spectacolul cu *Amintirea* a fost un nou succes pentru Maria Ventura, dar și pentru George Vraca.

Dar reprezentațiile *Amintirii* au fost întrerupte, Maria Ventura fiind rechemată de urgență la Paris pentru a apărea pe scena *Comediei Franceze* și nu avea cum să refuze. La 10 aprilie 1931, sosind cu avionul, societara *Comediei Franceze*, Maria Ventura a apărut la București în două spectacole (matineu și seara) cu *Amintirea* și, tot pe calea aerului, s-

¹⁷² Ioan Massoff, *„Viața lui Tony Bulandra”*, pag. 264.

a întors a doua zi la Paris, unde a interpretat pentru prima oară rolul Himenei din **Cidul** lui Corneille, care împlinea o mie de reprezentații pe scena *Comediei Franceze*".¹⁷³

De aceea, în a treia stagiune a *Teatrului „Maria Ventura”* din 1931-1932, chiar din toamnă, s-au reluat spectacolele cu **Amintirea**, de Denys Amiel, care nu-și epuizase succesul în stagiunea trecută 1930-1931 și cu care marea actriță, a întreprins turneul prin țară, ajungând, în 17 martie 1932, și la Botoșani.

În același număr, 283, din 13 martie 1932, **„Informatorul”** publică următorul afiș-anunț:

TEATRUL EMINESCU	
Turneul trupei din Wilna	
ALEX. ȘTEIN	IOSEF KAMEN
PAULA WALTER	
DINA KÖNIG	Mathias Kovalski
- Cu întreg ansamblu - Sâmbătă 19 Martie a.c. va prezenta	
DER GOILEM	
Piesă de LERVICK	
Duminică 20 Martie a.c. - Minunata comedie -	
200.000 de Schalom Alechem	
- Prețuri populare -	

Prin urmare, din nou celebrul teatru evreiesc *„Trupa din Wilna”* a venit în turneu la Botoșani și a dat cele două reprezentații în zilele de 19 și 20 martie 1932.

Din nefericire nu am avut posibilitatea să consultăm și numerele 284 și 285 din 20 și, respectiv, 27 martie 1932, unde poate am fi găsit și alte date sau poate vreo cronică teatrală asupra celor două spectacole.

În ziua de miercuri 6 aprilie 1932, la *Teatrul „Eminescu”* din Botoșani s-a jucat **Idiotul**, dramatizare de Arcadie Baculea, după Dostoevski, de către un ansamblu în frunte cu GEORGE CALBOREANU, creatorul rolului pe scena *Teatrului Național* din București și Dorina Deme-

¹⁷³ Ioan Massoff, *„Teatrul Românesc”*, Vol. VI, pag. 382-383.

trescu, Coco Demetrescu, Radu Popeea, G. Conabie.¹⁷⁴

La 16 aprilie 1932, pe aceeași scenă din Botoșani, s-a reprezentat revista **Bucureștii dansează**, de Ion Pribeagu și N. Kanner. În rolurile principale au jucat Natalița Pavelescu-Buzău, Dan Demetrescu, Rozina Viapelin.¹⁷⁵

Această revistă a fost jucată în stagiunea 1931-1932 la București de *Compania „Pitpalacul”*, condusă de I. Pizone și N. Kanner, în sala Majestic din Pasajul Comedia. Dar numai după trei reviste jucate, pe neașteptate și în mod suspect, și această sală și *Sala „Alhambra”* din strada Sărindar, unde un alt ansamblu de revistă condus de N. Vlădoianu și N. Constantinescu, au fost închise de autorități pe motiv că n-ar prezenta „garanții de igienă și securitate”.¹⁷⁶

Desigur ambele trupe au plecat în turneu prin țară, astfel încât trupa „Pitpalacul” a venit la Botoșani, în 14 aprilie 1932, jucând **Bucureștii dansează**.

Numai că la această reprezentație de revistă purtarea gardienilor publici a fost din nou scandaloasă, fapt ce a determinat apariția în paginile gazetei „**Informatorul**”, Nr. 288, din 17 aprilie 1932, a următorului articol critic: „Cu prilejul ultimei reprezentații teatrale de la *Teatrul „Eminescu”* au avut de înregistrat iarăși o serie de incidente provocate de zeloșii vardişti care căutau să țină „ordine” pe spinarea publicului. Iarăși vardiştii au bruscă d-ne și d-re, iarăși au împărțit ghionturi și cravașe. Ne facem din nou ecoul acelora care au avut de suferit de pe urma purtării excesive a vardiştilor, rugându-l din nou pe D-l. chestor să le dea ordin celor plătiți de noi să ne apere, să fie mai cuviincioși și mai urbani. Îl rugăm în special, să-l pună la punct pe vardistul nr. 27 care căuta să se distingă împărțind lovituri și înjurături”.

În același număr al gazetei, botoșănenii erau îndemnați să nu uite că miercuri 20 aprilie „la *Teatrul „Eminescu”* are loc festivalul artistic al Reuniunii Culturale (din Botoșani – n.a.) condusă de D-l. Mina V. Rusu. În program muzică corală și piesa în trei acte **Omul care a văzut moartea**, de Victor Eftimiu. În rolurile principale Georges Vieru și Petru Grigoriu”.

În numărul următor, 289, de duminică 24 aprilie 1932, Cezar Retzeanu publică în „**Informatorul**”, cronica teatrală **Omul care a văzut moartea** în care spune: „Miercuri 20 Aprilie, la *Teatrul „Eminescu”*, „*Reuniunea corală și de artă dramatică-Botoșani*”, de sub conducerea D-

¹⁷⁴ „*Informatorul*”, Anul VI, Nr. 286, din 3 aprilie 1932.

¹⁷⁵ *Ibidem*, Anul VI, Nr. 287, din 10 aprilie 1932.

¹⁷⁶ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 41- 42.

lui. Mina V. Russu, a dat un frumos festival artistic-cultural.

Programul s'a început cu câteva bucăți de muzică românească, bine și impresionant cântate de cor, cu concursul apreciatei soprane D-na. Paula O. Lupașcu.

În partea II-a, s'a jucat comedia D-lui. Victor Eftimiu: **Omul care a văzut moartea**, pe care au creat-o acum 2 ani D-nii. Tony Bulandra și V. Maximilian, la *Teatrul „Regina Maria”*.

Anecdota piesei este simplă, dar originală: un podgorean de vază, dintr'un orășel de provincie, scapă de la înec pe un vagabond. De aici, o serie de complicațiuni dramatice, prilej de debitarea unui text plin de satiră și, umor, precum și o bătrânească duioșie.

În rolul bătrânului Alexandru Filimon, a apărut simpatia publicului botoșănean, d. George Vieru, al cărui talent scenic l-am relevat de atâtea ori, regretând că nu s'a consacrat teatrului. D. Vieru a fost blând, duios și uman, reușind să intereseze și captivând.

În rolul **„Omului”** a apărut d. Petru Grigoriu, cu bune intențiuni și chiar cu frumoase realizări. În actul ultim a fost admirabil.

Un compliment pentru d. Chihaia, interpretul farmacistului, și o mențiune specială domnișoarelor Pintilie, cari au interpretat just și cu discrețiunea necesară, rolurile D-nei. și d-rei Filimon.

*
* *

D. Mina V. Russu, organizatorul festivalului, merită toate elogiile.

C.R.”

În același număr gazeta anunța pe botoșăneni că „Astăzi seara, 23 aprilie, va avea loc în sala Silberman („Lux”) un mare festival artistic dat în beneficiul D-nei. Sara Ettingher. Se va reprezenta un mare succes **Idolech**, de Schalom Alechem”.

În două numere consecutive **„Informatorul”** publică același anunț: „Sîmbătă 28 mai, la *Teatrul „Eminescu”*, va avea loc o singură reprezentație extraordinară dată de apreciatul umorist **ȘARAGA-LORIAN** pentru sărbătorirea a 25 de ani de carieră artistică. Se va juca formidabila șarjă umoristică: **„Bravo Lorian, halal să-ți fie!”**¹⁷⁷

Cu o săptămîină înainte de reprezentație gazeta publică o avangronică cu titlul:

¹⁷⁷ „Informatorul”, Anul VI, Nr. 291, din 8 mai 1932, și 292, din 15 mai 1932.

Înainte de premieră
Ș A R A G A – L O R I A N
- 25 de ani de teatru -

Sâmbătă 28 mai 1932, ora 9 jum. seara va avea loc pe scena *Teatrului „Eminescu”* o singură reprezentație festivă dată de popularul artist și autor Șaraga-Lorian, pentru sărbătorirea a 25 de ani de teatru.

Reprezentăția se dă sub patronajul Comunității Israelite din Botoșani, de sub președinția D-lui. dr. Lazăr Goldhammer.

Se va juca șarja umoristă: ***Halal să-ți fie!*** în care Șaraga-Lorian are câteva apariții minunate.

O parodie după Faust, în care Șaraga-Lorian apare într'un ***Mefisto*** diabolic și totuși... humoristic, secondat de D-na. Athena Șaraga-Lorian, care are, de asemenea, o creație irezistibilă în rolul Margaretei-Marghiolita, va fi clou-ul spectacolului.

De astă dată Șaraga-Lorian, creatorul lui Zeilig Șor, se întrece pe sine însăși, prin fantezia și arta cu care și-a compus spectacolul festiv.

Șarja se compune din 2 acte și 14 tablouri.

Ca întotdeauna, montarea a fost făcută în cadrul unor decoruri noi și originale ale tânărului pictor S. Marius, iar bogăția de costume, frumusețea bucăților muzicale, vor face din reprezentația umoristului Șaraga-Lorian, un spectacol de artă adevărată și de sănătos humor.

CRY.¹⁷⁸

În chiar ziua de 28 mai 1932, gazeta, scoasă de la tipografie și distribuită cu o zi înainte de data apariției trecută pe genericul de titlu, îi publică lui Șaraga Lorian, sub denumirea „**Inscripții**”, următoarea caracterizare:

„Un sfert de veac de carieră artistică! Iată arginții cu cari timpul pudrează tâmpelile artistului când din cutia sufletului se aud rezonanțele atâtor armonii divine!

Viața actorului este o îmbinare continuă de lumini și umbre, iar efortul creației macină însăși sufletul lui cum subteranele de apă roșie calcăroase.

Stalactite sunt rolurile create de-a lungul anilor și stau înșiruite în peștera amintirilor în fumul cenușiu al vieții.

Șaraga Lorian a ajuns la sărbătorirea străngerii rodului. Elevul re-

¹⁷⁸ „*Informatorul*”, Anul VI, Nr. 293, din 22 mai 1932.

gretatului Gh. Cârje, Lorian Șaraga a aprins primele candelii zeiței artei teatrale acum 25 ani pe scena *Teatrului Național din Iași*.

Plin de talent ca un stup de miere, posesorul unui impecabil fizic de scenă și al unui glas în care recunoști vibrațiile atâtor generații a căror preocupare spirituală a fost mai presus de orice, Șaraga Lorian a fost nevoit să-și țină perla în scoica așteptărilor.

Până când într-o zi, pasărea măiastră și-a luat sborul. Consacrat prin creația ce a făcut-o din Zeilig Șor, din drama *Manasse*, a lui Ronetti Roman, Șaraga Lorian fără să fie copleșit de glorie sau de onoruri a prins a-și încerca echilibrul pe sârma proprie talentului și inspirației sale. Proprietarul unui patrimoniu intelectual remarcabil, cu un fond intim greu de seva gândurilor mărețe și a visurilor de artă, a evoluat spre creația plină de humor. Evoluția nu poate să ne surprindă dacă ținem seamă că humorul se grefează întotdeauna pe tragediile vieții sau chiar pe amărăciunea altor lumi.

Și astfel de vreo 25 de ani, geizerele de veselie, spiritul fin, șarja inofensivă, satira bine-voitoare a lui Lorian Șaraga au cutropit cu efecte salutare, întinsurile țării, recoltând pretutindeni succese morale și materiale.

Cine înțelege esența umanitaristă a artei actorului, cine-și simte lira sufletului vibrând la duhul pe care îl trimite Șaraga Lorian, nu poate decât să-i îndeplinească odată cu noi, cununia simplă dar expresivă a recunoștinței și a admirației.”¹⁷⁹

Aceeași gazetă își anunța cititorii că „trupa Ștein, în frunte cu celebrii Jenny Zeltzer și Iacob Iacobovici care anul trecut a atras un public atât de numeros, a sosit în orașul nostru. Astă seară, sîmbătă 11 iunie ora 9 jum. se reprezintă piesa **ZURICK VON SIBIR**.

Reprezentările au loc în grădina Cinema „Ovidiu” iar în caz de ploaie în sala „Lux”-Silberman.”¹⁸⁰

Pentru luni 20 iunie 1932, „*Informatorul*” îi anunță pe botoșăneni că „la *Teatrul „Eminescu”* se va reprezenta spirituala comedie românească *Sosesc deseară*, a cunoscutului scriitor Tudor Mușatescu.

Interpretarea are în frunte pe D-nii. Maximilian și Iancovescu și D-nele. Maria Sandu și Nora Piacentini.

Autorul va sosi în Botoșani cu trupa. Participarea sa la turneu va constitui o adevărată surpriză artistică pentru spectatori”. Redactorul

¹⁷⁹ „*Informatorul*”, Anul VI, Nr. 294, din 29 mai 1932.

¹⁸⁰ Anul VI, Nr. 296, din 12 iunie 1932.

știrii recomanda, cu toată căldura, acest spectacol.¹⁸¹

Premiera comediei **Sosesc deseară** a avut loc la *Teatrul „Regina Maria”* din București al Companiei Bulandra-Maximilian-Storin-Iancovescu în seara de 21 aprilie 1932. Au mai jucat în afară de cei anunțați de „**Informatorul**” și Ion Talianu, Ion Manta, Elvira Petreanu și Angela Mateescu.

„Plasînd acțiunea la Cîmpulung-Muscel, orașul său natal, Tudor Mușatescu pune față în față două mentalități: a tatălui – „om de la 48” – temător de orice schimbare în viața uniformă a tîrgului medieval – și a fiului, june sosit proaspăt de la Paris, unde a luat contact cu midinetele, croitorii, cămătăarii: pînă la sfîrșit, conflictul se topește printr-un compromis... Scrisă cu vervă sprintenă, cu replici spirituale întîmpinate de spectatori cu aplauze, comedia nu este lipsită de valoarea literară”.¹⁸²

După încheierea stagiunii la București, spre sfîrșitul lunii mai, artiștii de mai sus au plecat în turneu, ajungînd la 20 iunie la Botoșani.

Între timp, la grădina „*Ovidiu*” din localitate continuau reprezentațiile trupei Ștein. Sîmbătă 25 iunie s-a reprezentat una din cele mai frumoase operete, **Bar Mitzva**, iar a doua zi, duminică 26 iunie, **Seidy Bren**, operetă comică în 3 acte.¹⁸³

În săptămîna următoare, în trupa Ștein este adusă celebra subretă americană BETTY KÖNIG care, la grădina „*Ovidiu*”, reprezintă frumoasa operetă **Maly Mazek**.¹⁸⁴

Gazeta „**Informatorul**”, Nr. 303, din 31 iulie 1932, afirmă că la aceeași grădină din Botoșani continuă „formidabilul succes al celebrei subrete americane BETTY KÖNIG. Astă seară, sîmbătă 30 iulie, se va juca **Bar Mitzva** și duminică, 31 iulie, se va juca frumoasa operetă **Haskale**”.

Peste o săptămîină în respectiva gazetă se anunță că „astăzi, sîmbătă 6 august, se joacă de către celebra subretă americană BETTY KÖNIG **A mensch zol men zein** și mîine, duminică 7 august, marele succes **Borg mir dein Weib**.”¹⁸⁵

În același număr, în care a fost publicat și anunțul de mai sus, „**Informatorul**” mai publică și următoarea știre:

– „Joi 18 August, în sala **Popovici** va conferenția d. Scarlat Callimachi, scriitor, despre: „**Aspectele din literatura rusă actuală**”.

Cunoscute fiind pasiunea literară a excelentului nostru colabora-

¹⁸¹ Anul VI, Nr. 295, din 5 iunie 1932.

¹⁸² Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 34.

¹⁸³ „*Informatorul*”, Anul VI, Nr. 298, din 26 iunie 1932.

¹⁸⁴ *Ibidem*, Anul VI, Nr. 299, din 3 iulie 1932.

¹⁸⁵ *Ibidem*, Anul VII, Nr. 304, din 7 august 1932.

tor, cultura vastă de care se bucură și mai ales bogatul bagaj de amintiri culese din Rusia însângărată de la 1917, (din care a zămislit admirabilul roman „**Ruben Hirsch**”, nepublicat în volum din cauza imbecilității editorilor noștri cari dau preferința diversilor pitigrili și petrești.)

Suntem siguri că vom avea ocazia să ne bucurăm de princiarul unei serii de înaltă intelectualitate.

Sensația serii va fi, fără îndoială, D-na. Dida Solomon, marea și neîntrecuta artistă, directoarea *Teatrului „Liber”* din București.

D-na **Dida Solomon**, cu talentul d-sale. copleșitor va evoca eroinele pieselor pe cari le-a creat dela „**D-ra Iulia**” până la „**Maya-Bella**”, răsunătorul succes de astă iarnă.

E o seară pe care o așteptăm cu respirația întretăiată.”

Se pare însă că redactorul de la „**Informatorul**” nu știa exact conținutul manifestării artistice care se va desfășura, căci un coleg al său de la gazeta „**Știrea**”, ne comunică puțin altfel evenimentul ce va avea loc:

„După cum am anunțat, joi 18 august cr., în sala *Teatrului „Popovici”* se va desfășura o seară de artă.

Cunoscutul scriitor și distinsul nostru colaborator Scarlat Callimachi va conferenția despre **Literatura rusă actuală**.

Ținând seama de cultura și personalitatea D-lui. Callimachi, „conferința va prezenta un osebit interes. Ni se vor prezenta noile concepții și tendințe care preocupă pe gânditorii din marea republică de la răsărit și vor fi prezentați succint toată pleiada (Sic! – n.a.) de scriitori ruși contemporani.

În partea a doua, celebra artistă D-na. Dida Solomon, directoarea *Teatrului „Liber”* din capitală, va declama versuri din poeți noi ruși.

Senzația serii va fi, fără îndoială, recitarea de către marea artistă a faimoasei piese **Vocea omenească**, de Jean Cocteau, jucată la *Comedia Franceză*.

Piesa lui Cocteau, fruntașul literaturii moderniste franceze, prin montarea tratării subiectului (interpretarea nu cuprinde decât un singur personaj, o femeie, acțiunea desfășurându-se la telefon) prin tragismul ce degajă, constituie un categoric succes.

D-na Dida Solomon a creat această piesă în România, fiind difuzată și prin Radio.

Puținele bilete se găsesc de vânzare la parfumeria Bojet. Prețurile: Loja 120, Balcon 25, Parter 20, Galeria 10 lei.”¹⁸⁶

Despre acest eveniment și despre deosebirea dintre a juca singură o asemenea piesă, într-o cameră de înregistrare radio și a o juca în fața

¹⁸⁶ „Știrea”, Anul II, Nr. 91, din 13 august 1932.

unor spectatori într-o sală de cinematograf ca la Botoșani sau, mai târziu, la Uniunea Ziariștilor, ne povestește însăși Dida Solomon-Callimachi în amintirile ei: „O dată, la Botoșani, s-a organizat o seară literară. Am fost solicitată să-mi dau și eu concursul.

Jucasem la radio **Vocea umană**, de Jean Cocteau. Piesa plăcuse mult. Pe atunci se transmitea jocul în direct, fără a se imprima dinainte, așa că totul era difuzat pe viu. De aceea poate vibrațiile și emoția vocii erau atât de naturale! Și apoi piesa aceasta, unică în felul ei, este foarte potrivită pentru radio, unde mii de oameni ascultă cum o femeie deapănă fir cu fir viața, suferința, la telefon, unui iubit invizibil.

Nu mai era același lucru citită. Or, eu nu puteam s-o joc într-o sală de cinematograf de provincie, arhiplină, după o conferință literară, ținută de soțul meu. Piesa a fost ascultată cu mult interes și am fost răsplătită cu aplauze călduroase.

Cu totul altfel a fost în 1964 la Uniunea Ziariștilor, unde am reluat piesa.

Am repetat, după obiceiul meu, pînă ce textul dispare și se transformă în viața însăși a personajului, care suferă la telefon. Improvizînd un mic decor pe scena sălii Uniunii, îmbrăcată după indicațiile autorului, în alb, am jucat-o „o singură dată” în fața unui auditoriu pe care nu-l poți ușor nici cuceri, nici emoționa. Ziariști, scriitori, artiști...

Făcusem chiar și o repetiție generală, la care asistaseră soțul și fiul meu, precum și cîțiva prieteni.

A doua zi am apărut, cum am mai spus, în fața ziariștilor și invitaților lor!

Îl revăd pe vechiul gazetar Brunea-Fox, venind după spectacol spre mine, și spunîndu-mi:

– Bravo, Dida, am simțit aceeași puternică emoție pe care am trăit-o cînd ai jucat în **Domnișoara Iulia**!

Am jucat-o o dată. O singură dată. Rochia stă în dulap, învelită în vâlul ei alb, ca într-un nor de fum ce se pierde și se îngălbenește. Am propus s-o joc la televiziune ! E atât de nimerită pentru așa ceva. Dar n-am reușit! Nu mai am energia și puterea de a mă lupta ca să înving.”¹⁸⁷

Un foarte scurt articol referitor la un concert de pian susținut de un botoșănean dintr-o familie renumită în orașul și județul Botoșani, în seara de 28 septembrie 1932, publică „**Informatorul**”, arătînd: „O sală în care își dăduseră întâlnire toți amatorii și cunoscătorii muzicei serioase, a ascultat Mercuri seara concertul apreciatului artist botoșănean,

¹⁸⁷ Dida Solomon-Callimachi, *op. cit.* pag. 116-117.

cunoscutul și talentatul pianist **George Ciolac**, elev și discipol al maștrilor francezi, actualmente profesor la Conservatorul din Cluj. Aplauzele cu care a fost răsplătit George Ciolac erau dovada evidentă a satisfacției cu care botoșănenii au luat act de consacrarea talentului tânărului lor concetățean cunoscut în redusul număr de adevărați inspirați. Ne pare rău că nu avem posibilitatea (din cauze neprevăzute) să analizăm așa cum am vrea, concertul Ciolac. Suntem convinși că acest concert care înseamnă luarea contactului între artist și publicul nostru, va fi urmat de altele și atunci desigur ne vom spune cuvântul așa cum trebuie.

Vrem să menționăm, odată cu această îndreptățită nădejde, și bucuria ce am resimțit la repurtarea bine meritată a succesului de Mercuri seară.

D-na. Maria Lydia Ciolac cu vocea sa atât de armonioasă și bogată ne-a produs o adevărată surpriză. Cîteva bucăți admirabil cîntate au oferit publicului o plăcută completare de program”.¹⁸⁸

Același număr al „**Informatorului**” își anunța cititorii că „la 20 octombrie la *Teatrul „Eminescu”* se va reprezenta **Scandalul**, de Henri Bataille cu ansamblul *Teatrului Național* din București. În fruntea distribuției **Marioara Zimniceanu**”.

În numărul următor, 313, din 9 octombrie, „**Informatorul**” le aducea aminte botoșănenilor că în aceeași seară de duminică 9 octombrie, la ora 9 jumătate se va reprezenta la „*Eminescu*” celebra comedie **Extemporalul**, cu Ion Morțun.

Joi seara, 13 octombrie, s-a desfășurat la *Teatrul „Eminescu”* **Un concert frumos**. Sub acest titlu, „**Informatorul**” prezintă următoarea scurtă cronică a unui concert susținut de o botoșăneancă:

„Jeanette I. Ghika Dumbrăveni a oferit publicului care a aplaudat-o sincer joi seara la *Teatrul „Eminescu”*, clipe de emoție artistică. Cu atât mai mare-i este meritul, cu cât aproape unanimitatea celor prezenți nu bănuiau comoara ascunsă în talentul desfășurat în cadrul unui simpatic program de concert.

Pianistă excelentă D-na. Jeanette Ghika a dat cu prisosință dovadă de tehnica școalei ce posedă și simțirea ce o animă. Fără pretenție, naturală și doveditoare astfel a adevăratului talent care nu afectează, D-na. Ghika ne-a cântat cu mult suflet și în perfectă concordanță cu tehnica „**Prelude**” de Bach; câteva bucăți din Grieg (**Mort d'Ases**, **Papillons** și **Wolkweise**), **Consolation**, de Liszt, **Gavotte**, a lui Rameau, și **Coucous**, de Daquin.

¹⁸⁸ „*Informatorul*”, Anul VI, Nr. 312, din 2 octombrie 1932.

Am aplaudat-o cu satisfacție, mulțumiți a fi luat cunoștință de prezența în mijlocul nostru a unui talent care, pe lângă calitățile artistice pe care le posedă a avut și marele merit de a-și alcătui un program de început la îndemâna cunoașterii tuturor, ceea ce a permis ca introducerea d-sale. în cunoștința și aprecierea publică să fie mai lesnicioasă mai posibilă. Așteptăm ca D-na. Jeanette Ghika să ne ofere – și cât mai curând – ocazia de a-i cunoaște mai bine talentul pe care l'a prezentat atât de satisfăcător joi seara".¹⁸⁹

În același număr al gazetei, un alt anunț aducea la cunoștința botoșănenilor că „la *Teatrul „Lux”*, trupa israelită, trupa asociată Iscovici-Glückman avînd concursul minunatului copil în vîrstă de 8 ani, Salomeea, reprezintă sîmbătă seara, 15 oct., opereta istorică ***Sacrificarea lui Isac***, Duminică, 16 oct., seara ***Iankale***".

De asemenea, pentru marți 18 oct., ora 9 seara, era anunțată reprezentarea Ateneului Popular „Uspenia”, din Botoșani, „cu **AKIM**, tragi-comedie în 3 acte de Victor Eftimiu, sub direcția D-lui. Mina Russu dirigintele secției artistice. În rolurile principale D-nii. C. Posescu, Petru Grigoriu ș.a. Spectacolul va avea loc la *Teatrul „Eminescu”*, unde se găsesc și biletele".

În luna octombrie 1932, la Botoșani a ajuns și actorul american LUDWIG SATZ, care în ziua de miercuri 19 octombrie, la ora 9 și jumătate seara, la *Teatrul „Eminescu”* a jucat într-un singur spectacol cu piesa ***Total pentru copii***.¹⁹⁰

A doua zi, joi 20 octombrie, tot la „*Eminescu*”, Marioara Zimniceanu și maestrul Petre Sturza, în fruntea unui ansamblu de actori de la *Teatrul Național București*, au reprezentat drama modernă ***Scandalul***, de Henry Bataille. Această dramă s-a jucat în reluare pe scena Naționalului Bucureștean și în stagiunea 1931–1932 și în stagiunea 1931–1933,¹⁹¹ deci a avut acolo succes și nu ne îndoim că și la Botoșani a fost la fel.

La cinematograful din *Teatrul „Eminescu”*, a rulat în zilele de 24 și 25 octombrie 1932 ***Visul lui Tănase***, primul film sonor românesc turnat în studiourile „*Tobis-Klang Film Berlin*”, cu Constantin Tănase și Felix Bressart.

„Scenariul filmului ***Visul lui Tănase*** este scris de N. Kirițescu. Acțiunea începe la București. Tănase se plimbă pe Calea Victoriei și, după

¹⁸⁹ *Ibidem*, Anul VI, Nr. 314, din 16 octombrie 1932.

¹⁹⁰ „*Informatorul*”, Anul VI, Nr. 314, din 16 octombrie 1932.

¹⁹¹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 26 și 76.

o mică aventură și un incident cu un gardian, care, în urma unor recente dispoziții ale Serviciului Circulației, nu-l lasă să treacă peste lanțuri, intră într-un cinematograf unde rulează filmul științific „**Cum se fac găurile de șvaițer în România**”. Tănase adoarme și începe să viseze. El se vede la Berlin, unde se întâlnește cu Felix Bressart, un alt purtător al unui nas respectabil. Tănase apare în sală în carne și oase, și începe să stea de vorbă cu cel de pe ecran”.

În timpul filmărilor Tănase s-a ocupat cu toată partea artistică a filmului, lăsând în grija celor din studio partea tehnică”.¹⁹²

În cele două zile cât a rulat filmul **Visul lui Tănase**, și la Botoșani, în pauze, **Compania „Cărăbuș”** a jucat scene selecționate din revistele stagiunii sale de vară 1932, **La lozul Cărăbușului și Ura, Cărăbuș**.¹⁹³

Atunci au putut și botoșănenii să-l asculte din nou pe Tănase stînd iar de vorbă cu publicul, în cupletul de mare efect „**Cucu**” din **La lozul Cărăbușului** de N. Kirițescu:

*E bine și la voi în țară
Dar ce să-ți spui, nu se compară
Cu ce-i la noi în România...
Acolo curge bogăția
Acolo criză nu există
Și nu se vede-o mutră tristă
Acesta-i adevărul pur
Pot și pe mama să mă jur*

Voci din public:

Cucu!

*Și în politică-i la fel
Miniștrii noștri sunt model
De-a luat cumva unul puterea
Își pierde, bietul om, averea.
Nu-și face casă cu etaj
Își pune pîn'și oala-n gaj
Și când pleacă din minister
El cere-un pol dela ușier*

Voci din public:

Cucu!

¹⁹² Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 290.

¹⁹³ „Informatorul”, Anul VI, Nr. 314, din 16 octombrie 1932.

*La noi în București, din zori
Umblă pe uliți stropitori
Și nu stropesc în chip banal
Cu apă chioară de canal.
La noi – așa vroia Pronia –
Stropesc cu apă de Colonia
Așa că Bucureștiu – acum
Duhnește numai de parfum.*

Voci din public:

Cucu!

*Pe bulevarduri murdăria
Mai rară-i ca bijuteria.
Hârtii, semințe de dovleac,
Nu se găsește nici de leac,
Toți caii la birjari pe stradă
Au toți câte-un fâraș sub coadă,
Iar baligă, amicul meu,
Există numai la muzeu*

Voci din public:

Cucu!

*Și'n celelalte daraveri
La noi e cum nu-i nicăeri
La noi brutaru-i exemplar,
El nu dă lipsă la cântar
La noi, când faci alișveriș,
Nici nu se știe ce-i bacșiș
Odată unu-a luat trei bani
Și-a stat la gros treizeci de ani...*

Voci din public:

Cucu!

*Cuponul l-am plătit cu bani
Pe patruzeci și cinci de ani
Și dacă Franța-are nevoie
Să ceară-i dăm de bună voie
Cât vrea... o sută de miliarde?
Că nici în spate nu ne arde.
C'ășa se cade... la adică*

S'ajuți pe sora ta mai mică...
Voci din public:

Cucu!

Din a doua revistă, ***Ura, Cărăbuș***, tot de N. Kirițescu, în mod sigur botoșănenii au putut savura deosebitul succes obținut de Tănase în rolul unui nou „cetățean turmentat”, pentru felul cum detalia următorul cuplet de o amară ironie:

*Și-acuma am să-ți dovedesc
Să știi și tu de ce pilesc:
Eu, când sunt treaz, mă înspăimânt
Că le văd toate așa-cum sânt.
Dar dacă beau, c'est autre chose
A la minut văd toate roz
Și țara asta 'n care sânt
Devine raiul pe pământ*

Refren

*Și d'aia zic... Pardon pe șleau...
Precum zisei: de aia beau...*

*Eu, când sunt treaz și merg spațir
Înjur de sting, înjur în șir
Pe toți primarii de sectoare:
Pentru de ce n'avem pisoare?
Dar după cinci sticle 'nfundate
Găsesc că au – bieții – dreptate,
Că pentru asta avem bădie
Tot gardul de la primărie.*

*Eu, când sunt treaz, firește văd
Că fură, mă, cu toți prăpăd,
Și-ar trebui să trag c'o pușcă
Dar eu prefer să-i trag o dușcă,
Și cei care furau în plin
De-odată fură mai puțin.
Și-atunci mai iau înc'o gargară
Și văd că fură... pentru țară!*

Când vine domnul perceptor

*Eu, dacă-s treaz, eu îl omor
Îi trag o mamă de scatoalcă
De umblă-un an legat la falcă.
Dar dacă sunt oleacă crup
Eu îl poftesc să stea și-l pup
Și cum sunt totdeauna beat
N'apuc odată ca să-l bat.*

*În ziua când , m'am însurat
Eram din cale-afar' de beat
Cum era groasă și bondoc
Eu am crezut că-i boloboc.
Abia târziu, când m'am trezit,
Am observat ce-am săvârșit
E prima oară 'n orice caz
C'am regretat că n'am fost treaz."*¹⁹⁴

Cupletele acestea dar și cele două reviste ale „**Cărăbușului**” menționate mai sus dovedesc o evoluție a genului revistei spre gluma spumoasă, prin evitarea trivialității și transformarea revistei în satiră socială. Să nu uităm că România se află în toiul crizei economice alături de întreaga lume.

În ziua de duminică, 23 octombrie, la ora 10 seara, pentru a doua oară după cererea generală, la „*Lux*” trupa israelită Iscovici-Glückman reprezintă opereta **Șmiliki**. În rolul principal „mica **Salomeea**, fenomenalul copil de 8 ani, supranumită cu drept cuvânt Maly Picon”.¹⁹⁵

Pentru joi, 27 octombrie, botoșănenii erau înștiințați de gazeta locală „**Informatorul**” că „la Teatrul „*Eminescu*” se va juca, matineu și seara, **Secretul Ivonei**, localizare de D-ra. Charlotte Sibi, de către *Cohorta de Cercetașe „Domnița Ruxandra*” Botoșani, sub conducerea D-nei. prof. Netty N. Adam. Beneficiul acestei serbări cercetășești este destinat îmbrăcării unui număr de copii săraci din școlile primare”.¹⁹⁶

Aceeași gazetă, în numărul de după două săptămîni, 317, din 6 noiembrie 1932, își anunța cititorii că „Trupa israelită reprezintă în sala „*Isvorul vieții*”, astă seară, sîmbătă 5 noiembrie, opereta **Freiliche Kältnim**. Mîine, duminică, după cererea generală, pentru a doua oară, **Berale**”.

¹⁹⁴ Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 292 – 295.

¹⁹⁵ „*Informatorul*”, Anul VII, Nr. 315, din 23 octombrie 1932.

¹⁹⁶ *Ibidem*.

Ultimele două informații de care dispunem, privitoare la spectacolele teatrale care s-au mai dat la Botoșani în anul 1932, sunt următoarele: „La „*Eminescu*”, la 18 noiembrie, turneul V. Brezeanu cu hilariantă comedie **Băiat de viață**. La 24 noiembrie, turneul Maria Filotti cu **Manon Lescaut**”.¹⁹⁷

*
* *

Primul spectacol artistic despre care avem informații că s-a desfășurat la Botoșani în anul 1933 este **CONCERTUL DE GALĂ** susținut marți 31 ianuarie 1933, ora 9 seara, la *TEATRUL „EMINESCU”*, sub înaltul patronaj al D-lui. D. R. IOANIȚESCU, Ministrul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale și a D-lui. P. IRIMESCU, Prefectul județului Botoșani, ÎN FOLOSUL FONDULUI SANITAR – Spitalul Sf.-tul Spiridon din Botoșani, cu concursul SOPRANEI **ALEXANDRA FERARU**, de la *Opera Regală Română* și a TENORULUI **JEAN NICOLESCU-NICO**, de la *Opera din Lyon, Cicago și București*. La piano D-na. **DORA NICO**.¹⁹⁸

În ziua de 1 februarie 1933, la *Teatrul „Regina Maria”* din București, a fost sărbătorit Tony Bulandra, cu prilejul împlinirii a treizeci de ani de carieră în teatru.

Ansamblul Bulandra-Maximilian-Storin, în frunte cu Tony Bulandra, au reluat piesa de super succes **Marchizul de Priola**, sărbătoritul jucând rolul principal, rol simbolic de seducător la sfârșitul carierei. Printre alții, despre Tony Bulandra au vorbit Ion Marin Sadoveanu, din partea Direcției generale a teatrelor, criticul Emil D. Fagure, V. Maximilian din partea colectivului teatral și A. de Herz care a spus: „Copiat și imitat pînă și în debit, gesturi și îmbrăcăminte, nimeni nu a putut fi de o seamă cu originalul”.¹⁹⁹

I-au fost parteneri lui Tony Bulandra în această reprezentație de gală Al. Finți, în rolul lui Pierre Morain, V. Maximilian – Brabancon, G. Storin – Le Chesne, Ion Talianu – doctorul Savieres, Lucia Sturza-Bulandra – doamna de Valleroy, Elvira Petreanu – doamna Le Chesne, Nelly Sterian – doamna Savieres; în alte roluri – Fory Etterle, Ion Manta, V. Romano.²⁰⁰

Cu acest ansamblu Tony Bulandra a plecat în turneu, fiind sărbătorit în întreaga Românie Mare.

¹⁹⁷ *Ibidem*, Anul VII, Nr. 318, din 13 noiembrie 1932.

¹⁹⁸ D. J. A. N Botoșani, „*Colecția Documente*”, Mapa XXIII, Document Nr. 97.

¹⁹⁹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 91.

²⁰⁰ Ioan Massoff, „*Viața lui Tony Bulandra*”, pag. 268.

Turneul a ajuns și la Botoșani, gazeta locală „**Informatorul**” anunțându-și cititorii că „Duminică 5 martie a.c. are loc la *Teatrul „Eminescu”* reprezentarea marelui succes **MARCHIZUL DE PRIOLA** interpretat de sărbătoritul artist **TONY BULANDRA**.”²⁰¹

Sub titlul **SĂRBĂTORIREA LUI TONY BULANDRA** o altă gazetă locală, „**Săptămâna**”, consemnează evenimentul, pe larg, astfel:

„Aseară le-a fost dat botoșănenilor să participe la sărbătorirea unuia dintre cei mai străluciți slujitori ai teatrului românesc, Tony Bulandra care a împlinit trei decenii de carieră artistică.

Am arătat la vreme că un comitet de organizare a făcut toate pregătirile, pentru ca această manifestare de admirație pentru marele artist, să se desfășoare într'un cadru potrivit.

Reprezentăția **Marchizului de Priola**, în care Bulandra are cea mai desăvârșită creație, a atras la spectacol un public imens, printre cari se găseau toți fruntașii vieții intelectuale locale.

Când cortina a coborât peste sfârșitul celui de al doilea act, au ținut alocuțiuni: D. primar Ioan Iacovlov, care spune:

MAESTRE,

Îmi este hărăzit norocul ca, în numele Botoșanilor, să închin, cu prilejul împlinirii a 3 decenii de glorioasă activitate teatrală, câteva cuvinte emoționate, de slavă, prodigiosului temperament și incomparabilului artist, ce sânteți, Maestre.

În fundul acesta de lume, în care dăinuește încă patriahala atmosferă a vremilor apuse, D-zeu a aruncat, în inima oamenilor, nobila sămânță a dragostei pentru tot ce este artă și frumos.

Aici, în acest umil și răzleț târg, au cunoscut, multe celebrități artistice, fiorul suprem al satisfacțiunei, care pornește dela acea minunată comuniune sufletească, ce se statornicește între interpret și ascultători, când aceștia se ridică până la înălțimea înțelegerii geniului.

Botoșănenii care au fremătat sub vraja unui virtuos arcuș și au palpitat, transfigurați de emoție, în ritmul marilor creatori de temperamente, nu puteau să nu vă aprecieze, maestre, și să nu vă păstreze, un loc scump, în sufletul lor profund înțelegător și, mai profund încă, îndrăgostit de frumos.

Pentru botoșăneni, Tony Bulandra, a fost cea dintâi cunoaștere, un răsfățat.

²⁰¹ „*Informatorul*”, Anul VII, Nr. 334, din 5 martie 1933.

Și-i explicabil.

Cu acele resurse inepuizabile, care v'au îngăduit să atacați, totdeauna original și impresionant, cele mai variate roluri; cu acea tainică putere de analiză ce v'a dat puțință să umanizați personagiile până la o uimitoare verosimilitate; cu acea aristocratică prestanță fizică ce v'a secundat, atât de fericit, incomparabilul talent, și cu acea voce, fluidă și ademenitoare, ce a rostit, fascinant, cuvintele de dragoste, cum nimeni nu le-a mai rostit la noi, Dv., Maestre, i-ați cucerit pe toți, iar societatea vă va rămâne, pentru totdeauna recunoscătoare.

În Dv., bărbații au găsit realizate supremele attribute ale cavalerismului masculin, și v'au admirat, ca pe un strălucit exponent al lor. Câți, ascultându-vă, n'au simțit, în necăjita și imperfecta lor făptură, tresărind toate virtuțile masculine, și nu s'au ridicat, pentru o clipă, deasupra mediocrității lor?

Și tot în Dv., femeile, chiar cele mai frumoase, mai semețe și mai... rebele, au ghicit neînduplecatul destin dominator al bărbatului, care cucerește și supune. Acesta, este, poate secretul marei Dv. arte!

Îmbinarea unui neobicinuit talent, cu o princiară înfățișare fizică, ce pune în evidență tot ce are mai seducător și mai nobil, bărbatul, a creat din Dv., maestre, un exemplar unic în teatrul românesc, pe care istoria îl va păstra în galeria marilor ei artiști și creatori de superioare emoțiuni.

Vă mulțumim că n'ați ocolit Botoșanii, și, în numele tuturor botoșanilor ce vă iubesc, vă rog să primiți, alături de marea Dv. tovarășă, D-na. Lucia Sturza-Bulandra, omagiul nostru și admirația noastră bine meritată.

D. Ramiro Neculau, președintele Asociației Ziariștilor Botoșaneni spune:

La împlinirea a 30 de ani de prodigioasă carieră artistică, vrem și noi să-ți prezentăm omagiul botoșănean pe care l'ai câștigat pe uriașa cantitate de viață și emoție risipită la lumina iluzorie a rampei.

Sub impulsul unei perpetue înfrângeri și trăiri, te-ai ostenit fără să obosești, – te-ai risipit – adunând pentru noi peisagii de vis și izvoare de mângâiere.

Ca un Rodin al scenei ai creat zeci de statui pe care le-ai înviat cu duh din duhul tău, mulțumindu-te să ne vezi înțelegători ai frământărilor tale din care au ieșit eroii în care te-ai multiplicat.

Dar câți din cei cari te-au admirat ani de-arândul s'au gândit oare că teatrul, dincolo de strălucirea rampei și a decorurilor înseamnă muncă, răbdare și sacrificiu?

Coborător direct din aeropagul animatorilor teatrului românesc, Ion Ghica, Matei Millo, Alex. Davila, tu, artist, director și sprijin al teatrului românesc ai promovat literatura dramatică originală și ai împământit pe mării occidentali.

Analele teatrului tău sunt mărturii.

În strădaniile tale ai găsit o colaboratoare care ți-a împărțit munca și elanul și care face parte integrantă din triumful tău și din sărbătorirea ta de azi.

Omagiul de astă seară, suntem siguri, nu poate să aibă o trăire vizibilă, echivalentă cu grandioasa ta operă.

Vrem însă să-ți infiltrăm în suflet adevărul: participând, maestre, cu o sinceritate înecată în emoție la sărbătorirea ta, care este a ta, a iubitorilor de teatru și mai presus de toate, a teatrului românesc, te rugăm să primești aceste mici daruri, care am vrea să însemne pentru tine amintirea participărei botoșănenilor la sărbătorirea ta.

*I s'au înmânat apoi, ca daruri, un stylo, lucrat în aur pe care s'a gravat: **Lui Tony Bulandra din partea Botoșănenilor, 1933** și un album comemorativ, în piele neagră și argint, pe hârtie velină și cu motive de decorațiuni. Albumul cuprinde câteva rânduri omagiale, fiind semnat de admiratori localnici. D-nei. Lucia Sturza-Bulandra, i s'a oferit un splendid buchet de flori.*

Vădit mișcat, sărbătoritul a răspuns că manifestația dela Botoșani, va rămânea neștearsă în amintirea sa, mulțumind publicului pentru toată dragostea și înțelegerea cu care îl înconjoară.

A urmat apoi o masă intimă în foaerul de sus al teatrului, iar cu trenul de 1.20, trupa a plecat spre Piatra Neamț”.²⁰²

Rîndurile omagiale cu care începe albumul cu semnăturile admiratorilor botoșăneni ce l-au sărbătorit pe Tony Bulandra la 5 martie 1933 sunt următoarele:

30 ANI DE TEATRU AI LUI TONY BULANDRA

SĂRBĂTORIT LA BOTOȘANI 5 MARTIE 1933

Maestre între aleși,

²⁰² „Săptămâna”, Anul I, Nr. 17, de luni 6 martie 1933.

Cetățenii orașului Botoșani ar dori ca prin cuvintele sincere înșirate pe aceste foi de album să-ți exprime toată admirația și toată recunoștința pentru că la braț cu Thalia, ani în șir, le-ai oferit tot ce-ai creat mai frumos și mai simțit între pereții de mucava și la lumina înșelătoare a rampei.

30 de ani țe-ai chinuit aluatul sufletului dându-i formele cele mai bizare dar și cele mai plastice.

Rol după rol, piesă cu piesă, stagiune cu stagiune, grație muncii tale perseverente ai adăugat cununei talentului tău, încă o floare de recunoș-

tință, de admirație. În fața inepuizabilului talent cu care te-au dăruit zeii și pe care cu atâta dărnicie l'ai risipit ca să ne oferi nouă, clipe de desfătare artistică, ne dăm seama că vorbele sunt prea palide pentru a ne da posibilitatea să-ți întoarcem din suflet cel puțin o parte din ceia ce ne-ai dat.

Umili spectatori, glasul tău l'am așteptat nerăbdători și apariția ta ne-a încântat tot mai mult. Iată de ce, acum când suflet lângă suflet, ne-am adunat să te sărbătorim pentru 30 de ani de teatru, inima noastră ne este scăldată de o caldă emoție.

Tony Bulandra – interpretul desăvârșit și ideal de pe scenă, ai o ani-versare surprinzătoare.

Noroc că suntem convinși că sufletul tău, nu numai că va fi veșnic tânăr dar că el va aprinde încă multă vreme focul admirației ce ți-o prezentăm astăzi.²⁰³

În același număr din „**Săptămâna**” se mai face un anunț în care se arată că „pentru ca albumul (mult apreciat de d. Tony Bulandra) să poată fi iscălit de cât mai multă lume care să participe astfel la sărbătorire și în același timp pentru a se putea acoperi măcar în parte cheltuielile făcute cu procurarea acelor daruri, albumul a fost reținut încă în localitate pentru câteva zile.

Publicul botoșănean este rugat a-l semna la redacția „**Informatorul**”, Calea Națională 205 (depozitul de ziare Adler?)

Prin stăruința lui Ramiro Neculau, fondatorul și directorul gazetei săptămânale „**Informatorul**”, acest omagiu înscris în albumul sărbătorii lui **TONY BULANDRA** a fost semnat de mai multe sute de cetățeni botoșăneni de toate profesiunile și din toate categoriile sociale ale orașului.²⁰⁴

Un anunț teatral publicat de gazeta „**Știrea**”, Anul III, Nr. 114, din 12 martie 1933 le aducea la cunoștința botoșănenilor că „în curînd la „*Eminescu*”, **PARADA BUCUREȘTI** de N. Kirițescu și P. Andreescu, cea mai grandioasă revistă care s-a înscenat vreodată, cu **NATALIȚA PAVELESCU**, Mistinguetta României. Fast-Balet-Decoruri scilpitoare”.

Vorbind despre turneele actorilor străini în România, în stagiunea 1932–1933, Ioan Massoff afirmă că acestea au fost „mai puține, poate ca oricînd”, de fapt au fost doar două: trupa **English Players** cu **Pygmalio**

²⁰³ Aceste rînduri mi-au fost puse la dispoziție de către regretatul muzeograf *Ionel Bejenaru*, de la Muzeul Județean Botoșani.

²⁰⁴ *Ionel Bejenaru* – „Interviu luat botoșăneanului de origine *Eugen G. Neculau*”, în Anuarul Muzeului Județean Botoșani – „*Acta Moldaviae Septentrionalis*”, Anul VII – VIII, 2008–2009, Editura Quadrat, Botoșani, 2009, pag. 292.

on de G.B. Shaw și „o formație germană avînd în frunte pe reputatul actor **Fritz Kortner**, cunoscut din filme, care a reprezentat melodrama **Patriotul**, de Alfred Neumann, al cărui erou este țarul decrepit Pavel; compoziția lui Kortner – privirea speriată, terorizată; jocul de nuanțe a impresionat”.²⁰⁵

Fritz Kortner și formația sa au venit și au jucat această piesă și la Botoșani în ziua de marți, 21 martie 1933.

Cezar Retzeanu, cronicarul teatral al gazetei „**Informatorul**”, a fost la spectacol, a obținut fotografia cu semnătura autografă a marelui actor, datată 21.03.33, și sub titlul **Inscripții – PATRIOTUL** publică fotografia și următoarea cronică despre jocul lui Fritz Kortner în respectiva gazetă, Anul VII, Nr. 338, din 2 aprilie 1933: „Abia după ce Fritz Kortner a plecat din țară, am putut să ne dăm seama de relativitatea judecății omenești și în materie de artă.

Pentru că nici un artist internațional care a trecut prin România, în ultimii 10 ani, n-a suscitât atîtea păreri contradictorii și mai ales atîtea controverse critice.

Oricine își poate închipui ce înseamnă când despre un artist, în aceeași piesă, unii susțin că a fost genial, alții strigă sus și tare, că „tragedianul s’a coborât la o melodramă cu situații neverosimile și mai ales confuze”.

inscripții.
PATRIOTUL

Fritz Kortner
din „Informatorul”
21.3.33

Abia după ce Fritz Kortner a plecat din țară, am putut să ne dăm seama de relativitatea judecății omenești și în materie de artă.

Umila noastră părere n’are nici o importanță deosebită decât pentru aceia cari sunt convinși că: arta n’are patrie, n’are limbă, n’are nimic național, decât acea originalitate, acea compoziție intrinsecă, acel **unicum specificum**, care se insinuează în sufletele noastre, care transformă mijloacele de expresie, auditive sau vizuale ale artistului, în vibrație interioară, în descătușare din visurile noastre subconștiente, ideale, estetice.

Patriotul lui Alfred Neumann, pe care l-a interpretat actorul de strălucite performanțe scenice, **Leudesdorf**, a fost, contrar numelui, simbolul celui mai cald internaționalism și tot odată, o încercare de reabilitare a noțiunii, atât de compromise, de patriotism.

Pavel I, țarul tuturor Rusiilor, care a terorizat mulțimile dintre Nistru și Urali, între anii

²⁰⁵ Ioan Massoff, „Teatrul Românesc”, Vol. VII, pag. 102-103.

1796–1801 a căzut ucis de un complot organizat de către însuși prim-ministrul său, fiindcă ministrul vedea în țară, un despot care n’ar fi vrut ca patria să se regenereze, n’ar fi vrut ca poporul să se deștepte și să se țină în pas gigantic, cu apusul, pe drumul civilizației.

În complot a intrat și mareșalul palatului și a fost atras însuși țar-reviciul.

Un soldat credincios al prim-ministrului complotist îl trimite pe lumea cealaltă pe Pavel I.

Dar complotistul nu mai putea supraviețui expierii aceluia care până mai eri îi fusese tată și Dumnezeu.

Îl roagă pe soldatul ucigaș pentru țară (ca toți soldații!) să-l ucidă și pe el, iar soldatul, suflet simplu dar tot atât de convins și el că viața lui nu mai are nici un rost, după ce și-a dărâmat idolul, s’a sinucis. Ideea a triumfat: niciodată un individ, fie el țar sau simplu cazac, nu poate fi și nu trebuie să se considere mai presus decât sufletul colectiv al însetaților de dreptate; fiecare individ trebuie să fie gata oricând nu pentru un ideal izolat, nu pentru ambițiile câtorva nătărăi înnebuniți după bogăție și onoruri, ci pentru a contribui, cu cel din urmă sacrificiu, cu prețul sângelui, la ridicarea din mocirlă a celor ce vin, în hoarde, după el.

Fritz Kortner, în rolul țarului Pavel I, ambițios și ros de mândrie, degenerat congenital și totuși conștient, reprezentantul aristocrației conservatoare până la anchiloză, a fost grandios.

Sufletul acela zbuciumat și poate nefericit, omul acela plin de vanitate, se târâia în genunchi în fața sfetnicilor săi, cerând îndurare, și încă o clipă de viață.

Expresiile acelea, glasurile lui Kortner, accentele și trecerile de la o stare la alta, neîncrederea, spaima, îndoiala, speranța, insinuarea, porunca, dragostea, ura, dozate și oferite, aruncate și disprețuite, iată gama onirică, după care a cântat Fritz Kortner, în rolul țarului Pavel I. Și dacă cineva își poate închipui că jocul acesta e ușor, apoi...”

Cezar Retzeanu

În același număr al „*Informatorului*” din 2 aprilie 1933 mai sunt publicate două anunțuri:

A) „În seara zilei de marți, 4 aprilie a.c. va avea loc în sala *Teatrului „Eminescu*” o reprezentație teatrală cu piesa *Dezertorul*, de Mihail Sorbul, jucată de secția culturală a *Societății Meseriașilor „Izbînda*” sub patronajul D-lui. Colonel Gh. Pîrvulescu, comandantul Reg. 8 Roșiori, și cu concursul micului Corneliu Gheorghiu.

Înștiințăm pe această cale pe toți membrii și prietenii și rugăm a lua parte la reprezentatie în număr cât mai mare.

Comitetul"

C) „Vineri 7 aprilie, la *Teatrul „Eminescu”* are loc concertul organizat de *Societatea Sportivă „Dragoș Vodă”* Botoșani. Vor concerta cunoscuții și apreciații artiști Dl. C. Bobescu (vioară) și Dl. Paul Jelescu (pian).

Ioan Massoff, vorbind despre *Teatrul Național din Iași*, arată că la sfârșitul stagiunii 1932-1933, venit pe la începutul lunii mai, unii artiști ai acestui teatru „au mai dat o serie de spectacole prin târguri moldovene”.²⁰⁶

Într-un dosar din arhiva teatrului sunt menționați și artiștii care au întreprins acest turneu și anume: C. Sava, Gh. Popovici, C. Protopopescu, Florica Bulgaru, Elena Foca, Nicolae Veniaș, C. Glosariu, I. Matache, Valeria Pascu, Adrian Pascu, Maria Pascu, Ilie Doroșcanu ș.a., dar și târgurile din Moldova și data în care era programat să se joace în respectivul târg. În Botoșani era programat să se dea spectacol în 28 mai și 30 iunie 1933.²⁰⁷

Nu avem informații ce piese s-au jucat în 28 mai 1933, dar știm că „Trupa *Teatrului Național din Iași* a jucat vineri, 30 iunie, ora 9 seara, în sala *Teatrului „Eminescu”*, marele succes **DOCTORUL CROITOR**.”²⁰⁸

În primăvara lui 1933 Constantin Tănase pune în repetiție revista **CĂRĂBUȘUL CÂNTĂ** de N. Kirițescu, N. Vlădoianu și N. Constantinescu. Din trupă fac parte: Sili Vasiliu, Lizica Petrescu, Mia Steriade, Lulu Savu, Lisette Vereea, Virginica Popescu, Rica și Mioara Martinescu, Ion Talianu, Aurel Munteanu, George Gronner, Fory Etterle ș.a. Maestru de balet este Siomin, iar prima balerină, Annie Siomin. Orchestra este condusă de Ion Vasilescu și Gherase Dendrino. Deși vremea a fost dușmănoasă teatrelor sub cerul liber, totuși revista **CĂRĂBUȘUL CÂNTĂ**, măcar la premieră, a avut un mare succes datorită în special lui Tănase, căci când acesta, cu intonații și gesturi greu de imitat, se întreabă: „**Domnilor cu Skoda ce-i?**”, publicul ovaționează.²⁰⁹

Publicul se întreabă și el, odată cu Tănase și, nu pentru prima oară, reprezentațiile Cărbușului se transformă în adevărate întruniri populare. Să nu uităm că în 17 ianuarie 1933 se aplică o nouă reducere a

²⁰⁶ Ioan Massoff, *„Teatrul Românesc”*, Vol VII, pag. 109.

²⁰⁷ D.J.A.N. Iași, *Fond „Teatrul Național Iași”*, dosar 3 /1933, f. 2-3.

²⁰⁸ „*Clopotul*”, Anul I, Nr. 1, din 30 iunie 1933.

²⁰⁹ În luna martie 1933 se dezvăluie public o afacere privind contractarea unor comenzi de armament și muniții în condiții total dezavantajoase României, afacere dublată de acțiuni de spionaj („*Afacerea Skoda*”) în care au fost implicați numeroși oameni politici români.

salariilor și a pensiilor cu 10-12,5% (a treia „curbă de sacrificiu”), că la 28 ianuarie noul guvern al României semnează **„Acordul de la Geneva”** care asigura capitaliștilor străini împrumuturile contractate de guvernanți prin reducerea salariilor, concedierea a 30% dintre muncitori și funcționari, sporirea impozitelor etc.

Un cuplet, de o factură cu totul nouă și spus cum numai Tănase știa să-l spună, cu participarea publicului, este **„Nu te lăsa!”**:

*Mă, eu vă spui la fiecare:
Tutun, răbdare și răbdare!
Că criza cât o să mai ție?
Nu poat să ție-o veșnicie!
O să ție pînă crapi
Și pe urmă o să scapi...
Deci asta e deviza mea:
Nu te lăsa! Nu te lăsa!*

*Mă, eu sunt de-acord cu tine
C’ășa cum e, nu e prea bine
Că părăluțe’s cam puține
Impozitele lanț se ține
Că curba-ți ia, pardon, cînd vine
Chiar și ismana de pe tine
Iar tu mă, chiar fără de ea...
Nu te lăsa! Nu te lăsa!*

*Cînd văd fete de tot felul
Cum le saltă mijlocelul
Sar în sus ca un resort
Neică, nu mă las nici mort.
Fiindc’am să-ți mai spui ceva:
Dac’o lași... te lasă ea
Deci, vous comprenez, n’es-ce pas?
Nu te lăsa! Nu te lăsa!*

*Dacă te doare-o leacă burta
Sau ai făcut la deget scurta
Chemi iute-un doctor d’ăia culți
Cu dînsul ca să te consulți
Dar de-ți propune vre-o trăsnaie
Măcar o unghie să-ți taie...*

*Mă, dacă ții la pielea ta...
Nu te lăsa! Nu te lăsa!*

*Iubești o fată. Mă, iubește-o!
Întoarce-o, pup-o, învârtește-o!
Și fă cu dânsa tot ce-i vrea
Halal să-ți fie! Treaba ta!
Dar de te ia vre-o nebunie
Și-ajungi cu ea la primărie
Mă, când o fi ca să spui da...
Nu te lăsa! Nu te lăsa!*

*Mă, un bărbat ce-i înșurat
Acesta-i un lucru garantat
Înseamnă un bărbat exclus
Și totodată-un bou în plus
Și deci – s-o spunem între noi
Suntem aici atâția boi –
Care-i burlac halal de el!
Nu te lăsa! Rămâi vițel!*

*Cu dama, mă să fii bărbat
Când îi vorbești ei... de sub pat
Tu pe voința ta s-apeși
Ea zice ieși, tu să nu ieși!
Nu că ți-e frică, asta nu
Să ieși atuncea când vrei tu...
Adică... după ce-o pleca...
Nu te lăsa! Nu te lăsa!*

*Uite Titulescu – amice
Acesta om! Nu ai ce zice
Unii zice că e spân
Alții că-i mascul român
Eu văd că'n Geneva, frate,
El le-a regulat pe toate
Bravo lui! Toujours comme.ca!
Nu te lăsa! Nu te lăsa!"*

Despre spectacolul cu această revistă, Tudor Teodorescu-Braniște scria: „În fruntea interpretării stă netăgăduit d. C. Tănase. Cu verva lui

neostenită, cu arta inimitabilă, cu experiența atîtor izbînzi și cu simpatia largă de care se bucură în public, d. Tănase a fost rînd pe rînd: șef de orchestră, politician demagog, Nerone etc., schimbînd, cu o uluitoare fan-tezie comică, măști și costume, ca să rămînă mereu același actor de mare succes”.²¹⁰

Dar cum ploile aproape n-au conținut toată vara „Cărăbușul” își închide stagiunea mai devreme ca de obicei și pleacă în turneu prin țară, ajungînd și la Botoșani. Anunțul sosirii sale aici, publicat de gazeta „**Știrea**”, le aducea la cunoștință botoșănenilor că „Marele turneu al *Companiei „Cărăbuș”* în frunte cu marele comic **C. TĂNASE** va da o singură reprezentație în seara de Miercuri 27 septembrie corent în sala „*Eminescu*” cu formidabilul succes bucureștean **Cărăbușul cântă**”.²¹¹ Anunțul – afiș conține și un portret caricaturizat al marelui C. Tănase. Desigur și botoșănenii l-au ovaționat pe inegalabilul artist cînd acesta i-a întrebant **Domnilor, cu Skoda ce-i?** sau cînd a spus cupletul **Nu te lăsa**.

Pentru ziua de joi 5 octombrie 1933, locuitorii din Botoșani erau înștiințați că „în localitate va sosi turneul marelui artist Romald Bulfinski, societar de onoare al *Teatrului Național*, cu actualul succes **SAMSON**, celebra piesă în 4 acte de Henry Bernștein. Conducerea turneului Dl. Lică Teodorescu”. Anunțul publicat în gazeta „**Clopotul**”, Anul I, Nr. 14, de vineri 29 septembrie 1933, este însoțit de o schiță de portret a actorului.

Piesa se reluase cu succes la *Teatrul Național București*, imediat după deschiderea stagiunii, la 15 septembrie 1933, în regia lui Victor Bumbești, Romald Bulfinski avînd ca parteneră de joc pe Aura Buzescu.²¹²

Un alt spectacol de revistă au vizionat botoșănenii sîmbătă 14 octombrie 1933, cînd a sosit în localitate turneul umoristului Ion Pribeagu cu revista în limba idiș **GHETTO LAHT** sub direcțiunea lui Samuel Sandu.²¹³ Această revistă se jucase în vara anului respectiv la București, la *Teatrul Nou* din Calea Văcărești, sub conducerea muzicală a lui H. Schwarzmman.²¹⁴

În același număr al gazetei „**Clopotul**”, dar și în numărul următor al acesteia, 17 din 20 octombrie 1933, este publicată reclama care anunța că „marți 24 octombrie sosește în localitate turneul Tony Bulandra cu formidabilul succes **APAȘUL X**, comedie în 4 acte de Georges Berr și Louis Verneuil, tradusă de D-l. Ionel Țăranu”. Reclama este însoțită de

²¹⁰ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 300-303.

²¹¹ „Știrea”, Anul III, Nr. 150, din 24 septembrie 1933.

²¹² Ioan Massoff, „Teatrul Românesc”, Vol. VII, pag. 126.

²¹³ „Clopotul”, Anul I, Nr. 16, din 13 octombrie 1933.

²¹⁴ Ioan Massoff, „Teatrul Românesc”, Vol. VII, pag. 104.

schițele de portret ale artiștilor TONY BULANDRA, MARIA MOHOR și IONEL ȚĂRANU (3 schițe într-o singură imagine – n.a.)

Apasul X a fost ultima premieră a Companiei Bulandra-Maximilian-Storin din stagiunea 1932–1933 care s-a jucat la 20 mai la *Teatrul „Regina Maria”* și care obținând succes, a fost reluată și în stagiunea următoare 1933–1934, în luna septembrie 1933,²¹⁵ după care Tony Bulandra vine în turneu și la Botoșani.

Reprezentările de revistă fiind foarte mult apreciate și de botoșăneni, o altă vestită trupă de asemenea spectacole din București este anunțată că va sosi la Botoșani: „Marele turneu al COMPANIEI de reviste **„Alhambra”**, sub direcția D-lor. N. Vlădoianu și N. Constantinescu „sosește marți 14 noiembrie în localitate și va juca la *TEATRUL „EMINESCU”* admirabila revistă **ALHAMBRA IUBEȘTE**. Montare senzațională”.²¹⁶

În două numere consecutive gazeta botoșăneană **„Clopotul”**, Anul I, Nr. 21 și Nr. 22 din 17 și, respectiv, 24 noiembrie 1933 publică anunțul-reclamă că:

Joi 23 Noembrie
sosește în localitate, turneul marei artiste:

MARIA FILOTTI

și va da o singură reprezentație
la *TEATRUL „EMINESCU”* cu

REGINA ANGLIEI

piesă în 5 acte și 10 tablouri
de Ferdinand Brukner.

ANSAMBLU 40 PERSOANE

Decoruri – Mare bogăție de costume –
Cor – Orgă – Figurație.

Direcția de scenă: **SOARE Z. SOARE**

Din păcate, botoșănenii s-au dus la acest spectacol cu un sac prea mare la un pom foarte lăudat, căci, de data aceasta, ansamblul *Teatrului Național București*, în frunte cu Maria Filotti, i-a dezamăgit profund, fapt ce a atras următoarea critică severă în gazeta locală **„Informatorul”**:

„Cronica teatrală

Elisabeta, regina Angliei, la Botoșani

²¹⁵ Ioan Massoff, *„Viața lui Tony Bulandra”*, pag. 272 și 278.

²¹⁶ *„Clopotul”*, Anul I, Nr. 19, din 3 noiembrie 1933. Anunțul este repetat întocmai și în numărul următor, 20 din 10 noiembrie 1933.

Un numeros public, indus în eroare de afișele promițătoare și de trecuta faimă a d-nei. Maria Filotti, a fost, joi seara, victima unei strașnice păcăleli.

Piesa „**Elisabeta regina Angliei**”, stupidă. Afișele anunțau o montare fastuoasă, costând două milioane. Nimic! Câteva cârpe vechi, niște costume rufoase, cari, probabil au servit cu zeci de ani în urmă reprezentarea unor piese istorice și mobilierul degradat al *Teatrului „Eminescu”*, arhicunoscut prin aceia că ne desgustă, aproape la toate reprezentațiile de teatru, erau tot ce am văzut. Niște sinistre schelălăituri și un hârâit (din nu știu ce) închipuiau **corul** și **orga** (anunțate pompos pe afișe). Curată bătaie de joc!

Nimic bun nu se poate spune despre ansamblu, iar despre Maria Filotti, doar atât: e tare bătrână, sărmana... O retragere la odihnăse impune de la sine. A fost, a fost dar... s’a isprăvit. E atât de obosită!

Interim²¹⁷

În același număr „**Informatorul**” își anunța cititorii că „marți 28 noiembrie 1933 la Teatrul „Eminescu” se va juca amuzanta comedie **Micul Veber**, de Arnold și Bach cu Annie Capustin și Mișu Fotino.

Această piesă a fost jucată la București, în stagiunea de vară 1933, la Marconi (pe Calea Griviței) unde Sică Alexandrescu, în asociație cu Costică Toneanu au creat un vad de teatru, formația cuprinzând, pe lângă Mișu Fotino și Annie Capustin, pe Ion Morțun, Grigore Vasiliu (viitorul Birlic), Ionel Țăranu, Coco Demetrescu, Renée Annie, Didi Teodorescu, Cella Marion.²¹⁸ După încheierea stagiunii de vară formația a întreprins și un turneu, ajungând și la Botoșani, în 28 noiembrie 1933.

Ultima informație disponibilă privind spectacolele teatrale ce au avut loc la Botoșani în anul 1933 este aceea că „La sala „Silberman”, trupa de operetă și dramă în frunte cu celebra subretă Jenny Zeltzer și I. Iacubovici va juca sîmbătă, 23 decembrie 1933, premiera **Duvăd’s Fidale**, luni, 25 decembrie, **Dle Hipe Naht**, și marți, 26 decembrie, **Ce trebuie să știe o fată**”.²¹⁹

*

* *

Prima reprezentație teatrală a anului 1934 la Botoșani s-a desfăș-

²¹⁷ „*Informatorul*”, Anul VIII, Nr. 372, din 26 noiembrie 1933.

²¹⁸ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol VII, pag. 103-104.

²¹⁹ „*Știrea*”, Anul IV, Nr. 164, din 23 decembrie 1933.

șurat chiar pe ziua de 1 ianuarie și considerăm că a avut și un succes deosebit, avînd în vedere actorii și piesa pe care au jucat-o, popularizați de următorul afiș-reclamă:

TEATRUL EMINESCU

Luni 1 Ianuarie 1934

sosește în localitate

TURNEUL GEORGE VRACA

cu marea comedie a dragostei

SEX – APPEAL

(Dușmanca)

8 tablouri de A.P. Antonie,

traducere de G. Cristobald

Formidabilul succes al Teatrului

„Ventura”, în frunte cu: Maria Mohor,

L. Dumbravă, R. Presano, George Vraca,

Ion Manu, Victor Ion Popa, P. Nove,

I. Dragomirescu etc.

Biletele la casa teatrului²²⁰

Trupa israelită care a jucat la Botoșani întregul an 1933, au continuat să joace și în anul 1934, aproape în fiecare zi. Astfel, următorul anunț publicat de gazeta „**Informatorul**”, Anul VIII, Nr. 379, din 7 ianuarie (duminică – n.a.) 1934, le aducea la cunoștință botoșănenilor că „*Trupa israelită „Etinger”, în frunte cu celebrii artiști Jeny Zeltzer și Iacob Iacobovici, joacă sîmbătă seară (6 ianuarie – n.a.) la Teatrul „Lux”, frumoasa piesă muzicală **Omul de prisos**, iar duminică seara marele succes **Viața unei femei**. Orchestra „Macaby”. Prețuri populare*”.

Peste o săptămînă o altă gazetă botoșăneană „**Știrea**”, anunța că trupa israelită sub direcțiunea „Etinger”, în frunte cu aceiași celebri artiști continuă seria de spectacole în sala „Zilberman”. Vineri 12 ianuarie „se va juca frumoasa operetă în 3 acte **Gehapt den taten**. Sîmbătă, 13 ianuarie, se va juca **Argentinier Vater**, iar duminică, 14 ianuarie, se va juca formidabila revistă de senzație **Hamisuser** care va provoca hohote de rîs... Vineri, 19 ianuarie 1934, va avea loc o mare reprezentație de

²²⁰ „*Clopotul*”, Anul II, Nr. 27, din 1 ianuarie 1934.

gală în onoarea simpaticului artist Iacob Iacobovici”.²²¹

Atît „**Informatorul**”, din 7 ianuarie și 14 ianuarie, cît și „**Știrea**”, din 13 ianuarie, au publicat, cu mici diferențe și precizări, anunțuri că marți, 16 ianuarie, se va juca, la *Teatrul „Eminescu”*, drama **SĂRUTUL ÎN FAȚA OGLINZII** de Fodor Laszlo, cu TONY BULANDRA, G. STORIN, IONEL ȚĂRANU etc. Deoarece piesa s-a jucat cu nemaipomenit succes la București, redacțiile respectivelor gazete scontau și la Botoșani pe un triumf asemănător, biletele de spectacol fiind aproape epuizate.

Vineri, 19 ianuarie 1934, la ora 9 seara, la *Sala „Zilberman”* a avut loc o grandioasă reprezentație a trupei israelite „Etinger” în onoarea excelentului artist Iacob Iacobovici, cu piesa **IEIKL POTCOVARUL**, comedie în 3 acte, de Pinski. Sîmbătă, 20 ianuarie, s-a jucat **WER DERF a WEIB**, iar duminică 21 ianuarie, formidabila revistă **ȘOLĂȘIDES** care „va stîrni hohote de rîs”.²²²

„**Informatorul**”, Anul VIII, Nr. 383, din 4 februarie 1934, publică următoarele 4 anunțuri de reprezentații teatrale și revistă:

A) „La „*Lux*” trupa israelită joacă sîmbătă 3 februarie, ora 10 seara, **Pres von Liebe**, duminică seara **Băiatul tatii**”.

B) „Vineri 9 februarie reprezentație de gală (a aceleiași trupe – n.a.), în onoarea iubitului artist BORIS LIDIN”.

C) „Sîmbătă 17 februarie, ora 9 seara, în sala „*Eminescu*” se va reprezenta de către *Organizația Poale Sion*, din localitate, cu concursul secției dramatice a *Organizației din Suceava*, piesa în 4 acte **ZU SPET** de M. Richter, care a fost jucată cu mare succes în Kleinkunsthühne din Viena de marele tragedian Dr. Paul Baratoff”.

D) „În curînd marele turneu al *Teatrului „Cărbuș”* în frunte cu marele C. Tănase cu revista **TĂNASE-NAPOLEON**”.

În următorul număr, 384, din 11 februarie, aceeași gazetă „**Informatorul**” mai adaugă niște anunțuri:

A) „La „*Lux*” trupa israelită în frunte cu Jeny Zelțer și Iacob Iacobovici joacă sîmbătă 10 februarie piesa **Tigrul**. Duminică 11, după cereerea generală, pentru a doua oară, marele succes **Prețul dragostei**. Vi-

²²¹ „*Știrea*”, Anul IV, Nr. 167, din 13 ianuarie 1934.

²²² *Ibidem*, Anul IV, Nr. 168, din 20 ianuarie 1934.

neri 16 va avea loc beneficiul simpaticului artist Grünspan. Se va juca ***Cîntărețul tristeței sale***, care s-a jucat de 300 de ori fără întrerupere la București, în frunte cu celebrul artist Bulow”.

B) „La 24 februarie, la „*Eminescu*”, *Compania „Cărbuș”*, în frunte cu C. Tănase. Se va juca ***TĂNASE-NAPOLEON*** super – revistă în 2 acte și 36 tablouri de N. Kirițescu”.

Constantin TĂNASE

La rîndul său „***Știrea***” publică și ea informația că „Celebra operă a marelui scriitor Osip Dimov ***Cîntărețul tristeței sale*** care a reputat cele mai fantastice succese în țară și străinătate, va fi reprezentată cu decoruri speciale de ansamblul trupei „Etinger” în seara de vineri 16 februarie 1934 în sala Zilberman, în beneficiul mult apreciatului artist Paul Grünspan”.²²³

Sîmbătă seara 17 februarie 1934, la „*Lux*” trupa israelită „Etinger” a reprezentat, pentru a doua oară după cererea generală a botoșănenilor, ***Cîntărețul tristeței sale***, iar pentru vineri, 23 februarie, aceeași trupă își programase o reprezentație de gală cu piesa ***URIEL ACOSTA***, în onoarea „răsfățatei artiste **Jenni Zeltzer**”.²²⁴

²²³ „*Știrea*”, Anul IV, Nr. 171, din 10 februarie 1934.

²²⁴ „*Informatorul*”, Anul VIII, Nr. 385, din 18 februarie 1934.

Aceste știri sunt completate, în același număr din „**Informatorul**”, de anunțul-reclămă, în reluare, despre *Compania „Cărăbuș”*, care va da la Botoșani o singură reprezentație cu revista **TĂNASE-NAPOLEON**, în data de 24 februarie 1934, anunț însoțit de fotografia lui Constantin Tănase.

În numărul următor al „**Informatorului**”, 386, de duminică 25 februarie, botoșănenii erau înștiințați că „La „*Lux*” trupa israelită joacă astă-seară, sîmbătă, tragedia în 5 acte **Uriel Acosta**, de Carl Gutzcov. În rolul titular Dl. Iacobovici”. (Deci, cu o seară înainte, spectacolul cu aceleași piesă jucată în onoarea artistei Jenni Zeltzer a reperat succes – n.a.).

Mîine, duminică seara, **Bețiva**, piesă în 3 acte. În rolul titular D-na. Jenni Zeltzer.

În pagina a II-a a acestui număr „**Informatorul**” plasează, într-un chenar, anunțul: **ASTĂ SEARĂ, LA „EMINESCU”, TĂNASE-NAPOLEON REVISTĂ ÎN 2 ACTE ȘI 36 DE TABLOURI**.

De fapt revista s-a numit **Napoleon-Tănase** și nu **Tănase-Napoleon**, dar acest lucru are mai puțină importanță. Mai important era faptul că din ianuarie 1934, odată cu instaurarea stării de asediu, revistele de actualitate au fost supuse la o dublă cenzură: a Direcției generale a teatrelor și a Corpului II de Armată, aceasta din urmă mai severă și mai aspră cu ceea ce se intenționa a se rosti în aceste texte de revistă.

„Renunțînd, deocamdată, la marile montări, aceasta și din cauza lipsei unei săli potrivite, **Cărăbușul** și-a găsit loc în sala **Rio**, un cinematograf înzestrat cu scenă, pe Calea Victoriei. S-au reprezentat acolo revistele într-un act **La noi la Rio, Rio Candidează, Rio, la mulți ani!, Rio cabaret, Rio se amuză și Napoleon-Tănase...** În frunte cu Tănase, ansamblul cuprindea pe Lizica Petrescu, Lulu Savu, Lisette Vereea, Mia Steriade, Marioara Glodariu, Rica Martinescu, Al. Giugaru, Nae Roman, Ștefan Glodariu, I. Dinescu, Gherase Dendrino – dirijorul și compozitorul celor mai multe cîntece, Floria Capsali – coregraful baletelor”.²²⁵

Acesta a fost ansamblul care, în frunte cu Tănase, a susținut și la Botoșani spectacolul cu revista **NAPOLEON-TĂNASE** din 24 februarie 1934.

Pentru sîmbătă, 3 martie, la *Teatrul „Eminescu”* a fost programat turneul marelui comedian V. Maximilian și s-a jucat piesa **SLUJBAȘ LA STAT**, comedie în 3 acte, de W. Lihtenberg, în frunte cu Ionel Țăranu.²²⁶

Duminică, 11 martie 1934, a venit în turneu la Botoșani *Teatrul*

²²⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol VII, pag. 150-151.

²²⁶ „*Informatorul*”, Anul VIII, Nr. 387, din 4 martie 1934.

Național București, în frunte cu N. Bălțățeanu și a reprezentat la *Teatrul „Eminescu”* **GAITELE**, comedie în 3 acte, de Al. Chirițescu.²²⁷ Jucată în premieră la București, cu un foarte mare succes, în ultima parte a stagiunii 1932-1933 și reluată și în stagiunea 1933-1934, în ea au mai jucat: Sonia Cluceru, Aura Buzescu, Al. Ghibericon ș.a.

„Rezistînd anilor, **GAITELE**, o capodoperă, aparține fondului de aur al dramaturgiei românești”.²²⁸

În numărul următor, 389, din 18 martie 1934, **„Informatorul”** le aducea la cunoștință botoșănenilor că „La „*Lux*” trupa israelită dă ultimele reprezentațiuni. Astă seară, sîmbătă, după cererea generală, pentru a doua oară **Moșke Hazer**. Mîine, duminică, **Die Zwei Mișiguim**”.

Un articol tendențios, de fapt un atac neîndreptățit la adresa primarului de Botoșani, publică **„Informatorul”**, Anul VIII, Nr. 392, din 8 aprilie 1934, sub titlul **„Ce se petrece la Primăria Botoșani”**. Vorbind despre activitatea edilitară din oraș, despre lipsa de fonduri etc. în articol se spune: „Și în sfîrșit, dacă îți crapă măseaua după o para, unde poți găsi explicațiunea prodigialității de care a făcut dovadă actualul primar atunci cînd a cumpărat de cîteva mii de lei bilete la o reprezentație a unei oareșicare trupe de teatru sau cînd a iertat de orice plată pentru sala *Teatrului „Eminescu”* marea înjghebare de superioară artă națională (!) trupa de reviste „*Tănase*”, care a plecat cu mai bine de 50.000 lei, beneficiu net, încasat de la botoșăneni.

Și, culmea omagiului grijului pentru plăpîndeile hoituri exhibiționiste, Primăria – recte șeful autorității – trimite în seara spectacolului „*Tănase*” cantitatea de 3.000 kg lemne, spre a se încălzi teatrul concesi-onat”.

Din păcate, autorul anonim al acestui articol nu numește acea „oareșicare trupă de teatru” de la care primarul a cumpărat bilete cu bani din bugetul primăriei, așa încît nu ne putem exprima o părere obiectivă. Dar să ironizezi Compania de revistă **„Cărăbuș”** și chiar s-o jignești făcînd-o trupă de „hoituri exhibiționiste” arată destul de clar incompetența autorului anonim în ce privește arta teatrală și ne miră că respectiva gazetă a acceptat să publice un astfel de articol. Ne-a bucurat în schimb altceva. Fără să vrea – gura păcătosului adevăr grăiește, zice proverbul – autorul anonim, făcînd precizarea că trupa „*Tănase*” a plecat cu un beneficiu net de mai bine de 50.000 lei, înseamnă că sala *Teatrului „Eminescu”*, la respectivul spectacol de revistă, (în mod sigur este

²²⁷ *Ibidem*, Anul VIII, Nr. 388. din 11 martie 1934.

²²⁸ Ioan Massoff, *„Teatrul Românesc”*, Vol. VII, pag. 83.

vorba de **NAPOLEON-TĂNASE**, din 24 februarie 1934) a fost arhiplină de botoșăneni.

În seara zilei de 22 aprilie 1934, la Botoșani a sosit turneul *Teatrului Național* din București care a dat o singură reprezentație cu frumoasa piesă **IUDA** de Ion Luca și G. Ciprian. În rolurile principale G. Ciprian, Marietta Rareș și Marietta Sadova.²²⁹

În piesă „autorii încearcă o reabilitare a personajului biblic: după ce cu un gest de revoltă aruncă arhiereului banii vînzării, mărturisind că a vîndut sînge nevinovat, muștrat de conștiință, el se spînzură”.²³⁰

La rubrica **Teatrale** gazeta „**Clopotul**”, Anul II, Nr. 32, de vineri 27 aprilie 1934, îi anunța pe botoșăneni că „marele turneu oficial al *Teatrului „Ventura”*, din București, în frunte cu artiștii Dida Solomon-Callimachi și George Vraca, va da o reprezentație, duminică 6 mai, la *Teatrul „Eminescu”*, ora 9 seara, cu formidabilul succes **ÎNGERUL**, piesă în 3 acte, de Laurențiu Lengel, jucată de 80 de ori în capitală”.

Aceeași știre publică și gazeta „**Reformatorul**”, Anul I, Nr. 2, din 29 aprilie 1934, dar, mai bine informată, aceasta precizează că piesa **ÎNGERUL** este o dramă în 4 acte creată de Melchior (și nu Laurențiu – n.a.) Lengyel după romanul **Amantul D-nei. Chaterley**, de Lawrence.

În numărul următor, 33 din 4 mai, „**Clopotul**” reia știrea, corectînd numele autorului piesei, Melchior Lengyel, adăugînd și un portret al actriței Dida Solomon-Callimachi și precizînd că direcția de scenă a spectacolului îi aparține lui Soare Z. Soare și regia lui I. Georgescu.

În preziua spectacolului și gazeta „**Știrea**”²³¹ își anunța cititorii despre „turneul oficial al *Teatrului „Ventura”* care reprezintă la „Eminescu”, duminică 6 mai 1934, marele succes **ÎNGERUL**, jucat de 80 de ori în capitală” și precizînd că distribuția de la Botoșani este aceeași de la premieră.

Premiera s-a jucat la București în prima parte a stagiunii 1933-1934, a avut succes, tema piesei fiind emanciparea sexuală a femeii, din ansamblu mai făcînd parte Marietta Anca, V. Valentineanu, Tantzî Cocea, Silvia Fulda, Dina Mihalcea, Flory Cărbuneanu, Irina Negrescu.²³²

În două numere consecutive gazeta „**Clopotul**”, la rubrica **TEATRALE**, făcea cunoscută că:

²²⁹ „**Clopotul**”, Anul II, Nr. 31, din 20 aprilie 1934.

²³⁰ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 136.

²³¹ „**Știrea**”, Anul IV, Nr. 183, din 5 mai 1934.

²³² Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 142.

Vineri 11 Mai în Botoșani
TURNUL OFICIAL AL
Operei Române din București

– cu –

CĂSĂTORIA SECRETĂ

OPERA ÎN 4 ACTE

de DOMENICO CIMAROZA

Interpreții principali:

MARELE CÎNTĂREȚ

G. NICULESCU-BASU

– ȘI –

MARIA SNEJNYA

Începutul la ora nouă seara²³³

Mai pe scurt evenimentul este anunțat și de gazeta „*Știrea*”, Anul IV, Nr. 184, din 12 mai 1934.

La 21 Mai 1934, Constantin Ramadan și Miluță Gheorghiu, artiști protagoniști și societari ai *Teatrului Național din Iași* solicită directorului acestei instituții să le dea autorizație pentru a juca în orașele Vaslui, Roman, Botoșani și Dorohoi comedia *Sântem chit*. Directorul Emil Serghie aprobă cu condiția de a se preciza zilele de spectacol și de a nu se pune pe afiș că e un spectacol oficial al *Teatrului Național Iași*.²³⁴ Pe cerere s-a adăugat că la Botoșani vor juca duminică 3 iunie, matineu și seara.

Și astfel, „*Știrea*”, Anul IV, Nr. 188, din 1 iunie 1934, le aducea la cunoștință botoșănenilor că „duminică 3 iunie turneul *Teatrului Național din Iași* reprezintă la „*Eminescu*” superba comedie de mare succes *SUNTEM CHIT*. În fruntea interpretării C. Ramadan și Miluță Gheorghiu”.

Precizăm că *Suntem chit*, comedie de Clement Vautel și *Cafeaua cea mică*, de Tristan Bernard, în regia lui Ion Sava, au fost jucate de ansamblul Naționalului Ieșean în partea a doua a stagiunii 1933-1934, în „beneficiul” unor actori (printre care C. Ramadan și Miluță Gheorghiu) care doreau să facă, în timpul vacanței, ce nu era departe, o călătorie în străinătate.²³⁵

A doua zi după spectacolul actorilor ieșeni, la Botoșani s-a desfășurat un concert susținut de 4 muzicieni din Cernăuți asupra căruia gazeta locală „*Săptămîna*” a publicat următoarea cronică:

Concertul Olga Făgărășanu

²³³ „*Clopotul*”, Anul II, Nr. 33, din 4 mai, și Nr. 34, din 11 mai 1934.

²³⁴ D.J.A.N. Iași, *Fond „Teatrul Național Iași*, dosar 3/1933, fila 64.

²³⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 162.

Luni, 4 Iunie seara, a avut loc, în sala *Teatrului „Eminescu”*, un interesant concert dat de cunoscuta și apreciată cântăreață, Olga Făgărășanu, soprană dramatică, cu concursul D-lor. prof. Popescu, Vaian (violoncel), prof. Petrovici Zorello (harpă) și prof. I. Tarnavski (piano), din Cernăuți.

Concertul a avut un succes moral desăvârșit.

D-na Olga Făgărășanu – cunoscută de altfel publicului botoșănean de acum 7 ani în urmă, când a mai concertat la noi – a câștigat toate simpatiile auditoriului, care s’a grăbit să aplaude, entuziast, calitățile, excepționale ale vocii D-sale. calde, expresive, de o nuanțare subtilă și de o impresionantă musicalitate și forță – mai ales în timbrul de sus.

D-l. profesor Popescu Vaian s’a dovedit un virtuos al violoncelui, stăpân pe arcuș, cu o rară prestanță de ton, melodios și învăluitor.

D-l. prof. Petrovici Zorello, a înfățișat – socotim că pentru întâia oară – botoșănenilor, aristocraticul și diafanul instrument care este harpă, încântând pe ascultători, cu țesătura fină, romantică și prodigioasă a armoniilor complexe pe care numai acest rar instrument le poate reda.

În sfârșit, acompaniamentul a fost susținut cu multă inteligență și artă, la piano, de D-l. prof. I. Tarnavski. A fost o audiție care a satisfăcut și pe cei mai pretențioși melomani. Singurul regret este că populația botoșăneană n’a fost la înălțimea cuvenită unui asemenea spectacol, căci au lipsit mulți dintre iubitorii de muzică bună.

Trebuie să menționăm că o parte din venit a fost destinat monumentului Eroilor Reg, 37 Inf., ceia-ce trebuia să constituie un îndemn mai mult la participare a bunilor români.

Dar, se vede-că, bunii români nu sunt melomani și că nu toți melomanii sunt buni români!”²³⁶

Gazeta „*Reformatorul*”, Anul I Nr. 25 din 7 octombrie 1934, publică spre știrea botoșănenilor, un mic anunț că în aceeași seară, la *Teatrul „Eminescu”* din localitate se va juca „...*ESCU*” de D-l. Tudor Mușatescu, „cea mai răsunătoare biruință a comediei originale” de către turneul societăților *Teatrului Național București*: Sonia Cluceru și Grigore Mărculescu.

Această piesă s-a jucat la București, la 11 decembrie 1933, fiind ultima premieră a aceluia an. În regia lui Soare Z. Soare, pe lângă cei doi artiști de mai sus, au mai jucat: N. Soreanu, A. Pop Marțian, Elvira Godeanu, Constantin Stăncescu, Eugenia Zaharia, Tantzî Economu, Niki Atanasîu, Al. Ghibericon, D. Amigdalîs ș.a.

La București, „publicul a gustat pitorescul comic al vocabularului, dar „...*ESCU*” nu a atins nici pe departe impresionanta serie a primului

²³⁶ „*Săptămîna*”, Anul II, Nr. 84, din 9 Iunie 1934.

mare succes a lui Todor Mușatescu – *Titanic Vals*”.²³⁷

La 20 octombrie 1934 *Teatrul Național din Iași* solicită Directorului General al teatrelor și Operelor Române să-i autorizeze un turneu de propagandă culturală în principalele orașe ale Moldovei: Galați, Brăila, Focșani, Bacău, Roman, Botoșani, Dorohoi și Cernăuți cu piesa *Nunta lui Figaro*, de Beaumarchais și opereta originală *Domnișoara de ciocolată*, de Adrian Pascu și Raul Sculy. Durata turneului era de 11 zile, între 26 octombrie și 5 noiembrie, la Botoșani urmînd să se ajungă la 2 noiembrie. Artiștii teatrului erau încadrați de elementele *Orchestrai Simfonice „George Enescu”* din Iași. De fapt, scopul principal al turneului îl arată Direcția *Teatrului Național Iași* într-o circulară către prefectii și primarii orașelor unde era programat a se da spectacole și în care se preciza: „Organizînd un turneu în orașul Dvs. în scopul de a aduna fondul necesar reparațiunilor *Teatrului Național din Iași*, – podoabă arhitectonică a Moldovei ajunsă într-o stare precară – apelăm la sentimentul Dvs. de solidaritate cu Iașul cultural, rugîndu-vă să binevoiți a ne acorda o subvenție din fondul ce dispuneți.

Asigurîndu-vă că dați un prețios sprijin unei proeminente instituții de cultură moldovenească, în speranța că nu veți rămîne nepăsători apelului nostru adresat în extremis, vă rugăm să primiți gratitudinea noastră anticipată”.²³⁸

Gazeta „*Clopotul*”, Anul II, Nr. 58 din 28 octombrie 1934, referindu-se la acest turneu, făcea următoarele precizări: „Peste cîteva zile o echipă formată din toate elementele de comedie ale *Teatrului Național din Iași* pleacă într-un lung turneu prin orașele din Moldova.

Succesul obținut cu cele cîteva spectacole date la începutul toamnei a îndrituit Direcția teatrului să organizeze un mare turneu cu opereta de real succes a d-nilor. Adrian Pascu și Raul Scully, *D-ra. de ciocolată*.

O lucrare plină de vervă și fantezie în care admirabilii actori ieșeni: D-nele. Anny Braeschi, Jenny Argeșanu, Margareta Baciuc, Elena Nicolau, Andina Stan și D-nii. C. Ramadan, Miluță Gheorghiu, N. Meicu, C. Sava etc. au creații de neuitat.

Teatrul ieșean nu numai că pleacă cu toți protagoniștii, dar ia și întreaga montare, vrînd să dea spectacolului tot fastul cerut, iar provinciei o seară cum de multă vreme n-a văzut.

Va fi o seară de veselie și de adevărată artă.”

În mod sigur, așa a fost și seara de 2 noiembrie 1934 cînd turneul

²³⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 130.

²³⁸ D.J.A.N. Iași, *Fond „Teatrul Național Iași*, Dosar 2/1934, f. 1, 2 și 23.

Teatrului Național din Iași a dat această reprezentație și la Botoșani.

De asemenea și gazeta „**Reformatorul**”, Anul I, Nr. 28, din 28 octombrie 1934, la rubrica „Anunțuri Teatrale” face câteva precizări referitoare la acest turneu arătând că textul operetei este scris de Adrian Pas-cu, iar muzica aparține lui Raul Sculy, tot spectacolul fiind sub direcția de scenă a lui George Mihail Zamfirescu.

La rubrica respectivă „**Reformatorul**” din aceeași dată mai publică două mici dar importante anunțuri:

- A) În curînd (la Botoșani – n.a.) turneul *Teatrului „Alhambra”* cu revista **Alhambrita**, revistă de N. Vlădoianu.
- B) În curînd turneul Maximilian – Ionel Țăranu cu comedia **Burașon**.

La sfîrșitul toamnei anului 1934, Primăria Botoșani a luat măsuri ca întreaga instalație de calorifer a *Teatrului „Eminescu”* să fie revizuită și radical reparată. De asemenea, va începe peste câteva zile montarea unor calorifere și pe scenă, astfel că începînd din iarna aceasta scena va fi încălzită.

Un prim efect va fi că valul de frig care învăluia spectatoriilor în seri-le de teatru, la ridicarea cortinei, nu va mai exista.

Măsura încălzirii scenei este cu atît mai utilă, cu cît înșiși artiștii se vor simți mai bine și-și vor da întreaga măsură, ne mai fiind nevoiți a-și sufla disperați în pumni la toate ieșirile din scenă.”²³⁹

Pe lîngă această veste bună, gazeta „**Știrea**”, în același număr, le aducea la cunoștință botoșănenilor că „în sala „*Lux*” trupa evreiască de teatru Isidor Aschenazy reprezintă astă seară vineri (16 noiembrie 1934 – n.a.) **Aschenazy verf a husen**; sîmbătă 17 cor. **Der americaner bedler**; duminică 18 cor. **Nuhăm ghenzolă**. Orchestra „*Macaby*” și că „Mîine sîmbătă 17 noiembrie, ora 9 seara la „**TEATRUL „EMINESCU”** compania de reviste și comedii muzicale N. VLĂDOIANU și N. CONSTANTINESCU va reprezenta senzaționalul triumf al capitalei **ALHAMBRITEA**”.

La Rîndul ei și gazeta „**Reformatorul**” publică știrea cu privire la spectacolul cu **Alhambrita**, de sîmbătă 17 noiembrie, dar și o alta cu titlul „**Sarah Osnath Halevy**” în care zice: „Un nume care nu vă spune, poate, nimic. Totuși, Sarah Osnath Halevy e o artistă în adevăratul sens al cuvîntului, o admirabilă interpretă a cîntecelor orientale pline de nostalgie și a dansurilor specifice acestui orient misterios și totuși atît de uman.

²³⁹ „**Știrea**”, Anul V, Nr. 212, din 17 noiembrie 1934.

Sarah Osnath Halevy va da un recital de dansuri și cîntece orientale în orașul nostru, luni 19 (noiembrie – n.a.) în sala „Popovici”. În program sunt cîntece și dansuri yemenite, arabe, sefarde, felahe, persane și buhare. Sfătuim pe toți amatorii de artă să nu piardă această unică ocazie de a vedea o adevărată artistă!”²⁴⁰

La 25 noiembrie 1934, la Botoșani, au fost jucate piesele ***Bourrachon***, „comedie amară de Laurent Doillet, în care eroul, este un încornorat prin destin, parcă pregătit întotdeauna să ierte pe infidelă,”²⁴¹ și ***Insula***, de către un ansamblu al Teatrului „Regina Maria”, în frunte cu Maximilian, Manolescu și Ion Țăranu. În legătură cu aceste două spectacole, matineu și seara, în gazeta locală „***Reformatorul***”, Anul I, Nr. 33, din 2 decembrie 1934, a apărut următoarea cronică, extrem de interesantă, sub titlul

„Însemnări DESPRE TEATRUL „INACTIV”

semnată M. Șoimaru

„Cine a văzut ultimele două piese, prezentate pe scena teatrului nostru de către turneele Maximilian și Manolescu, „***Bourrachon***” și „***Insula***”, s’a întrebat mirat dacă acesta e teatrul „pur”, adică acțiune, transpusă pe scenă, prin viziunea artistică a unui regisor. Căci, lăsând la o parte calitățile actorilor, numai teatru n’a fost nici, „***Bourrachon***” și nici „***Insula***”. Acțiunea lîncezea, întregul interes vroia să fie concentrat asupra unei pretinse probleme sufletești, al cărui aspect social nu era în adevărat nici un moment.

Dar problema aceasta a teatrului, lipsit de acțiune, se integrează în cadrul unei tendințe generale a culturei actuale, în mersul ei spre decadență. Arta, cultura nu pot fi decât exponenții factorilor sociali în luptă. În epoci de ascensiune, arta e în floare; ea exprimă în mod crud, brutal, realitatea socială; ea e revoluționară, eroică întrucât arată lupta pentru stabilirea supremației unei clase (ex: romantismul, imediat următor revoluției franceze; realismul rusesc, de azi). În epoci de decadență, realismul social se transformă într’o viziune idealistă a unei lumi, ce nu se găsește decât în fantezia bogată a cutărui sau cutărui scriitor.

În teatru, ideologia aceasta idealistă duce la lupta împotriva acțiunii, la propaganda pentru un teatru cu puțină mișcare. Pentru teatru, aceasta înseamnă moartea sa, căci ceiace formează esența sa, e tocmai

²⁴⁰ „*Reformatorul*”, Anul I, Nr. 31, din 18 noiembrie 1934.

²⁴¹ Ioan Massoff, „*Viața lui Tony Bulandra*”, pag. 260.

acțiunea. Închipuiți-vă, pentru a percepe mai bine acest lucru, teatrul lui Shakespeare, Schiller sau chiar a lui Victor Hugo! Acțiunea din el, arătarea stărilor sociale, conflictele sufletești, exprimate în diverse acte, dau emoția sufletească, ce stă la baza artei.

Tendința aceasta pentru crearea unui teatru așa numit „inactiv” apare în perioada de declin a capitalismului. O găsim la Maeterlinck; pentru acesta numai prezentarea „sufletului” oamenilor în atmosfera liniștită a camerei, merită să fie tratat în teatru.

„Acțiunea, susține el, stânjenește revelarea sufletului și de multe ori, nu numai acțiunea, ci și cuvântul. Căci în ce se relevă mai bine sufletul omenesc – în gălăgie sau tăcere?” Aceiaș teză, o găsim și la Leonid Andreev și la alți mari scriitori apuseni. Mai bine, însă, o găsim exprimată în opera marelui regisor Gordon Craig asupra teatrului: „Mie mi se pare, scrie el, că scopul meu trebuie să fie să aduc la iveală strălucirea aceluia spirit, pe care-l numim moartea, adică viziuni frumoase din lumea fanteziei. Se zice, că sunt reci, aceste figuri moarte. Nu știu, totuș ele îmi apar mai calde și mai vii decât acele figuri, pe cari le întâlnim în viață”.

Aceste cuvinte ascund neîncrederea în oameni, îndoială, apel pentru inactivitate, pentru părăsirea luptei. Tendința aceasta contravine însă năzuințelor lumii actuale, într’un dinamism continuu. Viața socială cere o artă nouă, expresia unui nou ideal de viață. Teatrul nou, dinamic activ, cu o puternică rezonanță socială e de-abia în formare.”

*

* *

Prima informație a anului 1935, referitoare la viața teatrală de la Botoșani, se referă la turneul unui ansamblu de teatru evreiesc desprins din „*Trupa de Vilna*”, informație publicată de gazeta locală „*Știrea*” și în care se spune:

„Boris Segal, cunoscutul animator al teatrului evreiesc, organizatorul strălucitelor turnee, care ne-au prilejuit întodeauna spectacole minunate, care rînd pe rînd ne-a prezentat celebrități mondiale de talia Dr. Baratoff, Maly Picon, Clara Jung, Nelly Kasman, trupa Ștrammer, Kanievskia, Breitman și atîția alții, se află din nou la Botoșani.

De astă dată ne prezintă faimosul ansamblu în frunte cu Leo Strasberg și drăgălașa Gina Zlataia, care în capitală și peste tot au obținut răsunătoare și senzaționale succese.

Piesa muzicală **ARESTANTA 42** va fi reprezentată astăseară Vineri 4 ianuarie. Pentru Duminică 6 ianuarie se anunță **MERY VIL INGL**, strălucită operetă.

Reprezentările au loc în sala *Teatrului „Lux”* (Zilberman)²⁴²

Aproape toate numele de mai sus apar și în albumul *„Istoria Teatrului Evreiesc”,* de Teșu Solomovici, pag. 79-85.

Tot în gazeta *„Știrea”,* în numărul imediat următor, 220, din 12 ianuarie 1935, este publicat afișul – program care îi atenționa pe botoșăneni că:

Natalița Pavelescu
Const. Calmuschi • T. Petri pop
Virginica Gheorghiu • Jeny Ionescu
Anișoara Rotaru, etc. etc. apar

Luni 14 Ianuarie 1935

pe scena Teatrului „Eminescu”
în extraordinara comedie

NU-MI ÎNȘEL BĂRBATUL

Rețineți bilete din timp –
Veți petrece câteva ore plăcute

De asemenea în același număr al gazetei, Cezar Retzeanu publică însemnările intitulate **DE CE O IUBESC PE NATALIȚA PAVELESCU** în care arată:

„Era imediat după război, când Tănase pusese bazele companiei „Cărăbuș” și când lumea de la noi, chinuită și plictisită de ororile marelui măcel, abia aștepta prilejul să uite de necazuri, să se distreze.

Atunci, Tănase a început să cuture orele României-Întregite, cu acele reviste minunate, bogate în spirite, luxoase în montare și servite de un mănunchi de artiști de mâna întâia.

Natalița Pavelescu, Violeta Ionescu, Jeana Doljan, Lizica Petrescu, Ecaterina Vasiliu, P. Codruț, Dan Demetrescu, Titu Protopopescu, Giugariu Sandi-Huși.

Din feeria de lumini, dansuri și fast, s’a desprins figura aceea minunată a **Nataliței Pavelescu...**

Doi ochi negri fosforescenți, o pereche de picioare admirabile (pentru mine sunt cele mai frumoase din lume!), un glas de o drăgălășenie fără pereche și un temperament care încă nu și-a găsit rival.

Dansatoare neîntrecută, cântăreață pasionantă, frumusețe de scenă cuceritoare, artistic incontestabil, Natalița Pavelescu a stăpânit revis-

²⁴² „Știrea”, Anul V, Nr. 219, din 5 ianuarie 1935.

ta românească până acum 2-3 ani.

Alături de Tănase, **Natalița** a dovedit că, revista nu e un gen „ușor”, ci că revista necesită o uriașă risipire de talent și energie, pentru a place publicului, acest mare tiran care înalță și coboară glorii...

Natalița Pavelescu, e singura **artistă** de revistă, artistă în adevăratul înțeles al cuvântului, care nu s'a jenat să danseze **odată** cu trupa de balet, care a interpretat cu o perfecțiune, cu o intuiție dramatică de săvârșită, zeci de roluri și tot atâtea succese.

Vedetele de revistă de astă-zi sunt doar frumoase! Nu știu să cânte, nu știu să danseze, nu știu să interpreteze un skatch...

Natalița Pavelescu avea de toate.

Poate de aceea gloria ei a fost atât de fulgerătoare. Geniul ei e inimitabil. Puterea ei de seducție e unică. Farmecul glasului ei, jocul ochilor, nervozitatea diabolică a interpretărilor, sunt calitățile neîntrecutei, marei Natalița Pavelescu.

Iar dacă revista fără Tănase, nu se poate concepe, noi nu o putem concepe nici fără **Natalița**”.

Cezar Retzeanu

La aceeași rubrică permanentă „Însemnări” din gazeta „**Știrea**” Cezar Retzeanu publică o altă cronică ce se referă la spectacolul dat la Botoșani de turneul *Teatrului Național* din București în seara de duminică 20 ianuarie 1935, cronică intitulată:

O dramă: „FĂCLIILE”

cu Marioara Voiculescu

și în care spune:

„Duminică 20 ianuarie, un public prea puțin numeros dar select... a asistat la drama lui Henry Bataille „**Făcliile**” în care, D-na. Marioara Voiculescu a avut o creație demnă de indiscutabilul d-sale. talent.

Cu acest prilej am încercat însă câteva dureroase impresii: 1) publicul botoșănean, nu are sau nu vrea să aibă ceia ce se cheamă elementarul respect pe care-l datorăm oricărui artist ce pe scenă, se chinuiește să ne facă a trăi clipe de emoție artistică. În nici un oraș din lume nu credem să se audă, în timpul spectacolului, atâtea tuse (forțate) atâtea scârțieturi de scaune și atâtea insolente expresii: „mai tare!” – ca la Botoșani!

La *Teatrul Național* din București, asemenea spectatori turbulenți, sunt evacuați de pompieri. Nu-ți place piesa D-le? N'ai decât să pleci în primul antract, dar nu manifesta ca fiarele în menajerie. Ar fi timpul să

se știe și la Botoșani, că: teatrul e ca și o biserică; actorii sunt oameni excepționali de sensibili; că nu e frumos să-i apostrofezi din sală și nici nu e permis să tulburi liniștea celorlalți spectatori, sub nici un motiv. 2) Direcția *Teatrului Național* din București face mare greșală că trimite (chiar în provincie!) turnee cu drame a căror conflict e desuet, a căror acțiune e nulă, a căror eroi sunt fanteze și de cari, însuși actorii își bat joc, căci numai „artă” nu poate fi numit gestul „frumosului” George Vraca acela care, având, în piesă, mâna stângă bandajată și atârnată de gât, uită că nu o poate mișca și.. la un moment dat, se scarpină în cap cu mâna beteagă!...

Nici D-nul. Pop Marțian n'a jucat, decât... aiurea. Cât despre D-na. Marietta Anca și Valy Teodorescu nici nu poate fi vorba de... „artistărae”.

Singură, D-na. **Marioara Voiculescu**, sclavă marelui d-sale. talent, s'a luptat cu toate: text imposibil. conflict tras de păr, parteneri de pae, reușind totuși să ne emoționeze, să ne captureze, prin vraja glasului și jocului de scenă impecabil.

Dar... D-zeu să ne ierte: cu o singură floare... nu se face primăvara!...”²⁴³

Ioan Massoff, referindu-se la **Făcliile**, afirmă că Henry Bataille scriind această piesă „trecuse de la teatrul pasiunilor la așa zisul „teatru de idei” („făcliile ar fi marile idei care luminează evoluția umanității)”²⁴⁴ sau la așa zisul „teatru inactiv” cum l-a denumit M. Șoimaru în „**Reformatorul**” din 2 decembrie 1934.

De aceea nici la București spectacolul *Teatrului Național* cu **Făcliile** nu a reputat un mare succes, piesa apărând nesinceră și sentimentele artificiale. Doar Marioara Voiculescu „stăpînindu-și tumultosul temperament, odinioară atît de gustat, a jucat cu o artistică dozare, cu simțul măsurii, cu vibrantă sensibilitate”,²⁴⁵ fapt remarcat și de Cezar Retzeanu în spectacolul de la Botoșani.

Un turneu la Botoșani cu o piesă care a reputat un mare succes la București l-a întreprins *Teatrul Vesel* condus de Sică Alexandrescu și Tudor Mușatescu. Stagiunea 1934-1935 a acestui teatru „s-a deschis cu **BIRLIC**, adaptare de Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu după Arnold și Bach – o farsă groasă și încîlcită, în care eroul este Costache Perjoiu, zis Birlic, unchi din provincie descălecat în Capitală; actorul Grigore Vasiliu-Breloc l-a redat pînă la identificare, „cu gesturi de disperare comică, mers de javră rătăcită între dulăi”; piesa „a prins”; s-a jucat seară

²⁴³ „Știrea”, Anul V, Nr. 222, din 26 ianuarie 1935.

²⁴⁴ *Ibidem*.

²⁴⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 179.

de seară cu sala plină; publicul îl arată pe stradă pe erou; „uite-l pe Birlic!” – și actorul a fost nevoit să-și adopte porecla” – devenind Grigore Vasiliu – Birlic...

„Vestea despre succesul lui **Birlic** a ajuns în provincie; impresarii l-au cerut; după 111 spectacole la București, a pornit în turneu, la început pentru două luni – dar a trebuit, la cerere, să colinde țara pînă în vară”.²⁴⁶

Anunțul sosirii la Botoșani l-a făcut gazeta locală „**Știrea**” astfel: „Primul mare turneu al *Teatrului Vesel*, director Sică Alexandrescu, reprezintă la *Teatrul „Eminescu”*, sîmbătă 9 februarie 1935, orele 9 seara, cel mai mare succes al anului teatral **BIRLIC**, farsă în 3 acte de Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu, după Arnold și Bach, în frunte cu Grigore Vasiliu-Birlic, Lulu Aurelian, marea artistă Annie Capustin, Tantzi Cutava-Barozzi, Mihai Fotino, F. Etterle, Nora Piacentini, Maria Wauvrina, Geo Maican etc.

Decoruri proprii de pictorii Feodoroff și Caramanlău”.²⁴⁷

În același număr din „**Știrea**” la rubrica „**Însemnări**” este publicată și următoarea Cronică muzicală sub titlul

AURA DAVIDEANU

„În sfârșit emoția a trecut – căci – mărturisim – ne-am dus emoționați la debutul tinerei și înzestratei artiste botoșănence: Aura Davideanu.

N'o cunoșteam decât din auzite (și – personal – nu o cunoaștem nici acum!) dar îndrăznim să-i mulțumim pentru rarele clipe de înaltă tensiune artistică pe cari ni le-a procurat.

Căci Aura Davideanu, pe lângă că e tânără și frumoasă (lucruri rare la artiste de operă!) are o voce al cărui timbru cucerește de la primele note și are o prestață scenică rară la o artistă abia ieșită din conservator.

Aura Davideanu are tot ce-i trebuie unei viitoare vedete de operă: glas puternic, melodios, are mimică, joc de scenă și iradiază, de sub focurile rampei, o impetuoasă simpatie artistică.

A cântat din: Schubert, Bizet, Massenet, Mozart, Brediceanu, Caudella, Brăiloiu, bucăți alese, de coloratură, bucăți care sunt adevărate pietre de încercare pentru o cântăreață tânără.

Am remarcat felul în care Aura a interpretat aria „Scrisorilor” din

²⁴⁶ *Ibidem*, pag. 197.

²⁴⁷ „**Știrea**”, Anul V, Nr. 224, din 9 februarie.

„Werther” de Massenet, o partitură, care – pe lângă bogatele nuanțări reclamate de note, era servită de un text dramatic puternic. Aura a învins orice dificultate și – cu un mimetism specific sufletelor excepționale – a parcurs răscolitoarea melodie a lui Massenet, o adevărată mare artistă”.

Poate că botoșăneanca Aura Davideanu ar fi ajuns în rîndul vedetelor mari ale Operei Române de la București, și nu numai, dacă nu și-ar fi pierdut viața de tînăra, în urma cutremurului din noaptea de 9 spre 10 noiembrie 1940, cînd s-a prăbușit și blocul „*Carlton*” din capitală, în care locuia.²⁴⁸

În seara de miercuri, 20 februarie 1935, la Botoșani în sala *Teatrului „Eminescu”* s-a jucat de către un ansamblu al Companiei Bulandra – Maximilian – Storin – Lenny Caler marele succes ***RIȘCA***, farsă în 3 acte și un tablou, de Louis Verneuil. În rolurile principale au apărut **Lenny Caler, V. Maximilian și I. Țăranu**.²⁴⁹

Subiectul farsei este unul simplu: un tînăr de familie bogată nu se supune constrîngerii părinților de a-și părăsi iubita, tînăra studentă săracă, făcînd să triumfe tinerețea și optimismul. La București a mai jucat și Vili Ronea.²⁵⁰

Un scurt dar prețios și interesant interviu publică gazeta „***Știrea***”, Anul V, Nr. 228, din 9 martie 1935, cu C. Tănase, luat la București, cu puține zile înaintea sosirii acestuia în turneu la Botoșani cu compania sa „Cărăbuș”. Sub titlul:

Comicul Const. Tănase vorbește botoșănenilor prin „Știrea”

În interviu se spune:

„Credincioși obligațiunii ce ne-am luat, de a publica săptămînal câte o convorbire a corespondentului nostru din capitală cu frunțașii sceneilor românești, redăm astăzi o extrem de interesantă serie de impresii și păreri exprimate de marele comic Const. Tănase, reprezentantului nostru din București.

Correspondentul nostru a găsit potrivit să vorbească popularului comic, în seara ultimului spectacol cu opereta „La Calul Bălan” în timpul pauzei dintre actul 1 și 2, cînd admirabilul artist desfășura ca în fiecare seară, acea minunată activitate de regisor și protagonist.

²⁴⁸ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, Editura Minerva, București, 1981, pag. 17.

²⁴⁹ „*Știrea*”, Anul V, Nr. 225, din 16 februarie 1935.

²⁵⁰ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 193.

Și neîntrecutul comic, jovial și atent, a sacrificat cu plăcere câteva minute, atât de prețioase în antracte, pentru botoșăneni și pentru „Știrea”.

– Câteva cuvinte pentru publicul din provincie, pentru botoșăneni...
– A!... deabia aștept să-l văd bătându-se la cassa de bilete și bisându-mă de nenumărate ori!

– Cum vă simțiți după sărbătorirea dv.?
– Ca nou născut!... Acum 30 ani flueram stelelor... „pe calul bălan cu șeaua-i verde”... iar acum joc cu stelele însuși opereta **„La Calul Bălan”**!...

–?!?
– Da, da!... ce să-ți mai înșir stelele, citește-le pe afiș!
– Porniți cu acelaș ansamblu și decor din București?
– Absolut cu acelaș, vreau să sărbătoresc doar cei 30 de ani cu toată provincia!

Între timp sărbătoritul comic era asaltat din toată părțile de numeroase cereri ce reclamau prezența sa în diferite părți ale scenei; i-am mulțumit deci în numele gazetei, pentru prețioasele informațiuni date și ne-am retras într’un fotoliu din sala de spectacol pentru a-l admira încă odată în rolul inepuizabilului chelner Leopold.”

Cronicar

Într-o „Notă a Redacției”, după interviu, gazeta publică și următorul anunț:

**Strălucitul ansamblu,
în frunte cu d. Const. Tănase în aceiași formațiune
în care a obținut marile succese din Capitală,
reprezintă opereta**

„LA CALUL BĂLAN”

**în seara de Luni 11 Martie 1935,
la Teatrul „Eminescu”**

Amintim că anul 1935 a fost anul când Constantin Tănase împlinea 55 de ani de viață și 30 de ani de la debutul său în teatru.

La București, sărbătorirea a 30 de ani de teatru ai lui C. Tănase s-a ținut în seara de luni 25 februarie 1935, la Teatrul „Eforia”, programul fiind alcătuit „din actul întâi al operetei **La Calul Bălan** și dintr-o viziune retrospectivă – **Tănase în revistă** – de N. Kirițescu”.²⁵¹ Sărbătorirea a

²⁵¹ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 313-314.

fost măreață, sala a fost arhiplină.

După închiderea stagiunii de la *Teatrul „Eforia”*, Tănase a plecat într-un triumfal turneu prin țară care a durat 53 de zile.

Avînd în vedere că sărbătorirea sa la București s-a terminat înspre dimineața zilei de 26 februarie, că pentru plecarea în turneu a două sute de persoane mai era nevoie de cel puțin cîteva zile de pregătire, că la Vaslui, orașul său natal, Tănase a fost sărbătorit abia vineri 15 martie, iar la Botoșani sărbătorirea s-a petrecut în seara de 11 martie, suntem aproape siguri că Botoșanii au fost primul oraș vizitat de marele artist în acest turneu de sărbătoare.

Din fericire, cronică a ceea ce s-a întîmplat la Botoșani în seara de 11 martie 1935, publicată de gazeta „*Știrea*”²⁵², a ajuns și la noi. Sub titlul:

**Sărbătorirea artistului
CONST. TĂNASE
Grandiosul spectacol dela „Eminescu”.**

**Impresionanta cuvîntare a D-lui. prof. Romanescu
primarul orașului. Darul orașului Botoșani.
Răspunsul D-lui. Const. Tănase**

În cronică se spune: „Luni seara, în frumoasa sală a *Teatrului „Eminescu”*, botoșănenii au sărbătorit pe marele Const. Tănase, cu prilejul jubileului de 30 de ani de teatru a neîntrecutului artist.

Un public imens a umplut până la ultimul loc sala teatrului. Lojile, balcoanele, galeriile, erau ciorchine și gemeau de lume.

Peste tot era un aspect de sărbătoare. Doamnele au exhibat cele mai frumoase și elegante toalete. Domnii erau în ținută. Dar mai presus de toate predomina o atmosferă de profundă admirațiune pentru omul ce a știut în treizeci de ani, să înalțe în țara noastră, genul revistei, realizând atâtea spectacole ce rivalizau cu marile **creațiuni** similare din Paris și America.

S’a reprezentat faimosul succes bucureștean: „*La Calul Bălan*” cu aceiași interpretare din capitală: irezistibilul comic Const. Tănase și: Olga Solomoneanu, Viorel Chicideanu dela Opera Română, Lulu Savu, Joujou Pavelescu, Al. Grigoriu, surorile Martinescu, Tantzy Grigoriu, etc. au recoltat furtunoase aplauze la scenă deschisă.

²⁵² „*Știrea*”, Anul V, Nr. 229, din 16 martie 1935.

Cuvântarea D-lui. primar Romanescu

În pauza dintre actul 1 și 2, și-a făcut apariția pe scenă, în mijlocul ansamblului, d. prof. Ion C. Romanescu primarul orașului, care a înțeles să prezinte personal omagiile și prinosul de admirațiune al botoșănenilor pentru marele artist.

Redăm în extenso, cuvântarea D-lui. prof. Romanescu, pentru că prin fraze pline de poezie și farmec, D-sa. a știut să releve tot ce a reușit să facă un actor pentru realizarea unui vis frumos:

Onorată asistență,

Turneul jubiliar C. Tănase, este un nimerit prilej de manifestare a întregii noastre admirații pentru sărbătoritul de astăzi.

Domnule Tănase, sub Înaltul patronaj al M.S. Regelui Carol al II-lea, sărbătoriți împlinirea a 30 de ani de muncă grea și statornică, închinată teatrului: sărbătoriți 30 de ani de continuă cinstire și înălțare a scenei românești.

Ați străbătut acest șir de ani, înveșmântat în marele dv. talent, l-ați împodobit cu pline și meritate satisfacții și prin strălucirea succeselor repurtate, ați urcat spre culmi de glorie nebănuite.

Și acum, înfiorat de frumusețea drumului pe care v'ați înșirat anii, și purtând înalta distincție regală: *Meritul cultural cl. I-a*, în gradul de cavalier – distincție, care vă însemnează ziua aceasta, – ați ajuns în pragul acestor 30 de ani de luminoasă viață și vă apropiați cu evlavie de potirul în care este esența dătătoare de noi forțe, de simțite înviorări și de legitime dorințe spre noi ascensiuni.

Sărbătorim astăzi în dv., artistul înzestrat cu neîntrecutele sale în-sușiri, care neobosit – trei decenii – a lucrat neîncetat, la ridicarea producțiunilor artistice fără egal încă până astăzi, pe scena noastră.

Mereu înainte, mereu la postul de comandă, ați împletit în acest timp viața dv. cu viața noastră, a tuturor.

Iată de ce cu plăcută emoție gustați astăzi, din plin, dragostea curată a tuturor celor ce vă cunosc, vă apreciază, vă admiră, vă iubesc și se bucură alături de dv.

Și venirea dv. printre noi, în luna „Mărțișorului”, lună așezată la răspântia a două anotimpuri, coincide cu splendoarea primilor clopoței, timizi soli ai primăverii.

Albi, candizi prin gingășia lor, se potrivesc minunat și se armonizează desăvârșit în clipele acestea, cu acele nuanțe din sufletele noastre în care stăruie tot mai puternic iubirea și dragostea, admirația fără ho-

tar, a botoșănenilor pentru dv. În această senină și plăcută atmosferă cu care vă înconjurăm, vă urăm o viață lungă și plină numai de mulțumiri; adăugăm la bucuria zilei de astăzi, via noastră dorință ca la jubileul de 50 de ani de scenă, să vă putem întâmpina cu aceiași dragoste și voe bună, să vă împodobim cu aceleași sentimente și adunând în amintirea noastră atunci, ca și acum, clipele de voieșie cu care ne-ați deprins, să vă mărturisim toată afecțiunea noastră.

La cuvântul închinat marelui artist, dați-ne voie să alăturăm aceiași nealterată admirație ce o avem către marele filantrop, ctitor de școli, ajutătorul celor lipsiți și nevoiași, bunul român și cetățean, Tănase.

În numele botoșănenilor, cari apreciază vie, amintirea ceasurilor de plină desfătare pe care ni le-ați procurat, vă aducem – în această frumoasă și însemnată zi din viața dv., – omagiile noastre și reînnoindu-vă toate urările și dorințele de bine dv. ca artist și om, vă oferim acest mic dar, din partea noastră. În el găsiți colțuri din orașul nostru, cari vă vor reaminti de botoșăneni, când în lungul drum al vieții dv., ostenit, veți face popas. Întorcându-vă privirile către noi, veți simți pe ecranul sufletului dv., tot mai frumoase și mai strălucitoare clipele de astăzi, în care toată dragostea noastră pentru marele Tănase îți spunem: **să ne trăiești!**

Aplauzele și ovațiunile nesfârșite ale publicului au acoperit ultimele vorbe ale D-lui. profesor Romanescu.

Răspunsul D-lui. Tănase

Vădit emoționat, sărbătoritul artist a primit darul – un album superb al Botoșanilor – din mâinile D-lui. primar Romanescu. Prin cuvinte impresionante, d. Const. Tănase – de astă dată un Tănase înduioșat, așa cum nu l'am mai văzut niciodată – a mulțumit D-lui. Romanescu și botoșănenilor:

„Sunt fericit că am putut să vă produc asemenea bucurie și să vă prezint regalul de astă seară: sunt prea emoționat ca să vă mulțumesc pentru că m'ați sărbătorit, în asemenea mod. După trei decenii de muncă, această seară constituie pentru mine suprema recompensă.

De botoșăneni, cari confirmă atât de strălucit proverbia ospitalitate a moldovenilor, îmi voi aminti întotdeauna cu dragoste și duioșie”.

Ultimele cuvinte ale D-lui. Tănase, au stârnit aplauze furtunoase.

A continuat apoi reprezentația operetei „**La Calul Bălan**”, în care inimitabilul comic, în rolul chelnerului, „Leopoldică Poldișor” a înregistrat același fantastic succes ca și în capitală.”

La 2 aprilie 1935, artista dramatică Angela Georgescu adresează Primăriei Botoșani o cerere în care arată că „voind a da o reprezentație cu trupa ce mă însoțește cu piesa **Năzdrăvăniile Valentinei**, în ziua de 9 aprilie 1935. Iar ziua la ora 4 p.m. în matineu pentru școlilie din localitate cu piesele **Bacalauriată și Liniștea casei**. Cu cel mai mare respect vă rog să binevoiți a-mi aproba în mod gratuit sala *Teatrului „Eminescu”*. Aceasta în vederea greutăților și a marilor cheltuieli, subsemnata făcînd acest turneu conform autorizației Minst. Instrucțiunii Cultelor și Artelor Nr... și cu Ord. Ministrului de Interne Nr..., nefiind subvenționați...” (Subl. aut.).

Apostila primarului de Botoșani „se aprobă” poartă data: 3 aprilie.²⁵³

La rîndul său, conducerea *Teatrului Național din Iași* a solicitat Ministerului Instrucțiunii din România sprijinul pentru efectuarea unui turneu arătînd că „Direcția *Teatrului Național din Iași*, în urma succesului obținut cu piesa **DOMNIȚA ZĂPĂDIȚA**, poveste românească în verificare populară de Adrian Pascu, reprezentată în ciclul spectacolelor pentru elevi și copii ce le-am organizat în această stagiune, a hotărît să facă un turneu cu această lucrare, prin orașele din Moldova și Bucovina.

Avînd în vedere că e primul turneu ce se face în acest gen, cu o piesă scrisă și montată special pentru tineretul școlar indiferent de vîrstă, vă rugăm Domnule Ministru, a ne da bine-voitul D-stră sprijin pentru o cît mai strălucită izbîndă a operei educative ce vrem să o înfăptuim, dispunînd atît inspectoratelor școlare cît și D-lor. directori ai școlilor primare și secundare din orașele ce le vom cutreera să ne dea în cît mai largă măsură sprijinul lor.

Vă mai rugăm, Domnule Ministru, a ne mai face cinstea și a ne îngădui să punem acest turneu sub înaltul D-stră patronagiu”.

La 25 aprilie 1935 către conducerea respectivului teatru vine și aprobarea Ministerului Instrucțiunii, Cultelor și Artelor – Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor Române de a organiza un turneu oficial de propagandă culturală cu piesa **Domnița Zăpădița** în orașele Huși, Vaslui, Bîrlad, Tecuci, Bacău, P. Neamț, Roman, Pașcani, Fălticeni, Rădăuți, Suceava, Botoșani.²⁵⁴

Un artist destul de cunoscut în epocă, deși n-a fost prea mult timp angajat al teatrelor naționale ci a colindat țara cu trupe proprii, I. Băjescu-Oardă,²⁵⁵ adresează și el o cerere către Primăria Botoșani prin care

²⁵³ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 76/1935, f. 68.

²⁵⁴ D.J.A.N. Iași, fond *Teatrul Național Iași*, dosar 2/1935, f. 68 și 71.

²⁵⁵ Despre I. Băjescu-Oardă vezi mai pe larg la Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*” Vol. V,

solicită să i se acorde gratuit sala *Teatrului „Eminescu”* și o subvenție pentru a da un spectacol. Sunt demne de reținut motivele invocate pentru care ar merita aceste înlesniri:

Domnule Primar,

Subsemnatul I. Băjescu-Oardă, licențiat în drept, artist, laureat al *Conservatorului de muzică și Artă Dramatică din București* și membru în *Societatea Compozitorilor*, dorind să dau un spectacol în orașul Botoșani, în seara de luni 27 mai, cu trupa mea de propagandă culturală, cu profund respect vă rog să bine-voiți a dispune să mi se acorde *Teatrul „Eminescu”* în mod gratuit, (subl. petentului) pentru acea seară, mai cu seamă că intenționez să dau o cotă parte din încasări, după cum am scris și D-lui. Prefect Mavrocordat, pentru sinistrații din Tg. Sulița. (subl.a.).

În același timp vă rog respectuos să bine-voiți a dispune să mi se acorde și o subvenție, în sumă ce D-voastră veți crede de cuviință, pentru a acoperi primele cheltuieli de reclamă, transport, afișe etc.

Îndrăznesc să vă fac această rugămintă bazat pe faptul că subsemnatul am jucat timp de 5 ani consecutiv în mod cu totul gratuit, (subl. petentului) pentru școli, orfani de război, morminte ale Eroilor etc., obținând mulțumiri din partea tuturor autorităților respective. (subl.a.).

Cu profund respect,
I. Băjescu-Oardă

D-sale. D-lui. Primar al Urbei Botoșani”.

Pe cerere, primarul a scris: „Se aprobă, 27 mai”, iar Serviciul Administrativ al Primăriei Botoșani, la 16 mai 1935 îi face cunoscut casierului *Teatrului „Eminescu”* că „am aprobat în mod gratuit sala teatrului pentru seara zilei de 27 mai, a.c., trupei de propagandă culturală „I. Băjescu-Oardă din București.”²⁵⁶

La 13 mai 1935, Primăria Botoșani primește de la Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor – Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor Române o adresă prin care este rugată a dispune să se rețină sala *Teatrului „Eminescu”*, la data de 9 iunie, pentru turneul teatral de sub conducerea artistului I. Pela.

Primăria Botoșani răspunde imediat Direcțiunei Generale a Teatrelor și Operelor Române că „am dispus să se rezerve sala *Teatrului*

pag. 193, 358, 402, 411; Vol. VI, pag. 502; Vol. VII, pag. 50.

²⁵⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 76/1935, f. 78-79.

„Eminescu” pentru seara zilei de 10 iunie 1935, cînd este liberă, deoarece zilele dinainte și după această dată, sala este ocupată”. (subl.a.).²⁵⁷

Din păcate nu cunoaștem cu ce ansamblu teatral și cu ce piesă a venit artistul I. Pela în Botoșani la 10 iunie 1935, deoarece pentru perioada 16 februarie-15 iunie din acest an nu ne-a parvenit nici o gazetă locală cu informații teatral-muzicale, dar răspunsul primăriei în acest caz este important căci el confirmă că *Teatrul „Eminescu”* a fost în permanență ocupat cu asemenea spectacole.

La 15 iunie 1935, gazeta „**Știrea**” publică anunțul-reclamă **Artistul Corăscu la Botoșani** în care spune: „Artistul Corăscu este un tenor de mare valoare și un talent neînchipuit în arta humorului și rîsului cu poftă. Posedă în repertoriul său 500 de creațiuni muzicale și de proză mai multe decît toate celebritățile mondiale.

Marele Corăscu va fascina publicul cu noutățile sale la reprezentația ce va da luni, 24 iunie, la ora 9 seara, la *Teatrul „Eminescu”* cu ansamblul său de artiști.

Publicul botoșănean este rugat a-și aminti de marele succes al artistului Corăscu, care e neasemănător”.²⁵⁸

În numărul următor, 244, din 22 iunie, „**Știrea**”, le readucea aminte botoșănenilor că „luni 24 iunie 1935, ora 9 seara, la *Teatrul „Eminescu”*, cea mai frumoasă reprezentație a vestitului Corăscu, cu ansamblul său artistic. Se va juca **O ședință a Ligii Națiunilor la Geneva** și noi demonstrații de canto din opere celebre moderne și românești din toate ținuturile țării.

Artistul Corăscu a fost sărbătorit la Bîrlad și se prevede un succes foarte mare”.

Și gazeta „**Informatorul Botoșanilor**”, în prima zi de apariție, Anul I, Nr. 1, din 24 iunie 1935, le aducea la cunoștință cititorilor că „Luni, 24 iunie curent, orele 9 seara are loc în sala „*Eminescu*” mult așteptata reprezentație a cunoscutului artist Corăscu cu ansamblul său. Se va juca **O ședință a Ligii Națiunilor**.

La rubrica **EVOCĂRI** din gazeta „**ȘTIREA**”, Anul V, Nr. 254, din 31 august 1935 Cezar Retzeanu publică un vast articol intitulat **ȘARAGALORIAN – Omul – Artistul – Opera** – în care, după cîteva aprecieri ideatice referitoare la moarte, la rotirea ciclică a anotimpurilor, la ființele pe care le iubim și la prietenii pe care i-am avut și i-am pierdut, scrie:

„Am avut odată un prieten drag Artistul **Șaraga-Lorian**.

²⁵⁷ *Ibidem*, f. 96-97.

²⁵⁸ „**Știrea**”, Anul V, Nr. 243, din 15 iunie 1935.

Nu-mi amintesc în ce împrejurări l-am cunoscut **personal**, dar îl purtam în mine cu mult mai înainte.

Când întâmplarea fericită a făcut să-l am lângă mine, îl cunoșteam perfect. Un suflet de adevărat artist.

De o bunătate rar întâlnită, comunicativ și prietenos cu oricine, Șaraga-Lorian, cu care nu mult după întâlnire am cutreerat târgurile moldovene făcând pe sufleurul, răspândea în jurul lui atâta simpatie și atâta voe bună, încât era imposibil să nu te îndrăgostești de el.

De o statură înaltă, cu o mască expresivă ce trăda multe dureri înăbușite dar și o nepotolită sete de viață, cu o vorbă care te copleșia și te uluia prin atâtea și atâtea povestiri de o savoare unică, originală, Șaraga-Lorian a fost – credem – ultimul boem al vremurilor noastre.

Humorist înnăscut, de o înaltă și inegalabilă inspirație, Șaraga-Lorian și-a risipit geniul mai mult în viață (ca și Oscar Wilde!) decât în opere, pentru că marea lui operă, aceea care l-a obsedat și l-a răpus prea de timpuriu – **teatrul**, i-a cheltuit talentul.

Și ce talent! Ce mare creator de **tipuri** a fost Șaraga-Lorian!

Asistam de multe ori când se machia.

Câteva cosmeticiuri, două trei fire de crepeu și din Șaraga-Lorian apărea – ca prin farmec – acel neuitat tip de evreu român, vânzătorul de haine vechi – sinteza vieții mizerabile de ghetto – pe care Lorian a reușit să ni-l facă simpatic, să-l poarte în triumf de pe o scenă pe alta.

Decorul era simplu: o stradă murdară de cartier periferic.

Dintr'un colț apărea negustorul de haine vechi (Șaraga-Lorian) cu bucceluța la spinare strigând: Haine vechi, ghete vechi, galoși vechi, cumpărăm și vindem!... Vânzare cevoooo?!

După tușeul muzicei, Lorian începea cupletul:

*Sunt negustor pe piață
Vând, cumpăr haine vechi
M'am săturat de viață
Ca... porcul de curechi*

*Eu politică nu fac
Nu m'amestec nu mă bag
Îmi caut de treabă
Fiindcă-s om sărac*

.....

După această introducere mai mult tristă decât veselă, D-zeu știe ce mai spunea Lorian mai departe, dar în cinci minute dela intrarea lui

în scenă, toată sala clocotea de râs. Și era un râs sincer, spontan, provocat de cupletul plin de spirit al lui Șaraga-Lorian care era singur: revuist, interpret, aranjatorul muzicei, regisor...

Cezar Retzeanu
(Continuarea în nr. viitor)"

Din nefericire, Nr. viitor al gazetei nu a ajuns și la noi.

Sub titlul **A murit un boem** și gazeta „*Reformatorul*”, Anul II, Nr. 73-74, din 15 septembrie 1935, publică următorul articol dedicat memoriei lui Șaraga-Lorian:

„Departe, uitat de lume și de prietenii pe care i-a avut fără număr în toate colțurile țării, dar mai cu seamă în acele ale Moldovei al cărei grai l-a posedat neaoș, a murit, înecându-și plămânii tuberculoși cu colbul ulițelor din Târgul Neamț, actorul ambulant Lorian Șaraga.

Din familia care a dat țării una din primele edituri, răspânditoare pe preț eftin a operelor marilor noștri scriitori, Lorian Șaraga s’a smuls negoțului pentru care nu era făcut și a urcat de tânăr scândurile scenei. L-a urmărit, de la primii pași nenorocul, dar și temperamentul lui nestatornic. Avea într’însul înfaptă adânc patima călătoriei, nostalgia drumurilor mereu nouă, voia – ca și chiriașul grăbit din balada lui Topârceanu – „în scurtul popas al vieții, multe schimbări de decor”.

Așa s’a făcut că Lorian Șaraga nu s’a putut fixa nicăiri și a fost sortit să sporească rândurile actorilor rătăcitori, dormind în vagoanele mizerabile de clasa a treia, în hanurile târgurilor de provincie unde nu odată rămânea zălog până la achitarea sumelor datorate. A jucat pe scenele improvizate din restaurante, din grădinile de vară, și pretutindeni a adus puțină voie bună și puțin din mirajul pe care-l oferă provincialilor o trupă de teatru poposită douăzeci și patru de ore în pustiul existenței lor.

Lorian Șaraga a avut pasiunea pentru toate rolurile; dar pentru unul era gata să se ia de piept cu Dumnezeu chiar: rolul lui Zeilig Șor, pe care l-a jucat alături de Cârjă și pe urmă alături de numeroși alți actori mai modești. L-am văzut jucând pentru ultima dată acum cinci ani la teatrul din dosul Poștei: înjghebase o trupă de operetă și visa să redea operetei gloria de pe vremuri, când Leonard era prințul încântător al tineretului sentimental. A eșuat bine înțeles, că, acesta a fost mereu destinul bietului Lorian: să-și vadă visurile înfrânte, unul după altul.

Acum vagabondul a poposit în sfârșit. Cu popasul acesta definitiv al lui Lorian se încheie încă un capitol al atât de utilului teatru ambulant, căruia i-au slujit înaintea lui atâția maestri, și, printre dînșii, cel ce i-a fost îndrumător: marele vagabond Vasile Leonescu-Vampiru.

În istoria teatrului românesc, o pagină – tristă desigur – dar pe deplin meritată, o va avea și Lorian Șaraga.

G.S.”

În aceleași numere din 15 septembrie 1935 „*Reformatorul*” mai publică 3 știri extrem de importante:

A) „Prin stăruința D-lui. primar I. Romanescu, s-a obținut gratuit (subl.a.) de la *Teatrul Național* din București decoruri noi pentru *Teatrul „Eminescu”*.”

Cu aducerea și aranjarea lor a fost delegat casierul teatrului, D-l. Ilarion Racolța”.

B) O știre complet inedită (subl.a.) se referă la existența în Botoșani a unui Conservator particular de muzică. Sub titlul **Dela Conservatorul de muzică** gazeta scrie: „În toamna anului 1934, într-o ședință a comitetului *Soc. muzicale „Armonia”* s-a hotărât înființarea unui Conservator de Muzică. Lipsa unei astfel de școală s-a simțit de mult, căci sunt mulți tineri studiosi care așteaptă să fie îndrumați și pe această cale, de pe urma căreia își pot asigura o existență, sau se pot perfecționa. Drep-tul de funcționare de „*Conservator particular*” s-a recunoscut acum de către Onor. Minister al Artelor. Elevii absolvenți și pregătiți în acest conservator se vor putea prezenta la academiile de muzică din țară (București, Iași, Cluj) pentru a da echivalența.

Societatea „Armonia” din Botoșani
Fotografia este făcută lângă Muzeul „Sf. Nicolae” – Popăuți (1933)

În anul de studiu ce a expirat au urmat la conservatorul local circa 30 de elevi și eleve la diferite materii de studii: teorie-solfegiu, armonie,

violină și pian. Pentru anul 1935/36, materiile se mai completează cu: Canto flaut, oboi, clarinet, trompetă, corn și trombon.

Profesorii toți cu studii de specialitate, care-și pun toată râvna pentru promovarea ideii sunt:

1) D-l. Mihail Gr. Poslușnicu; directorul conservatorului și profesor de teorie-solfegiu și canto.

2) D-na Elisa Bernhard: profesoară de pian.

3) D-na Lustgarten; profesoară de pian.

4) D-l. Codrescu, solist dela opera comică din Paris; profesor la bellcanto.

5) D-l. Profesor Isar Eugen; profesor de armonie-contrapunct și violină.

6) D-l. Profesor I. Ciofu; profesor de teorie-solfegiu.

Profesori aderenți.

1) D-ra prof. Val. Mihailescu.

2) D-l. Căpitan Damian, șeful fanfarei regimentului 37 Inf.

3) D-l. Locotenent Maxim, șeful fanfarei din Brăila.

Înscrierile se primesc până la 1 Octombrie a.c."

C) A treia știre îi anunța pe botoșăneni că „– Marele turneu al Companiei „Cărăbuș” compusă din 120 persoane, sub direcțiunea comicului **C. TÂNASE**, ne va vizita în seara zilei de 20 Septembrie c. pentru a da o singură reprezentație pe scena *Teatrului „Eminescu”* cu revista „**Hip...Hip...Ura**”.

Această revistă s-a jucat în Capitală peste 80 de ori cu un succes formidabil. Un ansamblu format din elemente de valoare.

Mare balet, 60 de balerine sub conducerea d-nei. Floria Capsali.

Decoruri și costume din Paris cari vor uimi spectatorii. Orchestra compusă din 20 de persoane sub conducerea D-lui. G. Dendrino.

Biletele la D-l. I. Racolță, casierul teatrului.

Revista **HIP-HIP-HURA**, de N. Kirițescu și P. Andreescu a fost a doua revistă pe care *Compania „Cărăbuș”* a jucat-o în stagiunea de vară a anului 1935. Din trupă făceau parte: Silly Vasiliu, Florica Demion, Maud Mary, Lulu Savu, Virginia Popescu, Joujou Pavelescu ș.a.... În această revistă a obținut succes Aurel Munteanu cu „**Mă cheamă tiriplic**” iar Gherase Dendrino lansează o melodie nouă „**Un cântec de țigan pribeag**”.

HIP-HIP-HURA a obținut un mare succes în cadrul „Lunii Bucureștilor, Tănase interpretând cinci roluri diferite: Johann Strauss, Verdi, Soupée, Mihalache și Iorga.

Un cuplet de mare efect interpretat de Tănase a fost: „**Să fie!**”:

*Aşa-i bine, mă! Să fie!
Voie bună, voioşie,
Şi în casă bogăţie,
Aşa îţi doresc şi ție
Şi-aşa îmi doresc şi mie...
Să fie!*

*La Finanţe-avem, măi tată
Trei miniştri dintr-odată.
La agricultură iară
Trei pe sus şi trei pe scară
În total avem vreo mie...
Să fie!*

*Cînd oi fi eu prim-ministru
Am un plan ceva magistru
Cîţi români în ţară sunt?
Optîspre-ce milioane? Sfînt!
Pe toţi miniştri-i fac, bădie...
Să fie!*

*S-aibă omul bucurie
Să trăiască-n isichie
Să-şi plătească-ori ce plăcere
S-aibă bani pentr-o muiere
S-aibă şi de-o bigamie
Să fie!*

*Pîn-şi-n locul ăl discret
„Wo der Kaiser zu Fuss gheht”
Şi-acolo-n loc de hîrtie
Să găsească-n cui bădie
Numai d’alea de o mie...
Să fie!*

*Domn primare, păi nu zău,
Decît să ne faci planşeu
Peste Dîmboviţa, vere,
Fă şi d’alea pasagere
Cînd e omului să-i vie...
Să fie!*

Poţi, mă rog, de la Bufet

*Să te cari la Filaret
Că acolo-o primărie
A făcut o chițimie
Pentru – ntreaga Românie?
Să fie!*

*O să-ți poarte osanale
Toți rinichii Capitalei
E-o chestie primordială,
Ușurezi o capitală...
Nu mai fă economie!...
Să fie!*

*Nu mai stă omu-n picere
De atâtea biruri, vere
Dar guvernul, nesătul,
Cică tot nu e destul
Și-ți mai face-o bucurie...
Să fie!*

*Toate-s bune, măi creștini,
Perceptori sunt prea puțini!
Eu aș pune, să fiu stăpîn
Paisprezece pe-un român
Ca să-i vie-apoplexie...
Să fie!*

*Doi să-i bată toba-n stradă,
Trei să-i bată în ogradă
În iatac vre-o cinci grămadă,
Zece pe la ritiradă...
Ca să-i fac-o melodie
Să fie!²⁵⁹*

Fericiți botoșănenii, ca de altfel toți românii, care au avut posibilitatea să-l vadă și să-l asculte pe Constantin Tănase.

În numărul următor, 75, din 22 septembrie 1935, „**Reformatorul**” îi anunța pe cititori că „în curînd sosește (la Botoșani – n.a.) marea trupă evreească în frunte cu celebra artistă americană SARA KANER, pentru a da o serie de reprezentații în localitate. Sara Kaner este bine cunoscută publicului botoșănean încă de pe cînd a debutat, acum cîțiva ani, în

²⁵⁹ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 322-325.

acest oraș (subl.a.). De aceea este așteptată de publicul local. Trupa este completată și cu alte elemente de valoare”.

Aceeași gazetă „**Reformatorul**”, Anul II, Nr 76-77, din 6 octombrie 1935, publică trei anunțuri importante:

A) „Luni 7 octombrie ora 5 p.m., la matineu, compania teatrală a *Ligii Culturale* sub direcțiunea d. V. Brezeanu va reprezenta celebra comedie a lui Molière, **AVARUL**. Seara la ora 9 se va reprezenta piesa în 3 acte de N. Iorga, **Convertirea Doamnei Președinte!** Spectacolul se va sfârși cu **INTERPRETUL**, de Tristan Bernard”.

În mod sigur, *Teatrul „Ligii Culturale”* din București, înainte de a-și deschide stagiunea 1935-1936, la 14 decembrie 1935, în care s-a jucat și **Avarul** de Molière, cu Vasile Brezeanu (Harpagon), Constantin Sincu (Valer), N. Antoniu (Săgeată), N. Massim (Jac), Ninetta Gusti (Eliza), Nella Mircescu (Frusina), P. Pătrașcu și Cecilia Bărbulescu,²⁶⁰ a întreprins un turneu la Botoșani – nu știm dacă și în alte orașe – cu această piesă și cu aceeași distribuție spre a vedea dacă obține sau nu succes, publicul botoșănean fiind cunoscut ca un public exigent și bun cunoscător de teatru.

B) TEATRUL „EMINESCU”
Mărti 15 Octombrie 1935
ora 4 după masă va avea loc
Marea Reprezentație Școlară
cu artiștii asociați din București

Se va reprezenta
CUIB DE ȘOIMI
Piesă istorică în 3 tablouri în versuri
de profesorul I. C. Bistrițeanul, după

vechi hrisoave moldovenești

ora 9 seara
Asociația artiștilor din București
va reprezenta celebra comedie

PUNTEA DRAGOSTEI
în 3 acte de Fr. de Croisset și M-me Gresac,
jucată peste 50 de ori pe scena **TEATRULUI VENTURA**

Personal Artistic: Adriana Șerban, Alex Jelles, Viorica Marian,
Alex. Șerban, T. Danilacki, Rely Brateș.
Biletele de vânzare la agenția Teatrală • Prețuri populare.

²⁶⁰ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 249.

C) La 30 octombrie, Turneul *Teatrului Vesel* din București, în frunte cu Ionel Țăranu, Grigore Vasiliu-Birlic, Nora Piacentini și Cella Marion, va da o singură reprezentație la „*Eminescu*” cu **Figura de la Dorohoi**.

Gazeta „**Știrea**”, Anul V, Nr. 261, din 12 octombrie 1935 le aducea la cunoștință botoșănenilor că „în curînd sosește în localitate marea artistă NATALIȚA PAVELESCU, cu compania ei artistică pentru a juca la „*Eminescu*” extraordinara comedie **SATIRUL**, de Yves Mirande”.

Ioan Massoff afirmă că în stagiunea 1934-1935 „pe Calea Văcărești din București, la *Teatrul Nou*, o trupă al cărei animator a fost regizorul Iacob Șternberg a jucat în limba idiș, comedii și operete, cu Sidy Thal și Adolf Teffner în rolurile principale.²⁶¹

Gazeta „**Reformatorul**”, Anul II, Nr. 78-79, din 20 octombrie 1935, îi anunța pe botoșăneni că „turneul companiei de operete a marelui actor Adolf Teffner în frunte cu celebra artistă SIDY THAL care a dat 125 de reprezentații în Capitală cu un succes fără precedent, va da și în orașul nostru o singură reprezentație, luni 28 octombrie, la „*Eminescu*”, cu fastuoasa înscenare muzicală **ULTIMUL EI DANS**. Cuplu de dans, muzică divină, divertimente”.

În același număr al „**Informatorului**”, s-a mai publicat, spre amintirea botoșănenilor, că „marți 29 octombrie, turneul „*Teatrului Vesel*” în frunte cu Ionel Țăranu, Nora Piacentini, Grigore Vasiliu-Birlic etc. va reprezenta la „*Eminescu*” **FIGURA DE LA DOROHOI**”.

Într-un tablou ciornă de turneele ce s-au fixat pentru Teatrele Naționale și Operele Române în țară, în perioada 5 octombrie – 15 decembrie 1935 inclusiv, la Botoșani era fixat să vină, în data de vineri 1 noiembrie, *Opera Română din Cluj*. Botoșanii au fost stabiliți alături de Focșani, Bacău, Roman și Cernăuți pentru că sala *Teatrului „Eminescu*”, proprietatea comunei, era luată în evidența *Teatrului Național Iași* cu următoarele caracteristici: „Se poate obține oricînd nu-i concesionată, are 800 locuri (lojă, lojă balcon, rezerve stal și balcoane, plus 200 locuri în picioare la galerie”.²⁶²

Conform acestei programări, încă din 19 septembrie 1935, Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor – Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operele Române solicită Primăriei Botoșani să dispună reținerea sălii de spectacole a *Teatrului „Eminescu*” pentru „turneul oficial al *Teatrului Național și Operei Române din Cluj*, la data de 1 noiembrie crt.”

Pe această adresă se află următorul referat: „Domnule Primar, am

²⁶¹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 205.

²⁶² D. J. A. N. Iași, fond *Teatrul Național Iași*, dosar 2/1035, f. 17 și 68.

onoarea a vă referi că pentru ziua de 1 Noiembrie a.c sala teatrului este liberă și se poate da pentru spectacolul cerut prin prezenta adresă.

Casierul Teatrului
I. Racolța”

Mai jos de referat Primarul adaugă: „Se va comunica conținutul referatului și că chiria sălii este de 5.000 lei.

S.S. Indescifrabil”.²⁶³

O altă adresă a aceluiași Minister către Primăria Botoșani solicită sala *Teatrului „Eminescu”* pentru turneul *Teatrului „Regina Maria”* din București cu piesa **„Espoir” (Nădejde)**, de Berstein, pentru data de 5 noiembrie 1935.²⁶⁴

Cu două zile înainte de spectacol, gazeta locală **„Reformatorul”** îi anunța pe botoșăneni că „strălucitul ansamblu în frunte cu Lucia Sturza-Bulandra, Tony Bulandra și G. Storin va da în seara zilei de marți 5 noiembrie o singură reprezentație cu ultima piesă a lui H. Bernstein, **NĂ-DEJDE**”.²⁶⁵

În numărul imediat următor, **„Reformatorul”** la rubrica **Însemnări** publică următoarea cronică a reprezentației din 5 noiembrie, semnată cu pseudonimul **Rey** și intitulată chiar

NĂDEJDE

„Spectacolul de Marți seara a *Teatrului „Regina Maria”* a fost o adevărată desfătare pentru amatorii de artă. E adevărat că nu piesa în sine a putut crea momentele de înaltă atmosferă artistică, ci și jocul interpreților, a lui Storin, a soților Bulandra și mai ales a acelei minunate Beatty Fredanov.

Piesa lui H. Bernștein, ca toate piesele acestui autor francez, sunt melodrame siropoase. Sunt piese ce încântau burghezia franceză dinainte de război, descriindu-i moravurile și cu o intrigă ce nu ieșea din cadrul aventurilor amoroase ale aristocrației banului. Bataille, Porto-Riche, Bernștein e trinitatea ce a legănat tinerele vlăstare ale burgheziei franceze dinainte de război, trezind dorințe și producând încântare, prin „problemele” ce le puneau.

Acest teatru bernșteinian e de mult desuet. Teatrele bulevardiere parisiene și-au reînnoit repertoriul, preferând pe Marcel Achard,

²⁶³ D. J. A. N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 76/1935, f. 165.

²⁶⁴ *Ibidem*, f. 161.

²⁶⁵ „*Reformatorul*”, Anul II, Nr. 80-81, din 3 noiembrie 1935.

Pagnol, sau Lenormand, tezelor răsuflăte ale bătrânului dramaturg. Toți, Bernstein continuă și astăzi să scrie, aducând bineînțeles, unele schimbări temelor sale, adaptându-le vremurilor. Moravurile și convențiunile încep să fie persiflate, atitudinile tinerești sunt o nădejde pentru bătrânii anchilozăți, ce, la timpul lor, n'au reușit să lucreze așa cum îi îndemna inima și nu convenționalismul stupid al societății actuale.

Iată-l în „*Nădejde*” pe bătrânul consilier de stat Goinart. Acesta, un om așezat, se îndrăgostește de soția unui prieten. Aceasta-l urmează numai pentru banii lui. Toată viața lui în căsnicie e un calvar; soția lui se ține numai de petreceri, părăsindu-l des și lăsându-l pradă durerilor, neliniștelor, unei vieți interioare ce reușește să se degajeze de nimicuri-le și răutățile lumii.

În această izolare, el găsește înțelegere numai la fiica sa mai mare, o tânără romanțioasă și blazată. Iar când de aceasta se îndrăgostește logodnicul sorei mai mici și ei hotărăsc să se căsătorească împotriva voinței mamei ei, găsesc un aliat numai în bătrânul Goinart, care vrea să scutească pe cei 2 „frondeuri” de calvarul vieții sale, să le înlesnească o viață sinceră. Acești doi tineri reprezintă pentru el „nădejdea”... Toată piesa e drama acestui bătrân onest, care din nenorocirea vieții sale, luminează drumul a doi tineri cari nu vor să asculte decât glasul inimei.

Să recunoaștem, cam puțin pentru o piesă, pentru tematica și funcția ei socială. Căci ce poate interesa astăzi, în aceste clipe de adânc marasm și de desnădejde, drama unui suflet, atunci când drama întregii omeniri e cu mult mai palpitantă... De aceia teatrul lui Bernstein e teatrul unei pături de „intelectuali” și a întregii burghezii, ce nu și-a văzut scăzute veniturile. Totuși cât material pentru jocul unui actor! G. Storin în rolul bătrânului Goinart a fost admirabil.

Interiorizarea durerii, trecerea dela durerea proprie la înțelegerea sufletului tineresc a fost nuanțată într-un mod magistral. Lucia Sturza-Bulandra în rolul mamei și Tony Bulandra au adăugat o nouă creație la cariera lor artistică.

Am lăsat-o într'adins la urmă pe Beatty Fredanov. Tânăra aceasta blondă cu ochi melancolici și cu vocea timidă a fost revelația spectacolului, a interpretat rolul fiicei mai mari cu o înțelegere și o sensibilitate rar întâlnită. Vom mai auzi vorbindu-se de ea, dacă nu se va mai repeta și cu dânsa povestea neîntrecutei Dida Solomon...

Păcat numai că a asistat așa de puțină lume, la acest unic spectacol de artă!

Rey”²⁶⁶

²⁶⁶ „*Reformatorul*”, Anul II, Nr. 82, din 10 noiembrie 1935.

În același număr, 80-81, din 3 noiembrie 1935, **„Reformatorul”** le aducea la cunoștință botoșănenilor că „la 16 noiembrie fantasticul turneu Alhambra va prezenta la **„Eminescu”** revista **O NUNTĂ LA ALHAMBRA**, de N. Vlădoianu și N. Constantinescu. Biletele la casierul teatrului, I. Racolța”.

Acest anunț este repetat și în următorul număr, 82, din 10 noiembrie al **„Reformatorului”**, iar în 17 noiembrie, aceeași gazetă publică următoarea scurtă cronică sub titlul **TURNEUL „ALHAMBRA”** în care arată succesul turneului în orașele din țară și în Botoșani precum și o parte din membrii ansamblului care au jucat și la Botoșani:

TURNEUL „ALHAMBRA”

„Din toate orașele țării, știri entuziaste vorbesc de marele succes al turneului Teatrului **„ALHAMBRA”** din București cu **„O NUNTĂ LA ALHAMBRA”** formidabila revistă a domnilor N. Vlădoianu și N. Constantinescu.

La Constanța, Ploiești, Brăila, Galați, Bârlad, Chișinău, Bălți, Iași, primele orașe ale turneului, sălile au fost luate cu asalt, artiștii îndelung ovaționați după spectacol. Niciodată o reprezentație de turneu n’a plăcut mai mult, n’a lăsat o amintire mai fermă și mai caldă.

Noutatea, originalitatea și ideea călăuzitoare nouă a revistei a plăcut enorm și a încântat publicul.

Sili Vasiliu, Lulu Nicolau, Ady Ferri, Margareta Marian, Annie Călinescu, Nutzi Pantazi, Itza Pusky, Const. Toneanu, G. Groner, Const. Lunganu, Titi Botez, R. Rang, Dan Demetrescu, S. Simion, Oleg Danowsky, C. Dodu, Nădejde etc. fac un sărbătorit ansamblu.”²⁶⁷

Tot în numărul 82, din 10 noiembrie 1935, **„Reformatorul”** anun-

²⁶⁷ „Reformatorul”, Anul II, Nr. 83, din 17 noiembrie 1935.

ță că „în seara de 12 noiembrie curent la „*Eminescu*” turneul *Companiei „Majestic*”, director I. Pizone va reprezenta marele succes al stagiunii „*Mișcare în magistratură*”.

De asemenea, în Nr. 83, „*Reformatorul*” publică un mic dar foarte interesant articol despre un botoșănean intrat în lumea teatrală, intitulat **ACTRIȚELE FR. GOLDHAMER ȘI BOTOȘANII** în care se afirmă:

„Bine s’a spus că Bucureștii strică și pe cei mai serioși oameni, făcându-i să păcătuiască.

Iată de pildă cazul prietenului nostru simpatic, admirabil concetățean, care e Friederich Goldhamer.

Atâția ani cât a trăit printre noi, și ne-a înveselit cu inima și mai ales cu punga lui... largă, cu aperitivele copioase, Friederich era cunoscut ca un om cât se poate de sever, cu principii și purtări demne de un tată de familie.

Ei bine, a fost îndeajuns ca Goldhamer să stea câțva timp la București ca să ne fie dat să aflăm din ultimul număr din revista umoristică „*Încotro*”, că el se ocupă acolo de angajarea artistelor pentru un viitor teatru care se va deschide peste câțva timp și pe care îl subvenționează.

Bravo Friederich, cu condiția să nu-ți uiți urbea natală și să ne trimiți și nouă câteva din ele. De mult ai vrut să faci ceva pentru Botoșani.

Iată ai ocazia! Dealtfel noi te așteptăm să vii și în turneu cu trupa, ca impresar bineînțeles!”

La 13 noiembrie 1935 *Reuniunea Muzicală-Dramatică „Ciprian Porumbescu”* din Suceava trimite Primăriei Orașului Botoșani următoarea adresă:

Mult stimate Domnule Primar,

Reuniunea noastră, care, de 35 de ani încoace (deci încă de pe vremuri de vitregă guvernare austriacă) se străduiește din răspuțeri să întrețină în orașul nostru o cât mai vie atmosferă artistică și cultural-națională, după ce, în 1935, a ridicat, în Suceava, un bust (în valoare de 70.000 lei, bani adunați din ofrande publice) marelui compozitor Ciprian Porumbescu, autorul nemuritoarelor cîntece naționale „*Pe-al nostru steag*” și „*Trei culori*”, și-a propus să continue cu tipărirea operelor inedite ale acestui compozitor, și care, în număr de peste 200, zac în *Muzeul „C. Porumbescu”*, din localitate.

Pentru acest nobil scop, societatea noastră a hotărât să organizeze o serie de spectacole de comedie și conferințe publice, în Suceava și în orașele limitrofe.

Astfel Reuniunea noastră urmează să dea un spectacol și în orașul

Dv. cu ***Soacra Domnului Deputat***, comedie în 5 acte de Al. Bisson, localizare de C. Mărculescu, pe ziua de miercuri 20 noiembrie a.c. ora 5 seara, în *Teatrul „Eminescu”*, la care cu onoare vă rugăm să binevoiți a lua parte dimpreună cu onoratul corp funcționăresc din subordinele Dv., făcând însă în același timp și cea mai largă propagandă printre rudele, prietenii și cunoscuții Dv. să ne onoreze cu prezența D-lor.

Avînd în vedere scopul ce-l urmărim, considerăm apoi faptul că prețurile locurilor sunt cît se poate de populare (loja rang I 100 lei, loja rang II 150 lei, rezerva 50 lei, stal I 20 lei, balcon 15 lei, galerie 6 lei) și, în fine, contînd că larga Dv. solitudine pentru tot ce e odrăslire culturală pornită din inițiativă particulară, trăim în frumoasa nădejde și ne vom bucura de cel mai substanțial și neprecupețit concurs.

Primiți, vă rugăm, mult stimate Domnule Primar, asigurarea celei mai distinse stime.

Președinte, L.S

S.S. indescifrabil

Secretar,

S.S. indescifrabil

D-sale D-lui. Primar al Orașului Botoșani”.²⁶⁸

Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor Române trimite două adrese către Primăria Orașului Botoșani prin care solicită, în prima, să se rețină sala de spectacole a *Teatrului „Eminescu”* pentru „turneul trupei de teatru Gh. Lascu cu piesa ***Apărarea are cuvîntul***, de Petre Bellu, la data de 1 decembrie a.c.”²⁶⁹ și, în a doua, pentru „turneul *Teatrului Național* din București cu piesa ***Tinerețea unei regine***, de Syl Vara, la data de 5 decembrie crt., în mod cu totul gratuit”²⁷⁰.

Despre actorul Gh. Lascu și piesa ***Apărarea are cuvîntul*** nu am găsit date în plus.

Piesa ***Tinerețea unei regine***, a autorului austriac Syl Vara, a fost a doua premieră a *Teatrului Național* București, în stagiunea 1934-1935 și s-a jucat la București în 17 septembrie 1934, la trei zile după deschiderea stagiunii. Piesa e inspirată de perioada de început a îndelungatei domnii a reginei Victoria a Angliei, adică timpul cît lordul Melbourne a regelui care domnește și al ministrului care guvernează.

²⁶⁸ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 76/1935, f. 227.

²⁶⁹ *Ibidem*, f. 232.

²⁷⁰ *Ibidem*, f. 241.

„Regizorul Soare Z. Soare. cu grijă de amănunt, a învăluit spectacolul într-un fast de bun gust, iar interpreții, lucru rar într-o asemenea atmosferă imperială, au făcut figură bună; în fruntea lor Puia Ionescu-Mihailide și Nicolae Bălțățeanu în rolul flegmaticului lord Melbourne, apoi G. Demetru, R. Bulfinsky, Natașa Alexandra, Lilly Popovici, Nora Peyov, Marietta Sadova, Fifi Mihailovici, Ion Finteșteanu, Gh. Măruță, A. Pop-Marțian ș.a. spectacolul a realizat o serie lungă”.²⁷¹

Nicolae Bălțățeanu

Suntem convinși că marele succes raportat la București de acest ansamblu a fost obținut și la Botoșani, în 5 decembrie 1935.

Ultimele spectacole teatrale despre care avem informații că s-au desfășurat la Botoșani în anul 1935 sunt cele susținute de două ansambluri evreiești, unul străin și altul din Cernăuți și despre care „*Reformatorul*”²⁷² publică următoarele anunțuri-reclamă:

A) **Jüdische Kleinkunst Bühne** în trecere prin orașul nostru, dă o serie de reprezentații în sala Silberman-Lux. Trupa are în frunte pe renumita cântăreață **Fany Iuter** și artistul dramatic de la fosta „*Trupă din Vilna*” **Salom Brün**. Astă seară, Sâmbătă 21 Decembrie, ora 9 seara, se va reprezenta **Zurück a heim (înapoi acasă)**, Duminică, **Der ewiger Wanderer (veșnicul pribeag)**.

B) Turneul *Teatrului Orășenesc Evreiesc din Cernăuți*, în frunte cu celebrul artist mondial **Dr. PAUL BARATOFF** va da în orașul nostru numai 3 reprezentațiuni în sala „Popovici”. Miercuri 25 Decembrie, ora 9 seara se va reprezenta piesa în 3 acte de Strindberg, **Der Vater (Tatăl)**, joi 26 Decembrie **Moșke Hazer**, Vineri 27 Decembrie **Hinkeman**.

*

*

*

Anul teatral 1936 începe, și la Botoșani, cu un eveniment deosebit, sărbătorit în întreaga Românie: împlinirea a 30 de ani de activitate scenică de către Lucia Sturza-Bulandra, soția lui Tony Bulandra.

²⁷¹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 178.

²⁷² „*Reformatorul*”, Anul II, Nr. 88, din 22 decembrie 1935.

La 18 ianuarie 1936, Prefectura Județului Botoșani trimite Primăriei Orașului Botoșani un ordin în care spune: „Conform ordinului Ministerului de Interne – Direcțiunea Administrației de Stat Nr. 174A, din 9 ianuarie 1936, vă rugăm să binevoiți a dispune să se pună gratuit sala Teatrului „Eminescu” în seara zilei când va avea loc reprezentația dată de D-na. Lucia Sturza-Bulandra, profesoară la Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică din București, care întreprinde un turneu festiv, pentru încoronarea strălucitei sale cariere artistice.

L.S.

/Prefect
S.S.Indescifrabil

Șeful Serviciului
S.S.Indescifrabil”

Rezoluția Primarului de Botoșani: „Luat act, S.S.Indescifrabil”.²⁷³

Cezar Retzeanu la rubrica „Însemnări” din gazeta locală „Știrea” publică sub titlul „**Lucia Sturza-Bulandra**” următoarele rânduri:

„În teatrul românesc, numele D-nei. Lucia Sturza-Bulandra este mai mult decît o cheazășie. Este garanția că tot ce se face după indicațiunile sale, că tot ce vede lumina rampei pe scena Teatrului „Regina Maria” este în prealabil studiat și măsurat de această actriță care a dovedit, întotdeauna, intelectualitatea cea mai desăvîrșită, afiliată unui talent înnăscut, de o vigoare, de o naturaleță și de o comunicativitate unică.

Pentru teatrul nostru care abia ieri s-a descotorosit de „**Franțuzitele**” lui Facă, de „**Herșcul Boccegiul**”, de „**Clereta în concentrare**” și „**Cerșetorii în haine negre**”, apariția D-nei. Bulandra, odată cu aceea a D-lui. Tony Bulandra (soțul), marchează începutul unei ere noi.

Era teatrului adevărat, scris de autori experimentați și jucat de actori cărora nu le lipsesc nici talentul nici prestața. Iată de ce, la sărbătorirea marei artiste Lucia Sturza-Bulandra ne raliem cu tot sufletul și cu toată admirația”.

Cezar Retzeanu

În continuare gazeta redă extrase din „Ce scrie presa despre D-na. Bulandra în piesa **Nunta de argint**”: Tudor Teodorescu-Braniște în „**Adevărul**”, A. Munte în „**Dimineața**”, V. Timuș în „**Rampa**”, Șt. Vornicu în „**Naționalul nou**”, Romicus în „**Universul**”, Petru Manoliu în „**Credința**”, Mircea Ștefănescu în „**Ordinea**”, Titus Nicolau în „**Neamul Românesc**”, Ovidiu Constant în „**Mișcarea**”.

După aceste extrase de presă, sub titlul „O sărbătorire și un spec-

²⁷³ D.J.A.N.Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f.18.

tacol de mare artă **Nunta de argint**", în același număr al gazetei „**Știrea**” se vorbește despre ce se va întâmpla la Botoșani.

„În seara de 22 ianuarie crt., va fi la *Teatrul „Eminescu”* spectacolul festiv sub patronajul M.S. Regelui pentru sărbătorirea D-nei. Lucia Sturza-Bulandra, profesoară la *Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică din București* și co-directoare a *Teatrului „Regina Maria”*, când se va juca **Nunta de argint** piesă în 4 acte de Paul Géraldy. Această piesă care s-a jucat în Capitală cu un succes fără precedent pentru vremurile de azi, se va juca și aici cu aceiași interpreți din care cităm pe D-nele. Lucia Sturza-Bulandra, Maria Mohor, Marietta Deculescu, Elvira Petreanu și D-nii. G. Storin, Al. Finți, V. Bulandra etc.etc.

D-na Lucia Sturza-Bulandra va fi sărbătorită așa cum se cuvine distinsei sale personalități după actul al doilea”.²⁷⁴

Nunta de argint a fost treia premieră a ansamblului de la *Teatrul „Regina Maria”* jucată la București în stagiunea 1935-1936 și face parte „din categoria așa zisului teatru intimist, preocupat de detalii sufletești. Tema piesei ... este ingratitudea, s-ar putea spune „scuzabilă”, a copiilor față de părinți, de îndată ce-și întemeiază un cămin propriu; dar și egoismul propriu; dar și egoismul părinților, tot atât de firesc; piesa se termină cu resemnarea, nu ușoară, a părinților”.²⁷⁵

Avînd în vedere că la București Lucia Sturza-Bulandra a fost sărbătorită la 16 ianuarie 1936,²⁷⁶ iar la Botoșani în seara de 22 ianuarie același an, putem afirma că Botoșanii au fost, dacă nu primul, în mod sigur al doilea oraș din țară în care s-a oprit turneul *Teatrului „Regina Maria”* ca s-o sărbătorească pe Lucia Sturza-Bulandra.

Din păcate, n-a ajuns pînă la noi nici un număr din gazetele botoșanene apărute imediat după 23 ianuarie 1936, ca să putem ilustra cum s-a desfășurat sărbătorirea Luciei Sturza-Bulandra aici la Botoșani. Putem însă afirma că în cadrul ceremoniilor de sărbătorire i s-a înmînat mării artiste și „**Monografia Orașului Botoșani**” de **ARTUR GOROVEI** cu următoarea dedicație:

22 Ianuarie 1936

Doamnei

LUCIA STURZA-BULANDRA

– omagii și admirație din partea
orașului Botoșani –

²⁷⁴ „Știrea”, Anul VI, Nr. 275, din 18 ianuarie 1936.

²⁷⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 246.

²⁷⁶ Ioan Massoff, „*Viața lui Tony Bulandra*”, pag. 284.

22 Ianuarie 1936.

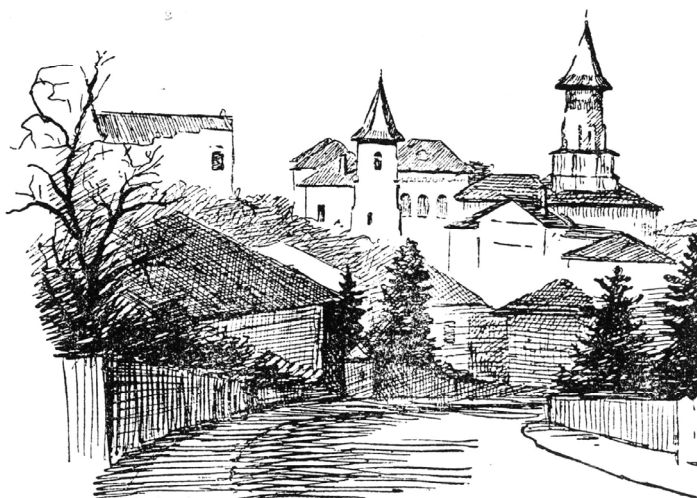
ARTUR GOROVEI

Doamnei

Lucia Sturdza-Bulandra

- omagii și admirație din partea
orașului Botoșani. -

Monografia Orașului
BOTOȘANI

Ediția Primăriei de Botoșani

Abia peste o lună de la acest mare eveniment, care a marcat și Botoșanii, sunt informațiile privind alte spectacole de revistă, teatru, concerte, operă etc.

Astfel gazeta „**Știrea**”, Anul VI, Nr. 279, din 15 februarie 1936 publică 4 astfel de anunțuri – reclamă în care botoșănenilor li se aducea la cunoștință că:

A) „Marți 18 februarie 1936, la *Teatrul „Eminescu”* compania comicilor Stroe și Vasilache din București prezintă revista **Tic-Tic-Tic** de Stroe și Vasilache, Puiu Maximilian și **Ric-Rac**. În rolurile principale: Florica Sterescu, Tilda Radovici, Agnia Bogoslova, Jeane Costa, H. Nicolaide, N. Gărdescu, Stelu Popescu etc.”

B) „În curînd **Dunărea Albastră**, operetă-revistă de N. Constantinescu și N. Vlădoianu după Iohann Strauss cu: Silly Vasiliu, Lulu Nicolau, Lisette Vereea, Ady Ferri, Margareta Marian, Marga și Didona Rădulescu, Dan Demetrescu, Constantin Toneanu, Al. Giovani etc.”

C) „În curînd **Lozul cel mare**, comedie cu Lenny Caler și V. Maximilian.

Această piesă a fost a patra premieră a *Teatrului „Regina Maria”* din București în stagiunea 1935–1936. „Eroul comediei, dar mai mult farsă, **Lozul cel mare**, de Ferdinand Steeg este un chelner, cumpărătorul unui loz, care ba este posesorul lozului cel mare, ba îl scapă printre degete – prilej de mari încurcături; protagoniști au fost: Vili Ronea (în rolul chelnerului), Lenny Caler, V. Maximilian, Marietta Deculescu, Maria Sandu, Jules Cazaban”.²⁷⁷

D) „**Apropos Tănase**, hiper-revistă de N. Chirițescu și P. Andreescu, jucată de ansamblul *Teatrului „Cărbuș”* în frunte cu C. Tănase, Olga Solomoneanu, Maud Mary, Mia Apostolescu, Al. Giugaru etc”.

Revista **Apropos Tănase** a fost reprezentată de *Compania „Cărbuș”* la București în sala *Teatrului Comedia*, în zilele sărbătorilor de iarnă 1935–1936, printre „boys” remarcîndu-se Geo Barton dar și actrița Liana Mihăilescu.²⁷⁸ Cu această revistă s-a plecat apoi într-un lung turneu prin țară.

În numărul 281, din 29 februarie 1936, aceeași gazetă „**Știrea**” anunța că celebrul bariton internațional Richard Cohn va concerta,

²⁷⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, p. 246.

²⁷⁸ Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, p. 326.

marți 3 martie, ora 9 seara, la „*Eminescu*” avînd concursul pianistului John Mandelbrod. „În program: Schubert, Beethoven, Mahler, Hugo, Wolf, Haydn, Mendelssohn etc”.

Încă din 21 ianuarie 1936, Ministerul de Interne – Direcția Administrației de Stat a trimis Primăriei Orașului Botoșani un ordin în care arăta:

„În seara zilei de 8 martie 1936 se sărbătorește, în orașul Botoșani de către turneul oficial al *Operei Române din București*, Dl. Jean Athanasie, prim bariton al *Operei Române*, unul din cei mai valoroși artiști pe care îi are țara noastră, pentru 20 de ani de strălucită carieră artistică, care va cînta opera în 4 acte **Rigoletto**.

Avînd în vedere propaganda ce se face în acest turneu, precum și valoarea de necontestat a sărbătoritului, avem onoarea a vă ruga să binevoiți a da tot concursul moral și material pentru buna reușită a reprezentățiunii în chestiune.”²⁷⁹

Ținînd cont că după 23 și 25 februarie 1936, cînd au avut loc spectacolele cu operele **Tosca** și **Fidelio**, la *Opera Română* din București, s-a mai jucat opera **Tristan și Isolda**, de R. Wagner în care a cîntat și Jean Athanasie, apoi abia a urmat sărbătorirea lui Jean Athanasie cu prilejul împlinirii a douăzeci de ani de carieră,²⁸⁰ putem considera că sărbătorirea de la București nu putea avea loc mai devreme de 28-29 februarie sau 1-2 martie 1936. Ceea ce înseamnă că Botoșanii au fost iar printre primele, dacă nu chiar primul, dintre orașele turneului de sărbătorire a marelui bariton Jean Athanasie.

Aceasta pentru că într-adevăr duminică 8 martie, la *Teatrul „Eminescu”* a avut loc spectacolul cu opera **Rigoletto** dat de ansamblul *Operei Române* din București, în frunte cu Jean Athanasie.²⁸¹

O adresă din 24 februarie 1936 a Direcției Generale a Teatrelor și Operelor Române solicita Primăriei Botoșani să dispună reținerea sălii de spectacole a *Teatrului „Eminescu”* pentru turneul D-lui. I. Pela cu „o comedie originală a D-lui. Tudor Mușatescu la data de joi 12 martie 1936”.²⁸² Sala n-a fost liberă decît pe 11 martie, astfel că turneul este anunțat și de gazeta „**Știrea**”²⁸³ și gazeta „**Reformatorul**”²⁸⁴ la această dată: „miercuri 11 martie la „*Eminescu*”, **Licuricii**, tragi-comedie de Tudor Mușatescu, cu *Ansamblul Teatrului Național București*”.

²⁷⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 20.

²⁸⁰ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 254.

²⁸¹ „*Știrea*” Anul VI, Nr. 282, din 7 martie 1936.

²⁸² D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 40.

²⁸³ „*Știrea*”, Anul VI, Nr. 282 din 7 martie 1936.

²⁸⁴ „*Reformatorul*”, Anul II, Nr. 99, din 8 martie 1936.

În regia lui Soare Z. Soare, această tragi-comedie s-a reprezentat de *Teatrul Național București* în prima parte a stagiunii 1935-1936, dar a constituit o nereușită pentru Tudor Mușatescu, autor de comedii admirabile, care a vrut să scrie o tragicomedie, însă acest lucru nu i-a reușit de data aceasta pentru că însăși subiectul a fost ales greșit: o doamnă din societate, îndrăgostită de un dansator dintr-un local de noapte, izbutește să-l îndepărteze din acest mediu, dar, în scurt timp, deziluzia îi cuprinde pe amândoi; scos din „lumea” lui, dansatorul devine în ochii doamnei un vulgar mascul; dar și pentru el doamna devine cu totul neinteresantă, hotărît fiind s-o părăsească; autorul crede, înșelându-se, că aceasta ar fi doamna „dezrădăcinaților” pe care el îi numește „licurici”.

„La București s-au străduit, și au izbutit să țină o vreme piesa pe afiș (autorul se bucura de popularitate și simpatie) Mărioara Voiculescu, Marietta Anca, Natașa Alexandra, Kitty Gheorghiu, N. Soreanu, G. Vraca, Ion Finteșteanu, Ion Manu, Al. Marius”.²⁸⁵

Nu știm ce succes a avut reprezentația cu *Licuricii* la Botoșani deoarece nu a ajuns pînă la noi nici un număr de gazetă care să aibă o cronică publicată.

La rubrica **CULTURALE** gazeta „*Stirea*”, Anul VI, Nr. 280, din 22 februarie 1936, publică următorul anunț-reclamă al unui spectacol mai puțin obișnuit ce va loc la Botoșani la 15 martie 1936:

„*Asociația Culturală C.F.R. din București*, care a întreprins un lung turneu în Orient, în Jugoslavia și Germania, după ce au dat mai multe concerte la Ateneul Român și Radio-București, precum și pe scena Operii Române, vine Duminică 15 Martie a.cr. la Botoșani, pentru a da o singură reprezentație la *Teatrul „Eminescu”* compusă din:

Concert coral și opereta *Baba Hârca*.

C.F.R.-iștii care pretutindeni au repurtat un **colosal succes**, vin cu tot ansamblul de peste **120 de persoane** având orchestră și costume proprii, însoțiți fiind de D-l. **Cezar Mereutză** **Directorul General al C.F.R.eului**, care va patrona reprezentația.

Conducerea muzicală o are maestrul N. Georgescu-Postelnicu.

Nu ne îndoim că botoșănenii noștri, care întotdeauna au apreciat cum se cuvine frumosul și utilul vor ști să răsplătească îndeajuns această frumoasă inițiativă, care se datorește D-lor. H. Ionescu, șeful gării și Șt. Fianu șeful Oficiului de plasare.

Este locul să menționăm că după spectacolul de la Botoșani, C.F.R.-iștii pleacă într'un turneu în Elveția, iar în vara aceasta vor da mai multe

²⁸⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VI, pag. 236-237.

concerte în America, unde au angajamentele semnate de pe acum.

Deci o altă carte de vizită nu le mai trebuie!”

Acest anunț este reluat de aceeași gazetă „**Știrea**”, Nr. 283, din 14 martie 1936, la rubrica „SPECTACOLE”: „*Concertul Asociației C.F.R. București și opereta **BABA HÂRCA** va avea loc duminică 15 martie ora 9 seara la „*Eminescu*”. C.F.R.-iștii sosesc duminică ora 10 jumătate a.m. cu trei vagoane speciale, **120 persoane**, orchestră și costume proprii.*

Puținele bilete ce-au rămas se găsesc la Dl. Șt. Fianu, iar duminică de la 4 la casa Teatrului”.

În același număr din 14 martie „**Știrea**” le amintește botoșănenilor că „Revista **APROPO TÂNASE** se va juca la 21 martie la „*Eminescu*” în frunte cu Tănase, Mya Apostolescu, Maud Mary, Olga Solomoneanu, Al. Giugaru, Aurel Munteanu etc.”

Încă din 21 februarie 1936 Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor – Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor Române trimite Primăriei Orașului Botoșani o adresă în care roagă să dispună să se rețină sala de spectacole a *Teatrului „Eminescu”* pentru turneul D-nei. Natalița Pavelescu, cu comedia muzicală **Parfumul nevesti-mii**, la data de 24 martie crt.

La 25 februarie 1936 Primăria răspunde Ministerului: „am onoare a vă face cunoscut că primăria poate pune la dispoziție sala *Teatrului comunal „Eminescu”* pentru turneul anunțat la 24 martie a.c. de D-na. Natalița Pavelescu, însă datorită situației financiare actuale a teatrului nu se poate admite nici o scădere sau chiar reducere a taxei serale pentru local.”²⁸⁶

Și *Teatrul Național din Iași* solicită la data de 25 aprilie 1936 Primăriei Botoșani să-i pună la dispoziție – în mod gratuit – sala *Teatrului „Eminescu”* pentru reprezentația ce o dă trupa sa în seara zilei de 14 mai. „Solicităm această gratuitate bazați pe sentimentele D-v. de umanitate și înțelegere a nevoilor în care se găsesc artiștii de teatru”.

Adresa este semnată nu de Direcția *Teatrului Național Iași*, ci de artista Gina Sandri-Bulandra, conducătoarea trupei de artiști ieșeni aflați în turneu, iar primarul de Botoșani a pus pe ea „Se aprobă”.²⁸⁷

Gazeta „**Știrea**”, Anul VI, Nr. 293, din 9 mai 1936, își anunța cititorii că „joi 14 mai, *Teatrul Național din Iași* reprezintă la „*Eminescu*” piesa **Iubire**, de Paul Géraldy. În fruntea ansamblului D-na. Gina Sandri-Bulandra”.

Între manifestările culturale locale merită a fi menționată cea organizată de *Societatea de Muzică și Teatru „Armonia”* din Botoșani care

²⁸⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 36-37.

²⁸⁷ *Ibidem*, f. 383.

„miercuri 27 mai, ora 9 seara, prezintă la *Teatrul „Eminescu”* comedia **CHESTIA STĂNESCU** precedată de un **concert muzical** cu un program variat și bine ales.

Se vor cânta coruri exclusiv românești, iar D-na. Ing. Varea Neaga, absol. a *Conservatorului din Iași*, – canto – va executa, acompaniată la piano de D-na. Didia Saint-Georges, cîntece populare românești precum și Arie din opera **Traviata** și alte bucăți de autori străini. Tot d-sa., dimpreună cu D-l. N. Isăcescu, – bariton – vor executa duete de Mendelssohn, Kücken, Abt etc.”²⁸⁸

O altă manifestare locală este cea organizată de *Ateneul „Uspenia”* la *Teatrul „Eminescu”*, miercuri 15 iulie 1936. *Gazeta botoșăneană „Săptămîna”* consemna: „În partea I-a a programului D-ra. Nely Gallin va cânta, acompaniată (la pian) de D-na. locot. Prutescu: **Serenada, Ave Maria, Der Lindenbaum**, de Schubert și **Gîndul meu și-al dumatle** de Monția. D-na. locot. Prutescu va executa la piano: **Exaltation**, de Schumann, și **Menuetul**, de Paderewski. D-l. Virgil Mora din București va cânta: **Pe 'me și Pe unde treci** de Leon.

În partea a doua a programului se va juca **Unchiul din America**, comedie din franțuzește”.²⁸⁹

La începutul anului 1935 fuseseră desființate din diverse motive *Teatrele Naționale* din Craiova, Cernăuți și Chișinău.²⁹⁰ Cei mai mulți actori ai acestor teatre au rămas șomeri ori au încropit diverse trupe particulare ambulante care colindau țara cu sau fără aprobarea Ministerului Instrucțiunii, Cultelor și Artelor – Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor Române.

O asemenea autorizație, cu nr. 3020 din 20 mai 1936, căpătase și artistul Grigore Dimitriu, fost la *Teatrul din Cernăuți*. În ea se specifica: „D-l. Dimitriu Grigore este autorizat de noi de a se produce pe scenele din întreaga țară ca artist dramatic pînă la data de 30 septembrie 1936 cu respectarea dispozițiilor arătate în instrucțiunile de pe verso.

Această autorizație este strict personală și ne rezervă dreptul de a o retrage în caz de nerespectare a legilor și regulamentelor în vigoare.

Director general,
L.S. S.S. Indescifrabil

Șeful Serviciului
S.S. Indescifrabil

²⁸⁸ „*Reformatorul*”, Anul III, Nr. 110, din 24 mai 1936.

²⁸⁹ „*Săptămîna*”, Anul IV, Nr. 192, din 14 iulie 1936.

²⁹⁰ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 214 – 215.

D-lui. Dimitriu Grigore, artist, Aleia Ghica Vodă, Iași”.²⁹¹

În numele lui, un împuternicit face următoarea cerere către Primăria Botoșani:

Domnule Primar,

Subsemnatul D. Vartic, Licențiat în Științe Naturale, domiciliat în Iași, Curtea Bis. Sf. Lazăr, în calitate de împuternicit al D-lui. artist de la *Teatrul Național de la Cernăuți* (desființat) Gr. Dimitriu, vă rog să-mi acordați cuvenita autorizație pentru o reprezentație teatrală cu un număr de 4 artiști în ziua de luni 27 iulie ora 9 seara. Această reprezentație urmează să fie dată în sala *Teatrului Comunal „Eminescu”*.

Primiți stima mea,

D. Vartic.

D-lui. Primar al Comunei Botoșani”.

Pe cerere s-au trecut și numele artiștilor:

D-na Ecaterina Ionescu, artistă, *Teatrul Național Iași*.

D-na Lia Planchide, fostă artistă *T. N. Craiova*.

D-ul Traian Ghițescu, *Teatrul Liber Iași*.

D-l. Grigore Dimitriu, fost artist, *T. N. Cernăuți*.²⁹²

La această cerere, Șeful biroului Administrativ al Primăriei Botoșani prezintă următorul referat, la 23 iulie 1936:

Domnule Primar,

Petiționarul prezintă autorizația Ministerului de Culte sub No. 3020/936 valabilă pînă la 30 septembrie a.c., pentru a se produce pe scenele teatrelor din țară ca artist dramatic.

În cerere se specifică și numele artiștilor ce urmează a juca.

Nu specifică însă piesa ce intenționează a juca și nici nu prezintă carnetele de identitate ale artiștilor jucători în piesă.

Totuși să i se poată elibera autorizația cerută cu condiție ca să plătească ceva pentru teatru și taxa comună pentru asistența socială, 1 leu de persoană așa cum cere art. 9 al. 3 din tabloul taxelor comunale.

Șeful bir. Adm-tiv.

S.S. Indescifrabil

În 27 iulie sala fiind probabil ocupată, Primăria Botoșani a eliberat

²⁹¹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 270.

²⁹² D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 272.

următoarea autorizație pentru data de 3 august 1936, dată modificată în cerere și de solicitant:

Autorizație

În urma cererii înregistrată la Nr. 7802/936;

Noi, Primarul comunei Botoșani permitem D-lui. Gr. Dimitriu Artist Dramatic de la Teatrul Național din Cernăuți/ desființat/ de a da o reprezentație de teatru în sala teatrului comunal M. Eminescu din Botoșani, în seara zilei de 3 August a.c. cu obligațiunea ca, înainte de începerea spectacolului să achite suma de lei 500 socotită ca minimum pentru cheltuelile ocazionate cu lumina electrică și personalul comunei, precum și de a achita tot înainte de începerea spectacolului câte un leu de fiecare persoană pentru loji unde intră mai multe persoane și de bilet pentru parter, balcon și galerie, drept taxă comunală pentru asistența socială, conform art. 9 al. 3 din tabloul taxelor comunale.

Prezenta autorizație se va viza de organele Chesturei de Poliție locală și reprezentantul compozitorilor.

Primar, ss/ **I.Gh. Periețeanu**

Secretar, ss/ **H. Gh. Vasiliu**

Nr. 7.802/ 1936 Iulie 23.²⁹³

În vara anului 1936, la *Teatrul Nou*, pe Calea Văcărești din Capitală, a ținut afișul revista **Bucureștiul rîde-Bucureștiul cîntă** de Stroe, Vasilache și Puiu Maximilian, cu melodii de V. Vasilache și Max Halm. Între interpreți: Stroe, Vasilache, Lisette Vereea, Virginica Romanovschi, Annie Simion, Liana Mihăilescu, M. Iordănescu-Bruno, tenorul M. Petculescu; decorurile au fost opera scenografilor Caramanlău și Rohrhofer, costumele s-au lucrat sub supravegherea pictoriței Marcela Cordescu.²⁹⁴

În septembrie acest ansamblu a plecat în turneu, ajungînd și la Botoșani. Nu știm în ce zi a avut loc aici spectacolul, dar se pare că n-au fost prea mulți spectatori și aceasta nu pentru că revista ar fi fost slabă. Cauza era, în realitate, că Bucureștiul, ca de altfel țara întreagă, nu rîdea, nici nu cînta în vara și toamna lui 1936, așa cum ar fi dorit autorii de reviste. Politica de ură și violență era în toi; în Spania făcea ravagii un neobișnuit război civil. Se ridica amenințător, spectrul unei teribile catastrofe și oamenilor nu le mai ardea de reviste, comedii etc.

Prezența slabă a botoșănenilor la spectacolul cu această revistă

²⁹³ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 273.

²⁹⁴ Ioan Massoff, „*Teatrul românesc*”, Vol. VII, pag. 256.

reiese din următoarea cerere adresată Primăriei Botoșani:

Domnule Primar,

Subsemnații Stroe și Vasilache jucînd la *Teatrul „Eminescu”* cu un ansamblu de 60 de persoane și avînd cheltuieli imense, față de rețeta realizată, (subl.a.) cu onoare vă rugăm a ne scuti sala complet.

Vă mulțumim și vă rugăm să primiți asigurarea deosebitei noastre stime.

N. Stroe și V. Vasilache

D-sale Domnului Primar al Municipiului Botoșani.

Cererea este scrisă pe o foaie liniată ruptă dintr-un registru și nu are nici o dată trecută de solicitanți. Dar apostila scrisă de primar:

„D-lui. casier al teatrului. Se scutește de toate taxele, sală și iluminat” are trecută și data: 25/ IX 1936.²⁹⁵

Așa dar reprezentația ansamblului condus de Stroe și Vasilache a avut loc cu puțin timp înainte de 25 septembrie 1936.

Într-o situație asemănătoare s-a aflat și Constantin Tănase care adresează și el următoarea cerere Primarului de Botoșani:

TEATRUL CĂRĂBUȘ S.A.

București I,..... 193.....

Director: C. Tănase

str. R. Poincare, 32

Domnule Primar,

Am onoarea a vă ruga să bine voiți a da ordin să mi se reție sala *Teatrului „Eminescu”* pentru ziua de 10 octombrie și să mi se facă toate reducerile posibile avînd în vedere cheltuelile enorme ce am.

Cu toată stima

Directorul Companiei Cărbuș, **C. Tănase**

(Semnătură autografă – nota autorului)

Domniei sale Domnului Primar al Orașului Botoșani.

Pe cerere este scris numai „Se aprobă”, fără semnătură, dar într-o filă următoare se află următorul ordin:

²⁹⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 390.

ROMÂNIA
PRIMĂRIA COMUNEI BOTOȘANI
Domnului Serv. Administrativ
Casier al Teatrului comunal
No. 9876
„M. Eminescu”/ 1936, Luna Sept. ziua 21
Locco

Vi se face cunoscut că am aprobat în mod gratuit sala *Teatrului Eminescu* pentru seara zilei de 10 oct a.c. pentru reprezentația de teatru a D-lui. C. Tănase. Veți încasa însă toate taxele aferente biletelor ca cinematografia, aviația și asistența socială.

Primar,
I. Romanescu

Secretar,
H.Gh. Vasiliu²⁹⁶

Mai multe motive, între care ploile și în general vremea nefavorabilă spectacolelor sub cerul liber, faptul că Tănase obișnuise publicul ca în fiecare stagiune să-i ofere „ceva ce nu se mai văzuse” – dorință ce presupunea investiții mult prea mari ș.a. care s-au soldat în stagiunile trecute cu deficite apreciabile, l-au determinat pe C. Tănase ca în stagiunea de vară 1936 să renunțe la revistă și să încerce reprezentarea unor comedii muzicale, mai puțin pretențioase în ceea ce privește montarea.

Și astfel, în deschiderea stagiunii care s-a făcut târziu, tocmai la 18 iunie, s-a jucat ***Barca pe valuri*** și apoi ***Trei fete cucuiete***, două localizări după Pierre Veber, semnate de N. Kirițescu, T. Mușatescu, Sică Alexandrescu pe muzică de Moretti. Încercarea n-a prins. Publicul voia altceva de la Tănase și a lipsit „deși ansamblul cuprindea destule elemente valoroase: Al. Giugaru, N. Roman, I. Talianu, G. Trestian, V. Lăzărescu, Balaban, Renné Annie, Didi Theodorescu, Annie Capustin, Vera Tacco.”²⁹⁷

Credem că la Botoșani, Constantin Tănase n-a înregistrat așa mare eșec cu spectacolul dat la 10 octombrie 1936.

La începutul lunii octombrie 1936, au fost declanșate și lucrările de reparare a *Teatrului „Eminescu”*, despre care gazeta „***Știrea***”, Anul VI, Nr. 315, din 10 octombrie acel an, scrie:

²⁹⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/ 1936, f. 389.

²⁹⁷ Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 326-327 și „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 255.

„O lucrare de mare importanță este și aceea începută săptămâna aceasta: renovarea *Teatrului Comunal „Eminescu”* care, de când a fost în concesiunea unor particulari, a rămas într’o stare de plâns. Fără becuri suficiente, cu mobilierul rupt și plin de insecte, cu aparatele nepuse la punct etc. De situația aceasta s’a sesizat însăși părintele comunei, d. primar Ion Romanescu, care a luat inițiativa să conducă, personal, lucrările.

Astfel, ele au și început cu: repararea ușilor, a scaunelor, îmbrăcarea celor jupite cu pluș, înlocuirea becurilor arse sau furate, iar la sfârșit se va face o demontare a aparatelor de proiecție sonoră, căutându-se și înlocuindu-se piesele uzate, care au fost garantate de firma furnizoare Klang-Film, numai pe 5 ani. Ori acum au trecut 6 ani de la instalarea aparatului.

Pentru punerea la punct a aparatului, credem că ar fi bine să apeleze la un **specialist** dela București, dela reprezentanța lui Klang, singurul care ar putea fi o garanție de felul în care aparatul ar fi reparat.

Dar toate aceste lucrări se fac în cursul zilei, așa că spectacolele de teatru și de cinema vor avea loc în mod obișnuit și fără nici o stingherire. Lucrările vor costa peste 60.000 lei, bani ce se realizează treptat din încasări, mai ales acum de când la „Eminescu” se aduc numai filme bune și de succes”.

La 8 octombrie 1936, scriitorul, umoristul și autor al multor reviste scrise și pentru C. Tănase, dar și pentru alți conducători de trupe de revistă, Ion Pribeagu, pe numele său adevărat Isac Lazarovici, născut la 27 octombrie 1887, la Sulița, în județul Botoșani,²⁹⁸ solicită și el Primăriei Botoșani să-i rezerve sala *Teatrului „Eminescu”* pentru seara zilei de joi 15 octombrie 1936, spre a da un spectacol cu trupa lui.

Primăria îi comunică lui Ilarion Racolța, casierul teatrului, că urmare a cererii No. 10610 din 8 octombrie 1936 a aprobat sala teatrului pentru „reprezentăția de teatru dată de D-l. Ion Pribeagu în sera zilei de 15 octombrie a.c. cu plata sălii în sumă de 4.000 (patru mii).²⁹⁹

În 2 octombrie 1936, Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române cere Primăriei Botoșani „să se rețină sala de spectacole a *Teatrului Comunal* pentru turneul d-nei. Natalița Pavelescu, cu piesa ***Delictul din noaptea nunții***, pentru data de 23 octombrie”.³⁰⁰ Pe lângă această adresă, Primăria a primit și din partea Nataliței Pavelescu o cerere în care, după ce arată că ea și trupa ei întreprinde un mare turneu de pro-

²⁹⁸ Teșu Solomovici „Prefața editorului” la Vol. Ion Pribeagu, „*Mic și al dracului*”, București, Editura Teșu, 2005.

²⁹⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 375-376.

³⁰⁰ *Ibidem*, f. 380.

pagandă artistică și culturală în toată țara și urmînd să dea o singură reprezentație și în Botoșani în ziua de 23 octombrie 1936, solicită să i se acorde „o subvenție ca o încurajare a operei întreprinse” precum și a ne acorda sala *Teatrului „Eminescu”* în mod gratuit, cu iluminatul și încălzitul.

Primiți vă rog, D-le. Primar, asigurarea stimei ce vă păstrez.

Natalița Pavelescu”

(Semnătură autografă – n.a.)³⁰¹

Urmare a adresei Direcției Generale a Teatrelor și Operelor Române, Primăria Botoșani îi face cunoscut casierului teatrului, la 8 octombrie, că „am aprobat sala *Teatrului Comunal „Eminescu”* pentru reprezentația ce urmează a da turneul D-nei. Natalița Pavelescu în seara zilei de 23 octombrie 1936, cu plata sumei de 4.000 pe seară”.³⁰²

Dar pe cererea nedată a Nataliței Pavelescu, Primarul pune apostila: „Se aprobă sala scutită de taxele de iluminat și încălzit”, iar deasupra pune și data „23-X-1936”. (Subl. autorului).

Aceeași situație grea a avut de întâmpinat și ansamblul Teatrului Național din București al cărui administrator delegat Sică Teodorescu, în chiar ziua spectacolului, 29 octombrie 1936, înregistrează la Primăria Botoșani următoarea cerere:

Domnule Primar,

Artiștii *Teatrului Național* din București, fiind în turneu de propagandă națională și culturală cu piesa românească a D-lui. Valjan și jucînd în orașul Botoșani, astăzi-seară joi 29 octombrie 1936, și cum rețeta este extrem de slabă, vă rog să binevoiți a dispune să fim scutiți de plata chiriei teatrului, afișajului și a ne lua și un număr de bilete pentru d-nii. funcționari”...³⁰³

Cu aceeași dată 29-X-1936 Primarul pune apostila „Se aprobă, la chirie, încălzit iluminat și afișajul”.

Piesa românească a turneului ce s-a jucat și la Botoșani, în 29 octombrie 1936, a fost ***Generația de sacrificiu***, de I. Valjan, care s-a reluat (într-o nouă versiune, căci cea inițială stîrnise critici din partea unor corpuri constituite) la *Teatrul Național București* după 11 martie 1936 avîndu-l pe A. Pop-Marțian în rolul principal.³⁰⁴

³⁰¹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 391.

³⁰² *Ibidem*, f. 381.

³⁰³ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 392.

³⁰⁴ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 241.

Miercuri 4 noiembrie 1936, a avut loc la *Teatrul „Eminescu”* o serbare organizată de *Societatea „Armonia”* Botoșani. În program au fost interpretate bucăți alese din: Schumann, Borgovan, Brediceanu, Cavadia și Mozetti de către D-na. inginer V. NEAGA, absolventă a *Conservatorului din Iași* – canto – acompaniată la pian de D-na. DIDIA SAINT-GEORGES, iar corul mixt a cântat din cele mai frumoase bucăți corale românești.³⁰⁵

Același număr al *„Reformatorului”* îi anunța pe botoșăneni că „turneul *Teatrului „Regina Maria”* cu marele succes ***Fiu-meu, domnul ministru***, în rolul principal cu V. Maximilian, va da și în orașul nostru o reprezentație în seara zilei de miercuri 11 noiembrie la *„Eminescu”*.

Și gazeta *„Săptămîna”*, Anul IV, Nr. 208, din 3 noiembrie 1936, publica același anunț, fără nici o deosebire.

Comedia ***Fiu-meu, domnul ministru***, de André Birabeau, vroia să fie o satiră îndreptată împotriva Frontului popular francez (ușierul e tatăl ministrului)³⁰⁶ și a fost a doua premieră a *Teatrului „Regina Maria”* din București, în stagiunea 1936–1937.

Nu știm ce succes a avut în Capitală, dar la Botoșani, cu siguranță n-a avut. Afirmăm aceasta pentru că la 16 noiembrie 1936 Primăria Botoșani îi făcea cunoscut Domnului Casier al *Teatrului „Eminescu”* că a aprobat, în mod gratuit, sala teatrului comunal pentru reprezentația cu ***Fiu-meu, Domnul Ministru*** care a avut loc în seara zilei de 11 noiembrie a.c. deoarece, față cu rețeta făcută de această trupă, nu li s-au acoperit cheltuielile.³⁰⁷ (sublinierea autorului).

În luna septembrie 1936 Primăria Botoșani primește următoarea cerere nedatată pe care o înregistrează la Nr. 9877:

Domnule Primar,

Uzînd de bunăvoința ce ați binevoit a arăta față de turneurile teatrului „Alhambra” vă rugăm să binevoiți a ne acorda sala *Teatrului „Eminescu”* în aceleași condițiuni ca și anul trecut pentru cele trei turnee ale *Teatrului „Alhambra”* în zilele de 14 noiembrie 1936, 2 ianuarie și 27 februarie 1937.

Vă mulțumim pentru bunăvoința care ne-ați arătat-o în mod constant și vă rugăm să primiți asigurarea înaltei noastre considerațiuni.

N. Vlădoianu, N. Constantinescu

Directorii *Teatrului „Alhambra”*

(semnături autografe – nota autorului)

³⁰⁵ „Reformatorul”, Anul III, Nr.133, din 1 noiembrie 1936.

³⁰⁶ Ioan Massoff, „Teatrul Românesc”, Vol. VII, pag. 282.

³⁰⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 427.

Cererea poartă numai numărul de înregistrare al Primăriei: 009877, fără dată, dispoziția de trimitere a ei „D-lui. Casier al Teatrului” semnată indescifrabil și referatul

Domnule Primar,

Am onoarea a vă referi că se pot da, pentru teatrul „Alhambra”, zi-lele cerute prin prezenta cerere, sala nefiind ocupată de alte trupe”

Casier, I. Racolța³⁰⁸

Primăria Botoșani – Serviciul Administrativ, cu numărul de înre-gistrare de mai sus, trimite ordin casierului, la 21 septembrie 1936, în care îi face cunoscut că „am aprobat în mod gratuit sala *Teatrului Co-munal „Eminescu”* pentru serile de 14 noiembrie a.c. și 2 ianuarie și 27 februarie 1937, turneului de teatru „Alhambra” București.

Veți încasa însă toate celelalte taxe aferente biletelor ca: cinema-tografia, aviația și asistența socială.

Primar,

Secretar,³⁰⁹

La 18 octombrie 1936 Teatrul Național Iași înaintează Primăriei Botoșani o adresă în care îi aduce la cunoștință că „am întreprins un turneu oficial cu piesa ***Tatăl***, de A. Strinberg, în frunte cu D-l. Aurel Ghi-țescu, Societar de onoare al acestui teatru și vă rugăm să bine voiți a dispune să ni se pue la dispoziție sala teatrului, proprietatea D-stră în mod gratuit, pentru ziua de 24 noiembrie 1936.

Primiți, vă rugăm mulțumirile noastre.

Director,

L.S.

E. Serghie

Pe adresă se află apostila primarului: „Se aprobă. I.R.” (I. Roma-nescu – n.a.) și data 23.X.1936.³¹⁰

Gazeta „***Știrea***”, Anul VII, Nr. 321 din 21 noiembrie 1936, îi anunța pe botoșăneni că „marți 24 noiembrie curent, turneul *Teatrului Național* din Iași, în frunte cu marele tragedian AUREL GHIȚESCU, va prezenta la „*Eminescu*” drama ***TATĂL***, de A. Strinberg. Noi, care cunoaștem creațiile lui Storin și Baratoff, așteptăm cu nerăbdare creația talentatului actor ieșean”.

³⁰⁸ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 410.

³⁰⁹ *Ibidem*, f. 411.

³¹⁰ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 428.

În următoarea seară după reprezentația dramei **Tatăl**, de A. Strindberg, la *Teatrul „Eminescu”* a avut loc un eveniment muzical deosebit de așteptat de toți botoșănenii – Concertul maestrului George Enescu.

Încă din 9 noiembrie 1936, Primăria Botoșani îi făcea cunoscut casierului teatrului că „am aprobat sala contra sumei de lei 4.000 plus un leu timbrul de asistență socială, pentru Reprezentația – Concert ce are loc în seara zilei de 25 noiembrie a.c. pentru marele cântăreț Enescu”.³¹¹

În același număr, 321, din 21 noiembrie 1936, gazeta „**Știrea**” publică următorul articol intitulat chiar:

MAESTRUL ENESCU

Acum câteva zile, maestrul Enescu a fost sărbătorit de oficialitatea și cercurile intelectuale din București. O sărbătorire, care pe lângă caracterul său protocolar, reprezenta și prinosul de admirație și recunoștință pentru cel mai demn sol al culturei românești de astăzi. Maestrul a răspuns mișcător, vibrant, cu glasul lin, armonios (o cascadă de acorduri melodice) asistenței emoționate: „Lăsați-mă, ca scripcarul din poveste, să cânt cele ce am de spus”.

Nici nu se poate un răspuns mai emoționant și un adevăr mai simplu.

G. Enescu personifică muzica, e întruchiparea ei vie, așa cum muzele, satirii și silenii întruchipau în mitologia grecească, artele frumoase, spiritul uman în continuă dezvoltare.

Muzica e arta care, deasupra tuturor fruntariilor, înfrățește omenirea. Ea se adresează simțirii și înțelegerii tuturor, redând simțăminte și pasiuni omenești. Bach, Schubert, Chopin ca și Verdi sunt înțeleși în orice parte a lumii, pentru că una e pasiunea omenească.

Viața maestrului Enescu este toată închinată muzicii. De mic copil, născut în ținutul nostru, asculta cu interes muzica populară. Mai târziu, în epoca maturității, părăsește orice ocupație consacrându-și toată activitatea nobilei arte a muzei Euterpe.

Violonist excelent, compozitor de sublimă inspirație, el a uimit lumea cu talentul și geniul său muzical. Recunoscut în străinătate, ca unul din cei mai inspirați compozitori, numele său trece șters, în țara sa de origine, în care lipsa de talent și cultură sunt adulate la fiecare colț de stradă.

Îmi amintesc și acum concertul de vioară al lui G. Enescu de acum câțiva ani, dela „*Eminescu*”. „**Rapsodia**” lui Liszt și „**Concertul de vioară**” a lui Cesar Franck, – dacă nu mă înșel – răsunau fermecătoare de sub arcușul vrăjit al maestrului. Îi revăd și acum gesturile line, pătrun-

³¹¹ *Ibidem*, f. 429.

derea înaltelor sentimente ce exprimă muzica lui Liszt și a lui Franck.

Dar maestrul nu interpretează numai pasiunile altora, ci a creat singur, opere sublime. Cine era mai indicat decât autorul „**Rapsodiei românești**”, să redea tragedia fiului care-și omoară tatăl și se căsătorește cu mamă-sa, sfârșind apoi în chinurile groaznice ale orbirii și remușcării? Este oare o pagină mai emoționantă în mitologia grecească decât tragedia lui Oedip?

Cu mijloace simple, fără a forța nota patetică, G. Enescu a scris o pagină vie din suferința omenească, un poem închinat în același timp, dragostei de viață și sublimul suferinței atotpurificatoare. Reprezentarea lui „**Oedip Rege**” la „*Opera-Mare*” din Paris a prilejuit un succes formidabil pentru compatriotul nostru.

Enescu e numai simțire: dragoste pentru om, dragoste pentru spiritul său, dragoste pentru cultura sa și pentru formele sale de organizare progresiste.

*
* *

La concertul de Miercuri 25 Noiembrie c. maestrul Enescu va executa „**Sonata în mi minor**”, de Bach, „**Concertul în la major**”, de Saint-Saëns, etc. Muzica divină a compozitorului lui „**Missa solemnis**” și a celorlalte oratorii de inspirație religioasă, și-a găsit cel mai bun interpret în Enescu, cântărețul suferinței omenești, al năzuinței omului către mai bine.

Bach – Enescu: două nume ce stau pe același plan pe firmamentul muzicii din toate timpurile.

D. Roiu

George Enescu a fost sărbătorit în 1936 pentru împlinirea a 55 de ani de viață, dar și pentru premiera operei sale **OEDIP** pe scena *Operei din Paris* la 13 martie 1936. „Pentru întâia oară, un compozitor român a fost admis să reprezinte o operă nouă pe această scenă... S-au văzut reprezentate la *Opera din Paris*, înființată acum vreo trei veacuri, majoritatea capodoperilor muzicii de teatru. Aproape toți măștrii literaturii sonore, de la Lully, Rameau, Glück și Mozart pînă la Wagner, Gounod, Massenet, Saint-Saëns, au ținut să li se execute în această sală celebră compozițiile lor cele mai bune. Iată că azi George Enescu ia loc printre aceste nume glorioase ale artei lirice. Cîntea se răsfrînge asupra întregului popor român”.³¹²

³¹² Henri Malherbe, „O dată în istoria artei muzicale”, în „*Gînduri închinare lui Enescu*” –

În pagina următoare gazeta „**Știrea**”, Nr. 321, scrie câteva rînduri despre persoana care îl va acompania pe George Enescu la pian în concertul de la Botoșani, sub titlul:

Ionel Gherea

La concertul de Miercuri 25 c., maestrul Enescu va fi acompaniat de pianistul Ionel Gherea. Acesta e fiul lui Const. Dobrogeanu-Gherea, marele critic, și s'a afirmat în câmpul literelor, prin numeroase studii literare publicate în revista „**Viața Românească**”. Remarcăm printre acestea un studiu asupra lui Proust, unul din cele mai complete apărute în românește.

Ionel Gherea e un pianist excelent și alegerea sa de către maestrul Enescu pentru a-l acompania, e o indicație suficientă.

Prezența lui Ionel Gherea la concertul de Miercuri, mărește interesul acestui neobișnuit „regal” muzical.”

Ioan D. Gherea a publicat și el în volumul omagial, amintiri despre George Enescu, în care afirmă că începînd cu 1927-1928 l-a acompaniat pe marele maestru în peste 300 de concerte.³¹³ Prin urmare gazeta „**Știrea**” avea dreptate cînd afirma că „Ionel Gherea era un pianist excelent”, dacă George Enescu l-a acceptat să-l acompanieze în atît de multe concerte.

În numărul următor, 322 din 28 noiembrie, „**Știrea**” aduce câteva critici organizatorilor concertului și autorităților locale:

„**Concertul maestrului Enescu** a fost, cum era de așteptat, un imens succes. Intelectualitatea orașului ca și protipendada snobă au umplut sala pînă la ultimul loc.

Maestrul a concertat sublim și a încântat pe adevărații cunoscători ai muzicii. Ceiace am regretat, a fost însă lipsa de atenție a autorităților culturale din oraș.

Nu s'a gândit nimeni să improvizeze un discurs să arate aportul maestrului în cultura românească (par'că mai e nevoie?) așa cum s'a făcut cu sărbătoririle a nu știu câți zeci de ani de teatru a cutărui sau cutărui actor.

E un fapt pe care-l regretăm și-l deplângem...

În același timp, regretăm încercarea de comercializare a artei maestrului de către un impresar veros. Arta lui Enescu nu aparține numai celor avuți: trebuia să se facă reduceri de prețuri pentru populația săracă, tot atît de capabilă să-l înțeleagă ca și cei cu fotolii de orchestră...

Antologie, text stabilit și note de Victor Crăciun și Petre Codrea. Volum editat de Comitetul de Cultură și Artă al județului Botoșani, 1970, pag. 72.

³¹³ Ioan D. Gherea, „*George Enescu*” – Ibidem, p. 201-205.

Un fapt pe care desigur maestrul nu-l cunoaște...

După concert, D-l. dr. Lustgarten a aranjat o recepție în saloanele sale, cu un număr restrâns de invitați.

Maestrul Enescu a găzduit în timpul zilei de miercuri la D-l. senator Cristian Ciomac, care s-a întors special din București, unde s-a stabilit, spre a-l putea primi pe ilustrul său oaspete”.

Tot în acest număr „**Știrea**” publică o scurtă știre interesantă privind istoricul trupei evreiești de teatru din Vilna:

„**Drumuri nouă**” anul I, No. 20, conține articole de informație și documentare judaică. Trei pagini sunt închinete aniversării a 20 de ani dela întemeierea *Trupei din Vilna*.

Înființată în anul 1916, în Vilna, de un grup de actori și intelectuali în frunte cu Mazo, L. Kadison și Alex Ștein, trupa din Vilna a repurtat după războiu un imens succes.

De reprezentațiile ei se leagă cele mai mari izbânzi ale teatrului evreesc „**Dybuk**”, de Anski, „**Cântărețul tristeții sale**”, a lui Dimov etc. au ajuns de celebritate mondială, datorite *Trupei din Vilna*. Dar prin 1925, ea se destramă și componenții ei se risipiră în toate continentele.

De numele *Trupei din Vilna* se leagă una din cele mai glorioase epoci ale teatrului evreesc.”

La 16 noiembrie 1936 Serviciul Administrativ al Primăriei Botoșani îi face cunoscut casierului *Teatrului „Eminescu”* că a aprobat în mod gratuit sala teatrului pentru spectacolul ***Familia improvizată***, organizat de *Reuniunea Muzicală Dramatică „Ciprian Porumbescu”* din Suceava, în seara zilei de 30 noiembrie 1936, ora 9 p.m.³¹⁴

La aceeași dată, același ordin este dat de Primăria Botoșani casierului teatrului pentru spectacolul de teatru organizat de *Teatrul Vesel* din București în seara zilei de 2 decembrie.³¹⁵

Despre acest spectacol și gazeta „**Știrea**”, Anul VII, Nr. 322, din 28 noiembrie 1936, îi informa pe botoșăneni că „miercuri 2 decembrie a.c. turneul *Teatrului „Vesel”* în frunte cu marele comedian G. TIMICĂ, va reprezenta la „*Eminescu*” marele succes bucureștean **DUMNEZEU SĂ-L IERTE**, comedie localizată de Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu. Un spectacol vesel, la care publicul râde cu lacrimi”.

Într-adevăr „farsele, cărora li se dedicase *Teatrul „Vesel”* condus de Sică Alexandrescu, continuau să fie pe placul unui public larg. Nu au ceea ce se numește acțiune dramatică, ci situații de un comic violent,

³¹⁴ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 154.

³¹⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 156.

uneori absurd; din această cauză, la care se adaugă intriga complicată, poantele și replicile de efect, care sunt temeiul lor, e foarte greu, uneori cu neputință, să le narezi „subiectul”. Stagiunea 1936-1937 a acestui teatru s-a deschis cu bufonada **Dumnezeu să-l ierte**, prelucrare după Al. Bisson; personajul e un zgîrcit cu numele de Tache Pestrițu”,³¹⁶ care, dacă la București a stîrnit lacrimi de rîs, în interpretarea lui G. Timică sigur și la Botoșani a făcut la fel.

De asemenea, în numărul citat mai sus, gazeta „**Știrea**” mai anunța că „vineri 4 decembrie c. trupa evreească, în frunte cu frumoasa artistă SEIDY GLÜK va da în sala „*Lux*” o reprezentație festivă cu piesa **FAR DER HIPE**, în beneficiul iubitei artiste SARA ETTINGER. La fine, un mare concert”.³¹⁷

Ultima informație a anului 1936, ajunsă la noi, despre un spectacol la Botoșani este același cunoscut ordin al Primăriei către casierul *Teatrului „Eminescu”* prin care îi aduce la cunoștință că „am aprobat în mod gratuit, iluminat și încălzit sala pentru reprezentația ce o dau artiștii Stănescu și Dima din Iași, în seara zilei de luni, 21 decembrie a.c. – Veți încasa însă taxa de un leu de persoană pentru asistența socială, iar pentru afișaj vor aranja cu concesionarul afișajului comunal”.³¹⁸

Din păcate, ordinul nici nu spune, măcar, cu ce piesă vin în turneu cei doi artiști din Iași și, eventual, dacă sunt în fruntea unui ansamblu sau nu.

*
* *

La 14 decembrie 1936, Primăria Botoșani primește de la Ministerul de Interne un ordin în care se spunea că „D-nii. N. Vlădoianu și N. Constantinescu, directorii *Teatrului „Alhambra”*, aducîndu-ne la cunoștință că au organizat un turneu artistic în mai multe centre din țară, între care și acel oraș, cu opereta **101 Alhambra Melodie** în versiunea românească și solicitînd gratuitatea completă a sălei de spectacole din acea localitate, avem onoare a vă ruga să binevoiți a acorda în mod gratuit sala de spectacole dacă este proprietatea comunei, în caz contrar să se facă toate înlesnirile posibile pentru ca chiria să fie cît mai mică.”³¹⁹

La 2 ianuarie 1937 Primăria îi face cunoscut casierului teatrului că la ordinul ministerului a aprobat ca „reprezentăția dată de *Teatrul „Al-*

³¹⁶ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 286.

³¹⁷ „*Știrea*”, Anul VII, Nr. 322, din 28 noiembrie 1936.

³¹⁸ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 150.

³¹⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 65/1936, f. 425.

hambra” din 2 ianuarie a.c.să fie plătită numai cu suma de 1000 de lei, drept chirie pentru sala „*Eminescu*”, plus garderoba și taxa de asistență socială la persoană”.³²⁰

Turneul *Teatrului „Alhambra”* este confirmat și de gazeta „*Știrea*” care le făcea cunoscut botoșănenilor că „sămbătă 2 ianuarie 1937, turneului *Teatrului „Alhambra”* va reprezenta la „*Eminescu*” marele succes bucureștean **101 ALHAMBRA MELODY**, revistă în 2 acte și 50 tablouri.

Șlagărele muzicale lansate în această revistă sunt astăzi fredonate de toată lumea”³²¹. De fapt, mutîndu-se din Sărindar în sala, radical refăcută, Excelsior, formația condusă de N. Vlădoianu și N. Constantinescu și-a schimbat denumirea în *Teatrul de reviste-operete „Alhambra-Excelsior”*, în care, în stagiunea 1936-1937, prima revistă-operetă jucată a fost ***Alhambra-Excelsior cu 101 melodii***. Au urmat ***Marea ducesă de Alhambra, Super Alhambra 1937***.

În cuprinsul acestei stagiuni au fost lansate melodii dintre care unele au biruit anii, ca: ***Glasul roților de tren, Hai acasă pușor, Te-am înșelat și-mi pare rău, Ce știi tu ce-i dragostea, Ionel, Ionelule, Mando linata***.³²²

Următoarea formațiune care a dat o reprezentație la Botoșani a fost *Reuniunea Muzicală-Dramatică „Ciprian Porumbescu”* Suceava care, la 4 ianuarie 1937, trimite primarului orașului următoarea adresă:

Domnule Primar,

Reuniunea noastră urmînd să aranjeze pe ziua de 13 ianuarie 1937, un spectacol de comedie în Botoșani, cu onoare vă rugăm să binevoiți a ne pune la dispoziție, în mod gratuit, sala *Teatrului Comunal „Eminescu”*, avînd în vedere că venitul net de la această manifestare e destinat, în întregime, tipăririi compozițiunilor inedite ale lui Ciprian Porumbescu.

Contînd pe larga D-voastre sollicitudine pentru strădaniile noastre, vă rugăm, mult stimată Domnule Primar, să primiți încredințarea celei mai distinse stime.

S. Pavelescu,
Președinte

L.S. Octavian Dîrjog
Secretar

Domniei sale Domnului Prof. Ioan Romanescu, Primarul Orașului Botoșani.³²³

³²⁰ *Ibidem*, dosar 3/1937, f. 154.

³²¹ „*Știrea*”, Anul VII, Nr. 325, din 19 decembrie 1936.

³²² Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 289.

³²³ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 29.

Ca deobicei, casierul *Teatrului „Eminescu”* primește de la Primăria Botoșani înștiințare că s-a aprobat, pentru ziua de 13 ianuarie, gratuitatea sălii pentru *Reuniunea Muzicală-Dramatică „Ciprian Porumbescu”* și că „veți încasa și vărsa la Caseria Comunală numai taxa de 1 leu de persoană pentru asistența socială”.³²⁴

La 16 ianuarie 1937 Primăria Botoșani primește o cerere cu semnătură autografă de la N. Soreanu, societar de onoare al *Teatrului Național București*, în care acesta arată că făcând „un turneu de propagandă națională cu piesa **Institutorii** și jucînd și în orașul Botoșani astă seară vineri, 15 ianuarie 1937”, roagă să i se aprobe teatrul luminat și încălzit gratuit.

Pe cerere se află referatul unui viceprimar (probabil primarul era în concediu) din 15 ianuarie 1937, în care este scris: „Avînd în vedere sărbătorirea carierei de 40 de ani de activitate a D-lui. N. Soreanu, se oferă gratuitate complectă, sala iluminată și încălzită. La Delegație”. (Adică la Delegația Consiliului Comunal).

Tot pe cerere se află și rezoluția din 3 februarie 1937 a Delegației în care se arată că „în ședința de azi a aprobat scutirea de la plată a sălei teatrului pentru petent”.³²⁵

De remarcat că ședința Delegației s-a ținut pe 3 februarie, iar ordinul Primăriei către casierul teatrului de a nu se încasa de la N. Soreanu nici o taxă³²⁶ poartă data de 16 ianuarie 1937, de parcă și vice-primarul era foarte sigur că membrii Delegației Consiliului vor fi de acord cu această hotărîre a sa.

Sărbătorirea lui N. Soreanu s-a făcut la București la, sfîrșitul lunii decembrie 1936, sub Înaltul Patronaj al M.S. Regelui, cu reprezentarea piesei **Institutorii** în care Soreanu reușise, mai demult, o creație în rolul inspectorului Prell.³²⁷

La Botoșani gazeta „**Știrea**”, Anul VII, Nr. 329 din 16 ianuarie 1937 consemnează: „Astă seară, turneul *Teatrului Național din București*, la „*Eminescu*”, cu comedia lui Otto Ernst **Institutorii** pentru sărbătorirea maestrului N. Soreanu. În rolurile principale N. Soreanu, V. Antonescu, Finteșteanu etc.”

În 10 ianuarie 1937 un grup de artiști dramatici în frunte cu artista Sevilla Pastor³²⁸ îi adresează primarului de Botoșani următoarea cerere:

³²⁴ *Ibidem*, f. 31.

³²⁵ *Ibidem*, f. 38.

³²⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 40.

³²⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 277.

³²⁸ În vara lui 1933, Sevilla Pastor juca la Jignița, pe strada Negru Vodă în București,

Domnule Primar,

Cu onoare vă rugăm a ne pune la dispoziție sala *Teatrului „Eminescu”*, proprietatea comunei Botoșani, pentru seara zilei de 20 ianuarie 1937, când vom da o reprezentație de teatru, fiind în turneu teatral cu un număr de artiști selectați..

Nu ne îndoim, Domnule Primar, că veți binevoi a aprecia cu toată dragostea operele teatrale românești, după cum suntem informați că aveți multă solicitudine pentru arta dramatică română și de aceea vă rugăm să bine-voiți a primi asigurarea stimei ce vă păstrăm atât ca Primar cât și personal.

P. Sevilla Pastor

urmează 3 semnături indescifrabile,
Artiști dramatici

Pe cerere este scris: „Se aprobă, preț 4.000 lei – piesa va fi jucată după ce se va comunica subiectul”, S.S. indescrifabil.

La 21 ianuarie o nouă cerere, semnată Siegler, îl ruga pe Primarul de Botoșani să reducă chiria sălii teatrului la prețul de 3.000 lei, în loc de 4.000, pentru spectacolul dat în seara de 20 ianuarie, deoarece „cheltuielile fiind prea mari, nu le putem acoperi”. În aceeași zi Primăria îi comunică domnului casier al teatrului că a făcut această reducere pe care, ulterior, adică pe 3 februarie și Delegația Consiliului Comunal a aprobat-o.³²⁹

La 24 ianuarie 1937 trupa *Teatrului „Comedia”* din București, sub direcția lui Sică Alexandrescu a jucat la Botoșani piesa ***Absențe nemotivate***.³³⁰

Piesa ***Absențe nemotivate***, de Békeffi László și Al Stello, în versiune românească de Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu, a fost a doua premieră a *Teatrului „Comedia”*, la București, în prima parte a stagiunii 1936-1937. Subiectul este destul de simplu: „o fată „dintr-a șaptea” se mărită cu un medic, profesor universitar; acesta nu știe că soția sa e încă școlăriță; ea se înscrie „într-a opta” și duce o viață dublă, absentînd nemotivat din căsnicie; cu toată complicitatea servitoarei, lucrul atrage atenția soțului, care se crede înșelat și înaintează divorț; bine înțeleș că totul se lămurește.

reviste în limba idiș de Iacob Șternberg și M. Altman. Vezi Ioan Massoff, *„Teatrul Românesc”*, Vol. VII, pag. 104.

³²⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Botoșani*, dosar 3/1937, f. 41 și 44.

³³⁰ *Ibidem*, f. 45.

Cele două roluri principale au fost interpretate de Leny Caler și Constantin Lungeanu³³¹. Mai mult ca sigur tot ei au jucat și la Botoșani. A doua zi după susținerea spectacolului la Botoșani cu această piesă, Sică Alexandrescu solicită Primăriei să-i acorde o reducere a chiriei sălii teatrului motivînd că *Teatrul „Comedia”* nu este un teatru subvenționat și că bugetul său este doar de 40.000 lei. Cererea este trimisă casierului *Teatrului „Eminescu”* ca să refereze „cît sunt încasările bruto” făcute la spectacol și apoi i se comunică faptul că s-a aprobat să i se ia *Teatrului „Comedia”* o chirie de 3.000 lei.³³²

Încă din 14 decembrie 1936, Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor Române trimite Primăriei Botoșani o adresă prin care-i cere să se rețină sala teatrului comunal pentru seara zilei de 7 februarie 1937 pentru turneul *Teatrului „Regina Maria”* din București cu piesa **În Amurg**. Adresa poartă semnătura autografă a lui Ion Marin Sadoveanu.³³³

Primăria îi face cunoscut casierului *Teatrului „Eminescu”*, la 2 ianuarie 1937 că a aprobat sala teatrului „pentru reprezentația din 7 februarie a.c. a turneului *Teatrului „Regina Maria”* și cele două reprezentații de la 27 februarie și 3 aprilie 1937 a turneului Tănase, cu prețurile oficiale”. (subl. autorului).³³⁴

Piesa **În amurg** a fost a treia premieră a *Teatrului „Regina Maria”* în stagiunea 1936-1937 și a fost pusă în scenă de regizorul Victor Ion Popa și tot el a fost și autorul decorurilor. Subiectul este iubirea unui om de o vîrstă foarte înaintată pentru o tînără, sentiment nefiresc, ce dezlănțuie un conflict de mare intensitate între omul aflat la asfințitul vieții și cei din jur.

„Rolul profesorului Mathias Clausen a prilejuit lui Gh. Storin o memorabilă creație; actor de tragedie, de un stil simplu, cu atît mai impresionant, monumental, a ridicat sala în picioare la sfîșietoarea scenă a nebuniei. Rolul delicat, pîndit de ridicol al fetei îndrăgostite de un bătrîn, a fost interpretat cu finețe de Marietta Anca.

Ansamblul, deosebit de valoros, a cuprins pe Maria Antonova, Dina Cocea, Ion Talianu, Fory Etterle, Miți Ignătescu, Marcel Enescu, Nae Bulandra și Tony Bulandra (aceasta într-un rol episodic)”.³³⁵

³³¹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 284-285.

³³² D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 43 și 45.

³³³ *Ibidem*, dosar 65/1936, f. 493.

³³⁴ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 50.

³³⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 282.

În legătură cu acest spectacol, avea dreptate gazeta „**Știrea**” când scria în preziua spectacolului de la Botoșani:

„Pentru amatorii de teatru bun, spectacolele din zilele de 7, 8 și 9 Febr. c. dela „*Eminescu*” vor constitui o adevărată revelație. Duminică 7 Febr. c. turneul marelui actor G. Storin va reprezenta **În amurg**, dramă de G. Hauptmann. Pentru cei ce cunosc literatura dramatică modernă, numele lui Gerhard Hauptmann nu e necunoscut. Autorul „**Țesătorilor**” și a lui „**Hanneles Himelfahrt**” ocupă alături de Frank Wedekind primul loc în dramaturgia germană. Dramele sale, dintre cari **Țesătorii** au ținut repertoriul marilor teatre din Apus ani de zile, se remarcă printr-o puternică analiză a fenomenelor sociale și a stărilor sufletești. **În amurg** e o piesă de maturitate, care pune o interesantă problemă sufletească și pe care talentul lui G. Storin ne va face s-o simțim din plin”.³³⁶

După cele povestite despre spectacolul Teatrului „*Regina Maria*” din februarie 1937, același număr al gazetei „**Știrea**” continuă să relateze despre spectacolele de „teatru bun” care s-au desfășurat la Botoșani în următoarele două zile:

„Luni 8 și Marți 9 Februarie c., tot la „*Eminescu*”, turneul Sidy Thal cu **Umbra galbenă** și **Hasă din Corocicrac**, în regia lui Iacob Șternberg. Sidy Thal e îndeajuns de cunoscută spectatorilor de teatru evreesc iar numele lui Iacob Șternberg e o cheazășie pentru ținuta artistică a celor două spectacole. „**Noaptea în târgul vechiu**”, legenda mistică a lui Peretz, pe care Șternberg ne-a însuflețit-o acum câțiva ani, e încă în amintirea tuturor. De aceia așteptăm cu nerăbdare cele două noi înscenări ale lui Șternberg, în care vom revedea pe îndrăgita Sidy Thal și pe iubitul artist Adolf Teffner.

Și gazeta „*Săptămîna*”, Anul V, Nr. 222 din 9 februarie 1937, își informa cititorii că „Astă seară se va juca pe scena Teatrului „*Eminescu*” marile succes **UMBRA GALBENĂ** cu Sidy Thal și A. Tefner. Muzica de Max Halm”. (Și această gazetă botoșăneană, ca și altele, era scoasă de la tipografie și se vindea cu o zi înainte de data trecută ca dată de apariție. De aceea, „Astă seară” se înțelege 8 februarie și nu 9 februarie – nota autorului).

Ioan Massoff afirmă că „O serie de spectacole, montate de regizorul Iacob Șternberg într-un stil avangardist au avut loc, în limba idiș, la grădina „Izbînda” (pe Calea Văcărești) din București în vara lui 1936... Rolurile principale au fost interpretate, cu pitoresc al detaliilor și lirism, de Sidy Thal și Adolf Teffner... S-au jucat mai multe piese între care și drama **Umbra galbenă**, o prelucrare a lui Iacob Șternberg, după L.

³³⁶ „**Știrea**”, Anul VII, Nr. 332 din 6 februarie 1937.

Maleh (acțiunea se țese în jurul luptei sufletești a unei femei smulse din mediul casei de toleranță), muzica a fost compusă de Max Halm”.³³⁷

Nu știm dacă trupa lui Iacob Șternberg a poposit în februarie 1937 și în alte orașe, dar este bine că turneul cu Sidy Thal și Adolf Teffner a ajuns și a jucat cel puțin două seri la Botoșani.

Într-o cerere primită de Primăria Botoșani, la 6 februarie 1937, de la artistul dramatic Emanoil Georgescu, acesta arată că „fiind în turneu cu un repertoriu moral și național întocmit după autorii noștri V. Alecsandri, Eminescu etc... De asemenea, ținându-se și o conferință de artistul P. Aurelian despre școală, străjerie, biserică și teatru, conform înaltului Decret Regal Nr... publicat în M.O... și conform circularelor Minist. de Interne Nr... și a Minist. de Instr.../1936, și avînd în vedere că acest spectacol se dă numai pentru tineretul școlar cu prețuri de la 1 leu la 7 lei. Cu cel mai mare respect vă rugăm să binevoiți a ne acorda sala Teatrului „Eminescu” în mod cu totul gratuit”.

Conform referatului pus pe cerere i se face cunoscut casierului teatrului că „pentru ziua de miercuri 10 februarie 1937 se aprobă artistului Emanoil Georgescu sala teatrului în ziua de miercuri 10 februarie între orele 3-6 p.m. ...cu obligația de a achita anticipat drept chirie suma de 500 lei pentru încălzitul și iluminatul sălii și uzajul mobilierului. Se scutește taxa de asistență socială”.³³⁸

În schimb pentru Venera Stamațian, reprezentanta artiștilor teatrelor desființate din Cernăuți și Chișinău, care au dat o reprezentație, sub auspiciile *Societății Muzicale „Armonia”* din Botoșani, în ziua de miercuri 17 februarie, s-a aprobat, principial, scutirea de oricare taxă pentru sala teatrului, sub rezerva aprobării și de către Delegația Consiliului Comunal.

Și cum Delegația, în ședința din 2 martie același an, a votat, ca deobicei, cum zicea Primarul de Botoșani, acesta încă de la 16 februarie, i-a dat casierului teatrului ordin să acorde cu totul gratuit sala și să nu încaseze nici taxa asistenței sociale pentru spectacolul din ziua următoare, 17 februarie 1937.

Cu totul și cu totul apreciabil gestul primarului și al Consiliului Comunal, dar din păcate nici în cererea Venerei Stamațian și nici în ordinul către casierul teatrului nu s-a menționat titlul piesei cu care s-a dat reprezentația.³³⁹

³³⁷ Ioan Massoff, „Teatrul Românesc”, Vol. VII, pag. 293.

³³⁸ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 63 și 65.

³³⁹ *Ibidem*, f. 86 și 88.

Pe 18 februarie 1937 a jucat la Botoșani, la „*Eminescu*”, un ansamblu al *Teatrului Național București* în frunte cu N. Brancomir și Agepsina Macri, eroii principali ai piesei ***Stele călătore***.

Probabil că pe cererea inițială (care nu s-a păstrat – nota autorului) prin care s-a solicitat Primăriei Botoșani reținerea sălii *Teatrului „Eminescu”* pentru data de 18 februarie 1937, primarul va fi fixat chiria standard de 4.000 lei.

Dar, în chiar seara spectacolului, N. Brancomir, administratorul turneului ***Stele călătore***, face o nouă cerere către Primarul de Botoșani, solicitând „să ni se reducă chiria salei, deoarece cheltuielile întrec cu mult suma realizată din vânzarea biletelor”. (cererea scrisă și semnată autograf de N. Brancomir – nota autorului).

Această cerere a fost înregistrată la registratura Primăriei a doua zi, cum era și firesc, 19 februarie 1937, cu numărul 1686, dar ordinul către casierul teatrului poartă același număr 1686, însă data i s-a pus pe 18 februarie și spune: „Vi se face cunoscut că am aprobat reducerea taxei la 500 lei drept chirie pentru sala teatrului pentru reprezentația teatrală ce are loc astăzi 18 februarie a.c. ***Stele călătore*** cu D-na. Agepsina Macri, deoarece s-a constatat că valoarea biletelor vândute este cu mult sub prețul de 4.000 lei stabilit pentru reprezentațiile de teatru”.³⁴⁰

Ioan Massoff afirmă că noua piesă a lui Victor Eftimiu ***Stele călătore*** a fost pusă în scenă la Teatrul Național București de Paul Gusti în stagiunea 1936-1937. „Eroina e o actriță care, aflându-se în turneu în orașul natal, se reîntâlnește cu prefectul județului, îndrăgostit într-o vreme de ea; actrița părăsește scena, căsătorindu-se cu omul politic, care este promovat membru al guvernului; acaparată de politică, ministrul își neglijează soția, care va reveni pe scenă (între timp se îndrăgostise de ea secretarul ministrului). Lucrarea, cu accente melodramatice, urmărește și izbutește uneori să fie și o satiră împotriva politicianismului.

Agepsina Macri, interpreta rolului principal, a dovedit, încă o dată, că poate duce accentul dramatic pînă la tragedie”.³⁴¹ Cu toate acestea, după cum s-a văzut, la Botoșani piesa nu a avut prea mare succes, fie din cauză că nu i s-a făcut suficientă reclamă, fie din cauză că toate trupele venite aici în turneu încercau să obțină o cît de mică reducere a chiriei, zicînd că n-au reușit să vîndă destule bilete.

Încă din 2 ianuarie 1937 Direcțiunea Generală a Teatrelor și Opereilor Române solicită Primăriei Botoșani să rezerve sala *Teatrului Comunal*

³⁴⁰ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 96 și 98.

³⁴¹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 277.

pentru turneul oficial al *Operei Române din Cluj* la data de 22 februarie același an. Pe cerere este consemnat referatul Serviciului Administrativ al Primăriei: „Se va comunica, sala e liberă cu 4.000 lei chirie”.³⁴²

La 26 ianuarie 1937, Serviciul Administrativ al Primăriei îi face cunoscut casierului *Teatrului „Eminescu”* faptul că a aprobat sala de spectacol pentru seara zilei de vineri 24 februarie când are loc reprezentația teatrală ***Marea Ducesă de Alhambra***, contra chiriei de 4.000 lei pentru încălzit și iluminat.

A doua zi după spectacol, administratorul *Teatrului „Alhambra”* face cerere către Primarul de Botoșani de a da o scutire de taxă pentru reprezentația din 26 februarie „deoarece nu ne-am putut acoperi cheltuielile”.

În aceeași zi, Serviciul Administrativ al Primăriei Botoșani îi face cunoscut casierului *Teatrului „Eminescu”* să încaseze numai 2000 lei drept chirie pentru sală, iluminat și încălzit pentru reprezentația „Alhambra”, avînd în vedere că „rețeta realizată din vînzarea biletelor a fost foarte redusă”.³⁴³

La rubrica intitulată **CULTURALE** gazeta „**Săptămîna**” publică următoarea știre interesantă: „Vineri 5 martie D-l. N. Georgescu-Postelnicu, dirijorul cunoscutului cor C.F.R. din București, a sosit în localitate însoțit de D-l. Virgil Mora. D-l. Postelnicu a făcut o repetiție cu corul „Uspenia” condus de D-l. Mina V. Rusu care, după cum se știe, va concerta în asociația cu corul C.F.R. și Dorohoi.

S-a fixat următorul prim itinerar al concertelor: Botoșani (subl. autorului), București, Bacău, Cernăuți, Varșovia, Lwov și Łódź (Polonia).

D-l. Postelnicu profund mulțumit de mersul pregătirilor la Botoșani a plecat sîmbătă la Dorohoi pentru repetiția de acolo.

D-sa. va reveni peste două săptămîni pentru desăvîrșirea pregătirilor³⁴⁴.

La 27 ianuarie 1937 Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor Române solicită Primăriei Botoșani să se rețină sala teatrului pentru turneul *Teatrului „Vesel”* din București cu piesa ***Călugărul din Vechiul schit***, la data de 6 martie. Pe adresă, în referat, se spune: „Se va comunica: patru mii lei cu luminat și încălzit, fără nici o reducere”.

Același referat este pus și pe cererea lui Sică Alexandrescu în care acesta solicita sala în mod gratuit deoarece *Teatrul „Vesel”* nu era un teatru subvenționat de stat: „Se aprobă sala contra patru mii lei fără nici o reducere”.

³⁴² D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 21 și 23.

³⁴³ *Ibidem*, f. 55, 116 și 118.

³⁴⁴ „*Săptămîna*”, Anul V, Nr. 266 din 9 martie 1937.

În 17 februarie, la solicitarea Direcțiunii Generale a Teatrelor și Operelor Române spectacolul cu ***Călugărul din vechiul schit*** se schimbă de la 6 la 7 martie 1937 dar, comunicându-se aceasta și casierului Teatrului „Eminescu”, din nou se accentuează că „chiria este de 4.000 lei, plus asistență socială”.³⁴⁵

Prin urmare, strategia cu „teatru nesubvenționat” n-a mai ținut de această dată, cum a fost cu spectacolul din 24 ianuarie 1937.

Piesa totuși s-a jucat căci gazeta „***Știrea***”, Anul VII, Nr. 336 din 6 martie 1937 scria: „Turneul Teatrului „*Vesel*” din București va reprezenta duminică 7 martie în sala Teatrului „Eminescu” amuzanta comedie a D-lor. T. Mușatescu și S. Alexandrescu ***Călugărul din vechiul schit***. Interpretarea e asigurată de cunoscuții comici Vasiliu-Birlic, Mișu Fotino și Niculescu-Buzău”.

De fapt ***Călugărul din vechiul schit*** este o localizare de Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu după Iulius Horst și Wolfgang Pollaczec (eroul: un judecător de instrucție care se amoroază de o reclamantă, săvârșește pentru ea o serie de abuzuri, de pe urma cărora se transformă din magistrat în autoacuzat,³⁴⁶) și a fost a doua premieră a stagiunii 1936–1937 a Teatrului „*Vesel*” din București care s-a bucurat de succes acolo.

Credem că și la Botoșani a înregistrat audiență la public avînd în vedere că în fruntea distribuției era Grigore Vasiliu-Birlic.

Următorul ansamblu sosit la Botoșani la 18 martie 1937 a fost cu cel al Teatrului Național București despre care Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române a înaintat Primăriei Botoșani următoarea adresă:

Domnule Primar,

Avem onoarea a vă ruga să binevoiți a dispune să se rețină sala de spectacole a teatrului Comunal pentru turneul de sub conducerea D-nei. Marioara Voiculescu și a D-lui. George Vraca, de la *Teatrul Național București*, cu piesa ***Casa Hervey***, la data de 18 martie 1937”.³⁴⁷

Casa Hervey, de R. C. Avery, este un fel de frescă a societății engleze, începînd din preajma secolului al XX-lea pînă la Primul Război Mondial.

Deși își iubește soția cu care are un copil, Michael Hervey, fruntaș al partidului conservator, pe punctul de a deveni ministru, întreține legături de dragoste cu o femeie din aristocrație-situație ce-i provoacă ne-

³⁴⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 54, 56, 87 și 90.

³⁴⁶ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 286.

³⁴⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 71.

plăceri fiind speculată de adversarii laburiști. Soția ministeriabilului, deși știe de legătura soțului, trece peste ea, suferind de acea „rezervă britanică”, fiind în joc integritatea casei Hervey, adică tradiția engleză; Michael Hervey va fi ministru; dar timpul, scurgerea lui schimbă multe; între altele, fiul lui va ajunge fruntaș al partidului laburist.

Scenaristul Soare Z. Soare a înscenat cele 16 tablouri ale piesei într-un cadru fastuos, ceea ce nu a fost un lucru simplu, ținând seama că atât costumele cât și vârsta personajelor variaau de la un tablou la altul.

Elvira Godeanu

George Vraca a știut să treacă, s-ar putea spune cu virtuozitate, prin numeroasele ipostaze, în fruntea unui ansamblu strălucit: Marioara Voiculescu, Elvira Godeanu, Lilly Popovici, Natașa Alexandra, Marietta Sadova, Puia Ionescu, Kitty Gheorghiu, Irina Negrescu, Nicolae Soreanu, N. Bălțățeanu, V. Valentineanu, A. Pop-Marțian, Niki Atanasiu, G. Demetru, Ovid. Brătescu, Nicu Dimitriu ș.a.”³⁴⁸

Piesa s-a jucat în prima parte a stagiunii 1935-1936 a *Teatrului Național București* și cu acest ansamblu strălucit a venit și la Botoșani, Primăria reținând sala *Teatrului „Eminescu”* pentru seara zilei de 18 martie 1937, contra taxei de 4.000 lei pentru iluminat, încălzit și uzajul mobilierului.

O corespondență ceva mai amplă a fost provocată de venirea turneului *Operei Române* din București la Botoșani cu opera ***Bărbierul din Sevilla***, în data de 23 martie 1937, pentru sărbătorirea lui George Niculescu-Basu.

Deși nu s-a păstrat, în mod sigur mai întâi George Niculescu-Basu a trimis o cerere către Primăria Botoșani, solicitând să i se rețină sala teatrului pentru ziua de 23 martie 1937. Primăria îi răspunde la 21 ianuarie, același an, că i s-a reținut sala pentru acea zi, încălzită și iluminată, în schimbul chiriei de 4.000 lei, „fără nici o reducere”.³⁴⁹

În 3 februarie 1937 Primăria primește o adresă și din partea Di-

³⁴⁸ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 238.

³⁴⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 51.

recțiunii Generale a Teatrelor și Operelor Române pentru reținerea sălii la aceeași dată, 23 martie 1937, fără a solicita vreo reducere de taxă și primește răspuns, în 6 februarie, că s-a aprobat sala cu condiția să se achite chiria sălii în sumă de 4.000 lei.³⁵⁰

La 8 februarie și *Opera Română* din București trimite o adresă către Primăria Botoșani în care spune: „Opera Română din București a organizat un turneu oficial pentru sărbătorirea primului cîntăreț, maestrul George Niculescu-Basu care a împlinit 30 de ani de strălucită carieră artistică.

În orașul Dvs. sărbătorirea va avea loc în seara zilei de 23 martie orele 21, precis, cînd se va cînta cu distribuția de la București, nemuritoare opera **BĂRBIERUL DIN SEVILLA**, în care maestrul G. Niculescu-Basu are o creațiune mondială.

Avînd în vedere scopul cultural ce se urmărește în acest turneu oficial, vă rugăm insistent, D-le. Primar, să ne acordați toată sollicitudinea și să binevoiți a onora cu prezența Dvs. această sărbătorire, dispunînd în același timp să se acorde o subvenție ce veți binevoi a o aprecia, ținînd seama de importanța acestui unic eveniment artistic, precum și cheltuielile ce le comportă.

Cu mulțumiri și deosebită stimă,
ADMINISTRATOR,
S.S. Indescifrabil
L.S.

Domniei sale Domnului Primar al Orașului Botoșani.”³⁵¹

La rîndul său Ministerul de Interne, prin Prefectura Județului Botoșani, trimite la 7 februarie 1937, către Primăria Botoșani următorul ordin:

„*Opera Română* din București, organizînd un turneu oficial pentru sărbătorirea cîntărețului Gheorghe Niculescu-Basu, cu ocazia împlinirii a 30 de ani de strălucită carieră artistică, vă rugăm să binevoiți a da tot sprijinul posibil numitului artist cînd se va prezenta în orașul Botoșani cu elemente de valoare ale Operei Române și va cînta **Bărbierul din Sevilla**.”³⁵²

Chiar și Chestura de Poliție Botoșani primind același ordin de la Ministerul de Interne ca și Prefectura, îl trimite ca ordin circular Comisariatelor de Poliție subordonate cu încheierea: „deoarece acest turneu este o reală „propagandă culturală ce se poate face, vă rugăm a i se da tot sprijinul necesar”, adică a se merge la spectacol.”³⁵³

³⁵⁰ *Ibidem*, f. 76.

³⁵¹ *Ibidem*, f. 94.

³⁵² D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 95.

³⁵³ D.J.A.N. Botoșani, fond *Poliția Orașului Botoșani*, dosar 7/1937, f. 6.

Din fericire au ajuns până la noi și două numere din gazeta „**Știrea**”, Anul 7, Nr. 336, din 6 martie, și 338, din 20 martie 1937, în care s-a publicat și o frumoasă reclamă a acestui turneu: „Marți 23 martie c. are loc la „*Eminescu*” reprezentația turneului *Operei Române* din București. Se va cânta **Bărbierul din Sevilla**, operă de Rossini.

Turneul e organizat pentru sărbătorirea D-lui. G. Niculescu-Basu, a cărui activitate artistică a întrunit 30 de stagiuni. Se pregătește și la noi, sărbătorirea maestrului a cărui faimă a trecut de mult peste hotare.

Amatorii de muzică vor avea ocazia să asculte frumoasa partitură a lui Rossini, din poemul închinat libertății omenеști, de Beaumarchais”.

Din păcate nu a ajuns până la noi și Nr. 339 din 27 martie 1937 al gazetei „**Știrea**” sau altă gazetă locală, din multele ce apăreau la Botoșani în această perioadă, care să conțină cronică acestui spectacol. Am fi fost foarte curioși să știm dacă botoșănenii, care erau mari amatori și buni cunoscători de muzică de operă, au umplut până la refuz sala *Teatrului „Eminescu*”. Curiozitatea ne este dată de faptul că în chiar ziua de 23 martie 1937, G. Niculescu-Basu scrie și semnează autograf următoarea cerere către Primăria Botoșani:

Domnule Primar,

Subsemnatul G. Niculescu-Basu, conducător al turneului oficial al *Operei Române* din București dă un spectacol de operă cu opera **Bărbierul din Sevilla**, în seara de 23 martie 1937, și cum încasările realizate nu acoperă cheltuielile, cu onoare vă rugăm să binevoiți a aproba să ni se acorde sala gratuită.

23/III-1937

Cu stimă,
G. Niculescu-Basu³⁵⁴

Cererea este înregistrată la primărie a doua zi după spectacol, pe 24 martie 1937, și are pe ea mai multe referate:

A) 15 mai 1937

Delegația în ședința de azi, a aprobat gratuitatea pentru sala *Teatrului „Eminescu”* pentru spectacolul vorbit în prezenta cerere.

p. Secretar

S.S. indescifrabil

³⁵⁴ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 215.

B) Referat
Consiliul va aprecia
Şef Serv. Cont.
S.S. indescifrabil
8/VII-937

C) Urmează a se comunica după ce va
ratifica şi Cons. Comunal.
şef. Serv. Adm-tiv
S.S. indescifrabil

D) 8/ VII – 937
Consiliul aprobă gratuitatea sălii „*Emi-
nescu*” pentru seara de 23 martie 1937.
S.S. Indescifrabil

La 16 iulie 1937 Serviciul Administrativ al Primăriei Botoşani îi face cunoscut casierului *Teatrului „Eminescu”* că, în şedinţa de la 8 iulie, Consiliul Comunal a aprobat gratuitatea pentru sala teatrului pentru ziua de 23 martie 1937 pentru spectacolul de operă cu ***Bărbierul din Sevilla*** sub conducerea D-lui. G. Niculescu-Basu.³⁵⁵

Credem că această scutire a constituit subvenţia solicitată de *Opera Română* în adresa sa către Primărie pentru alocarea sălii teatrului în ziua de 23 martie 1937 şi nu s-a acordat drept despăgubire pentru că la spectacol au venit puţini botoşăneni.

La 12 februarie 1937 Primăria Botoşani primeşte de la Direcţia Generală a Teatrelor şi Operelor Române o adresă prin care este rugată a reţine sala de spectacole a teatrului comunal, la datele de 27 martie şi 8 mai 1937, pentru turneul D-lui. Constantin Tănase cu revista ***Vox Populi, Vox Tănase*** şi opereta ***Floarea din Haway***. În aceeaşi zi, casierul teatrului este anunţat că s-a aprobat această reţinere pentru turneul *Teatrului „Cărbuş”,* cu condiţia să plătească 4.000 de lei taxa, pentru fiecare reprezentaţie, pentru chiria sălii, încălzit şi iluminat.³⁵⁶

În iarna lui 1936-1937 C. Tănase depune o mare efortare căci vrea să facă o mare „stagiune” la sala Eforie din Bucureşti care acum se numeşte „Vox”.

Se montează ***Vox Populi, Vox Tănase***, de N. Kiriţescu. Se depune un mare efort pentru pregătirea spectacolului care numără nu mai pu-

³⁵⁵ *Ibidem*, f. 217

³⁵⁶ D.J.A.N. Botoşani, fond *Primăria Oraşului Botoşani*, dosar 3/1937, f. 155 şi 157.

țin de 50 de tablouri, în cadrul cărora evoluează peste 700 de costume.

„Pentru aranjarea dansurilor sunt angajați Bob Gray, recunoscut din filmul **Bal la Savoy**, și junele prim Fred Donald.

Revista are succes. Liana Mihăilescu și tenorul Puican lansează melodiile „**Două viori**” și „**Văduvie, văduvie**” pe text de N. Roman”.

Dar Tănase nu renunță la operetă și dă al doilea spectacol la „Vox” cu **Floarea din Haway**, de Paul Abraham. Această operetă se bucura de faimă mondială, însă, ca, să aibă mai mult succes, C. Tănase l-a angajat chiar pe celebrul compozitor Paul Abraham să dirijeze opereta și pe Bob Gray și Boris Kniasseff să se ocupe de partea coregrafică.

Paul Abraham s-a arătat entuziasmat de felul cum e prezentat spectacolul, spunând despre Tănase că „e pur și simplu uimitor de vervă și de fantezie”. Rolurile principale au fost interpretate de C. Tănase, Olga Solomoneanu, Maud Mary, Liana Mihăilescu, Elena Burmaz, Nutzi Pantazi, Al. Giugaru, N. Roman, Ion Puican, M. Petculescu, G. Trestian, M. Balaban.³⁵⁷

Cu aceste două producții – revista și opereta – care au obținut suficient succes la București, *Compania „Cărbuș”* pleacă, în primăvara lui 1937, într-un lung turneu prin țară, ajungând și la Botoșani, în 27 martie și 8 mai.

Gazeta „**Știrea**”, Anul VII, Nr. 342 din 17 aprilie 1937, îi anunța pe botoșăneni că „Duminică 8 mai c. turneul *Teatrului „Cărbuș”* în frunte cu marele artist C. Tănase va reprezenta pe scena *Teatrului „Eminescu”* marele succes bucureștean **FLOAREA DIN HAWAY**, operetă de Paul Abraham”.

De asemenea, mai anunța că de la 15 aprilie prețurile pentru orice spectacole au fost scumpite cu 2 lei, în urma punerii în aplicare a noii legi a teatrelor.

La 8 martie 1937 Primăria Botoșani primește o cerere dactilografiată dar semnată autograf de Tony Bulandra în care se spunea:

„Domnule Primar,

Subsemnatul, cu onoare vă rog să bine-voiți a dispune să se rețină sala *Teatrului „Eminescu”* pentru seara zilei de 1 aprilie 1937, pentru spectacolul **De ziua nevesti-mii**, turneul *Teatrului „Regina Maria”* din București, în rolul principal D-l. Tony Bulandra.

Rugăm bine-voiți a ne confirma aprobarea sălii.

Primiți, Domnule Primar, asigurarea osebitei mele considerațiuni.

S.S.

Tony Bulandra

D-sale, Domnului Primar al Comunei urbane Botoșani”.

³⁵⁷ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 327-328 și „Teatrul Românesc”, Vol. VII, pag. 289.

În aceeași zi, Serviciul Administrativ al Primăriei îi face cunoscută casierului *Teatrului „Eminescu”* aprobarea închirierii sălii pentru reprezentația ce o va da turneul *Teatrului „Regina Maria”*, în seara de 1 aprilie cu piesa ***De ziua nevesti-mii***, cu condiția de a achita 4.000 lei, chiria.³⁵⁸

Teatrul „Regina Maria” a jucat la București piesa ***De ziua nevesti-mii***, a autorului maghiar Vaszary János, în seara de 19 decembrie 1936 și a obținut un mare succes de public (a realizat o sută de spectacole în cuprinsul stagiunii). Piesa înfățișează secvențe ale vieții de familie, cu mărunțișurile ei. Soțul este un medic tracasat, care, firesc, își cam neglijează soția; uită de ziua nevesti-sii, vine acasă obosit, plictisit, surprins de prezența musafirilor.

Filmul a influențat teatrul în înțelesul că lucrările de teatru, adoptând tehnica și dinamica cinematografului, încep să fie scrise în tablouri.

În regia lui Tony Bulandra, în această piesă, alături de el, au jucat Dina Cocea, Tantzi Cocea, Maria Sandu, Miți Ignătescu, Elvira Petreanu, Francisca Cristian, Petre Nove, Marcel Enescu, Ion Talianu, Fory Etterle, Ion Manta și Jenică Constantinescu.

În timp ce Tony Bulandra se află în turneu cu această piesă și acest ansamblu, la București se continuă stagiunea cu alte piese.³⁵⁹

La 1 martie 1937, Primăria Botoșani primește din partea Direcției Generale a Teatrelor și Operelor Române o adresă prin care este rugată să rețină sala de spectacole a teatrului comunal pentru turneul D-lui. G. Ciprian de la *Teatrul Național București* cu piesa ***Richard al III-lea***, de Shakespeare, la data de 10 aprilie. În ziua următoare, Primăria răspunde că „în zilele de 10 și 11 aprilie a.c. sala *Teatrului „Eminescu”* este ocupată și că pentru turneul D-lui. Ciprian se poate reține în una din zilele de 12, 13, 14 sau 15 aprilie a.c. cu plata chiriei de 4.000 lei pe seară”.³⁶⁰

Nu știm cine și cu ce spectacol a ocupat sala *Teatrului „Eminescu”* în zilele de 10 și 11 aprilie 1937, dar ***Richard al III-lea*** s-a jucat, în reluare, de *Teatrul Național București*, cu G. Ciprian în rolul principal, în prima parte a stagiunii 1934-1935.³⁶¹

În același număr, 342, din 17 aprilie 1937, al gazetei „***Știrea***” se găsește și următorul scurt anunț: „în cursul săptămânii viitoare va avea loc un recital de artă al cunoscutului artist Iosef Kamen de la fosta „*Trupă din Vilna*”.

³⁵⁸ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 160 și 162.

³⁵⁹ Ioan Massoff „*Viața lui Tony Bulandra*”, pag. 286, și „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 282-283.

³⁶⁰ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 158, 159.

³⁶¹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 179.

Peste două săptămîni gazeta completează acest anunț cu următoarele date:

IOSEF KAMEN

Duminică 2 mai, ora 9 seara are loc la *Teatrul „Popovici”* un recital artistic dat de cunoscutul actor IOSEF KAMEN de la fosta „*Trupă din Vilna*”.

Iosef Kamen va citi și va interpreta texte din cei mai mari scriitori mondiali. Cei care își amintesc de recitalele Grossbart nu vor lipsi de la acest spectacol de artă. Acest gen de teatru e bazat numai pe mimică și expresie și numai talentul lui Kamen va putea însufleși paginile strălucite ale atîtor renumiți scriitori.

E un spectacol unic în orașul nostru, de la care nici un iubitor de artă nu trebuie să lipsească.³⁶²

În numărul imediat următor „*Știrea*” publică și un fel de cronică a spectacolului dat de Iosef Kamen, care aduce mai multe precizări referitoare la arta interpretativă a renumitului actor:

„Recitalul artistului Iosef Kamen, care a avut loc în prima zi de Paști, a constituit o adevărată revelație pentru publicul local. Interpretarea lui Kamen se bazează pe mimică, gest și expresie. E un teatru fără grimă, talentul artistului însuflețind textul autorului.

Cei care au fost la recital își reamintesc de pregnanța cu care a fost redată tragedia rabinului din „*Zi și noapte*”, de Anski sau a evreicii din „*Kidush-Hasem*”, de Schalom Asch. Sau fragmentul din „*Bravul soldat Schweik*”, de Iaroslav Hașec sau chiar „*Un șaizeci și sase*”, de Schalom Alechem.

În recitarea și interpretarea versurilor, Kamen e un adevărat maestru. Ce minunată a fost interpretarea poemei „*Missisipi*”, de tînărul poet galițian Schudrich sau „*Trenul*”, de Laroche. Sublinierea onomatopeică a textului precum și schimbarea de ton și gest pentru conturarea psihologică a diferitelor personaje, au relevat un talent, pus în slujba teatrului evreesc de peste 25 de ani.

Constrîns a nu mai putea apare pe scenă (în urma unei operații, i s-a amputat un picior) Kamen a creat un gen nou: **teatrul fără grimă**.

Pentru cei care au asistat la recital, a fost o seară de adevărată încîntare artistică; pentru ceilalți, o consolare, căci îl vor putea admira pe Kamen peste cîteva săptămîni, cu ocazia unui nou recital, pe care-l va

³⁶² „*Știrea*”, Anul VII, Nr. 344, din 1 mai 1937.

da, în urma unor deosebite insistențe”.³⁶³

Despre Iosef Kamen, ca artist străin renumit, pomenește și Ioan Massoff care vorbind despre „Turneele artiștilor străini” în România, în anul 1937, spune: „Oaspeți, artiști străini, unii de faimă internațională au fost numeroși... Fostul actor al *Trupeii din Vilna*, Iosef Kamen, victimă a unui grav accident (i s-a amputat un picior) a dat un recital pe care l-a intitulat ***Teatru fără grimă***”.³⁶⁴

Societatea de Muzică și Teatru „ARMONIA” BOTOȘANI – Persoană morală și juridică, trimite Primăriei Botoșani, încă din 31 martie 1937, următoarea cerere pentru reținerea sălii *Teatrului „Eminescu”*:

Domnule Primar,

Cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispune să ni se acorde în mod absolut gratuit, sala *Teatrului „Eminescu”* pentru seara de miercuri 26 mai, când societatea noastră organizează un spectacol artistic-cultural, avînd în program și o piesă teatrală. (subl. autorului).

Totodată, vă rugăm, Domnule Primar, să binevoiți a lua în considerație că, societatea noastră nefiind subvenționată de nici una din instituțiile locale sau de aiurea, organizează acest spectacol în vederea strîngerii sumei necesare pentru plata chiriei (6.000 lei) pe semestrul 23.IV-26.X. a.c., acordîndu-ne și scutirea taxei de asistență socială.

Încredințați în bunăvoința Dv., vă mulțumim de mai înainte pentru neprecupețitul sprijin ce ne-ați acorda prin aceasta.

Președinte,

L.S.

S.S. Indescifrabil

Secretar,

Dim. Guriță

Domniei-sale Domnului PRIMAR al ORAȘULUI BOTOȘANI

Primăria înregistrează această cerere abia pe 22 aprilie 1937 și îi comunică domnului Casier al Teatrului, abia la 27 mai 1937: „Vi se face cunoscut că Delegațiunea Comunală în ședința de la 15 a.c. a aprobat scutirea cerută de societatea muzicală „Armonia” pentru sala *Teatrului Comunal „Eminescu”* și de taxa de asistență socială, pentru serbarea dată în ziua de 26 mai a.c.”³⁶⁵

Păcat că *Societatea „Armonia”* a omis să treacă în cerere măcar titlul piesei ce s-a jucat în acest spectacol.

³⁶³ „Știrea”, Anul VII, Nr. 345, din 8 mai 1937.

³⁶⁴ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 294.

³⁶⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 168 și 170.

Gazeta locală „**Știrea**”, Anul VII, Nr. 352 din 26 iunie 1937 îi anunța pe botoșăneni că „Vineri 25, sîmbătă 26 și duminică 27 iunie, trupa de operete din București, în frunte cu celebrul tenor **Edmond Sabath** de la Opera din Frankfurt, va reprezenta în sala Teatrului „Popovici” marile succese: **Kol Nidre**, **Femeile nu mint** și **Sulamitha**.

Edmond Sabath este foarte apreciat în străinătate unde a repurtat mari succese pe scenele celor mai mari teatre. Trupa e compusă din 20 de persoane și notăm din rest, pe mult popularul artist **Solo Sidov**.”

Aceeași gazetă „**Știrea**”, Anul VII, Nr. 360, din 21 august 1937, anunța că „reprezentăția artistului **B. Lidin** are loc irevocabil sîmbătă 21 august c. în sala „Zilberman”. Lidin și trupa sa vor reprezenta diferite piesele vesele și comedia **Der Narr**”.

În vara anului 1937 lumea teatrului de la București a fost intrigată, întrucît deși trecuse luna mai, totuși la „Cărbuș” nu începuseră pregătirile pentru deschiderea stagiunii de vară. Întrebat asupra pricinii întîrzierii, Tănase a răspuns că anul acesta vrea să joace o farsă celui care are în grijă cișmelele Cerului și că deschide stagiunea mai tîrziu, după trecerea sezonului ploilor. În realitate Tănase, „mîncat” de ploile lunii iunie în anii trecuți, s-a gîndit să facă o stagiune scurtă de vară, în care să joace o singură revistă și nu două.

De aceea, repetițiile la revista **Electro-Cărbuș**, de N. Kirițescu au început la 7 iunie. Ansamblul cuprindea pe Liana Mihăilescu, Elena Burmaz, Nutzi Pantazi, Vivette Popescu, Al. Giugaru, N. Roman, I. Dinescu, Ion Antonescu, G. Trestian, Puiu Maximilian, I. Stoenoiu. La conducerea părții coregrafice a rămas Bob Gray, iar melodiile au fost compuse de Elly Roman, Gherase Dendrino și Corogolos.

Revista **Electro-Cărbuș** a repurtat de la început un succes deosebit, Cărbușul fiind plin în fiecare seară pînă pe la sfîrșitul lunii august, cînd ploile în lanț au revenit.

Tănase obține un mare succes în cupletul cu caracter social „**Bun e Dumnezeu**” care s-a transformat într-o petiție cetățenească adresată guvernului, prin el, interpretul, devenit mijlocitor.³⁶⁶

Încă de la mijlocul verii lui 1937, în plin succes bucureștean, C. Tănase pregătește turneul de toamnă prin țară, turneu din care nu putea să lipsească Botoșanii cu teatrul său, cum puține orașe aveau.

De aceea, încă din 20 iulie, TEATRUL CĂRĂBUȘ S.A., DIRECTOR C. TĂNASE, trimite Primăriei Botoșani următoarea cerere dactilografiată:

³⁶⁶ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 328-329, și „Teatrul Românesc”, Vol. VII, pag. 292.

Domnule Primar,

Am onoarea a vă ruga să binevoiți a acorda sala *Teatrului*, pe ziua de sâmbătă 2 octombrie 1937, și totodată a mi se face toate înlesnirile posibile avînd în vedere cheltuielile enorme ce am cu o trupă compusă din 100 de artiști români care fac propagandă românească și care nu sunt subvenționați de nimeni.

Primiți, vă rog Domnule Primar asigurarea deosebitei mele stime și considerațiuni.

S.S.

Constantin Tănase

(Semnătură autografă-nota autorului)

Domniei Sale Domnului Primar al Orașului BOTOȘANI

Pe cererea lui C. Tănase sunt 2 referate, ambele cu data de 26 iulie 1937. În primul, I. Racolța, casierul teatrului, face cunoscut Primarului că sala este liberă pe 2 octombrie 1937, așa că se poate rezerva pentru trupa petiționarului. – „În ce privește înlesnirile cerute urmează ca D-voastră să apreciați și să decideți”. În al doilea referat, Primarul de Botoșani, D. Vizanti scrie mai întâi cu o peniță mai groasă: „Se acordă sala pe data de 2 octombrie 1937”. Cu o peniță mai subțire, este adăugat în continuare: „Cu o chirie serală de lei 4.000”. Și o nouă semnătură a primarului cu penița subțire.

A doua zi, pe 27 iulie, Primăria, trimite la *Teatrul „Cărbuș” S.A.*, Director C. Tănase, București I, Str. R. Poincare No. 32, răspunsul la cerere: „vă facem cunoscut că am aprobat a vi se rezerva ziua de sâmbătă 2 octombrie a.c. pentru spectacolul ce urmează a se da în sala *Teatrului Comunal „M. Eminescu”* din acest oraș.

Primar,

Secretar,”

În acest răspuns nu i se spune nimic lui Tănase de chirie sau altă taxă. Însă, pe 4 octombrie 1937, luni, Primăria îi face cunoscut casierului teatrului că „pentru reprezentația teatrală ***Electro-Cărbuș*** dată de Trupa „Tănasă” în sala *Teatrului „Eminescu”* în seara zilei de 2 octombrie 1937, am fixat suma de 4.000 (patru mii) lei.

Primar,
D. Vizanti

Secretar,
P. Ghica³⁶⁷

³⁶⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 260.

Explicația privind fixarea așa de târziu a taxei de 4.000 lei pentru chiria sălii de teatru nu poate fi decât una singură.

După părerea noastră Primarul de Botoșani ar fi fost de acord să-l scutească de taxa chiriei pe C. Tănase dacă botoșănenii nu ar fi participat în număr mare la spectacol, rețeta încasărilor fiind slabă.

Și astfel n-a fixat taxa chiriei pînă în seara spectacolului. Dar atunci cînd a văzut sala arhiplină, că nici Tănase nu putea face o nouă cerere de scutire sau măcar o reducere a taxei pe motiv de „rețetă slabă de încasări”, primarul a trebuit să fixeze taxa la 4.000 de lei și a adăugat suma și pe referatul său din 27 iulie 1937.

Avem încă o dovadă că, la Tănase, botoșănenii participau în număr mare, mai ales dacă și reclamele apărute în presa locală erau ca cea de mai jos:

Turneul Companiei „Cărbuș” Dir. C. Tănase		
Sala teatrului „Eminescu”	Cel mai vesel spectacol	Sâmb. 2 Oct. Ora 9 seara
„ELECTRO-CĂRĂBUȘ” Revistă în 2 acte și 36 tablouri Marele balet STROE și VASILACHE Celebrul duo american CHARLY & RITTA JENKINS Cea mai mare montare ce s’a văzut în România Cel mai hilarant spectacol		
Biletele la D-l. Ilarion, casierul teatrului. ³⁶⁸		

sau ca cea publicată în *„Reformatorul”*, Anul IV, Nr. 178-179, din 19 septembrie 1937, sub titlul: „Marele turneu al *Companiei „Cărbuș”* cu formidabila revistă *Electro-Cărbuș*”.

După ce relatează succesul avut în toată stagiunea din București, reclama continuă: „Ansamblul, avînd în frunte pe neîntrecutul Tănase, care va putea fi aplaudat în sketchuri, cuplete și dansuri de mare antren, cuprinde în celelalte roluri principale pe excelentul comic Al. Giugaru și pe talentații N. Roman, Puiu Maximilian, I. Dinescu, Trestian, Antonescu,

³⁶⁸ „Moldova”, Anul I, Nr. 2, din 30 septembrie 1937.

Călin Botez, Stoenoiu, Puiu Șerbu etc. Personalul feminin se bazează pe numele admirabilei cântărețe Liana Mihăilescu, incomparabila creatoare a șlagărului „*Văduvie, văduvie*”, îndrăgita subretă Nutzi Pantazi, dragălașele Elena Burmaz și Vivette Popescu, Jeni Ceaușu, Maria Dinu, Sura Alexandru și Mia Roman. Se adaugă celebrul duo de step Charly et Ritta Jenkins de la *Teatrul Roxi* din New-York. Decorurile sunt create de pictorii Caramalău și Rorhoffer. Conducerea muzicală – apreciatul compozitor G. Dendrino.

La Botoșani turneul sosește la 2 octombrie 1937”.

Conform anunțului-reclamă, în momentul plecării în turneu, la ansamblul *Companiei „Cărăbuș”* C. Tănase i-a cooptat pe Stroe și Vasilache, precum și duetul american Charly și Ritta Jenkins.

La 20 septembrie 1937, Primăria Botoșani înregistrează cererea Președintelui Secției Culturale Botoșani a Casei Naționale, R.C. Parascu în care acesta arată că „dorind să dăm o reprezentație teatrală, cu caracter cultural și național”, solicită reținerea în mod gratuit a sălii *Teatrului „Eminescu”*, pentru ziua de 6 octombrie, acel an, matineu și seara. În referatul scris pe cerere, în aceeași zi, se aprobă sala cu plata doar a taxei de asistență socială.³⁶⁹

La 13 august 1937 conducătoarea trupei israelite de operete și reviste Sidy Thal din București trimite Primăriei Botoșani o cerere prin care solicită închirierea sălii *Teatrului „Eminescu”* pentru zilele de 7 și 8 octombrie, rugînd „să ne fixați prețul chiriei la minimum posibil luînd în considerație că trupa noastră a jucat totdeauna la *Teatrul „Eminescu”* și a respectat în întregime hotărîrile D-voastre”.

A doua zi Primăria trimite răspunsul „Onor Companiei de Operete „Sidy Thal”, Str. Udricon, Nr. 8 București” prin care îi face cunoscut că i-a reținut sala pentru zilele de 7 și 8 octombrie cu condiția să achite drept chirie suma de 6.000 de lei pentru fiecare seară, plus taxa de asistență socială (un leu de persoană).

Se pare că această sumă de chirie nu a ridicat probleme din moment ce, într-o nouă cerere, Sidy Thal solicită reținerea sălii de teatru pentru zilele de 7 și 15 octombrie, în loc de 7 și 8 octombrie, fără a promeni de vreo reducere.

Primăria îi răspunde că se reține sala pentru 15 octombrie, însă în aceleași condiții de plată.³⁷⁰

Gazetele botoșănene au publicat și ele anunțuri-reclame referitoare-

³⁶⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 292.

³⁷⁰ *Ibidem.*, f. 270, 271, 281 și 283.

re la sosirea trupei Sidy Thal în turneu la Botoșani care, din fericire au ajuns și la noi:

Astfel „**Știrea**”, Anul VII, Nr. 363, din 11 septembrie 1937, îi anunța pe botoșăneni că la „începutul lunii octombrie trupa Sidy Thal va reprezenta în localitate **COMOARA**, de Schalom Alechem, în regia lui Șternberg”.

La rîndul ei gazeta „**Moldova**” face o prezentare mai amănunțită a turneului trupei Sidy Thal: – „Un mare succes obține celebra artistă Sidy Thal în turneul ce întreprinde prin țară, înainte de a pleca în Lituania fiind invitată de Teatrul de Stat de acolo împreună cu regisorul I. Șternberg și d. A. Teffner. Marea artistă, pentru a-și putea lua rămas bun dela spectatorii din provincie, a părăsit capitala în plin succes.

Publicul entuziasmat de jocul ei i-a făcut o frumoasă primire la Ploiești, Galați, Brăila, Cetatea Albă, Tighina unde a jucat până acum.

La Botoșani sosește pentru seara zilei de 7 Octombrie cu comedia „**Comoara**”. Spectacolul va fi reprezentat pe scena Teatrului „**Eminescu**”.³⁷¹

Și „**Vestitorul**” își anunța cititorii că „joi 7 octombrie 1937, ora 9 seara, se va reprezenta pe scena TEATRULUI EMINESCU piesa de mare succes COMOARA a genialului humorist SCHALOM ALECHEM, prelucrată și pusă în scenă de I. Șternberg.

În fruntea ansamblului SIDY THAL și ADOLF TEFNER”.³⁷²

Din nou, gazeta „**MOLDOVA**” la rubrica „**Teatrale**” scrie:

– „Joi 7 Octombrie c. la „**Eminescu**” cunoscutul regisor și poet I. Șternberg, prezintă pe SIDY THAL și A. TEFNER în fruntea unui nou ansamblu compus din cele mai bune elemente din România. Se va reprezenta cea mai grandioasă realizare teatrală „**Comoara**”. Orchestra compusă din 15 persoane.

Muzica cunoscutului compozitor Max Halm. Spectacolul se prezintă în turneu în aceleași condițiuni tehnice ca și la București”.³⁷³

În același număr și la aceeași rubrică „**Teatrale**”, gazeta „**Moldova**” mai publică și următorul anunț:

– „Marți 12 Octombrie, la „**Eminescu**”, compania Pizone, Pribeagu și Kanner va prezenta formidabilul succes al anului **MISS RADIO 1937**, revistă în două acte, un prolog și 28 de tablouri, de Ion Pribeagu, N. Kanner și P. Maximilian.

³⁷¹ „**Moldova**”, Anul I, Nr. 2, din 30 septembrie 1937.

³⁷² „**Vestitorul**”, Anul IX, Nr. 382, din 8 octombrie 1937.

³⁷³ „**Moldova**”, Anul I, Nr. 3, din 8 octombrie 1937.

Decoruri executate de pictorul Caramanlău. Orchestra jazz sub conducerea compozitorului Edy Marcus, va lansa nouă șlagăre.

În pauză d. I. Pribeagu va semna autografe. Biletele la d. Ilarion Racolța, casierul teatrului."

Încă din 10 septembrie 1937, I. Pizone trimite Primăriei Botoșani următoarea cerere autografă:

Domnule Primar,

Subsemnatul I. Pizone, cu onoare vin a vă ruga să binevoiți a-mi rezerva sala *Teatrului „Eminescu”* pentru ziua de marți 12 oct. a.c.

Avînd în vedere criticile timpuri prin cari trecem, precum și faptul că voi utiliza sala într-o marți, zi de mică rentabilitate pentru cinematograful Dv., vă rog să-mi faceți un preț mai redus, ca să putem și noi face față împrăjurilor.

Cu toată stima,

I. Pizone

Str. Aurel Vlaicu 14, București

București 10 sept. a.c.

D-sale, Domnului Primar al Orașului Botoșani

Pe cerere Primarul pune apostila: „Se aprobă sala pe ziua de 12 oct. cu chiria de 3.000 (trei mii) lei.”³⁷⁴

Tot în 11 septembrie este înregistrată și cererea actorului Nicu Gărdescu către Primăria Botoșani în care arată: „*Compania Toneanu* plecînd în turneu dorește să joace și la Botoșani și în consecință cu onoare vă roagă să binevoiți a admite reținerea sălii pentru ziua de 6 noiembrie a.c.

Sperăm că nu ne veți impune o chirie care să ne facă să ezităm de a vizita orașul Dv. (subl. autorului).

În așteptarea confirmării reținerii sălii și a comunicării prețului,

Vă salut cu toată stima,

Nicu Gărdescu”

Și pe această cerere Primarul de Botoșani, Vizanti, notează: „11 sept. 1937,

Se aprobă sala pe 6 noiembrie, cu chiria de 3.000 (trei mii) lei”.

Pentru *Compania Toneanu* a trimis adresă de reținere a sălii și Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române pe care o menționăm

³⁷⁴ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 285.

pentru că în ea este specificată și piesa cu care se face turneul: comedia muzicală ***Scandal la Trei Papuci***.³⁷⁵

Desigur că Primăria Botoșani a confirmat, atât lui I. Pizone cât și lui Nicu Gărdescu, reținerea sălii *Teatrului „Eminescu”*, pentru zilele de 12 octombrie și, respectiv, 6 noiembrie 1937, cu chiria de 3.000 lei pe seară.

Dar ambele spectacole s-au jucat în fața unei săli aproape goale.

Astfel, în chiar ziua de 12 octombrie, la Primăria Botoșani se înregistrează următoarea cerere:

Domnule Primar,

Subsemnații Angela Rugescu și I. Pizone, artiști, făcând un turneu în întreaga țară și jucând și în orașul Dvs. în seara zilei de 12 oct. cu un ansamblu de 20 artiști someri, parte ai Teatrelor Naționale desființate, (subl. autorului), cu onoare vă rugăm să binevoiți a ne acorda sprijinul Dvs. precum și o subvenție pentru a putea face față cheltuielilor serale care sunt foarte mari.

Primiți stima noastră.

În aceeași zi, casierul teatrului primește de la Primărie înștiințarea că „am aprobat în mod gratuit sala *Teatrului...* pentru reprezentația teatrală dată de Trupa „Pizone et. Rugescu” în seara zilei de astăzi, de oarece, după cum am constatat, această trupă nu a putut realiza aproape nimic din vinderea билетelor”.³⁷⁶

La fel s-a întâmplat și în cazul spectacolului susținut de *Compania Toneanu*. În ziua spectacolului, 6 noiembrie 1937, C. Toneanu depune la Primărie următoarea cerere cu semnătură autografă:

Domnule Primar,

Subsemnatul C. Toneanu, avînd astă seară în orașul D-stră un spectacol și cum bugetul meu nu depășește suma de 20.000 lei, iar vînzarea este foarte slabă, vă rog respectuos să bine-voiți a dispune să mi se scutească chiria sălei.

Primiți vă rog Domnule Primar asigurarea considerației mele,

C. Toneanu

Domnului Primar al Municipiului Botoșani

Primarul scrie pe cerere „Se aprobă scutirea” și îi comunică în

³⁷⁵ *Ibidem*, f. 288 și 291.

³⁷⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 333-334.

scris și casierului *Teatrului* că „am aprobat gratuit sala pentru reprezentația ce are loc în astă seară în sala teatrului comunal”.³⁷⁷

Mai menționăm că în stagiunea de vară 1937 *Compania Toneanu* a reprezentat la Arpa (fost Colos) în București opereta ***Mamzelle Nitouche*** și comedia muzicală ***Scandal la Trei Papuci***, prelucrare de Sergiu Milorian. Din ansamblu făceau parte Florica Demion, Costică Toneanu, Anca Balaban, N. Gărdescu, Ion Brună ș.a. artiști de seamă.³⁷⁸

La 29 octombrie 1937 LIGA PENTRU UNITATEA CULTURALĂ A TUTUROR ROMÂNILOR SECȚIA BOTOȘANI solicită de la Primăria Botoșani, pentru ziua de 9 noiembrie, când organizează „un festival pentru comemorarea marelui artist Petre Liciu” și în care „pe lângă producțiile artistice executate de trupa teatrală a Ligii Culturale (subl. în text) de sub conducerea maestrului Brezeanu, se va ține o conferință cu privire la activitatea teatrală a lui Liciu”, punerea la dispoziție a sălii *Teatrului „Eminescu”* în mod gratuit, „avînd în vedere că taxa de intrare de 10 lei este pentru aprecierea cheltuielilor de deplasare a trupei teatrale”.³⁷⁹

La 5 noiembrie Serviciul Administrativ al Primăriei Botoșani trimite Președintelui Ligii Culturale-Secția Botoșani răspunsul că a aprobat punerea la dispoziție, în mod gratuit a sălii teatrului pentru ziua de 9 noiembrie 1937, pentru festivalul artistic organizat spre comemorarea marelui artist Petre Liciu.

La 30 septembrie 1937, la Primăria Botoșani este înregistrată următoarea cerere:

Domnule Primar,

Subsemnatul A. H. Cohen, în calitate de impresar al maestrului G. Enescu, cu onoare vă rog să binevoiți a-mi rezerva sala *Teatrului „Eminescu”* pentru ziua de miercuri 1 decembrie a.c.

A. H. Cohen

București, 26 sept. 1937

Str. Brezoianu 51. București

D-sale D-lui. Primar al Orașului Botoșani

Pe cerere Primarul a pus întîi rezoluția: „Se va rezerva ziua de 1 Decembrie și se va comunica D-lui. Cohen, cu suma de lei 3.000 (trei

³⁷⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 353 și 354

³⁷⁸ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 292.

³⁷⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 347 și 349.

mii). D. Vizanti". Pe urmă, probabil peste câteva zile sau chiar în apropierea evenimentului, peste „1 Decembrie” a scris „29 noiembrie”, iar în josul paginii a mai scris o rezoluție: „Din suma de lei 3.000, se va face venit de casa comunală suma de lei 1.000 (una mie), iar restul de două mii se va cumpăra lemne. D. Vizanti”.³⁸⁰

Indiferent din ce cauză s-a modificat ziua, cert este că la 29 noiembrie 1937 George Enescu a concertat din nou la Botoșani și acesta este ultimul concert pe care maestrul l-a dat aici.

Știm că gazetele botoșănene au scris despre acest eveniment deosebit, dar din nefericire nici un număr al acestora nu a ajuns și la noi.

Ultimul spectacol al anului 1937 ce s-a dat la Botoșani și despre care avem informații este unul de music-hall.

La 15 decembrie 1937 Primăria Botoșani înregistrează următoarea cerere:

Domnule Primar,

Subsemnatul Milică Milian, în calitate de administrator al turneului de Music Hall, cu onoare vă rog să binevoiți a dispune să se reție sala *Teatrului „M. Eminescu”*, pentru seara zilei de 31 decembrie a.c.

Primiți vă rog Domnule Primar stima mea,

M. Milian

Soc. Ascor, București.

D-sale D-lui. Primar al Orașului Botoșani

Pe cerere, Primarul a pus rezoluția: „Se autoriză spectacolul. Chiria sălii de lei 3.000 (trei mii). D.Vizanti”.

Drept urmare și casierul teatrului este anunțat să încaseze „chiria de 3.000 lei, plus taxa de asistență socială”.³⁸¹

*

* *

Din datele ce le avem la dispoziție pînă în prezent, primul spectacol teatral la Botoșani, în anul 1938, a avut loc la 11 februarie și el a fost susținut de turneul *Teatrului Național din Iași* cu piesa **Plicul**.

Pentru seara respectivă Primăria Botoșani a fost rugată să rețină sala *Teatrului „Eminescu”* de către Direcția Generală a Teatrelor și Operei Române și de către Direcția Teatrului Național Iași, cărora li s-a răspuns că s-a reținut sala pentru acest turneu cu piesa **Plicul** în acea

³⁸⁰ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 313.

³⁸¹ *Ibidem*, f. 318 și 319.

seară de 11 februarie dar că „Gratuitate nu se acordă” și, respectiv, că „minimul de taxă ce se percepe este de 2.000 lei”.

A doua zi după susținerea spectacolului la registratura Primăriei este depusă următoarea cerere:

Domnule Primar,

Subsemnatul C. Stănescu, în calitate de delegat al *Teatrului Național din Iași* în turneul oficial al Teatrului Național din Iași... rog pe Domnia-Voastră, că întrucât n-am putut realiza nici minim de rețetă pentru suportarea cheltuielilor ce fatal trebuie să le suportăm, să bine-voiți a ne acorda o subvenție de 2.000 (două mii) care să ne acopere măcar plata sălii *Teatrului „Eminescu”* acordată pentru seara de 11 februarie 1938. Încredințat că oportuna mea cerere va găsi ecoul dorit, vă rog să bine-voiți a primi respectul nostru.

C. Stănescu

12 .II. 1938.

D-sale, D-lui. Primar al Orașului Botoșani

Pe cerere se află următoarea rezoluție:

„Pr. 18/ II-1938

Se respinge cererea

Primar,

S.S. Indescifrabil”.³⁸²

Comedia *Plicul* de Liviu Rebreanu a fost „admirabil jucată în stațiunea 1937-1938 a *Teatrului Național Iași* de C. Ramadan (care a fost și regizor), Miluță Gheorghiu, Tanți Munteanu, Gh. Popovici, Florica Sterescu, Neculai Meicu”.³⁸³

Este de mirare că botoșănenii n-au dorit să vizioneze o comedie „admirabil jucată” la Iași.

La 13 decembrie 1937, N. Vlădoianu, director al *Teatrului „Alhambra”* din București solicită Primăriei Botoșani să i se rețină sala *Teatrului „Eminescu”* pentru seara zilei de sîmbătă 12 februarie 1938.

La 16 decembrie 1937 Primăria îi răspunde lui N. Vlădoianu că a dispus reținerea sălii de teatru pentru seara de 12 februarie 1938 pentru care „veți plăti o chirie de 6.000 (șase mii) lei, plus taxa pentru asistență socială”.

Pentru turneul *Teatrului „Alhambra”*, a depus cerere la Primăria Botoșani de reținere a sălii „*Eminescu*”, în seara de 12 februarie 1938, și

³⁸² D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 52/1938, f. 16, 18, 19 și 20.

³⁸³ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 344.

Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române, dar aceasta a specificat și titlul revistei cu care se va veni în turneu: **Expoziția Alhambra-Palace**.³⁸⁴

De fapt acest titlu cuprinde 2 reviste căci Ioan Massoff afirmă despre stagiunea 1937-1938 a *Teatrului Alhambra-Excelsior*: „după două reviste – **Expoziția Alhambra** (în „52 de pavilioane”) și **Alhambra Palace**, ambele scrise de Nicușor Constantinescu și Nicolae Vlădoianu, cu muzica de Ion Vasilescu, Teatrul Excelsior-Alhambra a reprezentat opera **Trei Valsuri** – spectacole interpretate de George Groner, H. Nicolaide, C. Lungeanu, Al. Giovani, Dan Demetrescu, M. Petculescu, R. Rang, Oleg Danovschi, Silly Vasiliu, Lulu Nicolau, Lissette Vereea, Virginia Popescu, Florica Demion, Agnia Bogoslova, Margareta Marian, Ileana Simo, Henriette Gamberto, Mia Boxan, Lulu Popescu, Didona Rădulescu”.³⁸⁵

Cu acest ansamblu *Teatrul „Alhambra”* a venit în turneu și la Botoșani în 12 februarie 1938. Din nefericire, pentru tot anul 1938, nu am avut la dispoziție nici un număr din vreo gazetă botoșăneană și deci nici din apropierea zilei de 12 februarie, în care să fi apărut un anunț sau o cronică de spectacol în care să se fi pomenit cu care din cele 2 reviste s-a făcut turneul sau dacă botoșănenii au venit ori nu în număr mare la reprezentație.

La 9 decembrie 1937 Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române trimite o altă adresă Primăriei Botoșani prin care solicită să se rețină sala *Teatrului „Eminescu”* pentru seara de vineri 25 februarie 1938 când va ajunge aici turneul Doamnei Natalița Pavelescu cu piesa **RAIUL**, de Henequin și P. Weber.

La 15 decembrie 1937 Primăria Botoșani trimite răspuns că a aprobat reținerea sălii pentru data de 25 februarie 1938 cu o chirie minimă de 2.000 lei, plus taxa de asistență socială.³⁸⁶

În ziua spectacolului, 25 februarie 1938, Natalița Pavelescu depune la Primăria Botoșani următoarea cerere:

Domnule Primar,

Subsemnata, directoarea *Teatrului „Natalița Pavelescu”* din București întreprinzând un mare turneu de propagandă artistică și culturală în toată țara cu un ansamblu compus din foști actori-primi ai teatrelor naționale desființate, urmînd a da un spectacol în orașul Botoșani, vin

³⁸⁴ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 376, 378 și 388.

³⁸⁵ Ioan Massoff, *„Teatrul Românesc”*, Vol. VII, pag. 335.

³⁸⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1937, f. 370, 372.

prin prezenta a vă ruga să binevoiți a aproba scutirea de plată a sălii „Mihail Eminescu” cu iluminat și încălzit, încasările realizate fiind subdeficitare.

Primiți vă rog, Domnule Primar, Asigurarea stimei deosebite ce vă păstrez.

L.S.

Natalița Pavelescu

D-niei sale Domnului Primar al Orașului Botoșani
(cererea cu scrisul și semnătura autografă – nota autorului)

În aceeași zi, Primăria Botoșani îi face cunoscut casierului Teatrului că „motivată de cererea înreg. la No. 2727 de astăzi și, avînd în vedere rețeta slabă realizată pînă la ora 18, după afirmațiunile D-V, de către trupa de *Teatru „Natalița Pavelescu”* pentru piesa **RAIUL**, ce urmează a fi jucată în localul teatrului comunal astăzi, data de mai sus, vă facem cunoscut că, în mod excepțional și numai datorită situației critice financiare în care se găsesc artiștii acestei trupe aici în Botoșani, am aprobat a li se reduce chiria sălii teatrului, de la lei 2000 cît li se fixa anterior, la 500, sumă pe care-o veți încasa și face venit în casa comunală. Primar S.S.) **G. Vasilovici**, Secretar, S.S.) **P. Ghica**”.³⁸⁷

La 27 ianuarie 1938, Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române a trimis Primăriei Botoșani o adresă prin care a solicitat să se rețină sala de spectacole a Teatrului Comunal la data de 12 martie 1938 pentru turneul *Companiei „Cărăbuș”* de sub conducerea lui Constantin Tănase, cu revista **Poftă bună la Tănase**.

La 5 februarie, Primăria Botoșani face cunoscut Direcției respective că a reținut sala *Teatrului „Eminescu”* pentru seara zilei de 12 martie 1938 pentru reprezentația **Poftă bună la Tănase** susținut de *Teatrul „Cărăbuș”*,³⁸⁸ dar în acest răspuns nu se pomenește nimic de taxa ce trebuie de plătit pentru chiria sălii și alte taxe.

„Cărăbușul” trecea prin momente foarte dificile. În seara de 22 decembrie 1937 la *Teatrul Vox* (fost Eforie) s-a produs un incendiu în timpul unui spectacol cu revista **Poftă bună la Tănase**. Într-un timp foarte scurt, focul a mistuit sala teatrului, decorurile, costumele, instalațiile etc. și au ars și două garderobiere.

Tănase și-a găsit un adăpost provizoriu în mica sală Rio de pe Calea Victoriei (devenită, prin extindere, Savoy) și în seara de 14 ianuarie

³⁸⁷ *Ibidem*, dosar 52/1938, f. 31 și 32.

³⁸⁸ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 52/1938, f. 14 și 15.

1938 a redeschis cu **Poftă bună la Tănase**, după care a plecat într-un lung turneu prin țară, cu această revistă, pînă la 10 mai. Se poate spune că o țară întreagă l-a plîns pe Tănase și tot o țară întreagă i-a sărit în ajutor, printr-o splendidă manifestare de solidaritate socială. Cu o simpatie sporită a fost primit Tănase, în localitățile unde l-a purtat turneul, inclusiv la Botoșani, după nenorocirea de la „Vox”. Turneul a constituit pentru Tănase încă o dovadă a dragostei de care se bucura³⁸⁹ și de aceea considerăm că și neimpunerea sa de către Primăria Botoșani la vreo taxă pentru sala teatrului comunal, în 12 martie 1938, la spectacolul cu revista **Poftă bună la Tănase**, este o astfel de dovadă.

La 11 februarie 1938, Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române revine cu o adresă către Primăria Botoșani arătînd că *Teatrul Alhambra* și-a modificat itinerariul turneului în țară cu revista **Expoziția Alhambra-Palace** și rugînd să se rețină sala teatrului de aici la data de 26 martie în loc de 12 februarie 1938.

Primăria răspunde că acceptă modificarea și a reținut sala pentru 26 martie, dar cu o chirie de 4.000 lei, în loc de 6.000 lei, cît solicitase inițial, deci cu o scădere de 2.000 lei.³⁹⁰

În ziua de joi 7 aprilie 1938, ora 9 seara, la *Teatrul „Eminescu”* a avut loc un Concert de Canto dat de Dna Valérie Ciutea cu bine-voitorul concurs al D-nei. Didia Saintgeorges, ambele botoșănence, absolvente de conservator. Nu știm ce a cuprins programul concertului, informația provenindu-ne doar dintr-un afiș din acea vreme, tipărit la Tipografia „Argus” Botoșani.

La 18 aprilie 1938 *Ateneul Popular „Uspenia”* Botoșani depune la Primăria Botoșani o cerere în care arată că „Ateneul comemorînd un sfert de veac de la moartea marelui prozator și autor dramatic I. L. Caragiale, printr-o conferință asupra vieții și operii sale urmată de reprezentarea unei piese din repertoriul său (**O noapte furtunoasă**), cu onoare vă rog să binevoiți a dispune să se acorde, pentru acest scop, sala *Teatrului „Eminescu”* în mod gratuit pentru seara de sîmbătă 9 aprilie 1938.

Primiți, Domnule Primar, deosebita-mi considerație”.

Semnează indescifrabil Dirigentele Ateneului.

Casierul *Teatrului „Eminescu”* este încunoștiințat că s-a aprobat, pentru suma de 1.000 (una mie) lei, sala teatrului, în seara de 9 aprilie,

³⁸⁹ Mai pe larg despre acest incendiu și urmările sale vezi la Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 330-340.

³⁹⁰ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 52/1938, f. 28 și 30.

către *Ateneul Popular „Uspenia”* care va reprezenta piesa ***O noapte furtunoasă***, încălzitul localului, pentru acea zi, privind *Ateneul „Uspenia”*.³⁹¹

La 26 februarie 1938, Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române trimite Primăriei Botoșani o adresă prin care o roagă a dispune să se rețină sala de spectacole a *Teatrului Comunal* pentru Turneul D-lor. I. Pela și C. Calmuschi cu piesa ***Oamenii pe un sloi de gheață***, la data de 10 aprilie 1938.

Primăria Botoșani îi răspunde că a aprobat solicitarea, pentru 10 aprilie, contra plății, drept chirie și cheltuieli, a sumei de 2.000 lei (două mii)³⁹².

În chiar primele zile ale lunii noiembrie 1938, la Primăria Botoșani este înregistrată următoarea scrisoare:

Domnule Primar,

Subsemnatul N. Kirițescu – maior în rezervă și decorat de război autor dramatic – cu onoare vă spun următoarele:

Organizând un turneu cu piesa mea ***Ion al Vădanei***, reprezentată de 80 de ori în stagiunea trecută pe scena *Teatrului Național* din București, reluată în actuala stagiune și premiată cu marele premiu teatral pe anul 1938, am prevăzut o reprezentație pentru orașul Botoșani, în care sens am intervenit pentru reținerea sălei *Teatrului „Eminescu”*.

Cu adresa Nr. 11521, din 8 Iulie 1938, mi s-a pus în vedere că mi s-a aprobat sala pentru o chirie de 2.000 (două mii) lei.

Ulterior, cu adresa Nr. 15390 din 20 Septembrie 1938, adică cu 8 zile înainte de plecarea în turneu, mi s-a comunicat că chiria sălii este de 6.000 – (șase mii) lei, din care trei mii trebuiau a fi trimiși înainte.

Întrucât bugetul turneului, întocmit la acea dată nu putea suporta acest spor de cheltuielă, am fost nevoit, spre marea mea părere de rău, să renunț la orașul Botoșani.

Buna primire făcută presei și spectacolului în toate orașele țării de către publicul românesc, m-a îndemnat să organizez un al doilea turneu, spre a înfățișa o lucrare românească și care are o însemnată valoare de propagandă educativă, morală și patriotică.

Vă rog să-mi permite-ți, pentru edificarea Domniei-voastre, să vă supun spre cunoștință recomandăția Ministerului de Interne cu No.

³⁹¹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 3/1938, f. 47 și 49.

³⁹² *Ibidem*, dosar 52/1938, f. 38 și 42.

22350/1938 al *Teatrului Național* din București, pe care le alătur în copie. Tot în acest scop alătur și un rezumat al piesei, extras din programul *Teatrului Național*.

TEATRUL EMINESCU

Joi 7 Aprilie 1938, ora 9 seara

Concert de Canto

dat de

D-na Valérie Ciutea

cu binevoitorul concurs al

D-nei Didia Saintgeorges

TIPOGRAFIA „ARGUS” BOTOȘANI

În același timp îmi permit a vă semnala, Domnule Primar, că turneul cu **Ion al Vădanei** este singurul turneu care se face cu o piesă românească în ultimii cinci ani, izbutind sau mai bine zis încercând să-și facă loc printre noianul de turnee cu piese străine: traduse sau adaptate, neavând decât obiective comerciale.

Interpretat cu elemente, figurând în ansamblul primei noastre scene și prezentat personal de mine, ca garanție artistică, spectacolul se înfățișează ca un prilej de afirmare de artă și prestigiu românesc.

Înțelegând considerațiunile de ordin administrativ, care impun măsurile luate, solicit totuși, Domnule Primar, binevoitorul Domniei voastre sprijin, în sensul de a reduce chiria, în așa chip, încât să putem face față multiplelor greutăți de ordin material necesitate de un turneu în condițiuni de demnitate artistică.

Convins fiind, Domnule Primar, că printre interesele de ordin general ce stau la baza preocupărilor Domniei voastre figurează și acelea de ordin cultural,

Primiți vă rog asigurarea deosebitei mele stime.

DOMNIEI SALE
DOMNULUI PRIMAR AL ORAȘULUI BOTOȘANI

La cerere sunt anexate următoarele copii:

A) „Copie după recomandăția MINISTERULUI DE INTERNE
Nr. 122350 din 27 Septembrie 1938

Domnul N. Kirițescu, autor dramatic, organizează în cursul lunii Octombrie a.c., un turneu în principalele orașe din țară cu piesa sa **Ion al Vădanei** care a fost reprezentată pe scena *Teatrului Național* din București.

Având în vedere că această piesă reprezintă o deosebită valoare din punct de vedere artistic, educativ și social și că a fost distinsă cu Premiul Teatral pe 1938, rugăm autoritățile administrative și polițienești să dea D-lui. N. Kirițescu tot concursul pentru buna reușită a turneului ce a întreprins.

MINISTERUL INTERNELOR
L.S.
S. S. Marinescu

B) Copie după CERTIFICATUL Nr. 1583 din 3 septembrie 1938.

„Se certifică de noi Directorul General al *Teatrului Național* din București, că piesa D-lui. N. Kirițescu **Ion al Vădanei** a fost premiată de *Teatrul Național* din București la finele stagiunii 1937-1938 și că având un caracter educativ, moral și patriotic se poate recomanda spre a fi văzută de elevii și elevele de școală.

Drept care i s-a eliberat prezentul certificat în baza cererei înregistrată la Nr. 1583/938 spre a se servi pentru a obține autorizația de la Ministerul Educației Naționale în sensul arătat mai sus.”

C) SUBIECTUL PIESEI **ION AL VĂDANEI**,

COPIE – EXTRAS DIN PROGRAMUL TEATRULUI NAȚIONAL
BUCUREȘTI

„**Ion al Vădanei** este prototipul generației orfanilor de război, care douăzeci de ani dela încheierea păcei e chemată să-și spună cuvântul și să-și afirme rolul ei social.

Această generație crescută liber, fără privilegiul dragostei părintești de care a fost lipsită, a înfruntat de timpuriu lupta pentru viață și a trebuit să-și îndrepte aproape singură pașii pe drumul aspru al existenței.

În epoca frământată de prefaceri morale și de căutarea de noi formule sociale, această generație e așteptată să-și aducă contribuția, atât ca directivă, cât și ca putere realizatoare.

Și care va fi calea de urmat?

Negreșit, aceia indicată de generația precursore, care s-a jertfit în război.

Opera părinților va fi păstrată și întregită pe temeiul virtuților moștenite de copiii lor”.

Pe cererea trimisă de N. Kirițescu, la 3 noiembrie 1938, s-a scris următorul referat sub semnătură indescifrabilă: „Serviciul Administrativ – Răspuns: Având în vedere subiectul patriotic și educativ al piesei, se aprobă în mod excepțional sala cu 3.000 lei într-o zi de lucru: miercuri, joi sau vineri”.

La 7 noiembrie 1938 i se trimite Domnului N. Kirițescu, la București, următorul răspuns:

„Prin prezenta vă facem cunoscut, că sala *Teatrului „Eminescu”* din Botoșani, vi-se poate pune la dispoziție, în mod excepțional, cu o chirie de 3.000 lei seral, numai în zilele de: Miercuri, joi și Vineri; în celelalte zile chiria este de lei 6.000 seral.

Urmează ca Dvs. să ne comunicați care este ziua aleasă din cele trei, pentru a vi se rezerva din timp.”

Urmare a acestei adrese, N. Kirițescu trimite, la 10 noiembrie, Primăriei Botoșani o telegramă în care roagă să se rețină sala teatrului pentru **Ion al Vădanei** pentru ziua de joi 24 noiembrie.

Ca răspuns telegramei, Primăria Botoșani îi face cunoscut lui N. Kirițescu că i-a reținut sala teatrului pentru seara de 24 noiembrie,

urmînd a plăti drept chirie suma de 3.000 lei „așa cum i s-a comunicat prin adresa anterioară.”

Dar, a doua zi după spectacol, conducerea Primăriei Botoșani îi face cunoscut casierului *Teatrului „Eminescu”* că „prin revenirea la ordinul nostru No. 18880 din 12 noiembrie 1938 am redus la 1.000 lei chiria sălii pentru *Trupa „Kirișescu”* care a jucat piesa **Ion al Vădanei**, în seara zilei de 24 noiembrie 1938 a.c. Această reducere s-a făcut pe baza rețetei realizate de trupă”.³⁹³

Slaba participare a botoșănenilor, și nu numai a lor, la spectacolele teatrale ale unor ansambluri reprezentative și cu piese valoroase este explicabilă în această perioadă, datorită îngrijorărilor sociale și politice rezultate din situația tot mai agresivă a fascismului spre un nou război mondial, a suprimării drepturilor democratice și instaurarea unui regim de dictatură regală în țară, la care s-a adăugat și o iarnă deosebit de aspră.

*
* *

Din datele pe care le deținem pînă în prezent, primul spectacol teatral al anului 1939 la Botoșani a fost cu piesa **Hamlet**, de Shakespeare, jucată de un ansamblu al *Teatrului Național București*.

În luna decembrie 1938 Primăria Botoșani primește următoarea cerere:

Stimate Domnule Primar,

În cursul lunii ianuarie pornim într-un mare turneu de propagandă culturală cu nemuritoarea capodoperă **Hamlet**. În ziua de 15 ianuarie 1939, vom da și la Botoșani o reprezentație cu această grandioasă piesă.

Vă rog, călduros, prin prezenta să binevoiți a dispune să mi se pună la dispoziție sala teatrului pentru seara zilei de 15 ianuarie și a-mi comunica de urgență reținerea sălii.

Primiți, vă rog, Domnule Primar expresia celor mai dese sentimente.

Ion Manolescu,

Societar Teatrul Național București

I. Manolescu

Rsp. Hotel Royal Palace București

Str. Const. Mille

³⁹³ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 52/1938, f. 73, 75, 78, 82-86 și 99.

La 14 decembrie 1938, Primăria Botoșani îi comunică Domnului I. Manolescu la adresa indicată:

„Ca răspuns cererii D-v. vă facem cunoscut că am aprobat a vi se rezerva sala *Teatrului Comunal „Eminescu”* din acest oraș, pentru spectacolul din seara zilei de 15 ianuarie 1939, cu o chirie minimă de lei 3.000 plătită anticipat, plus asistența socială și garderoba care este un serviciu prestat.

Rugăm a ni se confirma primirea și acceptarea condițiilor de mai sus cel mai târziu pînă la data de 20 decembrie a.c. Contrar declarăm data liberă pentru alte cereri. Pentru viitor rugăm a se evita zilele de duminică și sărbători legale.

Primar,

Colonel S.S. Indescifrabil

Secretar,

P. Ghica³⁹⁴

Următorul ansamblu teatral care a jucat la Botoșani în anul 1939 a fost cel al *Teatrului „Modern”* din București.

Încă de la sfîrșitul lunii noiembrie 1938, Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române a trimis Primăriei Botoșani o adresă prin care solicita „reținerea sălii *Teatrului „Eminescu”* la data de 17 ianuarie 1939 pentru turneul *Teatrului „Modern”* (asociația G. Timică și I. Țăranu) din București cu piesa ***Două duzini de trandafiri***”.

Drept răspuns Primăria Botoșani comunică respectivei Direcții că „am aprobat rezervarea sălii *Teatrului „Eminescu”* din acest oraș pentru seara zilei de 17 ianuarie 1939, turneului trupei *Teatrului „Modern”* (Timică și Țăranu) cu suma de 3.000 drept chiria sălii.”

Pe adresa Direcției, la sosire, Biroul Administrativ al Primăriei a scris referatul trimis ca răspuns „Se aprobă închirierea sălii... cu plata taxei de 3.000 lei”, dar la 17. I. 1939 un alt referat al aceluiași Birou Aditiv menționează „Se reduce taxa la 2.000 – două mii lei, avînd în vedere rețeta slabă încasată”.³⁹⁵

Comedia ***Două duzini de trandafiri***, de Aldo de Benedetto, a fost transpusă în românește (cu autorizarea autorului italian) și pusă în scenă de Ion Iancovescu la *Teatrul „Modern”* în stagiunea 1937–1938. „Conflictul piesei se țese din ciocnirea lăuntrică dintre vis și realitate, dintre dorul de aventură și monotonia vieții... Abil construită, comedia a fost strălucit servită de Ion Iancovescu, Ionel Țăranu, Țoța Yan și Vivi Vlasiu.

³⁹⁴ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 117 și 118.

³⁹⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 101 și 102.

Succesul a depășit stagiunea în curs”.³⁹⁶

Succesul o fi depășit la București stagiunea în curs (1937–1938), dar în 17 ianuarie 1939, la Botoșani, „vînzarea biletelor a fost slabă”, aceasta poate și pentru că piesa s-a jucat la interval de doar două zile după **Hamlet**, cu Ion Manolescu în rolul principal.

La 31 octombrie 1938 Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române a trimis Primăriei Botoșani o adresă prin care solicita să se rețină sala *Teatrului „Eminescu”* pentru turneul D-nei. Natalița Pavelescu cu comedia **D'ale Carnavalului**, de I. L. Caragiale, la data de 12 ianuarie 1939.

Pe adresă se află următorul referat, semnat indescifrabil, „Se aprobă cu 4.000 lei (patru mii)”.

Se pare însă că din diferite motive data de 12 ianuarie 1939 a fost amînată, căci Natalița Pavelescu a trimis, ea însăși, Primăriei Botoșani următoarea cerere:

Domnule Primar,

Subsemnata, organizînd un turneu de propagandă culturală în toată țara cu piesa **D'ale Carnavalului**, de I. L. Caragiale, părintele dramaturgiei române, autorizat de Onor. Ministerul de Interne, Culte și Arte, precum și Onor. Rezidența Regală a Ținutului „Bucegi”, prin prezenta vă rog să binevoiți a mi se acorda în mod gratuit sala, iluminat, încălzit, taxa de afișaj precum și o subvenție ca o încurajare a operei ce întreprind.

Primiți vă rog, Domnule Primar, asigurarea stimei ce vă port.

Natalița Pavelescu

D-sale D-lui. primar al Orașului Botoșani

Din păcate, Natalița Pavelescu n-a datat cererea și nici n-a menționat data cînd va da spectacolul la Botoșani.

De aceea revine cu o telegramă către Primăria Botoșani în care precizează să se rețină sala de spectacol pentru data de 22 februarie 1939.

Primăria îi confirmă telegrama și îi face cunoscut că i s-a aprobat sala *Teatrului „Eminescu”*, pentru seara zilei de 22 februarie 1939, cu plata taxei de 3.000 lei.

Numai că la 22 februarie 1939 pe cererea nedatată a Nataliței Pavelescu apare o decizie care menționează: „avînd în vedere ordinul Ministrului Educației Naționale No. 28734/1938 se reduce închirierea sălei la 1.000 (una mie) lei”. Decizia, semnată indescifrabil, avea ca des-

³⁹⁶ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 334. Conflictul comediei, foarte pe larg, este prezentat de Ioan Massoff în aceeași pagină.

tinație Biroul Administrativ al Primăriei și *Teatrul „Eminescu”*.³⁹⁷

Se poate trage concluzia că Natalița Pavelescu avea acel ordin al Ministerului în original la ea și a făcut cererea de scutire totală a chiriei, plus acordarea unei subvenții de încurajare, în chiar ziua de 22 februarie 1939, când a dat spectacolul cu *D'ale Carnavalului* și când a putut arăta și respectivul ordin care îi acorda dreptul la oarecare scutiri.

La 15 ianuarie 1939 Constantin Tănase, în calitate de Director al *Teatrului „Cărbuș”* S.A. trimite următoarea scrisoare Primăriei Botoșani:

Domnule Primar,

Am onoarea a vă ruga să bine voiți a da ordin să mi se rețină sala *Teatrului „Eminescu”* pentru ziua de sîmbătă 4 martie 1939, rugîndu-vă totodată a mi se face toate înlesnirile posibile avînd în vedere cheltuielile enorme ce am aducînd o trupă de 100 persoane și avînd în vedere criza prin care trecem în materie de teatru, o încurajare din partea Dvs. ar face să fim acoperiți de pierderi. Rog bine voiți a da ordin să mi se răspundă în strada Puțu cu Plopi 10.

Cu toată stima,

C. Tănase

(Scrisoare și semnătură autografe – n. autorului)

Pe scrisoare se află următorul referat: „Se aprobă închirierea sălii pentru seara de 4 martie 1939 cu prețul de 6.000 (șase mii) lei. Se va face cunoscut *Trupei „Cărbuș”*.”³⁹⁸

Deși C. Tănase n-a pomenit în scrisoarea sa cu ce revistă va veni în turneu la Botoșani, Ioan Massoff arată că *Teatrul „Cărbuș”*, în stagiunea 1938-1939, a pus în spectacol „revistele *Tănase Istanbul* și *Broadway Tănase*” de Nican (Kaner), Stroe, Vasilache, Ștefan Cristodulo, cu muzica de Dendrino, Vasilache, Patrichi, în care au apărut, în afara lui Tănase, Mia Apostolescu, Elena Burmaz, Nutzi Pantazi, Liana Mihăilescu, surorile Fedora și Tuți Gamberto, Vivette Popescu, N. Niculescu-Buzău, Nae Roman, G. Trestian, Costin Dodu, Radu Zaharescu, Puiu Șerbu, I. Stoenoiu, regizorii fiind Tănase și Stroe, autoarea schițelor de costume Virginia Tănase”.³⁹⁹

În turneul din 4 martie 1939, la Botoșani s-a jucat revista *Tănase Istanbul* căci cea de a doua revistă s-a jucat mai tîrziu, în alt turneu.

Pentru data de 25 martie 1939, Primăria Botoșani este rugată,

³⁹⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 25, 26, 37, 38 și 77.

³⁹⁸ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 12.

³⁹⁹ Ioan Massoff, *„Teatrul Românesc”*, Vol. VII, pag. 387.

printr-o adresă a Direcției Generale a Teatrelor și Operelor Române, să rețină sala *Teatrului „Eminescu”* pentru turneul lui N. Kirițescu, autor dramatic, cu piesele ***Ion al Vădanei*** și ***Un erou***. În adresa de răspuns către respectiva Direcție se face cunoscut că Primăria a aprobat închirierea sălii teatrului pentru turneul D-lui. N. Kirițescu din seara zilei de sâmbătă, 25 martie 1939, cu prețul de 6.000 (șase mii) lei.⁴⁰⁰

La 21 februarie 1939 Primăria Botoșani înregistrează următoarea cerere:

Domnule Primar,

Subsemnatul Ilie Doroșcanu, artist de la *Teatrul Național din Iași*, făcând un turneu de propagandă românească cu piesa ***Dracul***, de Mihail Sorbul, și din beneficiul net ofer 25% pentru „*Cultul Eroilor*”.

În ziua de 10 martie joc în acest oraș, matineu și seara cu ansamblul camarazilor mei de la *Teatrul Național*.

Domnule Primar, avînd în vedere scopul frumos ce îl urmărim, vă rog cu respect, ca pentru acea zi a ne da teatrul gratis, fiind chiar scutit de lumină, căldură, afișaj și garderobă, tot odată vă rog D-le. Primar ca din fondurile culturale de care dispuneți a ne da o subvenție pe care camaradul nostru T. Danalache va da bilete pentru acea sumă pentru a fi distribuite D-lor. funcționari.

Odată cu mulțumirile mele primiți și respectul meu.

20 / II 1939

Ilie Doroșcanu

D-sale D-lui. Primar al Orașului Botoșani

Dracul, comedie în două acte, de Mihail Sorbul, înfățișează pe un bătrîn asaltat de către candidați la moștenire.

În adresa de răspuns Primăria îi face cunoscut lui Ilie Doroșcanu că a aprobat închirierea sălii *Teatrului „M. Eminescu”* pentru ziua de vineri 10 martie, în matineu de la orele 15-17 și seara, cu prețul de 2.000 lei.

Dar în 10 martie 1939, fiind declarat doliu național și fiind interzis de dat spectacole, impresarul T. Danalache, delegat cu reprezentarea piesei ***Dracul*** de către ansamblul Teatrului Național Iași condus de actorul Ilie Doroșcanu, a solicitat Primăriei Botoșani a i se închiria sala *Teatrului „Eminescu”* în seara de 31 martie, același an. Pe această cerere cineva a scris „10.03.1939. Se aprobă pentru ziua de 31 martie 1939, în aceleași condiții”. S.S. Indescifrabil.

În 22 martie 1939 *Societatea „Cultul Eroilor”*, Regiunea Iași, trimite și ea Primăriei Botoșani următoarea adresă:

⁴⁰⁰ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 32, 33.

Domnule Primar,

Artiștii *Teatrului Național Iași*, reprezentați prin Domnul Ilie Doroșcanu urmează a da o reprezentație în orașul D-stră, din al cărui venit urmează a depune în fondul acestei Societăți cota de 25%.

Având în vedere scopul urmărit de această societate – care are în grija sa întreținerea monumentelor cari s-au creat cu atâta jertfă și greutate, dar numai cu concursul oamenilor de suflet;

Având în vedere că sala teatrului din Botoșani este proprietatea D-stră, cu onoare vă rugăm a veni în ajutorul acestor artiști cari s-au oferit atât de drăguți a da un concurs acestei societăți și a le pune la dispoziție sala în mod cu totul gratuit.

Prin aceasta veți contribui și D-stră în mare măsură la scopul ce-l urmărim. Primiți vă rugăm, deosebitul nostru respect.

Secretarul Comitetului Executiv
Iași **C. Dimitriu**".

Casierul Soc. Cultul Eroilor Reg.
Căpitan N. Ioaniță⁴⁰¹

Nu știm dacă Primăria Botoșani a dat un răspuns favorabil acestei cereri, căci pe adresă nu se află nici un referat.

La 30 noiembrie 1938, Nicolae Vlădoianu, directorul *Teatrului „Alhambra”* din București trimite Direcțiunii *Teatrului „M. Eminescu”* din Botoșani următoarea scrisoare:

„În vederea turneului *Teatrului „Alhambra”* cu revista **1000 DE ANI PACE** cu întreg ansamblul din București, am fixat pentru orașul dvs. data de sîmbătă 18 februarie 1939.

Rog confirmați de urgență reținerea sălii și condițiile.

Revista **1000 DE ANI PACE** este un triumf al genului revuistic, care obține în Capitală un succes formidabil, cu un ansamblu de peste 100 persoane, care vor veni în turneu în 5 vagoane. În foarte scurt timp veți primi materialul de reclamă și trebuie să vă dați toată silința pentru ca reușita acestui turneu să fie deplină, avînd în vedere enormele cheltuieli pe care le necesită.

Aștept răspunsul d-tale cît mai neîntîrziat.

Salutări prietenești.

Directorul *Teatrului „Alhambra”* **Nic. Vlădoianu**
(semnătură autografă – nota autorului)
București, 30 noiembrie 1938

⁴⁰¹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 35, 36, 100 și 127.

La 2 decembrie 1938 Primăria Botoșani trimite următorul răspuns:
„Onor. Direcțiunea *Teatrului „Alhambra”* București,

Ca rezultat cererei D-voastră din 30 N-brie a.c. adresată direcțiunii *Teatrului „Eminescu”*, Botoșani, vă facem cunoscut că am aprobat a vi se rezerva sala teatrului comunal de aici, pentru seara zilei de 18 februarie 1939 cu o chirie de 6.000 (șase mii) lei.

În același timp vă rugăm ca de aici înainte să corespondați direct cu Primăria Botoșani, Direcția *Teatrului* neavînd căderea de a angaja sala.

/ Primar, **P. Ghica**

/ Secretar, **Gh. N. Gheorghiu**”.

Supărarea Primarului de Botoșani pe Directorul *Teatrului „Alhambra”* era firească dar nu credem că ea a fost cauza amînării turneului de pe 18 februarie pe 1 aprilie 1939 al respectivului teatru.

Cauza n-o cunoaștem, dar turneul s-a amînat, căci la 19 ianuarie 1939 Primăria Botoșani îi comunică Direcțiunii Generale a Teatrelor și Operelor Române, dar și casierului *Teatrului „Eminescu”* că a aprobat sala teatrului pentru seara de 1 aprilie a.c., cu plata de 6.000 lei, pentru turneul *Teatrului „Alhambra”* cu revista ***Alhambra***.⁴⁰²

Spectacolul cu această revistă a avut loc cu adevărat la 1 aprilie căci și gazeta locală „***Observatorul***”, Anul VI, Nr. 62, din 20 martie 1939, a publicat anunțul – reclamă următor: „Sîmbătă 1 aprilie a.c. se va reprezenta pe scena *Teatrului „Eminescu”* turneul de revistă ***Alhambra 1000 de ani Pace***, de N. Vlădoianu, în frunte cu Stroe și Vasilache, Silly Vasiliu, Dan Demetrescu etc”.

În afară de artiștii pomeniți în gazetă, din ansamblul turneului mai făceau parte „H. Nicolaide (comic, fin, atît în comedie cît și în revistă), Silly Popescu, Virginica Popescu, Florica Demion, Al. Giovani, M. Petculescu, Rihard Rang, dansatorii Ileana Simo și Oleg Danovschi, muzica fiind compusă de Ion Vasilescu, V. Vasilache și Petre Romea”.⁴⁰³

În seara de Duminică 16 aprilie 1939, pe scena *Teatrului „M. Eminescu”*, artiștii *Teatrului Național București* în frunte cu Doamna Marietta Sadova au prezentat tragi-comedia în 3 acte ***PATIMA ROȘIE***, pentru sărbătorirea lui Mihail Sorbul.⁴⁰⁴

La începutul lunii martie 1939, la Primăria Botoșani a fost înregistrată adresa Direcțiunii Generale a Teatrelor și Operelor Române în ca-

⁴⁰² D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dos.46/1939, f.103,104,120,121.

⁴⁰³ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 387.

⁴⁰⁴ „*Botoșanii*”, Anul I, Nr. 7, din 8 aprilie 1939.

re se cerea să se rețină sala de spectacole a *Teatrului „Eminescu”* pentru turneul *Teatrului „Alhambra”* din București, cu comedia **Vulturul Mării**, în frunte cu Grigore Vasiliu Birlic, la data de 22 aprilie 1939.

Ioan Massoff afirmă că și în domeniul teatrului de revistă, în stagiunea 1938–1939, „s-au operat mutații inevitabile. O veche prietenie, atât de fertilă, părea să se fi destrămat: a încetat colaborarea dintre Nicolae Vlădoianu și Nicușor Constantinescu.

Vlădoianu a deschis stagiunea la Alhambra-Excelsior cu revistele **Constelația Alhambra** și **1000 de ani pace**. Pentru „întărirea” formației a fost angajat Grigore Vasiliu Birlic, care părăsise „trustul lui Sică Alexandrescu” de la *Teatrul Vesel*; (afișele anunțau: „Birlic cântă, dansează și spune cuplete”.) Dar Birlic nu mai stîrnea hohotele de rîs ca în „adaptările” lui Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu; a fost sfătuit să revină la comedie.

Și a revenit, deocamdată chiar la Alhambra-Excelsior, apărînd în **Vulturul mărilor** într-un ansamblu din care făceau parte Niculescu-Buzău, Ion Talianu, Al. Clonaru, M. Iordănescu-Bruno, Angela Mateescu, Flory Cărbuneanu, Lulu Popescu, Eugenia Bammé,⁴⁰⁵ ansamblu cu care a venit și a jucat și la Botoșani, în 22 aprilie 1939.

Dar aici succesul nu a fost cel așteptat deoarece pe adresa Direcțiunii Generale a Teatrelor pe lîngă primul referat, trimis și Direcțiunii, în care se făcea cunoscut reținerea sălii teatrului din Botoșani pentru data de 22 aprilie, cu prețul de 6.000 lei, mai există două referate: în primul, datat la 22 aprilie 1939, deci în chiar ziua spectacolului, este notat: „S-a admis reducerea la Una mie lei, întru cît rețeta a fost mai mult slabă”, iar în al doilea, datat 23 aprilie 1939, deci în ziua imediat următoare după spectacol, este scris: „Dat fiind că plasarea biletelor a fost aproape inexistentă, se acordă gratuitatea sălei”. Ambele semnături ale referatelor sunt indescifrabile.

O explicație a insuccesului ar putea fi și distanța prea mică, numai trei săptămîni, între turneele *Teatrului „Alhambra”*, primul cu revista **O MIE DE ANI PACE**, din 1 aprilie, și al doilea cu comedia **VULTURUL MĂRIILOR**, din 22 aprilie 1939.

În 8 mai 1939, la Primăria Botoșani s-a depus următoarea cerere:

Domnule Primar,

Teatrul Ligii Culturale din București va da astă seară în orașul Dvs o reprezentație cu piesa **Burghezul gentilom**, de Molière.

⁴⁰⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 386-387.

Avînd în vedere scopul cultural și educativ al turneului nostru, vă rugăm să binevoiți a ne acorda scutirea de plata sălii și a afișajului pentru reprezentația ce vom da.

Primiți vă rog, Domnule Primar, expresia celor mai alese mulțumiri.

8 mai 1939

Administratorul Teatrului,

Ion Pela

D-sale D-lui. Primar al Orașului Botoșani

Pe cerere s-a scris: „Se aprobă” cu semnătură indescifrabilă, dar cererea s-a înregistrat pe data de 9 mai 1939.⁴⁰⁶

Alegerea pieselor pentru repertoriul *Teatrului Ligii Culturale* s-a făcut cu sprijinul lui N. Iorga care în stagiunea 1938-1939 s-a ocupat îndeaproape de activitatea teatrului pe care îl crease.

Burghezul gentilom, de Molière, a fost penultima piesă a stagiunii în care principalele roluri au fost jucate de Vasile Brezeanu, Titu Vedeia, Eugenia Voinescu, Nella Mircescu, Jean Tomescu.⁴⁰⁷

Acest ansamblu a jucat și la Botoșani, în 8 mai 1939, iar pentru acordarea gratuită a sălii *Teatrului „Eminescu”* nu excludem și un eventual telefon de la N. Iorga către Primarul de Botoșani.

În ziua de duminică 11 iunie 1939, un turneu al artiștilor *Teatrului Național din Iași* a dat două spectacole la Botoșani – matineu și seara – din care unul închinat memoriei lui I. L. Caragiale și celălalt cu piesa **Iubește-mă trei luni**. În fruntea turneului se afla actrița Gina Sandri-Bulandra.

Informațiile acestea ne sunt date de un ordin al Ținutului Prut-Cabinetul Rezidentului Regal către Primarul Orașului Botoșani din 22 mai 1939 în care, după ce îi anunță turneul, îi precizează că „acest turneu avînd în același timp un scop cultural-educativ de propaganda marilor noștri scriitori pentru a menține vie făclia gîndirei noastre românești”, și îi cere „să acordați întregul Dvs. sprijin pentru reușita acestui turneu”.

De asemenea, în chiar preziua spectacolelor, Prefectul județului Botoșani îl anunță pe Primarul de Botoșani că a doua zi are loc respectivul turneu și îl solicită să înlesnească funcționarilor Primăriei participarea la aceste reprezentații.

Pe ambele solicitări, cu semnătură indescifrabilă dar mai mult ca sigur a Primarului, se află scris: „Se aprobă, se va da tot sprijinul”, iar

⁴⁰⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 103.

⁴⁰⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 383.

Rezidentului Regal al Ținutului Prut i s-a răspuns și în scris că „vom da tot concursul pentru reușita turneului în frunte cu D-na. Gina Sandri-Bulandra, anunțat pentru ziua de 11 iunie 1939”.⁴⁰⁸

La 13 septembrie 1939 I. Pela a trimis o telegramă casierului *Teatrului „Eminescu”* din Botoșani în care solicita reprogramarea turneului Morțun pentru data de 28 septembrie. La 15 septembrie Primăria Botoșani îi trimite în scris un răspuns în care îi arată că nu „vă putem acorda sala pentru 28 septembrie a.c. întru-cît teatrul este în reparație și nu va putea fi terminat decît abia pe la 1 octombrie.

De la 1 octombrie vă puteți alege o altă zi cunoscînd că zilele de 1, 7, 14, 17 octombrie, 18 noiembrie și 11 decembrie a.c. sunt date”.⁴⁰⁹ (sublinierea autorului).

Pentru data de 1 octombrie 1939 sala *Teatrului „Eminescu”* a fost reținută, în urma unei adrese a Direcțiunii Generale a Teatrelor și Operei Române trimisă Primăriei Botoșani încă din 20 iulie același an, pentru turneul *Teatrului „Vesel”* din București cu piesa **Ți-a făcut cu ochiul**, contra plății unei chirii de 6.000 lei.⁴¹⁰

La 30 august 1939, *Teatrul de vară „Colos”*, împreună cu *Teatrul „Comedia”*, ambele făcînd parte din trustul teatral S.C.I.T.A. din București au trimis către conducerea *Teatrului „M. Eminescu”* din Botoșani o scrisoare în care arătau: „În luna octombrie a.c. organizînd un turneu cu marele succes **O NOAPTE PE RIVIERA**, comedie muzicală cu G. Timică, Aurel Munteanu, Silvia Dumitrescu, Silvia Fulda, V. Ronea, Niculescu Cadet, N. Antoniu și întreaga distribuție de la premieră, împreună cu orchestra maestrului Elly Roman, urmează ca în orașul D-vs. să dăm o singură reprezentație, în seara zilei de sîmbătă 14 octombrie 1939, pe scena *Teatrului „Eminescu”* și vă rugăm să binevoiți a dispune să ni se rețină sala pentru această dată, urmînd ca D-vs. să vă ocupați de reușita acestui spectacol, avînd în vedere că facem acest turneu cu foarte mari sacrificii.

Vă rugăm să ne confirmați neîntîrziat reținerea sălii pentru a vă putea expedia primele afișe și prețurile locurilor.

Cu stimă,
S.S. Indescifrabîl”.

Cineva a scris pe cerere: „Prețurile de la 170 lei în jos”.

⁴⁰⁸ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 112, 113 și 117.

⁴⁰⁹ *Ibidem*, f. 152, 153.

⁴¹⁰ *Ibidem*, f. 133, 134.

La 12 septembrie 1939, Primăria Botoșani trimite *Teatrului „Comedia”* din București răspunsul prin care îi comunică faptul că i-a reținut sala *Teatrului Comunal* pentru ziua de 14 octombrie, acel an, iar chiria ei este de 4.000 lei.

Același răspuns a fost trimis și Direcțiunii Generale a Teatrelor și Operelor Române, la 26 septembrie 1939.⁴¹¹

Comedia muzicală ***O noapte pe Riviera***, de N. Kalergi (în care un american excentric vrea cu tot dinadinsul să se însoare cu cea mai bună jucătoare de ping-pong din lume), localizată de Eugen Mirea, s-a jucat la grădina de vară „Colos” (pe Calea Victoriei) din București, în premieră, în stagiunea de vară 1939. G. Timică a fost și actor în rol principal, dar și regizor, iar scenograf George Loewendal.⁴¹² Terminându-se stagiunea de vară în București, s-a pornit într-un turneu care la 14 octombrie 1939 a ajuns și la Botoșani.

În urma adresei Primăriei Botoșani prin care i se făceau cunoscute zilele în care sala *Teatrului „Eminescu”* putea fi reținută, I. Pela, împuțernicitul *Teatrului Național București*, îi scrie din nou casierului teatrului botoșănean următoarele: „Stimate D-le. Bejan, ca să ne putem distanța de alte turnee suntem nevoiți să schimbăm datele ce v-am comunicat. Vă rugăm, deci, să rețineți sala teatrului astfel: 16 octombrie pentru I. Morțun, iar la 11 decembrie pentru Ion Manolescu, Aceste date rămân definitive și vă rog să ne confirmați cât mai urgent posibil ca să putem tipări afișele.

Cu stimă,
I. Pela”.

Drept urmare, Primăria Botoșani îi comunică Domnului I. Pela că „vi s-a rezervat sala *Teatrului Comunal „Eminescu”* pentru seara zilei de 16 octombrie și 11 decembrie 1939, cu o chirie de lei 3.000 pe fiecare seară”.

Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor Române, la rîndul ei, a trimis Primăriei Botoșani cîte o adresă prin care solicita reținerea sălii *Teatrului „Eminescu”* pentru turneul „D-lui. I. Morțun artist al *Teatrului Național* din București, la data de luni 16 octombrie 1939” și, respectiv, pentru turneul D-lui. „Ion Manolescu, la data de 11 Dec. 1939”.⁴¹³

Însă în adresa pentru I. Morțun se precizează și piesa cu care vine în turneu: ***Extemporalul***.

⁴¹¹ D.J.A.N.Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 156, 157, 163 și 164.

⁴¹² Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 392.

⁴¹³ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 136, 137 și 149.

Pentru ziua de marți, 17 octombrie 1939, sala *Teatrului „Eminescu”* a fost reținută, cu peste două luni înainte, de Natalița Pavelescu, care în cererea adresată Primăriei Botoșani, arătând că venea în turneu cu teatrul său „cu un spectacol excepțional ca montare, lux, orchestră, cu mari cheltuieli de regie”, solicita să i se acorde sala gratuit. Însă, în răspunsul la cerere, Primăria îi face cunoscut că nu i se poate închiria Teatrul decât cu o chirie de 4.000 lei. Din păcate în cererea sa Natalița Pavelescu nu precizează cu ce piesă vine în turneu la Botoșani.⁴¹⁴

Pentru ziua de sâmbătă, 18 noiembrie 1939, sala *Teatrului „Eminescu”* este solicitată a fi reținută de Constantin Tănase în următoarea cerere:

Domnule Primar,

Am onoarea a vă ruga să bine voiți a da ordin să mi se rețină sala *Teatrului „Eminescu”* pentru ziua de sâmbătă 18 noiembrie 1939, rugându-vă să binevoiți a ține seama că *Compania „Cărăbuș”* care are un personal extrem de numeros, fără nici o subvenție de nicăieri deși facem o frumoasă propagandă Națională Românească în țară și în străinătate, să se poată bucura și în orașul Dvs. de o solitudine făcând prețul sălii, dacă nu gratuit, dar cel puțin redus simțitor, avînd în vedere cheltuielile enorme ce avem. Rog dați ordin să mi se răspundă în str. Puțu cu Plopi, Nr. 10 București.

Primiți vă rog, Domnule Primar, asigurarea osebitei noastre stime și considerațiuni.

C. Tănase

D-sale, D-lui. Primar al Orașului Botoșani

Cererea este datată 29/7-1939 și pe ea, sub semnătură indescifrabilă, este următorul referat: „No. 8670, 31/VII 1939. Se aprobă sala pe data de 18 N-brie 1939. Chiria salei 5.000 lei”.⁴¹⁵

În primăvara și vara anului 1939 „Cărăbușul”, în frunte cu Tănase, a efectuat un lung turneu în Orientul Mijlociu jucînd la Instambul, Cairo, Alexandria, Tel-Aviv și Beyruth, obținînd mari succese și chiar un adevărat triumf la Tel-Aviv, unde Tănase și-a găsit o mulțime de prieteni.⁴¹⁶

Revenit în țară, „Cărăbușul”, cu Tănase în frunte, joacă la Savoy revistele **Broadway-Tănase** și **Radio-Tănase**, de Stroe, Vasilache, Cristo-

⁴¹⁴ *Ibidem*, f.154, 155.

⁴¹⁵ *Ibidem*, f. 146.

⁴¹⁶ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 352-358. Turneul este descris cu lux de amănunte.

dulo și Eugen Mirea, cu muzică de Dendrino, Patrichi și Vasilache, în care au jucat Stroe, Vasilache (ei au fost și regizorii spectacolelor), Mia Apostolescu, Vivette Popescu, Titi Botez, Nae Roman, Costin Dodu, Puiu Mironescu, G. Trestian, I. Antonescu, Henriette Gamberto, Zizi Șerban, Valerica Cevie, Letiția Brădescu.⁴¹⁷

În toamna lui 1939, Tănase pornește în turneu cu revista **Broadway-Tănase**, cu care a venit și la Botoșani în 18 noiembrie același an.⁴¹⁸

La 14 august 1939, la registratura Primăriei Botoșani este înregistrată adresa Direcțiunii Generale a Teatrelor și Operelor Române prin care se solicită să se rețină, în mod gratuit, sala Teatrului Comunal pentru turneul de propagandă morală creștină al *Teatrului Religios* din București, cu piesa **QUO VADIS**, la data de sîmbătă, 18 noiembrie 1939.

Drept răspuns, Primăria Botoșani îi face cunoscut Direcției Teatrelor că „*Teatrul Comunal „M. Eminescu”* din acest oraș, funcționează și se administrează cu un buget propriu, independent de bugetul comunei.

La întocmirea și echilibrarea bugetului pe anul în curs, s-a ținut socoteală și de veniturile în închirierea sălei pentru spectacolele de teatru, cu părere de rău, ne vedem nevoiți a vă face cunoscut, că nu vă putem acorda gratuitate completă pentru sala de spectacol, vă acordăm însă o reducere de 50% din tarif, adică cu o chirie de lei 3.000”(trei mii) pe seară.

Vă comunicăm însă că nu vă putem reține sala teatrului pentru ziua de 18 Noiembrie a.c. pentru turneul *Teatrului Religios*, întru-cât pentru acea seară, sala este dată D-lui. C. Tănase.

Primar,

S.S. Indescifrabil

Secretar,

S.S. Indescifrabil

Și *Teatrul Religios* București trimite la rîndul său următoarea adresă:

„*Teatrul Religios*, prin activitatea desfășurată până acum corespunzând în totul, scopului său misionar creștin, pentru care a fost creat, dând spectacole superioare atât în Capitală cât și în întreaga țară, prin turneul care l-a făcut cu piesa **Drumul crucii** continuându-și misiunea sa, a montat în Capitală, la Arenele Romane piesa **QUO VADIS**, scrisă după romanul lui Enric Sienkiewics și în care predicile Sfinților Apostoli Petru și Pavel, ținute în cimitirul părăsit dela Ostrianum de lângă Roma, puternica acțiune a piesei cât și cântările creștinilor crucificați sau

⁴¹⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 439.

⁴¹⁸ Ioan Massoff, „*Viața lui Tănase*”, pag. 358.

aruncați pradă fiarelor și care merg fericiți la moarte pentru Mântuitorul, sunt de mare înălțare sufletească. La aceste spectacole, seară de seară, au participat câte 4-5000 de spectatori și al căror entuziasm nu se poate descrie.

Pentru ca și locuitorii din orașele de provincie să poată vedea acest spectacol, se organizează un mare turneu cu întregul ansamblu din Capitală și care se va desfășura în întreaga țară cu începere de la 7 Octombrie a.c.

Spectacolul în orașul Dvs., ar avea loc Sâmbătă 18 Noiembrie și pentru care vă rugăm să binevoiți a vă ocupa Dvs. de organizarea lui (reținerea sălei, afișaj, propagandă, tipărirea biletelor și vânzarea lor).

Spectacolul, urmând să fie precedat, ca și în celălalt turneu de o conferință, vă rugăm a vă adresa în numele teatrului Părintelui Protopop.

În caz că aveți să ne faceți propuneri în privința organizării, sau eventual cumpărarea spectacolului, vă rugăm a ni le comunica prima crisoare, pentru a fi supuse aprobării Comitetului.

După primirea răspunsului Dvs. vă vom trimite ordinul Ministerului de Finanțe și materialul de propagandă.

S Ă N Ă T A T E !

DIRECTOR, I. FRUMUȘANI

Primăria Botoșani îi răspunde și *Teatrului Religios* că „întrucât sala *Teatrului „M. Eminescu”* este dată *Trupeii Constantin Tănase*, pe ziua de 18 noiembrie 1939, nu vi se poate aproba Dvs. în acea zi”⁴¹⁹.

Nu știm dacă *Teatrul Religios* a solicitat sau nu o altă rezervare de sală.

Gazeta botoșăneană „**Observatorul**”, Anul VI, Nr. 90, din 3 noiembrie 1939, publică la rubrica „Evenimentul sezonului teatral” următorul anunț-reclamă:

„**Sidy Thal**, cea mai mare artistă a *Teatrului Evreiesc*, **Adolf Tefner**, junele fascinant și **Iacob-Șternberg**, marele poet și regizor, prezintă în Botoșani, la *Teatrul „Popovici”*, sâmbătă 11 noiembrie 1939 **YOSHE KALB**, piesă muzicală în 29 tablouri, cel mai fantastic succes al teatrului din New-York.

Duminică, 12 noiembrie, al doilea și ultimul spectacol **DRUMUL SPRE GLORIE**, piesă muzicală în 3 acte de Liuwowschi. Pentru prima oară, spectacolele se vor prezenta în decorurile originale de la București”.

Ultimul ansamblu despre care avem informații că s-a deplasat la

⁴¹⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani* dosar 46/1939, f. 147, 148, 159 și 160.

Botoșani, în anul 1939, a fost turneul condus de Ion Manolescu, Societar al Teatrului Național din București, căruia i s-a reținut sala *Teatrului „Eminescu”* pentru data de 11 decembrie.⁴²⁰ Din păcate în nici o corespondență nu s-a menționat măcar titlul piesei cu care s-a venit în turneu în acea dată.

*
* *

Anii 1940, 1942, 1943 și 1944 sunt anii cei mai săraci în informații referitoare la venirea trupelor teatrale din București, Iași, Cluj și Craiova cu spectacole la Botoșani și aceasta, în primul rând, se datorează faptului că dosarele cu cererile și autorizațiile de reținere a sălii *Teatrului „Eminescu”* s-au pierdut din arhiva Primăriei Botoșani în timpul evacuării ei.

În al doilea rând, puținele gazete din această perioadă, ale căror numere au ajuns și la noi, nu mai conțin anunțuri sau cronici teatrale, informațiile fiind legate doar de evenimentele politice, cutremurul din septembrie 1940, desfășurarea războiului antisovietic etc. etc.

Din anul 1940, nu avem decât două anunțuri – reclamă publicate la rubrica TEATRALE de gazeta „**Botoșanii**”.

Primul îi înștiința pe botoșăneni că „sîmbătă 10 februarie crt. pe scena *Teatrului „Eminescu”* se reprezintă **FIGURANTUL**, comedie în 4 acte cu marele artist Ion Iancovescu, Țoța Yan, Coty Hociung etc. Biletele se găsesc la d. Virgil Bejan, casierul teatrului”.

Anunțul este completat cu părerea jurnalistului care a făcut anunțul despre piesă și actori. Sub titlul: „NOROC” ... el scrie:

„**Figurantul** este desigur una dintre cele izbutite comedii ale strălucitului Alfred Savoir și Iancovescu e, fără îndoială, unul dintre cei mai mari interpreți pe care această piesă i-a găsit vreodată.

– Toată lumea a avut noroc în **Figurantul** spunea un confrate la premieră. **Noroc** a avut piesa găsind pe Iancovescu, **noroc** a avut Iancovescu găsind un rol atît de gras, **noroc** Mușatescu c-a pus piesa pe afiș, **noroc** Țoța Yan c-a găsit un director de scenă atît de tare!

– Dar cine e directorul de scenă?

– Cine vrei să fie? Iancovescu!”⁴²¹

Figurantul a fost a patra premieră a stagiunii 1939-1940 a *Teatrului din Sărindar* condus de Maria Filotti și Tudor Mușatescu.

⁴²⁰ D.J.A.N.Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 46/1939, f. 150.

⁴²¹ „*Botoșanii*”, Anul II, Nr. 48, din 9 februarie 1940.

Maria Filotti

Subiectul pe scurt: „Albert, biet figurant la teatru, interpretat de Iancovescu, se vede constrîns, în lipsa unor haine decente, să se folosească de costumele din piesele în care face figurație. Și astfel, „prințesa Elvira”, dezamăgită de aventurile ei sentimentale, e foarte mirată cînd Albert, pe care-l îndrăgește i se înfățișează sub felurite ipostaze: maharajah, cardinal, dresor de lei și așa mai departe”. În afară de Țoța Yan și Coty Hociung, Ion Iancovescu a mai fost susținut de Jules Cazaban, Clody Bertola, Ninetta Gusti, Radu Beligan, N. Tomazoglu.⁴²²

Al doilea anunț le aducea la cunoștință botoșănenilor că „Ansamblul Ligii Culturale prezintă, în seara zilei de 17 aprilie 1940, pe scena Teatrului „Eminescu” **Căsătoria** și **Revoluția generalului Schnaps**, cu maestrul Vasile Brezeanu”.⁴²³

⁴²² Ioan Massoff, „Teatrul Românesc”, Vol. VII, pag. 435-436.

⁴²³ „Botoșanii”, Anul II, Nr. 52, din 7 aprilie 1940. Anunțul este repetat întocmai și în Nr. 53, din 14 aprilie 1940.

Căsătoria, de Gogol, și **Revoluția generalului Schnaps**, de Goethe, au fost jucate în stagiunea 1939-1940 de *Teatrul Ligii Culturale* din București pentru a cărui existență s-a zbatut N. Iorga și din al cărui ansamblu au făcut parte: Eugenia Voinescu, Febronia Stănescu, Paula Culitza, Sofia Ionescu, Dorin Sireteanu, Titu Vedeia, Dinu Macedonski, Petre Ștefănescu, Petru Asan, Constantin Sincu, N. Baltasiu.⁴²⁴ Nu știm cu care dintre aceștia a venit Vasile Brezeanu la Botoșani, în 17 aprilie 1940, deoarece Ioan Massoff n-a specificat pe cei care au jucat la Botoșani, în cele două piese, ci în altele.

*
* *

Prima corespondență a anului 1941 referitoare la *Teatrul „Eminescu”* este chiar cea privind starea financiară-organizatorică a acestuia generată de două articole, semnate „C.R.”, trimise de un botoșănean ziarului „*Universul*” din București.

În primul articol datat „Botoșani 3 februarie”, publicat în „*Universul*”, din 9 februarie 1941 și intitulat:

**Se impune reorganizarea
teatrului comunal „Eminescu” din Botoșani
se arată:**

„Se știe că orașul nostru este singurul din Nordul Moldovei, pe care vrednicia înaintașilor săi, cetățeni distinși și primari inimoși cum au fost Dimitrie Ursian, Savinescu ș.a. l-au înzestrat cu o sală de teatru și cinematograf de toată frumusețea, cum este *Teatrul „Eminescu”*. Trecutele administrații comunale, sub imboldul politicienilor la ordinea zilei, au făcut, cu el fel de fel de experiențe cum a fost aceea a concesiunii lui la doi ovrei, cari au făcut afaceri apreciable la începutul introducerii filmului sonor.

Pentru comună, însă, rezultatul a fost dezastruos, căci, deși își încasa anual prețul concesiunii, aceasta s-a dovedit că nu a putut acoperi stricăciunile lăsate în urmă de concesionari.

În sfârșit, acum vreo doi ani, sub primariatul D-lui. av. Ion Iacovlov, ni se pare, s-au făcut teatrului, serioase reparațiuni, mai cu seamă în interior și tot atunci el a trecut în administrația exclusivă a comunei.

Renunțându-se la ideia unei comercializări rentabile, edilii au tins spre acoperirea – din încasări, din încasarea filmelor – a cheltuielilor prevăzute în buget.

⁴²⁴ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VII, pag. 437.

Se pare însă, că nici acest modest ideal nu a putut fi realizat, bilanțul teatrului dând deficit în loc de excedent.

Cauzele acestei anomalii?

Am îndrăznit să le relevăm fără să atingem susceptibilitatea ni-mănu.

Mai întâi: 1) prea mulți funcționari și „controlori” (inutili!) prea bine plătiți și 2) lipsa unui specialist în materie de comerț cinematografic.

Adică a cuiva care să fie, în permanență, în curent cu piața și valoarea filmelor, care să se priceapă la programarea lor, care să știe să redacteze un program și un afiș, nu ca până acum când niciodată din program nu se putea înțelege nimic, iar pe afiș apăreau numele artiștilor, regisorilor, atât de schimonosite, încât erau de nerecunoscut!

Fiindcă nu este admisibil ca un cinematograful atât de frumos și confortabil, să nu fie și rentabil, dar lucrul acesta nu poate fi obținut când cu achiziționarea filmelor se ocupă, unul care mătură sala, vinde acadele sau așa ceva!

O bună și severă administrație ar face teatrul să renteze, iar publicul ar avea prilejul să frecventeze un adevărat locaș de artă și recreație.

C.R.

La 13 februarie 1941 Serviciul Administrativ al Primăriei Botoșani roagă Administrația ziarului „*Universul*” să-i comunice, cât mai urgent, numele corespondentului care a dat articolul cu titlul de mai sus, „apărut în ziarul Dvs. la data de 9 februarie a.c.”⁴²⁵

Nu știm dacă Administrația „*Universului*” a trimis sau nu numele corespondentului, dar în ziar a apărut al doilea articol, datat „Botoșani 12 februarie”, cu titlul:

**Tot despre teatrul comunal „Eminescu”
din Botoșani**

în care se spune:

„Am scris, nu de mult, despre curioasa situație a teatrului comunal „Eminescu” din localitate, teatru care, deși este unul din cele mai frumoase și mai confortabile din Nordul Moldovei, funcționând în el un cinematograful sonor, în loc să dea beneficii, dă deficietate, adică în loc să fie pentru comună o sursă de venituri, este o adevărată povară care îi îngreunează anual, bugetul.

⁴²⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 24. La această adresă sunt anexate 2 tăieturi din „*Universul*” cu articolele citate. Pe prima, cineva a scris „*Universul*”, 9 februarie 1941, cea de a doua nu are data scrisă. Oricum este imediat după 12 februarie 1941.

Între cauzele acestei curiozități, am citat, atunci, în fugă: defectuoasa lui organizare administrativă, moștenită de la trecutele regimuri politice și încredințarea conducerii lui artistice unor analfabeți și nechemăți cari, furnizând filmele, nu s-au gândit să facă un serviciu real maselor populare a căror distracție unică și accesibilă este, fără îndoială, cinematograful, ci au căutat numai să se chivernisească.

Cercetând anomaliile dela *Teatrul Comunal „Eminescu”*, am mai aflat un lucru și mai grav, anume că: „furnizorul” filmelor este un supus străin, cu pașaport „Nansen”, care nu știe să scrie sau să citească românește, dar care – cine știe prin ce favoruri – a căpătat această exclusivitate, deși toată „cultura” artistică a pașaportarului, sunt câțiva ani de hamalâc, de râșnit cafea într-o fabrică și apoi de vândut acadele!

În acord cu dorința unanimă a cetățenilor, rugăm ministerul artelor și actuala conducere a primăriei, să se sesizeze și să pună ordine în administrația *Teatrului „Eminescu”*, prin înlăturarea acelor cari îl duc la ruină și nerentabilitate și pentru ridicarea la rangul pe care îl merită *Teatrul „Eminescu”* în viața culturală a orașului”.

*

* *

La 20 ianuarie 1941 *Teatrul Municipal „I. L. Caragiale”* București trimite următoarea adresă Primăriei Botoșani:

Domnule Primar,

Teatrul Municipal „I. L. CARAGIALE”, din București, organizînd un turneu de propagandă în întreaga țară cu piesa **ÎNVIEREA**, de Tolstoi, joacă la Botoșani în ziua de 16 februarie 1941. Fiind la primul turneu, iar pentru a putea fi suportate cheltuielile zilnice, cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispune să ni se pună la dispoziție în mod gratuit sala *Teatrului „Mihail Eminescu”* pentru data de mai sus.

Trăiască Legiunea și Căpitanul!

L.S. p. COMITETUL DE DIRECȚIE,

Vasile Crețoiu

DOMNIEI SALE DOMNULUI PRIMAR AL ORAȘULUI BOTOȘANI

La 30 ianuarie 1941 Primăria răspunde la această adresă că „nu vă putem pune la dispoziție, în mod gratuit, sala *Teatrului Comunal „M. Eminescu”*.”

Sala se poate pune la dispoziție pentru ziua de 16 februarie cu chiria de lei 8.000 ce reprezintă chiria salei de 6.000 prevăzută de regula-

mentul comunal și 2.000 lei iluminatul și încălzitul. În celelalte zile de lucru, cu excepția zilei de sîmbătă, chiria este de 5.000 lei. Rugăm a ne comunica de urgență data pe care o fixați pentru a putea face afișajul. p. Primar, **Paul Ghica**, Casier, **Emil Glăvan**"

În mod sigur, în favoarea teatrului bucureștean a intervenit Prefectul județului Botoșani, căci la 13 februarie, cu trei zile înainte de reprezentare, Primăria îi face cunoscut acestuia că „am aprobat reducerea chiriei salei *Teatrului „Eminescu”* pentru turneul *Teatrului Municipal „I. L. Caragiale”* din București de la 8.000 lei pe zi, la 4.000 lei pe zi, socotindu-i-se chiria la zi de lucru 3.000 lei și 1.000 lei pentru încălzit și iluminat”.⁴²⁶

Teatrul Municipal „I. L. Caragiale” era fostul *Teatru al Ligii Culturale*, din Bulevardul Schitu Măgureanu din București, înființat și susținut de N. Iorga. După asasinarea lui Iorga de către legionari, la 27 noiembrie 1940, publicul a lipsit aproape cu totul la spectacolele *Teatrului Ligii Culturale* avînd în vedere că el era situat în plin cartier legionar, unul din sediile mișcării aflîndu-se în imediata vecinătate a teatrului. Neavînd spectatori teatrul a trebuit să fie închis, un numeros grup de actori rămînînd fără mijloace de existență.

Inițiativa Primăriei Municipiului București de a subvenționa (în cadrul așa-zisei „Mișcări culturale”) un teatru care ar fi urmat să funcționeze în sala fostului teatru din Bulevardul Schitu Măgureanu, sub auspiciile Primăriei Capitalei și ale Sindicatului artiștilor dramatici și lirici, a fost salutară, deși director al teatrului a fost numit actorul Vasile Crețoiu, probabil legionar, singurul director care-și încheie adresa către Primăria Botoșani cu salutul legionar „*Trăiască Legiunea și Căpitanul!*”.

„Noul *Teatru Municipal „I. L. Caragiale”* și-a deschis stagiunea la 21 decembrie 1940, cu un spectacol alcătuit din opt **Schite** și **Momente** de Caragiale... A doua premieră a fost **Învierea**, de Henry Bataille, după Lev Tolstoi, în regia lui Victor Ion Popa, în care rolurile celor doi eroi au fost interpretate de Maria Antonova și Vasile Crețoiu”.⁴²⁷ Cu această piesă s-a venit în primul turneu al *Teatrului Municipal București*, în 16 februarie 1941.

Nu știm dacă directorul următorului turneu venit în Botoșani și-a reținut mai din timp sala *Teatrului „Eminescu”*, deoarece în dosarul de la Primăria Botoșani cu asemenea solicitări nu se află decît următoarea cerere:

⁴²⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 18, 19, 23.

⁴²⁷ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, Editura Minerva, București 1981, pag. 39 – 40.

Domnule Primar,

Subsemnatul Ion Vasilescu, directorul Companiei teatrale ce-mi poartă numele, fiind în turneu de propagandă românească și reprezentând în orașul Botoșani comedia muzicală *Suflet candriu de papugiu*, considerînd că încasările din acest oraș sunt sub bugetul trupei mele, cu onoare vă rog să bine voiți a dispune să mi se acorde gratuit sala Teatrului „M. Eminescu”, scutindu-mă în același timp de plata căldurei și a luminei precum și de taxa de afișaj.

În felul acesta încurajați trupele de teatru în turneu să viziteze și orașul Domniei Voastre, fapt care este deopotrivă de folos actorilor români cît și publicului românesc.

Cu profund respect,

Ion Vasilescu (scrisoare și semnătură
autografe-n. autorului)

Domniei Sale, Domnului Primar al Municipiului Botoșani⁴²⁸

Spectacolul cu comedia muzicală *Suflet candriu de papugiu* a avut loc în seara zilei de 4 martie 1941 căci pe cererea de mai sus, nedată, se află referatul, datat 4/3/941, „Se aprobă scăderea la 1.500 lei”, (semnat indescifrabil) și nota „încasat lei 1.500 cu chitanța No. 118 din 4. III. 941”.

De reținut că dacă în referat scrie „Se aprobă scăderea” înseamnă că pe altă cerere sau adresă, care nu mai este, s-a fixat o taxă mai mare.

În stagiunea 1940-1941 „la Teatrul „Ion Vasilescu” (subsolul sălii Comedia) din București s-a reprezentat, în regia lui Nicușor Constantinescu, comedia „*Suflet candriu de papugiu*”, de Tudor Mușatescu și Nicușor Constantinescu, muzică de Ion Vasilescu, Dinu N. Kirculescu, Petre Ronea; protagoniști au fost: Marilena Bodescu, Lulu Nicolau, Elisabeta Henția, Aurel Munteanu, George Groner, Coco Demetrescu, Cornelia Teodosiu, Stela Șubă, Lucica Chevalier, Constantin Sincu”.⁴²⁹

Cu acest ansamblu de protagoniști Ion Vasilescu a susținut spectacolul și la Botoșani în 4 martie 1941.

La 11 ianuarie 1941 Primăria Botoșani înregistrează adresa Direcțiunii Generale a Teatrelor și Operelor Române prin care-i solicita reținerea sălii teatrului comunal pentru turneul Teatrului „Cărbuș” de sub conducerea D-lui. C. Tănase la data de 12 martie 1941. La 30 ianuarie, același an, Primăria îi face cunoscut Direcției că a reținut sala, pentru

⁴²⁸ D.J.A.N.Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 38.

⁴²⁹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, pag. 45.

data respectivă, iar chiria sălii va fi de 5.000 lei și reprezintă 3.000 chirie și 2.000 lei iluminatul și încălzitul acesteia.⁴³⁰

Pe adresa Direcției este notat „încasat chitanța No. 124 – lei 5.000” ceea ce înseamnă că Tănase cu „Cărăbușul” său a venit totuși la Botoșani, în ziua de 12 martie 1941, la o săptămână după Ion Vasilescu, și nu a cerut reducerea chiriei. Semn că botoșănenii, cu toate greutățile vieții, nu-l ocoleau pe Tănase, mai ales că revistele sale din această perioadă cuprind numeroase înțepături și ironii la adresa Dictaturii care cuprinsese Țara și Europa, din care cauză are deseori de-a face cu cenzura. De exemplu, în următorul cuplet, cu aluzie directă la Hitler, în care Mia Apostolescu, în rolul unei fete care pretindea că toată nenorocirea i se trage de la o scară, spune:

*Teoria mea-i ușoară
Toată viața e o scară
Ce pe rînd – ca și la moară
Toți o urcă și-o coboară,
Europa, bunăoară,
E și ea ca și o scară
Unii urcă, alți-o coboară.
Știu eu unul bună oară
Care urcă, nu coboară,
Chiar în meseria sa
Scara întrebuița,
Fiindcă asta-i e damblaua
Scara și cu bidineaua.
Într-o bună primăvară
S-a urcat întîi pe-o scară,
Înspre toamnă apoi iară,
A mai ocupat o scară
Toți l-au întrebat: cum iară?
Și el a mai umflat o scară!
Unde tot te urci mereu?
Că te-așteaptă Dumnezeu.
E ușor să urci pe scară
Dar să-l văd cum se coboară!”⁴³¹*

La 27 martie 1941, la Botoșani a sosit turneul Teatrului „Sărindar”

⁴³⁰ D.J.A.N.Botoșani, fond Primăria Orașului Botoșani, dosar 44/1941, f. 14, 15.

⁴³¹ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, p. 360-361.

din București, sub conducerea Mariei Filotti, și a jucat piesa **Fritz și Frantz**, în sala *Teatrului „Eminescu”*, reținută printr-o adresă a Direcției Generale a Teatrelor și Operelor Române, cu plata unei chirii de 3.000 lei, plus 2.000 lei costul iluminatului și încălzitului. Pe adresa Direcției se află scris „Lei 5.000 încasat cu chitanța No. 131 din 27 martie 1941”, ceea ce înseamnă că spectacolul a avut loc.⁴³²

Teatrul din Sărindar, condus de Maria Filotti, a deschis stagiunea 1940-1941 la 27 septembrie 1940, a doua premieră fiind **Fritz și Frantz**, de Arnold și Bach – o farsă-tip plină de situații imposibile, dar care pot provoca ilaritate tocmai prin absurditatea lor, mai ales dacă e servită de interpreți înzestrați cu inventivitate comică (în speță e vorba de o soție care ascunde soțului moralist faptul că fata lor e dansatoare).

Mulțumită interpreților – Grigore Vasiliu-Birlic, Timică, Niculescu-Buzău, Mișu Fotino, Maria Filotti, Mircea Șeptilici, Nora Piacentini, Silvia Dumitrescu, Romeo Lăzărescu, Cella Marion, Angela Mateescu – spectacolul s-a bucurat de succes, dar a fost oprit după ce s-a reprezentat de 90 de ori,⁴³³ și numai după ce s-a descoperit că unul din autori a fost evreu.

Stagiunea 1940-1941 a fost ultima stagiune pentru *Teatrul „Regina Maria”*. Din cauza cutremurului și a legilor rasiale *Compania „Bulandra-Maximilian-Storin”*, altădată al doilea teatru al țării, a suferit pierderi enorme și a trebuit să se desființeze.⁴³⁴

Bolnav și amărât, Tony Bulandra este nevoit, pînă la sfîrșitul stagiunii, să plece în lungi și obositoare turnee. Unul din aceste turnee a ajuns și la Botoșani, în 8 aprilie 1941. Pentru această dată, *Direcția Generală a Teatrelor* a solicitat și a primit din partea Primăriei Botoșani aprobarea reținerii sălii *Teatrului „Eminescu”*, pentru turneul *Teatrului „Regina Maria”*, cu plata chiriei de 5.000 lei.⁴³⁵

Deși adresa Direcției Teatrelor nu precizează și cu ce piesă se desfășoară turneul, credem că aceasta a fost **Magda**, de Suderman, în regia lui Ion Șahighian, și în care Tony Bulandra a interpretat rolul Baronului, pînă la părăsirea localului *Teatrului „Regina Maria”*, din Piața Senatului din București.⁴³⁶

La 28 martie 1941, Direcțiunea *Teatrului Național* din București

⁴³² D.J.A.N.Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 39, 40.

⁴³³ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, pag. 34.

⁴³⁴ Mai pe larg despre desființarea *Teatrului „Regina Maria”* vezi la Ioan Massoff: „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, p. 30-32 și „*Viața lui Tony Bulandra*”, pag. 295-296.

⁴³⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 12, 13.

⁴³⁶ Ioan Massoff, „*Viața lui Tony Bulandra*”, pag. 296.

trimite Primăriei Municipiului Botoșani o adresă în care, arătînd că pornește în al treilea turneu oficial prin principalele orașe din țară urmează ca și în Botoșani „să dăm o singură reprezentație în seara zilei de joi, 24 aprilie 1941.

Se va reprezenta în aceleași condițiuni de montare și interpretare, ca pe prima noastră scenă, strălucitul succes al actualei stagiuni **ISABELLA, REGINA SPANIEL**, ultima lucrare dramatică a scriitorului german H. Ortner”. (subl. autorului).

În încheierea adresei se solicită reținerea sălii *Teatrului „M. Eminescu”* pentru acea dată „în condițiunile cele mai avantajoase”.

Atît pe această adresă, cît și pe o alta venită de la Direcțiunea Generală a Teatrelor și Operelor Române cu aceeași solicitare, s-au scris referatele: „în vederea D-lui. Casier al teatrului, pentru închirierea sălei și prețul fixat conform Regulamentului Comunal” și respectiv: „Se va comunica că s-a rezervat sala, arătîndu-se și prețul chiriei conform Regulamentului fixat: 3.000 chiria sălei și 1.000 iluminatul”.⁴³⁷

Am subliniat caracterizarea din adresa Direcțiunii *Teatrului Național București* precum că reprezentarea piesei ***Isabella regina Spaniei*** a constituit „un strălucit succes al actualei stagiuni” deoarece este o mare minciună.

Ioan Massoff arată că stagiunea 1940-1941 a *Teatrului Național București* s-a redeschis (după cutremurul din noaptea de 9 spre 10 noiembrie 1940) „la 6 decembrie 1940 în sala Comedia, cu piesa în 10 tablouri ***Isabella regina Spaniei***, de Herman Ortner, austriac, actor și regizor naționalist-socialist notoriu care era jucat pe numeroase scene din Germania și chiar la Burg-ul vienez.

„Conflictul piesei s-ar închea în jurul luptei dintre Torquemada, inchiizitorul general al Spaniei, faimos pentru cruzimea lui, și un Sanchez de Carrera, primul fiind exponentul dominației asupritoare a catolicismului, celălalt întrupînd gruparea naționalistă potrivnică forței universale a catolicismului.

În realitate, e vorba de o plăsmuire, naivă pe cît de grosolană, cu analogii bătătoare la ochi – o apologie a lui Hitler, pe fondul urii dintre Ferdinand al Aragonului și Isabella de Castilia.

Si-au cheltuit în zadar timpul actori de real talent. (subl. autorului).

Dar reprezentarea lucrării lui Ortner a provocat proteste care, la un moment dat, au amenințat să ia forma unui conflict diplomatic.

Într-adevăr, ministrul Spaniei la București, José Rojas y Moreno, s-a

⁴³⁷ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 161, 162.

adresat, la 18 decembrie 1940, ministrului afacerilor străine, protestînd pentru faptul că în piesa ***Isabella regina Spaniei*** nu se respectă adevărul istoric, că piesa cuprinde erori, anacronisme, personaje inexistente în istoria Spaniei, false aspecte ale realităților istorice: „De pildă personajul Sanchez de Carrera, inexistent istoricește, proclamă, în anumite clipe, fraze din discursurile recente ale marelui om de stat al Germaniei actuale...”

Afirmația era perfect adevărată.

Și așa a vorbit Hitler pe scena primului teatru al României”...⁴³⁸

Deși în piesă au jucat actori valoroși, plini de talent, la reprezentații n-au venit decît puțini spectatori, de regulă legionari, pînă la înfrîngerea rebeliunii acestora din 21-23 ianuarie 1941, de către generalul Ion Antonescu. Avînd din ce în ce mai puțini spectatori, Liviu Rebreanu, noul director al *Teatrului Național*, a propus în ședința Comitetului de direcție, din 12 ianuarie 1941, „scoaterea din inventar” a decorurilor piesei ***Isabella regina Spaniei***, ceea ce însemna și scoaterea de pe afiș a piesei alcătuită din bucăți ale discursurilor lui Hitler. Acest lucru demonstrează clar că piesa n-a constituit nici pe departe „un strălucit succes al actualei stagiuni”. Dimpotrivă.

Probabil, sperînd în obținerea unui oarecare succes în urma efectuării turneului, la Botoșani s-au trimis 2 adrese, una după alta, în care Primăria era sfătuită cum să procedeze ca la spectacol să participe cît mai mulți spectatori

Astfel, în prima adresă, trimisă la 8 aprilie 1941, se spunea:

ROMÂNIA
Direcțiunea Teatrului Național
din București

Primăria Orașului Botoșani
Serviciul Spectacolelor
BOTOȘANI

Alăturat avem onoare a vă înainta copie legalizată de pe ordinul Ministerului de Finanțe No. 11778 din 7 Aprilie 1941, din care se constată că spectacolele Turneului Oficial ale *Teatrului Național* din București, cu piesa ***ISABELLA, REGINA SPANIEI***, de Ortner, sunt scutite de taxe și timbre către Fisc. În consecință, vă rugăm să dispuneți tipărirea imediată a biletelor potrivite acestor scutiri. Veți face toate formele legale la Administrația financiară locală pentru obținerea hârtiei filigra-

⁴³⁸ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, pag. 20-21.

nate și vizarea biletelor tipărite.

Veți fixa prețurile locurilor începând de la suma de 200 lei în jos până la 50 lei pentru galerii în următoarea proporție: 200, 170, 140, 110, 70 și 50. În afară de taxele obișnuite pe care le-ați încasat și la turneele oficiale anterioare **Femeia Cezarului** și **Faust**, veți mai percepe 4 lei de bilet, pentru Compozitori.

Lojile rang I vor fi socotite drept patru fotolii la prețul de lei 800, iar cele de rangul II 650 lei, urmând ca pentru fiecare lojă să percepeți câte 16 lei pentru Compozitori.

Vă rugăm a face un afișaj îngrijit și intens și a vă da toată silința ca să se facă o propagandă susținută pentru buna reușită a spectacolului.

Se va insista în presa locală că toată montarea, recuzita și distribuția este cea de la București de la premieră.

Afișele nu se vor timbra, *Teatrul Național* din București beneficiind de scutirea totală a taxelor pe spectacole.

Vă rugăm a interveni în numele *Teatrului Național* la autoritățile locale spre a obține scutire totală sau reducere atât pentru taxele de afișaj cât și pentru chiria și luminatul Teatrului.

Veți interveni la școli și la unitățile militare din localitate, invitându-le să ia parte la această manifestație de artă, o evocare a timpurilor întunecate din Spania sub inchiziție.

Cu privire la școli vom interveni, dealtfel, prin Ministerul Educației Naționale pentru recomandarea spectacolului.

Cum și de data aceasta vom avea un vagon de decoruri, vă rugăm să angajați un camion mare sau două mai mici pentru transportul decorurilor din gară la teatru, atât la sosire cât și la plecare.

Fiind o piesă care cere o prezentare deosebită, îngrijiți a avea la dispoziție 10-12 bărbați pentru figurație.

Anexăm un itinerariu din care veți constata data spectacolului în orașul Dvs.

După telegramele-afișe expediate, vor urma un rând de afișe mari și un stoc de afișe de mână care vor fi distribuite publicului.

Stăruim încă o dată să îngrijiți cu toată râvna la reușita din toate punctele de vedere a spectacolului – care a fost unul din cele mai frumoase și mai căutate ale stagiunei. (subl. autorului)

Vă salutăm,

Cu toată stima,
TEATRUL NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI
Regizorul Turneelor

În adresa a doua, datată 11 aprilie 1941, indicațiile erau următoarele:

ROMÂNIA
**Direcțiunea Teatrului Național
din București**

Onor,
Primăria Orașului Botoșani
Serviciul spectacolelor

Alăturat vă trimitem în anexă o copie legalizată după autorizația Direcției Generale a Teatrelor, cu numele artiștilor ce joacă în piesa **ISABELLA, REGINA SPANIEI**, și vă rugăm să faceți toate formalitățile necesare spre a obține viza Comandamentului Militar local pentru data când va avea loc spectacolul în localitatea Dvs.

Deasemeni vă trimitem tot în anexă o copie legalizată de pe ordinul deschis al Ministerului Educației Naționale către școlile de grad secundar din țară – No. 77655/941 B. din 10 aprilie 1941 – și vă rugăm să prezentați acest ordin la toate școlile secundare din localitate recomandând Corpului profesoral și elevilor să ia parte la această manifestare de artă prezentată în condiții excepționale de bune și având în fruntea distribuției vedete de primul rang al primei noastre scene cum sunt D-na. Marieta Anca și D-nii. N. Bălțățeanu, G. Calboreanu și G. Demetru.

În acest scop vă recomandăm să lăsați în fiecare școală câte un afiș din cele mari de care să ia cunoștință d-nii. profesori și elevi – dl. reprezentant al Teatrului Național va hotărî la fața locului condițiile în care vor participa școlile la spectacole.

Vă rugăm să faceți o propagandă intensă la unitățile militare, invitând pe d-nii. ofițeri să ia parte la spectacolul *Teatrului Național* din București, un adevărat prilej de desfătare estetică și de ținută morală. Veți distribui d-nilor ofițeri și publicului afișe de mână pe care le veți primi din București în scurtă vreme.

Vă recomandăm să nu faceți nici un fel de cheltueli inutile care ar primejdui reușita materială a turneului. Să țineți socoteala că acest turneu se face într-un timp mult prea înaintat și bugetul de cheltueli e mai mare decât a celorlalte două. Să nu tipăriți afișe de mână deoarece vă trimitem noi de aici. Deasemeni presa pe care o faceți în gazetele locale să încercați a o trece neplătită cunoscând că este vorba de un turneu oficial al *Teatrului Național*. Puteți rezerva însă două locuri ziaristului care se ocupă de presa locală. Aceasta este recomandarea însuși a D-lui. Liviu Rebreanu, Directorul General al Teatrelor și Directorul *Teatrului Național* din București.

Asupra afișajului să încercați o metodă raționantă, înțelegând prin aceasta că lipirea afișelor să se facă de trei patru ori înaintea spectacolelor, repartizând numărul afișelor pe care le veți primi în acest sens.

În concluzie vă recomandăm o reclamă cât mai intensă și o economie cât mai mare. Vă facem cunoscut totodată că Teatrul Național a făcut o intervenție oficială la Primăria locală și vă rugăm să luați contact cu d. Primar și să încercați a obține toate reducerile și scutirile cu putință.

Cu stimă,
DIRECȚIA TEATRULUI NAȚIONAL
BUCUREȘTI
Regizoratul Turneelor⁴³⁹

După cum se observă, aceste adrese în care se fac afirmații mincinoase de genul că spectacolul cu piesa *Isabella regina Spaniei* „a fost unul dintre cele mai frumoase și mai căutate ale stagiunii” nici măcar nu sunt semnate de noul director al Teatrului Național București, Liviu Rebreanu – antilegionar convins, care a și scos piesa din repertoriul teatrului căci nu atrăgea deloc spectatori.

Turneul a ajuns și la Botoșani căci într-o telegramă din 14 aprilie 1941, către *Teatrul „Eminescu”*, trimisă din Iași, Teatrul Național București, ruga să i se confirme primirea afișelor pentru spectacolul din 24 aprilie.⁴⁴⁰ Dar că a avut și spectatori mulți, deci succes deosebit, ne îndoiim profund, cu atât mai mult cu cât la Botoșani încă trăia o numeroasă populație evreiască.

La 7 aprilie 1941, registratura Primăriei Botoșani înregistrează adresa Direcțiunii Generale a Teatrelor și Operelor Române în care se solicită reținerea sălii de spectacole a *Teatrului „Eminescu”* pentru turneul D-lor. I. Iancovescu și Victor Antonescu cu piesa *Banii nu fac nici două parale*, la data de 29 aprilie 1941.

Primăria răspunde Direcției că a rezervat sala pentru ziua respectivă cu prețul chiriei în zilele de lucru de 3.000 lei, plus lumina 1.000 lei, conform regulamentului comunal.⁴⁴¹

Piesa *Banii nu fac nici două parale*, a autorului italian modern Armando Curcio a fost o singură piesă pusă în scenă și jucată de efemera companie teatrală I. Iancovescu-Sică Alexandrescu de la 8 martie pînă la intrarea României în război, la 22 iunie 1941.

⁴³⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 163, 165.

⁴⁴⁰ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 166.

⁴⁴¹ *Ibidem*, f. 49, 50.

Unul dintre eroii piesei este „profesor de lene și contemplație” dar nu un oarecare „trîntor”, ci un adevărat „dialectician”, care nu a ezitat să întemeieze o școală cu numeroși adepți; admirator al valorilor spirituale, „profesorul” este pentru desființarea etalonului aur și înlocuirea lui cu produse ale spiritului, ale geniului. Deci – jos cu banii!

Celălalt erou al piesei este un tâmplar, credincios discipol al profesorului de lene, moștenitor al unei mari sume de bani din partea unei rude din America, și pe care „bogăția” îl transformă într-o personalitate a orașului; dar, pînă la urmă, banii îi sunt furați.

Interpreții celor doi eroi au fost I. Iancovescu, în rolul „profesorului”, pe care l-a jucat cu infinite variații de ton, mimică și gesturi, îngăduindu-și să ignore convențiile scenei (între altele, a vorbit cu spatele la public, care însă îi putea urmări jocul după mișcările capului și umerilor) – și Radu Beligan... remarcabil prin jocul degajat, libertatea fluidă a frazei, ale cărei ultime cuvinte sunt abia șoptite.

Sub regia lui Sică Alexandrescu, un ansamblu bine sudat a susținut cu brio pe cei doi actori principali: Victor Antonescu, Nineta Gusti, Ion Niculescu-Brună, Coty Hociung, Iarodara Nigrim, Sandra Cocorăscu, Nicolae Velculescu, Costin Iliescu, Ecaterina Ionescu, Despina Pelin, Lala Bulgacoff, Emil Ciogolea, Puiu Varga.⁴⁴²

Acest ansamblu, în frunte cu cei doi „principali”, a jucat și la Botoșani, la 29 aprilie 1941, căci pe adresa Direcțiunii Generale a Teatrelor în care se solicita reținerea sălii de teatru pentru această zi este o însemnare care zice: „Încasat chiria de lei 1.000 conform rezoluției de față, cu chitanța No. 804”.

La 22 mai 1941, la *Teatrul „Eminescu”* din Botoșani a sosit și a jucat, din nou, turneul *Teatrul Municipal „I. L. Caragiale”* București cu piesa ***Răpirea Sabinelor*** de Schönthan.

Primăria Botoșani a reținut sala de spectacol pentru această dată la solicitarea Direcției Generale a Teatrelor și Operelor Române, fixînd o chirie de 4.000 lei.⁴⁴³ Spectacolul a fost anunțat și de gazeta „***Botoșanii***”, Anul III, Nr. 71 din 18 mai 1941, care-și informa cititorii că „la 22 mai a.c. o echipă a *Teatrului Municipal „I. L. Caragiale”* din București va prezenta la *Teatrul „Eminescu”* ***RĂPIREA SABINELOR***”.

În ziua spectacolului, administratorul turneului, Th. Miluțeanu, depune la Primăria Botoșani o cerere în care arată că „Turneul *Teatrului Municipal* din București joacă astă seară în Botoșani, la sala *Teatrului „Eminescu”*, comedia ***Răpirea Sabinelor***”.

⁴⁴² Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, pag. 36-37.

⁴⁴³ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 46, 48.

Întrucît, pe de o parte, rețeta slabă nu acoperă decît în parte cheltuielile, iar pe de alta urmează o zi de relache, datorită unor împrejurări neprevăzute, cu onoare vă rugăm, D-le. Primar, să binevoiți a dispune reducerea chiriei sălii de spectacol...”

Primarul a pus rezoluția „Se reduce la lei 2.000 (două mii)”, iar casieria a certificat „Încasat suma de lei 2.000, conform rezoluției de față cu chitanță Nr. 130...”⁴⁴⁴

În **Răpirea Sabinelor**, localizare a lui Paul Gusti, după Schönthan, (în care este trasat cu umor și autenticitate tipul unui „artist dramatic și director de trupă”, care, picînd într-un orașel de provincie unde „nu se petrece nimic”, turbură obișnuita atmosferă) au jucat, în regia lui Victor Bumbești, Jenică Constantinescu, Ulpia Bota, Maria Burbea, Lică Rădulescu, Chiril Economu, Șt. Niculescu-Cadet, Renée Annie, Lily Mihăilescu și Dorel Urlăteanu.⁴⁴⁵

Pentru data de luni 2 iunie 1941, Natalița Pavelescu, aflată într-un turneu prin toată țara cu trupa sa și cu comedia muzicală **Femeia-i dracu' gol**, solicită Primăria Botoșani să-i pună la dispoziție sala *Teatrului „Eminescu”*. Primăria îi răspunde că i-a reținut sala și că chiria este în valoare de 4.000 lei.⁴⁴⁶ Nici pe cererea Nataliței Pavelescu și nici pe răspunsul Primăriei către aceasta nu se află nici o rezoluție de reducere a chiriei sau de certificare a încasării acesteia.

La 19 mai 1941 la Primăria Botoșani se înregistrează adresa *Teatrului Național* din București în care se arată că:

„Direcțiunea *Teatrului Național* din București pornind în al patrulea turneu-oficial prin principalele orașe din țară, urmează ca în orașul D-vs. să dăm o singură reprezentație, în seara zilei de Miercuri 11 Iunie 1941.

Se va reprezenta, în aceleași condițiuni de montare și interpretare, ca pe prima noastră scenă, comedia **Aimée**, 3 acte de Heinz Coubier.

În fruntea distribuției: D-l. George Vraca, A. Pop-Marțian, Ion Finteșteanu și D-na. Elvira Godeanu.

Vă rugăm să binevoiți a dispune ca pentru acest spectacol să ni se rețină sala *Teatrului MIHAI EMINESCU* în condițiunile cele mai avantajoase, avându-se în vedere că acest turneu se face cu mari sacrificii.

Rugăm confirmați reținerea sălii pe adresa:

Teatrul Național – D-l. George Acsente – București I.

L.S. DIRECTOR, S.S. Indescifrabil CONTABIL ȘEF, S.S. Indescifrabil”

⁴⁴⁴ *Ibidem*, f. 68.

⁴⁴⁵ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, pag. 40.

⁴⁴⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 77, 78.

Primăria îi răspunde, după formularea STAS, că s-a reținut sala, iar chiria ei este de 3.000 + 1.000 lei iluminatul⁴⁴⁷.

Și gazeta locală „*Botoșanii*” își îndemna cititorii să-și rețină bilete din timp la „turneul oficial al *Teatrului Național* din București, în frunte cu George Vraca, A. Pop-Marțian, Ion Finteșteanu și Elvira Godeanu care vor interpreta, miercuri 11 iunie a.c., pe scena *Teatrului „M. Eminescu”* din localitate comedia *AIMÉE*.⁴⁴⁸

Dar în 11 iunie 1941 Direcția *Teatrului Național* din București lasă la Primăria Botoșani următoarea cerere:

DOMNULE PRIMAR,

Turneul oficial al *Teatrului Național* din București, are onoarea ca astăseară să joace în fața publicului Botoșănean.

Plăcerea marilor artiști este puțin umbrită de faptul că din cauza vremurilor actuale, publicul n-a putut să răspundă ca altădată în număr mare.

Și cum cheltuelile acestui turneu sunt destul de mari, avem onoare a vă ruga să binevoiți a ne da concursul D-vs. prin acordare unei subvenții, care să acopere taxele afișajului, luminei și chiria sălii, pentru reprezentarea piesei *AIMÉE*, din seara de Miercuri 11 iunie a.c., care va avea loc pe scena *Teatrului „Mihai Eminescu”*.

Primiți, vă rugăm, Domnule Primar, odată cu viile noastre mulțumiri, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

DIRECTORUL TURNEULUI OFICIAL
AL TEATRULUI NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI
GEORGE VRACA

(semnătură autografă – nota autorului)

Pe această cerere, Primarul de Botoșani a pus, spre cinstea lui, următoarea rezoluție: „Avînd în vedere pe de o parte sacrificiile pe care le fac astăzi acești distinși artiști, iar pe de alta rețeta extrem de slabă, se scutește de plata taxelor în care intră și afișajul”. I. Missir.⁴⁴⁹

Premiera comediei *Aimée*, de autorul german Heinz Coubier, jucată la București în sala Comedia (Teatrul Național era în reparații după cutremur) la 3 martie 1941, „are o acțiune simplistă, naivă, care se desfășoară într-un castel din Franța, în 1789, în timpul Revoluției, după ghilotinarea lui Ludovic al XVI-lea. Georges, comisar revoluționar se

⁴⁴⁷ *Ibidem*, f. 71, 72.

⁴⁴⁸ „*Botoșanii*”, Anul III, Nr. 73, din 8 iunie 1941.

⁴⁴⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 119.

îndrăgostește de castelana Aimée, adorată și de contele proscris Gaston. Comisarul înlesnește fuga lui Gaston, dându-i pașaportul său, aceasta din dorința de a rămîne împreună cu Aimée; dar, cuprins de gelozie, Gaston se reîntoarce noaptea la castel; cei doi îndrăgostiți nu vor să o „cedeze” pe Aimée; un duel pare iminent; în cele din urmă, revoluționarul Georges își dă seama că e de prisos și părăsește castelul.” Naivitatea subiectului a fost salvată, întrucîtva, de jocul maestru al interpreților: G. Vraca, A. Pop-Marțian, Ion Finteșteanu, N. Moțoc și Elvira Godeanu.⁴⁵⁰

La 2 iunie 1941 Prefectul județului Botoșani primește următoarea cerere:

DOMNULE PREFECT,

Subsemnatul Gogu Ștefănescu, artist liric, prim tenor și solist la Radio-București, fiind autorizat de onor Direcțiunea Generală a Operei Regale Române București cu No. 846/941 de a face un turneu cu caracter oficial și de propagandă Națională în scop de binefaceri în orașele principale din țară.

Am fixat a da în orașul Botoșani un mare festival Național Cultural, un program muzical de artă vocală compus din selecțiuni din opere, cântece populare și doine Naționale Românești.

Cu onoare solicit patronajul Domniei voastre de onoare la acest festival, binevoind a cunoaște că din venitul material net pun la dispoziția Domniei Voastre cota de 20% pentru ajutorarea familiilor sărace din acest oraș.

Având în vedere scopul de mai sus, vă rog a-mi pune la dispoziție sala teatrului în mod gratuit.

Alăturat îmi permit a vă anexa în original scrisoarea de mulțumire din partea D-lui. Colonel D. Captaru, prefectul Județului Iași, și un bogat material din orașele principale din țară unde m-am bucurat de cel mai larg concurs din partea autorităților în drept.

Vă rog să primiți, Domnule Prefect, cu această ocaziune, încredințarea stimei și deosebitului meu respect.

G. Ștefănescu

Domniei sale Domnului Prefect al Județului Botoșani

Prefectul a pus pe această cerere următoarea rezoluție: „Rog pe D-l. Primar să pună la dispoziție *Teatrul Comunal* și Patronajul D-sale. pe lîngă al meu”. Și trimite o asemenea rugăminte către Primarul de Boto-

⁴⁵⁰ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, pag. 23-24.

șani a doua zi, 3 iunie 1941:

„Avem onoare a trimite în original petițiunea D-lui. Gogu Ștefănescu, artist liric, prim tenor de operă și solist – care întreprinde un turneu cu caracter oficial și de propagandă Națională în scop de binefacere în orașele principale din țară și prin care roagă și solicită patronajul nostru și sala Teatrului în mod gratuit.

Afișele se vor face: sub patronajul D-lui. Prefect și al D-lui. Primar.

Vă rugăm a lua cunoștință de conținut – și a lua măsuri de a i se pune la dispoziție sala Teatrului – precum și patronajul Dvs. pe lângă cel al subsemnatului.

Pentru suma ce va rezulta din cota de 20%, Prefectura renunță în favoarea Primăriei ca fond la Primărie, pentru ajutorarea săracilor Orașului Botoșani.

L.S. Lt. Colonel Victor Măescu”

La rîndul său, primarul de Botoșani, Ioan Missir, îi răspunde, la 6 iunie 1941, Prefectului: „Avem onoare a vă face cunoscut că pentru turneul domnului Gogu Ștefănescu, am aprobat ca pentru seara de 16 iunie a.c. să se pună la dispoziție sala *Teatrului Comunal „M. Eminescu”* în mod gratuit”.⁴⁵¹

Pentru a treia oară, la 19 iunie 1941, *Teatrul Municipal „I. L. Caragiale”* București a venit în turneu la Botoșani cu piesa ***Negustorul de iluzii***, localizare de Ștefan Baciș și Sergiu Dumitrescu, după suedezul Herbert Grevenius, în regia lui Ion Sava. Pentru această dată și pentru acest turneu Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române solicită Primăriei Botoșani să rețină, în mod gratuit, sala *Teatrului Comunal*. (subl. autorului).

Primăria Botoșani îi răspunde că „putem reține sala teatrului pentru seara zilei de 19 iunie 1941, urmînd ca turneul *Teatrului Municipal București* să plătească chiria conform tarifului comunal care este de 3.000 lei plus 1.000 lei iluminatul”.⁴⁵²

La 26 mai 1941, Primăria Botoșani înregistrează adresa Direcției Generale a Teatrelor și Operelor Române prin care solicită să se rețină sala *Teatrului Comunal* pentru turneul *Companiei „Cărbuș”*, de sub conducerea lui C. Tănase, cu comedia muzicală ***Scandal la Savoy***, la data de 27 iunie 1941.

Primăria face cunoscut Direcției Teatrelor că a reținut sala „pentru seara zilei de 27 iunie a.c. turneului C. Tănase. Chiria salei... este de 3.000 lei plus 1.000 lei iluminatul”.⁴⁵³

⁴⁵¹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 83, 84, 85.

⁴⁵² *Ibidem* f: 69, 70.

⁴⁵³ *Ibidem*, f. 78, 80.

În stagiunea 1941, la sala Savoy din Capitală, „Cărbușul” reprezintă revistele **Tănase tot Tănase** și **Așa te vreau, Tănase**, de Șt. Cristodulo, Vasile Vasilache și N. Stroe (aceasta sub alt nume) și interpretat de C. Tănase, Mia Apostolescu, Elena Burmaz, Mia Steriade, Silly Popescu, Titi Botez, Dan Demetrescu, Nae Roman, Emil Popescu, G. Trestian, Letiția Brădescu, Piu Mironescu, Costin Dodu, Zizi Șerban, Ion Antonescu-Cărbuș, Coca Niculescu, Valerica Cevie, Paula Georgescu. Autorii muzicii au fost compozitorii Gherase Dendrino, V. Vasilache și N. Patrichi.

În afara ansamblului de revistă, în această stagiune, Tănase a mai creat o trupă de farse muzicale și o pune sub conducerea lui V. Vasilache, partea muzicală fiind încredințată lui Ion Vasilescu și N. Patrichi, iar textele sunt scrise de V. Vasilache și Șt. Cristodulo. S-au reprezentat astfel comedii muzicale **Scandal la Savoy** și **Firfircă**, interpreți fiind Vasilache, Tantzi Căpățînă, Puica Periețeanu, Vera Cigalia și Puica Căpățînă. Cele două trupe fac cu schimbul: cînd trupa de reviste joacă în București, trupa de comedii muzicale pornește în turneu.⁴⁵⁴

După cum am văzut, comedia muzicală **Scandal la Savoy** a fost jucată de *Compania „Cărbuș”*, la Botoșani, în data de 27 iunie 1941.

Peste trei luni, la 26 septembrie 1941, același ansamblu al *Companiei „Cărbuș”* revine la Botoșani, în turneu, cu comedia muzicală **Firfircă** de Șt. Cristodulo și V. Vasilache. Pentru aceasta, Direcția Generală a Teatrelor intrevine către Primăria Botoșani pentru reținerea sălii *Teatrului „Eminescu”* la data respectivă. Sala este reținută pentru ziua de 26 Septembrie 1941 turneului *Companiei „Cărbuș”*, contra taxei de 4.000 lei.⁴⁵⁵

Următorul turneu teatral venit la Botoșani este cel al actorului Ion Livescu, cu piesa **Tartuffe**, de Molière, tradusă de Haralamb Lecca, anunțat de Direcția Generală a Teatrelor Române a se petrece la data de 5 noiembrie 1941 și pentru care aceasta cere Primăriei Botoșani să se rețină sala *Teatrului Comunal*.

Desigur, Primăria Botoșani răspunde că sala poate fi reținută cu plata taxei de 3.000 lei chirie și 2.000 lei iluminat și încălzit.

Acest aspect este anunțat și de gazeta „**Botoșanii**”, Anul III, Nr. 77, din 2 Noiembrie 1941, astfel: „Miercuri 5 noiembrie 1941, pe scena *Teatrului „Eminescu”*, TURNEUL MAESTRULUI ION LIVESCU cu marele succes **TARTUFFE**, comedie în 5 acte de Molière. Permis tuturor școlilor secundare”.

⁴⁵⁴ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 361, 364 și „Teatrul Românesc”, Vol. VIII, pag. 44-45.

⁴⁵⁵ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 93-94.

Fotografia reprezintă pe amicul C. Tănase și pe un cumătru al lui din Botoșani, d. Al. Vierescu. Poza, spune cumătrul din Botoșani, a fost luată după câteva rânduri de aperitive, deci când „împozații” erau în plină formă iar ca să nu se rătăcească pe la Poliție, „preopinenții” au luat o trăsură.

La 3 noiembrie 1941 Primăria Botoșani înregistrează și următoarea cerere a lui Ion Livescu:

Domnule Primar,

Ion Livescu, societar și fost Director al *Teatrului Național* din București și Chișinău, întreprinzând un turneu de propagandă culturală în întreaga țară cu nemuritoarea piesă ***Tartuffe*** de Molière, vă rog a-mi aproba scutirea de chirie a sălii și încălzitul, precum și o subvenție în schimbul căreia voi da bilete pentru funcționari.

Reprezentarea va avea loc în ziua de 5 noiembrie la sala *Teatrului „Eminescu”*.

Vă rog primiți încredințarea respectului meu,

Ion Livescu

Domniei Sale Domnului Primar al Orașului Botoșani

Pe această cerere, primarul Ioan Missir pune rezoluția: „Se va plăti numai încălzitul și iluminăția. Se aprobă scutirea taxei”.

Dedesubtul rezoluției, casierul *Teatrului „Eminescu”*, Bejan, notează: „Am luat cunoștință. Deoarece sala nu s-a încălzit, nu s-a încasat decât 1.000 lei pentru iluminat”⁴⁵⁶.

La 14 octombrie 1941 Constantin Tănase, în calitate de Director al *Teatrului „Cărbuș” S.A.*, înaintează Primăriei Botoșani o scurtă cerere spre a i se reține sala teatrului local „pentru ziua de vineri 21 noiembrie 1941, pentru a juca revista **AȘA TE VREAU, TÂNASE**, revistă de mare montare și de mare propagandă națională, rugându-vă totodată a-mi face toate înlesnirile posibile”.

În adresa de răspuns din 22 octombrie 1941 Primăria îi face cunoscut lui Tănase că s-a rezervat sala *Teatrului „Eminescu”* pentru ziua de vineri 21 noiembrie 1941 „contra plății sumelor de 3.000 lei chiria sălii și 1000 lei pentru iluminat și costul real al combustibilului necesar încălzirii sălii”. Este interesant că pe această adresă de răspuns, casierul *Teatrului „Eminescu”*, Bejan, a notat: „Încasat conform aprobării chiria de lei 3.000 plus lei 1.000 iluminatul și încălzitul. 14 octombrie 1942”. (subl. autorului).⁴⁵⁷

În mod sigur casierul Bejan a greșit scriind anul 1942 în loc de 1941 căci C. Tănase nu era omul care să amâne plata unei datorii timp de un an.

Rămîne, totuși o altă nedumerire. Cum putea să achite Tănase chiria sălii și taxele în 14 octombrie 1941, cînd abia în acea zi a făcut cererea să i se rețină sala, iar Primăria i-a confirmat rezervarea ei și ce are de plată la 22 octombrie același an.

Răspunsul nu poate fi decât acela că Tănase avea în Botoșani un foarte bun prieten și cumătru, pe nume Al. Vierescu, care, probabil, știa sau s-a interesat ce taxe va avea Tănase de plătit și, la rugămintea cumătrului, a făcut în numele lui cererea de rezervare a sălii și a achitat anticipat taxele. Același lucru se va întîmpla și la viitoarea venire a lui Tănase la Botoșani.

La 22 noiembrie 1941, din Craiova, Primarului Orașului Botoșani i se expediază următoarea telegramă: „Rog acordați sala teatrului luni 1 decembrie turneului meu de propagandă culturală. Marioara Filotti, Directoarea *Teatrului din Sărindar București*”. Pe telegrama aceasta Primarul Ioan Missir a pus rezoluția: „Se va reține sala. Chiria lei 3.000 + 2.000 lei iluminatul și încălzitul.”

La 26 noiembrie, D-lui. Missir, Primar de Botoșani, i se trimite din

⁴⁵⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 96, 97 și 110.

⁴⁵⁷ *Ibidem*, f. 104, 105.

Vaslui altă telegramă: „Rog călduros dați tot concursul la reprezentația cu piesa ***Eva în vitrină***, turneul meu de propagandă culturală. Jucăm irevocabil luni 1 decembrie. Posed ordin deschis Nr. 281601 prin care Ministerul autorizează școlarii să asiste. Rog stăruitor sprijiniți acest frumos spectacol cultural. Calde mulțumiri, distinse salutări. Maria Filotti.”

Fără dată, o ciornă de telegramă către Turneul Teatrului Maria Filotti ajuns la Iași spunea: „Nu se admite reducere la sală. Nu veniți! Rețeta slabă. Primar, Ioan Missir.”

La 27 noiembrie, Ioan Missir, Primarul Orașului Botoșani primește de la Iași o nouă telegramă: „Imposibil să schimbăm itinerariul, deci exclusă renunțarea la spectacol. Facem apel călduros la Dvs., părintele orașului, rugându-vă călduros a sprijini reprezentația mea de propagandă culturală pentru o bună reușită așa cum o impune prestigiul teatrului românesc. Distinse salutări. Maria Filotti, Directoarea *Teatrului din Sărindar*”.

Vorba proverbului: „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreau!”. „Dacă rețeta-i slabă, dacă biletele nu se vînd, eu tot vin”.

Și, ajunsă la Botoșani, după spectacol, Maria Filotti depune la Primărie următoarea cerere:

Domnule Primar,

Subsemnata, organizînd un turneu de propagandă culturală în toată țara și jucînd azi, 1 decembrie 1941, în orașul Botoșani, piesa ***Eva în vitrină***, vă rog să bine voiți a dispune să mi se facă reducerea chiriei sălei și scutirea de taxa afișajului și garderobei.

Cu distinsă stimă,

M. Filotti⁴⁵⁸

(Semnătură autografă – nota autorului)

Pe cerere, primarul Ioan Missir a pus rezoluția: „Se aprobă reducerea la 2.500 lei. Se scutește de garderobă și afișaj”. La rîndul său casierul *Teatrului „Eminescu”* notează: Am luat cunoștință. Încasat lei 2.500 cu chitanța No. 57 din 1 / XII 941”.

Farsa ***Eva în vitrină***, de Giugliemo Giannini, este o altă lucrare din așa-zisa categorie a pieselor italienești optimiste care năzuia să fie „o pledoarie pentru încrederea în viață, pentru curajul de a înfrunta vitre-

⁴⁵⁸ D.J.A.N.Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 115, 116, 117, 127, 128.

gia soartei (banii s-ar putea câștiga în mod cinstit și prin alte mijloace decât cele îndeobște cunoscute).

În versiunea Mariei Filotti și a lui Sică Alexandrescu protagoniștii acestei farse, amuzantă în felul ei, au fost Tantzi Cocea, Maria Filotti, Romald Bulfinski, Mihai Popescu, Mihail Fotino, Ionel Țăranu, Chr. Duțulescu, Ecaterina Șahighian, Victoria Medeea. Regizor a fost Sică Alexandrescu”.⁴⁵⁹

La 24 octombrie 1941 Primăria Botoșani înregistrează adresa Direcției Generale a Teatrelor Române care cere „să se rețină sala de spectacole a *Teatrului Comunal* pentru turneul *Teatrului „Alhambra”* cu opereta ***Un vals vienez***, la data de 10 decembrie 1941”.

În 10 noiembrie 1941 Primăria îi răspunde Direcției Teatrelor că a aprobat reținerea sălii *Teatrului „Eminescu”*, pentru ziua de 10 decembrie, cu plata taxei de 3.000 lei plus lei 2.000 iluminatul și încălzitul.⁴⁶⁰

Pe adresa Direcției Teatrelor este făcută mențiunea „încasat suma de lei 5.000 chitanța No. 60 din 10/XII 941”, ceea ce înseamnă că botoșănenii au vizionat la această dată opereta ***Un vals vienez*** de Johann Strauss, în interpretarea ansamblului *Teatrului „Alhambra”* din care făceau parte „Ion Dacian (excelent tenor de operetă), G. Timică, Marcel Anghelescu, N. Gărdescu, Jules Cazaban, Maria Wauvrina, Lulu Nicolau, Maria Marini, Marga Constantinescu, Gina Schlachter, Silvia Dumitrescu, C. Sincu, N. Antoniu, R. Rang, Puiu Șerbu. Regizor a fost Soare Z. Soare”.⁴⁶¹

În data de 11 decembrie 1941 Primăria Botoșani înregistrează următoarea cerere:

Domnule Primar,

Am onoarea a vă ruga să bine voiți a dispune să se reție sala *Teatrului „Eminescu”*, pentru seara zilei de 16 decembrie a.c., pentru turneul jubiliar al D-lui. G. Ciprian cu piesa ***OMUL CU MÂRȚOAGA***.

Primiți vă rog Domnule Primar stima mea.

Ionel Pela

D-sale, Domnului Primar al Orașului Botoșani

Primăria îi răspunde Domnului I. Pela că a dispus să i se pună la dispoziție sala *Teatrului „Eminescu”*, în seara de 16 decembrie pentru

⁴⁵⁹ Ioan Massof, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, pag. 34.

⁴⁶⁰ D.J.A.N.Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 106, 107.

⁴⁶¹ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, pag. 105-106.

piesa **Omul cu Mârtoaga** cu plata taxei de 3.000 lei, plus 2.000 lei iluminatul și încălzitul sălii.

Alăturat cererii lui I. Pela se află și următoarea scrisoare către Primarul de Botoșani a lui G. Ciprian:

Domnule Primar,

Cunoașteți răsunetul pe care l-a stârnit în țară și peste frontiere lucrarea mea **OMUL CU MÂRȚOAGA**, reprezentându-se cu succes la Berlin (1930), Praga (1931), Berna (1934) și la Paris (1937) – și nu mă îndoiesc că nu v-ați bucurat ca și mine că o piesă românească a izbutit să biruie șovinismul și disprețul suveran cu care literatura noastră originală era întâmpinată în străinătate.

A fost o biruință grea care a cucerit unanim sufragiile opiniei noastre publice și pentru care aș fi binemeritat recunoștința forurilor oficiale.

Din nefericire însă, plaga politicianismului profesionist era pe atunci în plină eflorescență și din fondurile de propagandă culturală nu se împărțasea decât plevușca electorală a regimului de tristă aducere aminte.

Vă solicit concursul, rugându-vă să organizați sărbătorirea potrivit aprețuirii D-voastră.

Mi-ar face o deosebită cinste să asistați la festivitate și ca spectator și ca cuvântător și v-aș fi recunoscător dacă în seara sintetică a bilanțului meu artistic ați repara vitregia trecutelor regimuri înmânându-mi la rampă obolul sintetic al aprețuirii D-voastră.

Primiți vă rog Domnule Primar, încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

G. Ciprian,

Scriitor și Societar cl. I.
al Teatrului Național
Str. G-ral. Angelescu 65 B.
București

Domniei Sale Domnului Primar al Orașului Botoșani

Pe această scrisoare Primarul de Botoșani Ioan Missir, el însuși scriitor și publicist, a pus rezoluția: „Luat act, Voi asista”.

În ziua sau seara spectacolului, G. Ciprian, sfătuit poate chiar de însuși Primarul de Botoșani, făcea următoarea cerere cu scriere și semnătură autografă:

Domnule Primar,

Sărbătorind 30 de ani de teatru, voi da în seara zilei de 16 Dec. 1941 o reprezentație în orașul D-voastră, cu piesa mea ***Omul cu Mârtoaga***.

Ținând seama de bugetul extrem de împovărat ce-l am în acest turneu, cu onoare vă rog să binevoiți a-mi reduce o parte din chiria sălii, spre a putea face față cheltuielilor.

Primiți vă rog, Domnule Primar expresia mulțumirilor mele

G. Ciprian

Teatrul Național București

16 dec. 941

D-sale Domnului Primar al Municipiului Botoșani

Pe această cerere primarul a scris următoarea rezoluție:

„Se reduce chiria sălii. Se va încasa numai iluminat și încălzit, avînd în vedere serviciile pe care artistul le-a adus teatrului românesc”.
(subl. autorului).

I. Missir

La rîndul lui, casierul *Teatrului „Eminescu”* a notat și el pe această cerere: „Încasat lei 2.000 cu chitanța No. 62 din 16/XII 941”.⁴⁶²

Turneul lui G. Ciprian cu piesa ***Omul cu Mârtoaga***, din 16 decembrie 1941, a fost ultima reprezentație teatrală din acest an de la Botoșani despre care avem, pînă acum, date la dispoziție.

*

* *

În lunile noiembrie și decembrie 1941, la Primăria Botoșani au sosit mai multe telegrame și adrese de la Direcția Generală a Teatrelor Române și de la Lică Teodorescu de la *Teatrul „Alhambra”* prin care se cerea reținerea sălii *Teatrului „Eminescu”* în zilele de 1 ianuarie 1942, pentru turneul „*Companiei teatrale A. I. Maican-Puiu Maximilian*”, care făcea parte din Alhambra, cu revista ***Parada Victoriei***, și 15 ianuarie 1942, pentru turneul *Teatrului „Comedia”*, de sub conducerea lui Grigore Vasiliu-Birlic, cu piesa ***Arde nevastă-mea***.

Din telegramele și adresele de răspuns ale Primăriei Botoșani ne oprim numai asupra adresei din 13 decembrie 1941 trimisă „Domnului Lică Teodorescu, Hotel „Union” București.

„Am onoarea a vă face cunoscut că am dispus să vi se reție sala *Teatrului Comunal „M. Eminescu”* pentru seara zilei de 1 ianuarie 1942

⁴⁶² D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 134, 135, 142, 143.

(ora 21) pentru revista **PARADA VICTORIEI** cu plata taxei de lei 6.000, plus 2.000 lei costul iluminatului și încălzitului.

S-a reținut de asemenea sala pentru data de 15 ianuarie 1942 pentru turneul D-lui. Vasiliu-Birlic, cu plata taxei de lei 3.000 plus 2.000 lei costul iluminatului și încălzitului.

Matineu nu vă putem acorda pentru ziua de 1 ianuarie deoarece avem film angajat pentru acea zi de la orele 2 la 8,30 p.m.

Rog confirmați primirea prezentei și reținerea definitivă a sălii.

PRIMAR,
Ioan Missir

Șeful Serviciului Financiar,
S.S. indescifrabil”

Gazeta „**Botoșanii**”, Anul III, Nr. 78, din 22 decembrie 1941 confirmă și ea că „joi 1 ianuarie 1942 pe scena *Teatrului „Eminescu”* se va prezenta **PARADA VICTORIEI** revistă războinică cu subiect național și antibolșevic a D-lor. Ion Maican și Puiu Maximilian”.

Dar confirmarea sigură o constituie cele 2 note de pe adresa Primăriei Botoșani către Lică Teodorescu: „I) Încasat taxa de lei 8.000 cu chitanța No. 66 din 1 ianuarie 1942. **Parada Victoriei**” și „II) De la turneul D-lui. Vasiliu-Birlic din ziua de 15 ianuarie 1942 s-a încasat suma de 5.000 lei (**Arde nevastă-mea**). S-a încasat cu chitanța No. 70 din 15/I 1942”.⁴⁶³

La 4 decembrie 1941 casierul *Teatrului „Eminescu”* din Botoșani primește o telegramă de la un impresar de spectacole din București, numit Georgian prin care cere să i se rețină sala pe 10 ianuarie 1942 pentru spectacolul cu piesa **Lipitorile satelor**, în frunte cu Ion Sârbul. Pe telegramă, casierul teatrului Virgilius Bejan scrie referatul: „Domnule Primar, prin telegrama de față ni se cere reținerea sălii *Teatrului Comunal „M. Eminescu”* pentru ziua de 10 ianuarie 1942. În acea zi sala este ocupată numai cu proiecție de film. Chiria sălii pentru ziua de 10 ianuarie 1942 e conform tarifului de 6.000 lei plus 2.000 lei combustibilul de încălzit și iluminat. Rog binevoiți a dispune.”

În 18 decembrie 1941 și Direcția Generală a Teatrelor Române trimite o adresă Primăriei Botoșani prin care solicită „să se rețină sala *Teatrului Comunal* pentru turneul D-lui. Ion Sârbul, fostul societar al Teatrului Național București, cu piesa **Lipitorile satelor**, de Vasile Alec-

⁴⁶³ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 110, 111, 140, 142, 146.

sandri, la data de 10 ianuarie 1942”.

La telegrama domnului Georgian, Primăria răspunde tot cu o telegramă, al cărei concept, nedatat, a rămas la dosar: „Primăria Botoșani, Domnului Georgian, Str. Onciu, Nr. 1, București. Reținut sala pentru 10 ianuarie. Chiria lei 8.000.

Primar,
Ioan Missir⁴⁶⁴

O adresă a Direcției Generale a Teatrelor și Operelor Române din 29 noiembrie 1941 precum și două adrese ale Direcției *Teatrului Național din București*, prima din 28 noiembrie și a doua din 12 decembrie 1941, solicitau Primăriei Botoșani reținerea sălii *Teatrului „Eminescu”* pentru „turneul oficial de propagandă culturală cu nemuritoarea capodoperă a lui Shakespeare **HAMLET**, în strălucita interpretare a D-lui. George Calboreanu, societar și membru în Comitetul de Direcție a *Teatrului Național*, care are și conducerea turneului, în seara zilei de marți 20 ianuarie 1942”.

Deși Primăria Botoșani a răspuns la toate adresele că a reținut sala teatrului pentru data de 20 ianuarie 1942, ulterior, casierul *Teatrului „Eminescu”* a adăugat pe ele „Spectacolul **Hamlet** nu a mai avut loc”.

Deși la 11 decembrie 1941 George Calboreanu a trimis de la Iași o telegramă către *Teatrul „Eminescu”* din Botoșani în care spunea: „Rog confirmați telegrafic reținerea sălii marți, 20 ianuarie, turneu oficial *Teatrul Național, Hamlet*”, nu cunoaștem cauza pentru care turneul nu a mai ajuns și la Botoșani.⁴⁶⁵

La fel s-a întâmplat și cu prima din cele două reviste cu care *Teatrul „Comic”* din Capitală își propusese să vină în turneu și la Botoșani.

În decembrie 1941 (ziua nu se poate stabili pentru că ștampila de expediere și înregistrare sunt parțial șterse – nota autorului). Direcția Generală a Teatrelor și Operelor Române înaintează Primăriei Botoșani o adresă în care solicită să se rețină sala *Teatrului Comunal* pentru turneul *Teatrului „Comic”* din București cu revistele **Luna știe... dar nu spune** și **Frate cu dracul**, în zilele de 24 ianuarie și 7 martie 1942. La această adresă Primăria răspunde cu următoarea telegramă: „Direcțiunea Teatrelor și Operelor București. La Nr. 8686. Reținut sala pentru 24 ianuarie ora 9 seara. Chiria opt mii lei. Matineu nu putem acorda. Primar, Ioan Missir. Exp. Primăria Botoșani”.

⁴⁶⁴ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 147, 148, 149.

⁴⁶⁵ *Ibidem*, f. 131, 132, 157, 158, 159.

Pe această telegramă Casierul teatrului botoșănean, Bejan, a scris: "Spectacolul anunțat nu a mai avut loc".⁴⁶⁶

Deci revisata ***Luna știe... dar nu spune*** nu s-a mai jucat la Botoșani în seara de 24 ianuarie 1942. Din ce cauză? Nu știm. Și nu știm nici dacă revista ***Frate cu dracul***, programată a se juca la 7 martie 1942, s-a mai jucat sau nu, pentru că solicitările de reținere a sălii teatrului la această dată au fost clasate într-un alt dosar din 1942, care s-a pierdut.

La 13 decembrie 1941 Primăria Botoșani înregistrează adresa numărul 8260 a Direcției Generale a Teatrelor și Operelor Române prin care se solicită reținerea sălii de spectacole a *Teatrului „Eminescu”*, la data de 6 februarie 1942, pentru turneul *Teatrului „Cărăbuș”*... cu comedia muzicală ***Cavaler gândac***.

Probabil că și C. Tănase a făcut o asemenea cerere de rezervare a sălii *Teatrului „Eminescu”*, căci lui i se trimite următorul răspuns fără dată:

„Domnule **C. Tănase**
Str. Puțu cu Plopi 10. București,

Avem onoarea a vă face cunoscut că s-a reținut sala de spectacol a *Teatrului Com. „M. Eminescu”* pentru turneul Dl. Vasilache pentru ziua de 6 februarie 1942, chiria fiind de lei 5.000 (cinci mii) plus 2.000 (două mii) lei costul iluminatului și încălzitul sălii.

L.S.

Primar,
Ioan Missir,

Secretar,
S.S. Indescifrabil”

Pe exemplarul doi al acestui răspuns, rămas la Primăria Botoșani, se află următoarea însemnare: „Suma de 7.000 lei, încasată cu chitanța No. 75, legalizată la No. 10958/941”.⁴⁶⁷ (subl. autorului). Dacă suma pentru chiria sălii, iluminat și încălzit s-a plătit cu mult înainte de ziua desfășurării spectacolului, înseamnă că această plată a fost făcută tot de Al. Vierescu, prietenul și cumătrul din Botoșani al lui Constantin Tănase.

În stagiunea 1941–1942 „Cărăbușul” a pus accentul activității sale pe farsa muzicală, animatorul acestui gen fiind Vasile Vasilache, protagonistul și regizorul acestor spectacole. Tot el, în colaborare cu Ștefan Cristodulo a scris textul celor mai multe dintre farse, fiind și compozitorul unor melodii, alături de Ion Vasilescu și N. Patrichi.

De aceea C. Tănase l-a promovat pe V. Vasilache la conducerea acestui ansamblu al *Teatrului „Cărăbuș”*. Ioan Massoff afirmă chiar că în arhiva lui Tănase găsim o „înțelegere”, încheiată la 9 martie 1942, între

⁴⁶⁶ D.J.A.N. Botoșani, fond *Primăria Orașului Botoșani*, dosar 44/1941, f. 145, 146.

⁴⁶⁷ *Ibidem*, f. 148, 149.

Tănase și V. Vasilache și Șt. Cristodulo, Tănase angajează pe Vasilache ca actor prim al Companiei de comedii muzicale pe un termen de nouă luni, începînd din 1 septembrie 1942, cu un salariu lunar de 120 mii lei și cu o diurnă de 1.500 de lei în zilele de turneu” ș.a.

Din această cauză turneul efectuat și la Botoșani, în 6 martie 1942, cu comedia muzicală **Cavaler Gîndac**, a fost condus de V. Vasilache, în timp ce C. Tănase a rămas la București și a jucat la Savoy cu trupa de reviste. Alături de Vasilache, în trupa de comedii muzicale au mai jucat Tantzi Căpățînă, Aurel Athanasescu, Radu Zaharescu, Lulu Savu, Piu Mironescu, Nae Roman, Victoria Medeea, Tantzi Săndulescu, Șt. Niculescu-Cadet, Sandală Dorobanțu, Puica Stănescu.⁴⁶⁸

Din păcate, așa cum am afirmat într-o pagină anterioară, informațiile despre alte spectacole teatral-muzicale care, fără îndoială le-au desfășurat în continuare turneele la Botoșani, se opresc aici. Cauza?

Pierderea multor dosare din arhiva Primăriei Botoșani, între care și acele referitoare la aprobări de spectacole pe anii 1942-1943, în evacuarea din 1944. Dacă și acestea ar fi ajuns înapoi, cum a ajuns cel din 1941, alta ar fi fost situația. Așa nu avem decît trei informații, izolate la mare distanță de timp, dintr-un dosar din arhiva Poliției Botoșani, două din 1943 și una din 1944:

Astfel, la 30 septembrie 1943, Poliția Botoșani primește un Ordin de la Inspectoratul Regional de Poliție Iași în care se spune: „în conformitate cu Ord. Nr. 32973/1943 al Direcției Generale de Poliție, luați măsuri ca să se interzică orișunde s-ar găsi reprezentarea piesei **Pămînt** de către turneul *Teatrului Național* condus de Bălțățeanu.

P. Inspector Regional,
Cuptor”

Pe verso-ul filei se afla următoarea ciornă a raportului Poliției Botoșani către Inspectoratul Regional Iași, din 6 octombrie 1943: „La Ordinul Dvs. Nr... din 30 sept. a.c. avem onoare a vă raporta că piesa **Pămînt** a fost reprezentată pe scena *Teatrului „Eminescu”* din acest oraș, în seara zilei de 4 septembrie a.c. Trupa a fost sub conducerea D-lui. Nicolae Vlădoianu”.⁴⁶⁹(subl. autorului).

Ioan Massoff spune despre piesa **Pămînt** de Nicolae Vlădoianu și Soare Z. Soare, că este o lucrare „cu teză” de un caracter neosemănătorist, pe alocuri patriotard. De aceea nu vedem motivul pentru care Direcția Generală a Poliției sau altă autoritate a statului român din acea vreme a luat hotărîrea de a interzice reprezentarea ei, cu atît mai mult

⁴⁶⁸ Ioan Massoff, „Viața lui Tănase”, pag. 364 și „Teatrul Românesc”, Vol. VIII, pag. 105.

⁴⁶⁹ D.J.A.N. Botoșani, fond *Poliția Orașului Botoșani*, dosar 33/1943-1944, f. 216.

cu cît „în mod bizar, străvechea problemă țărănească este adusă în discuția saloanelor bucureștene, unde ar fi putut să-și găsească dezlegare (ar exista o comunitate de destin între boieri și țărani, ei trebuind să colaboreze). Pusă în scenă de Soare Z. Soare, piesa, „bine intenționată”, s-a jucat de actori de frunte: N. Bălățeanu, G. Calboreanu, Costache Antoniu, G. Demetrescu, Marietta Anca.

A fost ultima premieră a anului 1942, cu care s-a sfârșit prima parte a stagiunii *Teatrului Național București*”.⁴⁷⁰

Bine că această piesă s-a jucat și la Botoșani, cu acești mari artiști, la 4 septembrie 1943, cu puțin timp înainte de interzicerea ei, fără motiv.

Al doilea document din arhiva Poliției Botoșani referitor la teatru este un raport al unui agent sectorist către șeful Poliției Orașului Botoșani, din 7 noiembrie 1943, în care arată că „în seara zilei de 6 noiembrie a.c. orele 9½ seara, la *Teatrul „Eminescu”* a avut loc reprezentația piesei **Zece Milioane**, reprezentată de artiști ai Ministerului Muncii de la secția Muncă și Lumină din București sub conducerea D-lui. Victor Luca și I. Manolache. Reprezentația a decurs în liniște și au participat 300 persoane. Agent D. Găină”.⁴⁷¹

Despre piesa **Zece Milioane**, ca și despre Victor Luca și I. Manolache, cei doi conducători ai turneului cu ea, nu am descoperit nici o lămurire în plus, dar dacă afirmația agentului de poliție, că la spectacolul cu această piesă au participat 300 de botoșăneni, este adevărată, atunci putem afirma că aici s-a obținut oarecare succes cu turneul respectiv.

În sfârșit, a treia informație despre o reprezentație teatrală la Botoșani, provenită dintr-un dosar al Poliției Botoșani este un ordin al Inspectoratului de Poliție Iași-Serviciul Poliției de Siguranță către Șeful Poliției Botoșani, din 11 martie 1944 în care îi făcea cunoscut că „*Teatrul Național Iași* întreprinde un turneu cu piesa **ARMAȘUL LUI ȘTEFAN**, de Profesorul Gh. Cuza, cu autorizația Direcției Generale a Teatrelor, după următorul program: 12 / III – Suceava, 13 / III – Fălțiceni, 14 / III – Botoșani, 15 / III – Dorohoi... Să se ia măsuri de ordine și să se raporteze”.

La 15 martie 1944, Poliția Botoșani raportează Inspectoratului de Poliție Iași că „în ziua de 14 martie 1944 a sosit în localitate dl. profesor Gh. Cuza împreună cu trupa de artiști de la *Teatrul Național din Iași* pentru a reprezenta piesa **Armașul lui Ștefan**, al cărei autor este.

În gara locală, dl. Profesor a fost întâmpinat de dl. doctor Haralamb Vasiliu, fostul președinte al Partidului Național-Creștin din localitate și

⁴⁷⁰ Ioan Massoff, „*Teatrul Românesc*”, Vol. VIII, pag. 130.

⁴⁷¹ D.J.A.N.Botoșani, fond *Poliția Orașului Botoșani*, dosar 33/1943-1944, f. 185.

a fost condus la locuința acestuia unde a fost găzduit pînă la plecare.

În anturajul dlui. Profesor Gh. Cuza au fost văzuți numai Dr. Vasiliu Haralamb și dl. Ghițescu, proprietar din județul Baia care are un fiu în trupa de artiști a *Teatrului Național din Iași*.

La orele 22½ dl. Profesor Gh. Cuza a sosit la *Teatrul „Eminescu”* din localitate unde urma să țină un cuvînt de deschidere.

Cu toată reclama ce s-a făcut prin afișe, din timp, la spectacol au participat circa 60 de persoane, în majoritate ofițeri și elevi de la școala de subofițeri din localitate.

Cuvîntul de deschidere nu a fost ținut. Dl. Profesor Gh. Cuza a motivat că din cauza alarmei ce a avut loc timpul este prea scurt și ar întîrzia desfășurarea spectacolului.

În realitate însă, dl. Profesor nu și-a putut ține cuvîntul de deschidere, întrucît credem că publicul în fața căruia urma să vorbească nu era cel așteptat de domnia sa.

A plecat la Dorohoi în dimineața de 15/ III-1944, la orele 7.

Șeful Poliției,
Velehorsch M.⁴⁷²

Profesorul universitar Gh. Cuza era fiul lui A. C. Cuza, inițiatorul și mentorul mișcării legionare, și de aceea era urmărit de Poliția de Siguranță. Aceasta interesează mai puțin însă. Important este faptul că raportul de supraveghere a domniei sale dă date despre felul cum a decurs turneul *Teatrului Național Iași* și despre categoria și numărul mic al spectatorilor veniți la reprezentație.

Despre piesă, Ioan Massoff are o frază scurtă: „O lucrare supărător de retorică: **Armașul lui Ștefan**, de Gh. Cuza (cu acțiunea în 1476 după înfrîngerea de la Valea Albă).⁴⁷³

Turneul cu această piesă la Botoșani, din 14 martie 1944, a fost ultimul. La nici o lună distanță, în 7 aprilie 1944, trupele sovietice intră în Botoșani, iar la 8 aprilie orașul a fost bombardat de aviația hitleristă care a distrus parțial, printre alte clădiri importante, și frumosul *Teatru „Mihai Eminescu”*.

Refăcută pînă în anul 1958, clădirea nu mai poartă nimic din vechiul stil și din acel an este sediul *Teatrului de Stat „Mihai Eminescu”* instituție de frunte în viața artistică a orașului și județului Botoșani.

Restaurarea clădirii *Teatrului „Mihai Eminescu”* în stilul inițial din 1912-1914, începută în acest an 2013, va fi o realizare la fel de grandioasă ca aceea a *Teatrului „Vasile Alecsandri”* din Iași.

⁴⁷² D.J.A.N.Botoșani, fond *Poliția Orașului Botoșani*, dosar 33/1943-1944, f. 1-2.

⁴⁷³ Ioan Massoff, *„Teatrul Românesc”*, Vol. VIII, pag. 215.

INDEX

A

Abraham, Paul, 240
 Acterian, Haig, 95
 Agemolu, Titi, 51, 52
 Alechem, 140
 Alechem, Schalom, 28, 49, 81, 103, 104, 105, 142, 242, 248
 Alechem, Șalom, 48, 88
 Alessandrescu, Alfred, 61
 Alexandra, Natașa, 205, 211, 236
 Alexandrescu, G.D., 130
 Alexandrescu, Mihai, 137
 Alexandrescu, S., 235
 Alexandrescu, Sică, 26, 71, 109, 167, 182, 183, 217, 225, 229, 230, 234, 235, 268, 288, 289, 298
 Alexandru, Sura, 247
 Amigdalīs, D., 13, 97, 175
 Anastasiad, 37
 Anca, Marietta, 173, 182, 211, 230, 287, 305
 Andreescu, Nelly, 74
 Andreescu, P., 159, 195, 209
 Anghelescu, C, preot, 137
 Anghelescu, Jean, 112, 116
 Anghelescu, Marcel, 298
 Antonescu, 246
 Antonescu, I., 273
 Antonescu, Ion, 244, 285
 Antonescu, V., 228
 Antonescu, Victor, 33, 110, 288, 289
 Antonescu-Cărăbuș, Ion, 294
 Antoniu (Săgeată), N., 198
 Antoniu, Costache, 305
 Antoniu, N., 270, 298
 Antonova, Maria, 139, 230, 280
 Apostolescu, Mia, 111, 112, 116, 132, 209, 264, 273, 282, 294
 Apostolescu, Mya, 212
 Arapu, Angela, 84
 Argeșanu, Jenny, 176
 Arțebașeff, 18
 Asan, Petru, 277
 Aschenazy, Isidor, 177
 Atanasescu, M., 26
 Atanasiu, Niki, 175, 236

Athanasescu, A., 11
 Athanasescu, Aurel, 12, 13, 304
 Athanasiu, Jean, 210
 Aurelian, G. (Lulu), 19, 183
 Aurelian, P., 232

B

Baciu, Margareta, 13, 18, 176
 Baciu, Ștefan, 293
 Balaban, 217
 Balaban, Anca, 251
 Balaban, M., 240
 Baltasiu, N., 277
 Bammé, Eugenia, 268
 Baratoff, Paul, 69, 70, 138, 169, 179, 205, 221
 Barbu Delavrancea, 10
 Barbu, Corina, 78
 Barbura, Iris, 133
 Barton, Geo, 209
 Basarab, N., 49
 Baum-Fischer, Adela, 20
 Băcleșanu, G., 52
 Băjescu-Oardă, I., 51, 189, 190
 Bălțățeanu, N., 13, 20, 25, 78, 95, 96, 172, 236, 287, 304, 305
 Bălțățeanu, Nicolae, 75, 97, 205
 Bărbulescu, Cecilia, 198
 Bărbulescu, Telly, 135, 139
 Bărcănescu, Alecu, 59
 Bârsan, Olimpia, 26
 Bârsescu, Agatha, 6, 18, 19
 Beligan, Radu, 276, 289
 Benescu (Munteanu), Tantzī, 74, 97
 Bertola, Clody, 276
 Bîrsan, Mircea, 56, 59
 Bobescu, C., 14, 131, 162
 Bodescu, Marilena, 51, 61, 281
 Bodin, 51
 Bogdan, Tantzī, 97, 100
 Bogoslova, Agnia, 209, 254
 Boiu, Titina, 35
 Boiu, Victor, 52
 Bota, Ulpia, 290
 Botescu Dinu, (Bodin), 51
 Botez, Călin, 247

Botez, Măndița, 65
 Botez, Radu, 5
 Botez, Titi, 202, 273, 294
 Botty, Nina, 83
 Boxan, Mia, 254
 Braeschi, Anny, 176
 Brancomir, N., 33, 98, 233
 Brateș, Relly, 198
 Brătescu, Ovid, 236
 Brătulescu, I., 83, 98, 108
 Brătulescu, Ion, 104, 105
 Brătulescu, Timică, 71
 Breitman, 179
 Brendörfer, Juliette, 104, 105
 Brezeanu, 251
 Brezeanu, V., 154, 198
 Brezeanu, Vasile, 100, 198, 269, 276, 277
 Brün, Salom, 205
 Brună, Ion, 251
 Bulandra, Nae, 230
 Bulandra, Petre, 96
 Bulandra, Tony, 6, 11, 24, 37, 46, 64, 65, 66,
 67, 78, 80, 95, 96, 138, 139, 142, 154,
 155, 157, 159, 165, 166, 169, 200, 201,
 205, 206, 230, 240, 241, 283
 Bulandra, V., 207
 Bulandra, Vasile, 84
 Bulfinsky, R., 205
 Bulfinsky, Romald, 11, 64
 Bulgacoff, Lala, 289
 Bulgaru, Florica, 13, 162
 Bulow, 69, 114, 115, 116, 123, 127, 170
 Bulow, Josef, 113, 115, 116
 Burbea, Maria, 84, 290
 Burcuș, Th., 116, 132
 Burleanu, Jeana, 91
 Burmaz, Elena, 240, 244, 247, 264, 294
 Buzescu, Aura, 35, 165, 172

C

Calboreanu, 6
 Calboreanu, G., 33, 66, 287, 305
 Calboreanu, George, 140, 302
 Caler, Elena (Leny), 11, 65, 133, 134, 184,
 209, 230
 Callimachi, Scarlat, 124, 145, 146
 Calmuschi, C., 257
 Calmuschi, Const., 180
 Calotă, V., 105
 Cappustin, Annie, 20

Capsali, Floria, 171, 195
 Caravia, N., 14, 44, 45, 73, 130
 Carussy, G., 20, 29
 Casman, Nelly, 78, 79, 80
 Cazaban, Jules, 209, 276, 298
 Călinescu, Annie, 202
 Căpățînă, Puica, 294
 Căpățînă, Tantzi, 294, 304
 Cărbuneanu, Flory, 173, 268
 Ceaușu, Jeni, 247
 Cevie, Valerica, 273, 294
 Chamel, 27
 Chamel, G., 139
 Chartrettes, Jalabert, 77
 Chevalier, Lucica, 281
 Chicideanu, Viorel, 186
 Cigalia, Vera, 83, 294
 Ciogolea, Emil, 289
 Ciolac, 75
 Ciolac, Eleonora, 43
 Ciolac, George, 73, 75, 78, 148
 Ciolac, Maria Lydia, 148
 Ciprian, 48, 126, 241
 Ciprian, G., 173, 241, 298, 299, 300
 Ciprian, Gh., 61, 63
 Ciprian, Gheorghe, 48, 61
 Ciucurette, N.P., 136
 Cîrje, Anicuța, 71
 Clonaru, Al., 268
 Cluceru, Sonia, 27, 172, 175
 Cocea, Dina, 230, 241
 Cocea, Tantzi, 173, 241, 298
 Cocorăscu, Sandra, 289
 Codruț, 52, 66
 Codruț, P., 180
 Cohn, Richard, 209
 Conabie, G., 13, 141
 Constantinescu, 96
 Constantinescu, Ana, 20, 25
 Constantinescu, Jean, 124, 134
 Constantinescu, Jenică, 11, 74, 241, 290
 Constantinescu, Liana, 27, 74
 Constantinescu, Marga, 298
 Constantinescu, Mielu, 20, 25, 35, 136
 Constantinescu, N., 95, 96, 112, 117, 130,
 132, 141, 162, 166, 177, 202, 209, 220,
 226, 227
 Constantinescu, Nicușor (Nicon), 254, 268,
 281
 Constantinescu, Radu, 27, 81
 Corăscu, 191

Cornescu, Traian, 12
 Cosma, Lucia, 28, 29
 Costa, Jeane, 209
 Costescu-Duca, Aurel, 71
 Costescu-Duca, Victoria, 71
 Crețoiu, Vasile, 279, 280
 Cristian, Francisca, 241
 Cristodulo, 273
 Cristodulo, Ștefan, 264, 294, 303, 304
 Cronvald, Virginia, 26
 Culitza, Paula, 277
 Cutava, Tantz, 52, 56, 72, 139
 Cutava-Barozzi, Tantz, 51, 110, 183

D

Dacian, Ion, 298
 Danieleescu, 34
 Danielopol, Gaby, 27, 56
 Danilacki, T., 198
 Danillo, 112, 130, 132
 Danovschi, Oleg, 254, 267
 Darie-Zăvoianu, Natalia, 71
 Davideanu, Aura, 183, 184
 Davila, Alex., 157
 Deculescu, Marietta, 49, 139, 207, 209
 Delvechio, I., 135
 Demetrescu, 130
 Demetrescu, Coco, 141, 167, 281
 Demetrescu, Dan, 52, 66, 96, 111, 112, 116, 132, 141, 180, 202, 209, 254, 267, 294
 Demetrescu, Dorina, 61, 141
 Demetrescu, G., 305
 Demetrescu, Silvia, 27
 Demetru, G., 54, 84, 205, 236, 287
 Demion, Florica, 195, 251, 254, 267
 Dima, 60, 226
 Dimitriu, C., 266
 Dimitriu, Gr., 214, 215
 Dimitriu, Grigore, 213, 214
 Dimitriu, Ilie, 103
 Dimitriu, Nicolae, 26
 Dimitriu, Nicu, 236
 Dinescu, I., 171, 244, 246
 Dinu, Maria, 247
 Dobrescu, Silvia, 20, 29
 Dobrogeanu-Gherea, Const., 224
 Dodu, C., 202
 Dodu, Costin, 264, 273, 294
 Doljan, Jeana, 180
 Donald, Fred, 240

Dorobanțu, Sandală, 304
 Doroșcanu, I., 13
 Doroșcanu, Ilie, 17, 18, 162, 265, 266
 Dragomirescu, Cleo, 96, 111, 112, 116, 132
 Dragomirescu, I., 168
 Dubrovin, Ivan, 91
 Dumbravă, L., 168
 Dumitrescu, Sergiu, 293
 Dumitrescu, Silvia, 84, 134, 270, 283, 298
 Dürenberg, Erna, 127
 Durstoy, 12
 Duțulescu, C., 56
 Duțulescu, Chr., 298
 Duțulescu, Cristian, 28

E

Economu, Chiril, 290
 Economu, Tantz, 175
 Eftimiu, Victor, 33, 34, 35, 50, 78, 80, 85, 124, 141, 142, 149, 233
 Elvas, Cătușă, 37, 46
 Enescu, George, 6, 27, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 55, 62, 63, 75, 106, 107, 108, 109, 127, 128, 129, 130, 176, 222, 223, 224, 225, 251, 252
 Enescu, Marcel, 54, 72, 74, 230
 Enescu, V., 110
 Enescu, Marcel, 241
 Eremia, Țuchi, 47, 52, 66, 83
 Ermanov, Arco, 47
 Eterle, Fory, 72, 84, 135
 Ettingher, Ioșe, 86
 Ettingher, Sara, 142, 226

F

Fagure, D. Emil, 154
 Făgărășanu, Olga, 174, 175
 Feraru, Alexandra, 11, 154
 Fernan, 66
 Fernic, Ionel, 82
 Ferri, Ady, 202, 209
 Filotti, 297
 Filotti, Maria, 20, 25, 52, 56, 95, 133, 134, 136, 137, 154, 166, 167, 275, 283, 297, 298
 Filotti, Marioara, 296
 Finteșteanu, Ion, 13, 75, 205, 211, 228, 290, 291, 292

Finți, 37, 46
 Finți, Al., 13
 Finți, Al., 84, 111, 112, 154, 207
 Fizson, 54
 Fizson, M., 53
 Fizson, Mișa, 53
 Foca, Elena, 162
 Fotino, M., 109
 Fotino, Mihai, 183, 298
 Fotino, Mișu, 27, 56, 72, 74, 109, 167, 235, 283
 Fredanov, Beatty, 200, 201
 Frunză, Felicia, 74, 124
 Fulda, Silvia, 173, 270

G

Gamberto, Fedora, 264
 Gamberto, Henriette, 254, 273
 Gamberto, Tuși, 264
 Gavault, 134
 Gavault, Paul, 91, 134
 Gărdescu, N., 49, 209, 251, 298
 Gărdescu, Nicolae, 54
 Gărdescu, Nicu, 249, 250
 Georgescu, Angela, 189
 Georgescu, Emanoil, 232
 Georgescu, I., 173
 Georgescu, P.P., 20, 29
 Georgescu, Paula, 132, 294
 Georgescu, Timică, 20
 Georgescu, V., 98, 104
 Georgescu-Postelnicu, N., 211, 234
 Gheorghiu, Corneliu, 161
 Gheorghiu, Gh. N., 267
 Gheorghiu, Kitty, 211, 236
 Gheorghiu, Miluță, 13, 174, 176, 253
 Gheorghiu, Virginia, 20
 Gheorghiu, Virginica, 180
 Gherea, Ioan, D., 224
 Gherea, Ionel, 224
 Ghibericon, 71
 Ghibericon, Al., 109, 172, 175
 Ghica, Ion, 157
 Ghica, P., 245, 255, 262, 267
 Ghika Dumbrăveni, Jeanette, I., 148
 Ghika, d-na., 148
 Ghika, Jeanette, 148, 149
 Ghinga, Ionel, 27
 Ghițescu, Aurel, 221
 Ghițescu, Marioara, 18

Ghițescu, Traian, 214
 Giovani, 96
 Giovani, Al., 209, 254, 267
 Giugariu, Sandi-Huși, 180
 Giugaru, 96, 111, 122
 Giugaru, Al., 11, 112, 116, 132, 171, 209, 212, 217, 240, 244, 246
 Glodariu, Marioara, 171
 Glodariu, Șt., 132
 Glodariu, Ștefan, 171
 Glosariu, C., 162
 Glückman, 149, 153
 Glük, Seidy, 226
 Godeanu, Elvira, 95, 175, 236, 290, 291, 292
 Goldenberg, Isidor, 86
 Gray, Bob, 240, 244
 Grigorcea, G., 105
 Grigoriu, 103
 Grigoriu, Al., 186
 Grigoriu, D.P., 103
 Grigoriu, d-na., 60
 Grigoriu, Petru, 100, 141, 142, 149
 Grigoriu, Tantzy, 186
 Grof, L., 112, 116
 Grof, Ladislau, 96, 111, 132
 Groner, 27
 Groner, G., 202
 Groner, George, 54, 72, 84, 254, 281
 Grünspan, 170
 Grünspan, Paul, 170
 Gualtieri, 71
 Gusti, Ninetta, 198, 276, 289
 Gusti, Paul, 12, 71, 233, 290
 Gusty, Alexandrina, 75

H

Halevy, Osnath Sarah, 133, 177, 178
 Handoca, Iustin, 18
 Handoca, V., 13
 Handoca, Victor, 18
 Heiden, G., 111
 Heiden, Giza, 111, 112
 Henția, Elisabeta, 281
 Herz, 21
 Herz, A. de, 12, 63, 66, 74, 75, 154
 Hociung, Coty, 275, 276, 289
 Huberman, 62

I

Iacobovici, 171
Iacobovici, Iacob, 123, 127, 129, 144, 168, 169
Iacubovici, Hyman, 86
Iacubovici, I., 167
Iancovescu, 48, 49, 50, 56, 72, 91, 100, 135, 144, 275, 276
Iancovescu, I., 86, 135, 139, 288, 289
Iancovescu, Ioan, 86
Iancovescu, Ion, 91, 92, 95, 135, 262, 275, 276
Iancovescu, Ion (Puiu), 72, 86
Iancovescu, Puiu, 48, 49, 51
Ignătescu, Col., 130
Ignătescu, Miți, 230, 241
Ignătescu, Speranța, 65
Iliescu, Costin, 289
Ionescu (Mihailide), Puia, 205
Ionescu Milano, Lucreția, 133
Ionescu, Ecaterina, 214, 289
Ionescu, H., 211
Ionescu, Jeny, 180
Ionescu, Marietta, 98
Ionescu, Puia, 75, 236
Ionescu, Sofia, 54, 64, 65, 277
Ionescu, Violeta, 66, 180
Iordănescu, 130
Iordănescu-Bruno, M., 215, 268
Isăcescu, N., 213
Iscovici, 149, 153
Istrati, Edgar, 28
Iuter, Fany, 205

J

Jelescu, d-l., 37
Jelescu, Paul, 162
Jelles, Alex, 198
Jenkins, Charly, 246
Jenkins, Ritta, 246, 247
Jipinescu, Silvia, 26
Jung, Clara, 179

K

Kadison, L., 225
Kadison, Liuba, 113
Kamen, 242

Kamen, Iosef, 140, 241, 242, 243
Kaminska, Ida, 70
Kaner, N., 61
Kaner, Nican, 264
Kaner, Nicu (Nican), 51
Kaner, Sara, 197
Kanievska, 179
Karacsony, Iri, 51, 52
Karlsen, Trude, 127
Kasman, Nelly, 179
Keops, 12
Kirițescu, 261
Kirițescu, 21, 122, 123, 149
Kirițescu, N., 112, 116
Kirițescu, N., 47, 56, 57, 59, 61, 71, 82, 85, 111, 112, 113, 117, 150, 152, 159, 162, 170, 185, 195, 217, 239, 244, 257, 259, 260, 265
Kitty, Gabriela, 98, 104, 105
Kniasseff, Boris, 240
König, Betty, 145
König, Dina, 140
Kortner, 160, 161
Kortner, Fritz, 160, 161
Kostriukoff, Nicolai, 64, 73, 74
Kovalski, Mathias, 140
Kreisler, 62
Kreisler, Cuperin, 38

L

Landa, Max, 127
Lascu, Gh., 204
Lăzărescu, Romeo, 49, 283
Lăzărescu, V., 217
Lefter, 51, 52
Lefter, L., 48
Lefter, Leny, 50
Lefter, Leon, 49, 50, 72, 86, 91
Leibovici, S., 112, 116
Leonard, 20, 27, 29, 30, 51, 52, 61, 69, 136, 193
Leonard, N., 29
Leonescu, Irina, 26
Leonescu, V., 35
Leonescu, Vasile, 26
Leonescu-Vampiru, Vasile, 193
Leudesdorf, 160
Liciu, 251
Liciu, Petre, 251
Lidin, 244

Lidin, B., 244
 Lidin, Boris, 169
 Livescu, Ion, 19, 50, 51, 294, 295
 Livescu, Petronius, 100
 Loewendal, George, 271
 Lorentz, I., 112, 116
 Lover, Randy, 82
 Luca, Ana, 110
 Lungeanu, C., 254
 Lungeanu, Const., 202
 Lungeanu, Constantin, 230
 Lupescu, Aurelia, 29
 Lupescu, Florence, 139
 Lupescu-Teișanu, Aurelia, 29

M

Macedonski, Dinu, 277
 Macri, Agepsina, 34, 35, 98, 124, 233
 Macri-Eftimiu, Agepsina, 33, 84, 98
 Maican, A.I., 300
 Maican, Geo, 84, 183
 Maican, Ion, 301
 Mandelbrod, John, 210
 Manolescu, 11, 26, 30, 35, 37, 51, 54, 64, 65, 110, 178
 Manolescu, Grigore, 11
 Manolescu, I., 261, 262
 Manolescu, Ion, 64, 65, 66, 95, 96, 133, 261, 263, 271, 275
 Manolescu, Maria, 133
 Manta, Ion, 145, 154, 241
 Manu, Ion, 13, 48, 168, 211
 Marcu, 60, 93
 Marcu, Petre, 59, 60
 Marcus, Edy, 249
 Marian, Margareta, 202, 209, 254
 Marian, Viorica, 198
 Marini, Maria, 298
 Marion, Cella, 167, 199, 283
 Marius, Al., 97, 211
 Martac, Anișoara, 64
 Martinescu, Mioara, 162
 Martinescu, Rica, 171
 Martinescu, surorile, 186
 Massim, N., 198
 Massoff, Ioan, 10, 11, 12, 13, 29, 33, 37, 46, 48, 52, 66, 67, 71, 75, 82, 85, 87, 90, 91, 95, 100, 110, 116, 124, 132, 159, 182, 199, 231, 233, 243, 254, 264, 268, 277, 284, 303, 304, 306

Matache, I., 162
 Mateescu, Angela, 86, 135, 145, 268, 283
 Maud, Mary, 195, 209, 212, 240
 Maximilian, 11, 26, 27, 30, 35, 37, 52, 54, 64, 65, 84, 110, 134, 135, 136, 138, 144, 145, 154, 166, 177, 178, 184, 283
 Maximilian, Marusica, 61
 Maximilian, P., 248
 Maximilian, Puiu, 209, 215, 244, 246, 300, 301
 Maximilian, V., 24, 54, 78, 80, 84, 85, 135, 139, 142, 154, 171, 184, 209, 220
 Mazo, 49, 225
 Mazo, Sandu, 49
 Mărculescu, C., 204
 Mărculescu, Constantin, 51, 52
 Mărculescu, Gr., 27
 Mărculescu, Grigore, 13, 175
 Măruță, Gh., 97, 205
 Medeea, Victoria, 298, 304
 Meicu, N., 176
 Meicu, Neculai, 253
 Metta, Sabina, 139
 Mihailescu, Al., 20
 Mihailescu, Alex., 21
 Mihailescu, M., 13
 Mihailescu, Val., 195
 Mihailovici, Fifi, 205
 Mihalcea, Dina, 173
 Mihăescu, Gib, 64, 66, 67
 Mihăilescu, Coca, 100
 Mihăilescu, Liana, 209, 215, 240, 244, 247, 264
 Mihăilescu, Lily, 290
 Milian, M., 112, 116, 252
 Milian, Milian, 132
 Milian, Milică, 252
 Millo, Matei, 157
 Minulescu, 92
 Minulescu, Ion, 99, 110, 134
 Mircescu, Nella, 198, 269
 Mironescu, Piu, 273, 294, 304
 Mixty, 130, 132
 Mohor, Maria, 166, 168, 207
 Molière, 19, 198, 268, 269, 294, 295
 Morcovescu, Șt., 13, 18
 Morțun, 27, 126, 270
 Morțun, Elena, 133
 Morțun, I., 112, 271
 Morțun, Ion, 28, 61, 111, 113, 124, 148, 167
 Moscopol, Jean, 133

Moșoianu, Zizi, 52
 Moșoiu, Alfred, 56
 Moțoc, N., 292
 Moustic, Zizi, 82
 Munteanu, A., 13
 Munteanu, Aurel, 162, 195, 212, 270, 281
 Munteanu, Tanți, 253
 Munteanu, V., 13
 Mușatescu, Tudor, 144, 145, 175, 176, 182,
 183, 210, 211, 217, 225, 229, 235, 268,
 275, 281

N

Nădejde, 202
 Nădejde, Irina, 54
 Neamțu-Ottonel, N., 26
 Nechita, M., 97
 Negoescu, V., 49, 86
 Negrescu, Irina, 173, 236
 Nican, Nick (Nicu Kaner), 51
 Nico, Dora, 154
 Nicolaide, H., 209, 254, 267
 Nicolau, 34
 Nicolau, Elena, 176
 Nicolau, Lulu, 202, 209, 254, 281, 298
 Nicolau, Titus, 33, 206
 Nicolescu, Jean (Nico), 154
 Nikon, (Nicușor Constantinescu), 51
 Niculescu, Coca, 294
 Niculescu, Ștefan (Cadet), 270
 Niculescu-Basu, 80, 81
 Niculescu-Basu, G., 174, 237, 238, 239
 Niculescu-Basu, George, 236, 237
 Niculescu-Basu, Gheorghe, 237
 Niculescu-Brună, Ion, 289
 Niculescu-Buzău, 20, 49, 50, 52, 74, 83, 235,
 268, 283
 Niculescu-Buzău, N., 264
 Niculescu-Cadet, Ștefan, 290, 304
 Nigrim, Iarodara, 289
 Nițulescu, Ecaterina, 48
 Nițulescu-Șahighian, Ecaterina, 28, 48, 64
 Nottara, 8, 10, 94, 111, 112, 126
 Nottara, C., 10
 Nottara, C.I., 8, 10
 Nottara, Constantin, 11, 111, 113, 124
 Nove, P., 168
 Nove, Petre, 241

O

Ondricek, 62
 Oprescu, 130
 Oprescu, C., 76
 Oprescu, Constantin, 46, 47
 Oprescu, Lucia, 67

P

Pantazi, Nutzi, 202, 240, 244, 247, 264
 Pascu, A., 18
 Pascu, Adrian, 162, 176, 177, 189
 Pascu, Maria, 162
 Pascu, Valeria, 162
 Pastor, Sevilla, 109, 110, 228, 229
 Pavelescu, Joujou, 186, 195
 Pavelescu, Natalița, 52, 66, 96, 159, 180,
 181, 199, 212, 218, 219, 254, 255, 263,
 264, 272, 290
 Pavelescu, S., 227
 Pavelescu-Buzău, Natalița, 141
 Pătrașcu, P., 198
 Pela, I., 190, 191, 210, 257
 Pela, Ion, 269, 270, 271, 298, 299
 Pelin, Despina, 289
 Pennescu, C.B., 17
 Periețeanu, I.Gh., 215
 Periețeanu, Puica, 294
 Petculescu, M., 215, 240, 254, 267
 Pethen, Elena, 55
 Petreanu, Elvira, 135, 139, 145, 154, 207,
 241
 Petrescu, Al., 102
 Petrescu, Cezar, 92
 Petrescu, Lizica, 52, 66, 96, 111, 112, 116,
 132, 162, 171, 180
 Petrescu, Șt., 100
 Petrescu, Ștefan, 102
 Petrescu, Villy, 111, 112, 116, 132
 Petrone, 13
 Petrone, P., 13
 Petrovici, Zorello, 175
 Peyow, Nora, 11
 Piacentini, Nora, 72, 135, 139, 144, 183, 199,
 283
 Picon, Maly, 153, 179
 Pittschau, Ernest, 127
 Pizone, 51, 248, 250
 Pizone, I., 83, 141, 203, 249, 250
 Pizone, Ion, 83

Planchide, Lia, 214
 Polizu, H., 64
 Popa, Victor Ion, 14, 168, 230, 280
 Popeea, Radu, 133, 141
 Popescu, D.C., 102
 Popescu, Emil, 294
 Popescu, Lulu, 110, 134, 254, 268
 Popescu, Mihai, 96, 298
 Popescu, Mioara, 26
 Popescu, Silly, 267, 294
 Popescu, Stelu, 209
 Popescu, Ștefania, 132
 Popescu, Vaian, 175
 Popescu, Virginia, 195, 254
 Popescu, Virginica, 162, 267
 Popescu, Vivette, 244, 247, 264, 273
 Pop-Marțian, A., 13, 56, 66, 205, 219, 236, 290, 291, 292
 Popovici, Gh., 13, 162, 253
 Popovici, Gheorghe, 18
 Popovici, Lilly, 205, 236
 Popovici, Miron, 18
 Potoșcaia, Lidia, 81
 Presano, R., 168
 Pribeagu, Ion, 20, 21, 83, 141, 165, 218, 248, 249
 Prizament, 111
 Prizament, S., 111
 Prizament, Solo, 111, 112
 Profir, I., 18
 Profir, Natalia, 18
 Protopopescu, C., 13, 162
 Protopopescu, Titu, 47, 52, 66, 180
 Protopopescu, Victor, 20

R

Rabega, N., 83
 Radovici, Constantin, 11
 Radovici, Tilda, 209
 Radovici-Bucșan, Aura, 124
 Rally, Athena, 20
 Ramadan, C., 18, 174, 176, 253
 Ramadan, Constantin, 13, 174
 Rang, R., 84, 202, 254, 298
 Rang, Rihard, 267
 Rareș, Marietta, 11, 27, 91, 100, 108, 173
 Rădulescu, Didona, 209, 254
 Rădulescu, Lică, 290
 Rădulescu, Mircea, 13, 56
 Renée, Annie, 27, 74, 100, 167, 290

Rodier, Charlotte, 20
 Roland, de Jassy, 49
 Roman, Elly, 244, 270
 Roman, Mia, 247
 Roman, N., 217, 240, 244, 246
 Roman, Nae, 171, 264, 273, 294, 304
 Roman, Ronetti, 105, 111, 113, 124, 126, 136, 144
 Romanescu, I., 217, 221
 Romanescu, Ioan, 227
 Romanescu, Ion, 218
 Romano, V., 74, 108, 154
 Romanovschi, Virginica, 215
 Romașcan, I., 133
 Romea, Petre, 267
 Ronea, Petre, 281
 Ronea, V., 108, 139, 270
 Ronea, Vili, 100, 184, 209

S

Sabath, Edmond, 244
 Sadova, Marietta, 46, 64, 65
 Sadoveanu (Sadova), Marietta, 66, 72, 86, 109, 173, 205, 236, 267
 Sadoveanu, Marietta, 37
 Sadoveanu, Marin Ion, 154, 230
 Saint-Georges, Didia, 73, 213, 220
 Sandri-Bulandra, Gina, 212, 269, 270
 Sandu, Maria, 135, 144, 209, 241
 Sandu, Samuel, 16, 165
 Satz, Ludwig, 149
 Sava, C., 18, 162, 176
 Sava, Ion, 174, 293
 Sava, V., preot, 137
 Savinescu, 277
 Savinescu, Olga, 50
 Savu, Lulu, 96, 111, 112, 116, 162, 171, 186, 195, 304
 Săndulescu, Tantz, 304
 Săvulescu, Nae, 28
 Schachman, Ionel, 133
 Schachman, Ionel (Yonnel Jean), 133
 Schein, Sara, 138
 Schlachter, Gina, 298
 Schwartz, Gisa, 112, 116
 Schwartz, Liza, 104, 105
 Schwartz, T., 104
 Sculy, Raul, 61, 176, 177
 Segal, Boris, 179
 Segall, 69

Segall, Elca, 104, 105
 Serghie, E., 221
 Serghie, Emil, 174
 Shakespeare, 11, 12, 52, 179, 241, 261, 302
 Sidov, Solo, 244
 Siegler, 229
 Siegler, Erna, 109, 110
 Siegler, Moris, 109
 Simion, Annie, 215
 Simion, Cocoșatul, 34
 Simion, S., 202
 Simionescu, Adina, 20
 Simo, Ileana, 254, 267
 Simovici, Reghina, 15
 Sincu, C., 298
 Sincu, Constantin, 198, 277, 281
 Siomin, 162
 Siomin, Annie, 162
 Sireteanu, Dorin, 277
 Sîrbul, Ion, 13
 Snejnya, Maria, 174
 Soare, 34
 Soare, Z. Soare, 11, 38, 96, 100, 139, 166,
 173, 175, 205, 211, 236, 298, 304, 305
 Soiu, Victoria, 86
 Solomon, Dida, 124, 125, 126, 146, 201
 Solomon-Callimachi, Dida, 111, 112, 113,
 124, 147, 173
 Solomoneanu, Olga, 186, 209, 212, 240
 Soreanu, 74, 228
 Soreanu, N., 175, 211, 228
 Soreanu, Nicolae, 27, 75, 236
 Stamațian, Venera, 232
 Stanca, Alexandrina, 71
 Stăncescu, Constantin, 175
 Stănescu, 226
 Stănescu, C., 75, 253
 Stănescu, Febronia, 277
 Stănescu, Puica, 20, 25, 304
 Sterescu, Florica, 209, 253
 Steriade, Mia, 162, 171, 294
 Sterian, Nelly, 49, 50, 84, 139, 154
 Stoenoiu, 247
 Stoenoiu, I., 244, 264
 Stoicovici, 21, 122
 Stoicovici, V., 56, 59, 117
 Storin, 11, 26, 30, 35, 37, 47, 51, 52, 54, 64,
 65, 84, 110, 135, 138, 139, 145, 154, 166,
 184, 200, 221, 283
 Storin, G., 35, 138, 154, 169, 200, 201, 207,
 231

Storin, George, 54
 Storin, Gh., 230
 Strammer, 88
 Stroe, 96, 111, 112, 121, 122, 209, 215, 216,
 246, 247, 264, 267, 272, 273
 Stroe, N., 49, 112, 116, 132, 216, 294
 Stroescu, 62
 Stroescu, Vasile, 61
 Sturdza-Bulandra, Lucia, 6
 Sturza, Petre, 136, 149
 Sturza-Bulandra, Lucia, 24, 65, 139, 154,
 156, 157, 200, 201, 205, 206, 207

Ș

Șahighian, Ecaterina, 298
 Șahighian, Ion, 283
 Șaraga-Lorian, 92
 Șaraga-Lorian, 90, 92, 93, 94, 95, 100, 105,
 108, 136, 137, 138, 142, 143, 191, 192,
 193
 Șaraga-Lorian, A., 92
 Șaraga-Lorian, Athena, 143
 Șeptilici, Mircea, 283
 Șerban, Adrian, 198
 Șerban, Alex., 198
 Șerban, Zizi, 273, 294
 Șerbu, Puiu, 247, 264, 298
 Ștefănescu, G., 292
 Ștefănescu, Gogu, 292, 293
 Ștefănescu, Mircea, 206
 Ștefănescu, Petre, 277
 Ștein, 127, 129, 132, 144, 145
 Ștein, A., 111, 112, 116, 123, 127
 Ștein, Adolf, 101
 Ștein, Alex., 116, 140, 225
 Ștein, Alexandru, 16, 85, 86
 Ștein, Alexe, 69
 Șternberg, 88, 231, 248
 Șternberg, I., 91, 92, 199, 248
 Șternberg, Iacob, 69, 88, 231, 232, 274
 Ștrasberg, Leo, 179
 Șubă, Stela, 281
 Șuțu, Rodica, 56, 59

T

Tacco, Vera, 217
 Talianu, 26
 Talianu, I., 64, 65, 217

Talianu, Ion, 11, 54, 72, 84, 135, 145, 154,
162, 230, 241, 268
Tarkow, Sigmund, 70
Tarnavski, I., 175
Tănase, 180, 181
Tănase, C., 184
Tănase, Constantin, 6, 11, 12, 20, 21, 46, 47,
51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 66, 67, 77, 78,
81, 82, 83, 85, 94, 95, 96, 111, 112, 113,
116, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 130,
132, 149, 150, 152, 162, 163, 164, 165,
169, 170, 171, 184, 185, 186, 187, 188,
195, 197, 209, 212, 216, 217, 218, 230,
239, 240, 244, 245, 246, 247, 255, 256,
264, 272, 273, 274, 281, 282, 293, 294,
295, 296, 303, 304
Tănase, Virginia, 264
Teffner, A., 248
Teffner, Adolf, 199, 231, 232
Teodorescu, Didi, 167
Teodorescu, Lazăr, 54
Teodorescu, Lică, 10, 30, 97, 124, 134, 136,
165, 300, 301
Teodorescu, Maria, 54, 73
Teodorescu, Sică, 219
Teodorescu, Valy, 182
Teodorescu-Braniște, Tudor, 164, 206
Teodosiu, Cornelia, 281
Thal, Sidy, 88, 199, 231, 232, 247, 248, 274
Theodoru, Ion, 19
Theodoru, Virginia, 20
Timcă, G., 225
Timică, 29, 71, 262, 283
Timică, G., 29, 51, 52, 134, 226, 262, 270,
271, 298
Timică, George (Georgescu), 20
Tomazoglu, N., 276
Tomescu, Iorgu, 21
Tomescu, Jean, 269
Toneanu, 122
Toneanu, C., 71, 250
Toneanu, Constantin, 202, 209
Toneanu, Costică, 71, 167, 251
Trailin, 65
Trestian, 246
Trestian, G., 217, 240, 244, 264, 273, 294

T

Țăranu, 262
Țăranu, I., 184, 262

Țăranu, Ion, 178
Țăranu, Ionel, 100, 108, 134, 165, 166, 167,
169, 171, 177, 199, 262, 298
Țăranu, M., 62
Țopa, 18
Țopa, Sorana, 18
Țopa, Sorana (Nastasia), 54

U

Urlățeanu, Dorel, 290

V

Valentineanu, V., 97, 98, 100, 173, 236
Varea, Neaga, 213
Varga, Puiu, 289
Vasilache, 246, 247, 264, 267, 272, 273
Vasilache, V., 209, 215, 216, 267, 294, 303,
304
Vasilache, Vasile, 294, 303
Vasilescu, Ion, 82, 132, 162, 254, 267, 281,
282, 294, 303
Vasiliu, Ecaterina, 180
Vasiliu, Silly, 51, 195, 209, 254, 267
Vasiliu-Birlic, Grigore, 116, 183, 199, 235,
283, 300, 301
Vedea, Titu, 269, 277
Velculescu, Nicolae, 289
Venias, Nicolae, 162
Ventura, 107, 168, 173
Ventura, Marioara, 29, 30, 35, 37, 46, 47, 63,
64, 66, 67, 68, 87, 100, 133, 138, 139, 140
Verea, Lisette, 162, 171, 209, 215, 254
Vernescu-Vılcea, C., 13
Viapelin, Rozina, 141
Vlasiu, Vivi, 262
Vlădoianu, Nicolae, 47, 84, 95, 96, 112, 117,
130, 132, 141, 162, 166, 177, 202, 209,
220, 226, 227, 253, 254, 266, 267, 268,
304
Voicu, Nicolae, 26
Voiculescu, Marioara, 35, 97, 99, 100, 137,
138, 181, 182, 211, 235, 236
Voinescu, Eugenia, 269, 277
Vraca, George, 6, 33, 87, 139, 168, 173, 182,
211, 235, 236, 290, 291, 292
Vrăbiescu, R., 11, 28
Vrăbiescu, Romulus, 11
Vulpescu, 31, 36

Vulpescu, M., 35
Vulpescu, Mihail, 31, 36

W

Wauvrina, Maria, 71, 183, 298
West, Ewa, 127

Y

Yan, Țoța, 262, 275, 276

Z

Zaharescu, Radu, 264, 304
Zaharia, Eugenia, 13, 64, 75, 175
Zaharia, Goh, 16
Zaharia, Marcel, 111
Zamfirescu, George Mihail, 14, 54, 177
Zellzer-Colorian, Jenny, 52
Zimniceanu, Marioara, 11, 12, 75, 95, 96,
97, 148, 149
Zlataia, Gina, 179

CUPRINS

O operă necesară
Pag. 5

Istoria Teatrului la Botoșani
(Vol. 3) (1925-1944)
Pag. 8

Index Alfabetic
Pag. 307

ISBN: 978-606-8238-88-3